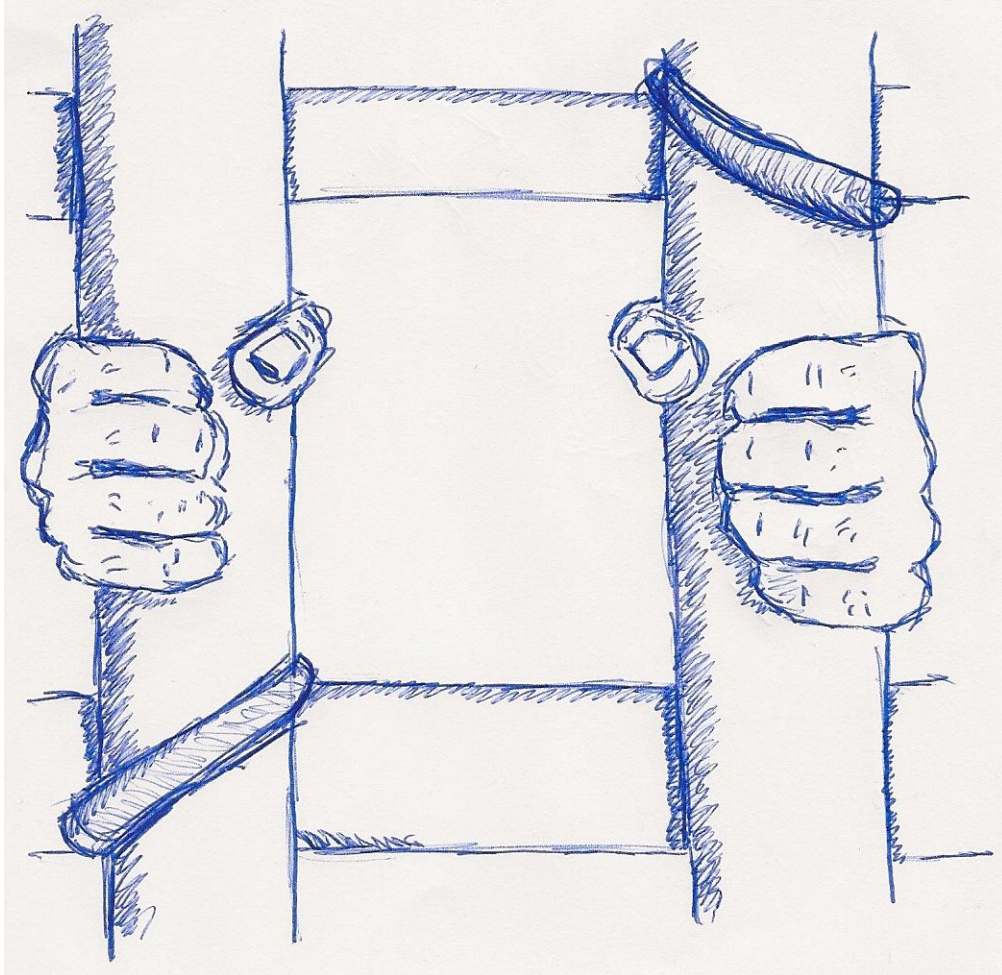

Fængslet som resocialiserende institution?

Gruppe 14:

Maria Nørgaard

Ulrik Nygaard Mikkelsen

Nanna Elisabeth Mørkegaard

Louise Aaris Kønigsfeldt

Vejleder: Søren Jagd

Samfundsvidenskabeligt
basisstudium, RUC

3. semester 2009

Afleveringsdato 21.
december 2009

Titelblad

Gruppe 14

Hus 19.1

Den samfundsvidenskabelige basisuddannelse

3. Semester 2009

Projekttitel: **Fængslet som resocialiserende institution?**

Afleveringsdato: 21. december 2009

Vejleder: Søren Jagd

Censor: Ebbe Prag

Antal sider: 73

Antal bilag: 12

Antal sider i alt: 173

Udarbejdet af:

Maria Nørgaard

Ulrik Nygaard Mikkelsen

Nanna Elisabeth Mørkegaard

Louise Aaris Kønigsfeldt

Indholdsfortegnelse

1.0 Indledning	4
1.1 Problemfelt	4
1.2 Problemformulering	6
1.3 Arbejdsspørgsmål	6
1.4 Begrebsafklaring	7
1.5 Projektets faglige dimensioner	8
1.6 Afgrænsning	9
2.0 Videnskabsteori	11
2.1 Videnskabsteori i projektet	11
2.2 Kritisk realisme	11
2.2.1 Ontologi	12
2.2.2 Epistemologi	12
2.2.3 Kritisk realisme i projektet	13
2.3 Fænomenologi	14
2.3.1 Fænomenologi i projektet	15
2.4 Hermeneutik	16
2.4.1 Filosofisk hermeneutik	16
2.4.2 Den hermeneutiske cirkel	17
2.4.3 Forståelse	17
2.4.3.1 Forståelsen består af forforståelse og fordomme	17
2.4.3.2 Forståelse er sprog og historie	18
2.4.3.3 Forståelse er applikation	18
2.4.4 Sandhed ifølge den filosofiske hermeneutik	18
2.4.5 Hermeneutik i projektet	18
2.5 Det videnskabsteoretiske samspil i projektet	19
3.0 Metode	20
3.1 Valg af empiri	20
3.1.1 Kvalitativ kontra kvantitativ	20
3.1.2 Sekundærempiri	21
3.1.3 Kvalitative interviews med enkeltpersoner	22
3.2 Kvalitative interviews	23
3.2.1 Udvælgelse	23
3.2.2 Gatekeeper	23
3.2.3 Udarbejdelse af interviewguides	24
3.2.3.1 Interviewguide til indsatte	25
3.2.3.2 Interviewguide til ansatte	26
3.3 Valg af teori	27
3.3.1 Berger og Luckmann; Socialisering	27
3.3.2 Balvig; Social kontrol	28
3.3.3 Foucault	28
3.3.4 Goffman; den totale institution	29
3.3.5 Institutionel magt	29
3.3.6 Samspil	30
3.4 Samspil mellem teori og empiri	30
3.5 Projektdesign	30

4.0 Institutionel magt.....	32
4.1 Begrebet institutionel magt	32
4.2 Fængslets institutionelle træk.....	33
5.0 Resocialisering.....	35
5.1 Resocialiseringstiltag i kriminalforsorgen	35
5.1.1 Uddannelse.....	35
5.1.2 Behandling	36
5.1.3 Tilsyn	37
5.1.4 Mentorordning	37
5.2 Socialisering.....	37
5.2.1 Berger og Luckmanns videnskabsteoretiske position.....	38
5.2.2 Definition af socialisering.....	38
5.2.3 Primærsocialisering.....	38
5.2.4 Sekundærsocialisering	39
5.2.5 Institutioners rolle i socialiseringsprocesser	40
5.2.5.1 Sekundærsocialiseringsprocesser	40
5.2.5.2 Resocialiseringsprocesser	41
5.3 Fængslet som resocialiserende institution.....	42
5.3.1 Manglende socialisering	43
5.3.2 Identifikation.....	44
5.4 Social kontrol	46
5.4.1 Uformel kontrol.....	47
5.4.2 Formel kontrol.....	47
5.4.3 Effektivitet	48
5.5 Social kontrol af kriminelle.....	49
6.0 blokeringer for resocialisering	51
6.1 Dagligdagen i fængslet.....	51
6.1.1 Ankomst.....	51
6.1.2 Dagligdag og kontakt	51
6.1.3 Sanktioner og kontrol.....	52
6.1.4 Udgang og løsladelse	53
6.2 Michel Foucault	53
6.2.1 Isolation.....	54
6.2.1.1 Klostermodellen	55
6.2.1.2 Den totale isolation	55
6.2.2 Arbejde.....	55
6.2.3 Fængslet som regulator	56
6.2.4 Problematikker ved fængslet.....	56
6.3 Blokeringer i fængslet ifølge Foucault.....	57
6.3.1 Frihedsberøvelse ved isolation.....	57
6.3.2 Arbejde ved tvang	59
6.3.3 Fængslet som regulator	59
6.3.4 Stigmatiseringen.....	60
6.3.5 Miljøets påvirkning	60
6.4 Den totale institution.....	61
6.4.1 Fængslet som total institution	61

Fængslet som resocialiserende institution?

6.4.2 Krænkelser af individet	62
6.4.3 Ankomsten	62
6.4.4 Privilegiesystemet	63
6.4.5 Indsat kontra ansat.....	63
6.5 Fængslet som total institution	63
6.5.1 Umyndiggørelse	64
6.5.2 Personlig afklædning.....	65
6.5.3 Ubeskyttethed.....	66
6.5.4 Ankomsten	66
7.0 Kan fængslet resocialisere?	68
7.1 Fængslets dobbelthed	68
7.2 Arbejdet.....	69
7.3 Undervisning og uddannelse	70
7.4 Netværk	70
7.4.1 Netværk udenfor murene.....	71
7.4.2 Netværk indenfor murene	71
7.5 Forholdet til personalet	72
7.6 Mentorordningen.....	73
8.0 Konklusion.....	74
9.0 Perspektivering	76
10.0 Formålsdiskussion	79
11.0 Litteraturliste	81

1.0 Indledning

1.1 Problemfelt

Med VK-regeringens tiltræden i 2001 blev udspillet *"Hårdere straffe - en konsekvent kriminalpolitik"* fremsat og vedtaget, og siden har kursen på det juridiske område været rettet mod en skærpet strafferamme for adskillige kriminalitetsformer (Carlsen, 2009). Dette går dog stik imod danske kriminologers opfattelse af, hvordan kriminalitet forhindres. Her lyder det, at længere og hårdere straffe ingen positiv effekt har på kriminalitetsraten. Der bliver hverken færre kriminelle eller mindre kriminalitet – tværtimod (Christensen, 2007). Ekspertter anfører altså, at lovgivningsprocessen afviger fra målet, da en del af straffens formål netop er at forebygge yderligere kriminalitet (Ibid.).

Senest har regeringens forslag om at sænke den kriminelle lavalder givet anledning til debat. Forslaget blev fremført til trods for, at ungdomskommissionen netop havde udtalt sig om, at dette ikke ville nedbringe kriminaliteten. Kommissionen blev nedsat med det formål at undersøge veje til at nedbringe ungdomskriminaliteten, og her støttes udsagnet om, at skærpede straffe ikke vil føre til mindre kriminalitet. Derimod lægger kommissionen op til, at vægten fremover bør lægges på forebyggelse (Clemmensen, 2009).

Det er oppositionen, repræsenteret ved Socialdemokraterne og SF, der lægger op til at tænke mere i resocialisering. SF-formand Villy Søvndal ser det som *"et opgør med troen på, at man fængsler sig ud af problemerne. Vi satser på opdragelse frem for fængsel"* (Information.dk). Oppositionen er kommet med disse udtalelser efter regeringens udspil om at sænke den kriminelle lavalder. Oppositionen vil ikke straffe hårdere, men i stedet bydes der ind med pædagogiske tiltag. *"Vi indfører en ny måde at lave sanktioner på, som ligger midt imellem socialpædagogiske tiltag og frihedsberøvelse"* lyder det fra Socialdemokraternes formand, Helle Thorning-Schmidt (Ibid.).

Bag argumenterne for og imod mere straf ligger selvsagt en forståelse af formålet med at straffe. Straf har for det første den funktion at opretholde social tryghed ved at skabe en form for retfærdighedsfølelse blandt samfundets borgere. Sociolog Émilie Durkheim definerer kriminalitet som handlinger, der går imod det, samfundet i fællesskab har besluttet, er acceptabel opførsel (Durkheim, 2000: 100). Kriminalitet truer dermed den sociale orden, og her er straffen et middel til at bringe samfundet tilbage i ligevægt. Durkheim definerer således begrebet straf som *"en rituel bekræftelse af samfundets"*

grundlæggende værdier, som er blevet krænket ved forbryderens handling” (Carlsen, 2009). Forudsætningen for vores retssamfund er altså, at samfundet overtager den hævn, der kunne ønskes, så vi undgår selvtægt og anarkisme (Ibid.).

Forsker i kriminalitet, Torben Tranæs forklarer, hvordan individuelle kriminelle handlinger går hen og bliver et reelt samfundsmæssigt problem, idet kriminalitet, udover at have personlige konsekvenser for den kriminelle selv, også skader velfærdsstaten. Velfærdsstaten trues, da kriminalitet skaber utryghed blandt borgerne og medfører store økonomiske omkostninger. *”I stedet for at skabe værdi bruges kræfterne på aktiviteter, som reducerer velfærden i samfundet. Og alle bliver ramt”* (Tranæs og Geerdsen, 2008: 15).

Udover at medvirke til retfærdighed, fremmane retsfølelse og afskrække befolkningen fra at begå kriminalitet, har straffen også det formål at resocialisere den kriminelle.

Kriminalforsorgens vision, hvad angår resocialisering, lyder således: *”Kriminalforsorgen skal medvirke til at begrænse kriminaliteten gennem målrettede, effektive og meningsfyldte aktiviteter for de kriminelle. Vi skal tilrettelægge vore aktiviteter, så de kriminelle får mulighed for at udvikle ansvarlighed, selvrespekt, selvtillid og kompetencer, og så de støttes og motiveres til et liv uden kriminalitet”* (Kriminalforsorgen.dk). Straffen har altså ikke alene det formål at indgyde retfærdighed men skal samtidig medvirke til en form for resocialisering af de kriminelle, så de efter endt afsoning kan vende tilbage til et liv uden kriminalitet. Hertil er der indført en længere række tiltag, der søger at fremme resocialiseringsprocessen. Det er blandt andre tilbud om uddannelse under fængselsophold og tilbud om personlig udvikling ved hjælp af kognitiv adfærdsterapi (Kriminalforsorgen.dk¹).

På trods af disse tiltag, er recidivtallet stadig for højt. Recidiv er udtryk for, hvor mange tidligere indsatte, der indenfor to år efter afsoning, ryger tilbage i kriminalitet. Tallet for 2008 ligger på 29,8 %¹ (Kriminalforsorgen, 2008: 61). Det svarer til, at knap hver tredje falder tilbage til ny kriminalitet. Det høje recidivtal tyder på, at fængslets resocialiserende funktion ikke er helt så vellykket, som man kunne ønske. Hvis ikke det negative mønster brydes, må fængselsstraffen, som den er i dag, siges at være en kortsigtet løsning baseret på falsk tryghed – og hvad er retfærdighedsfølelsen så værd for det omgivende samfund?

Indsatte, der har tilbragt flere år i fængsel og gentagne gange har været igennem systemet, har en tendens til at blive afskåret fra det omkringliggende samfund. Den uformelle kontrol,

¹ Tallet dækker over ubetinget dømte, der dømmes igen indenfor to år efter løsladelsen

Fængslet som resocialiserende institution?

der er de utilsigtede konsekvenser ved et afsonet fængselsophold, spiller ind på individets videre færden i samfundet. *"Faktisk kan den uformelle straf godt tænkes at være den langt alvorligste, afhængigt af hvor hård den er, og af hvor godt man klarede sig arbejdsmæssigt og socialt, før man fik en dom"* (Tranæs og Geerdsen, 2008: 23).

Den amerikanske sociolog Calvert R. Dogde stiller sig kritisk overfor det traditionelle fængselssystem og argumenterer for at indespærring af kriminelle ikke er vejen frem imod en sund resocialiseringsproces. *"It is now widely believed that reintegration of the offender with the law-abiding community - the primary goal of the "new" correction - cannot be accomplished by isolating the offender in an artificial, custodial setting"* (Dogde, 1975: 101).

På baggrund af ovenstående argumentation for at indespærring, frihedsberøvelse og hårdere straffe ikke fremmer en sund og positiv resocialiseringsproces for kriminelle, ønsker vi at undersøge hvilke tiltag, der kan siges at virke resocialiserende, og hvad der blokerer for disse.

Ovenstående leder os frem til følgende problemformulering.

1.2 Problemformulering

Hvilke forhold kan siges at blokere for en resocialisering af indsatte i danske fængsler?

Med denne problemformulering ønsker vi at undersøge, hvad der blokerer for en resocialiseringsproces. Herunder belyser vi de resocialiserende tiltag, der udbydes gennem Kriminalforsorgen. Ordet "forhold" dækker altså over en bred vifte af faktorer, der kan siges at "stå i vejen" for en ellers positiv resocialiseringsproces. Til besvarelse af vores problemformulering har vi udformet en række arbejdsspørgsmål, der samtidig gerne skulle tjene til at forme og dermed give et overblik over opgavens overordnede struktur.

1.3 Arbejdsspørgsmål

1. Hvad er resocialisering?
2. Hvilke resocialiseringstiltag findes der i de danske fængsler?
3. Hvilken effekt har straf på en resocialiseringsproces?

4. Hvad kan siges at blokere for en ellers positiv effekt ved de tiltag, der søger at fremme en resocialiseringsproces?

Med det første arbejdsspørgsmål søger vi at belyse fænomenet resocialisering. Herunder vil vi se nærmere på generel socialiseringsteori for at kunne diskutere begrebet resocialisering. Dette arbejdsspørgsmål vil altså blive behandlet i teoriafsnittet om socialisering, hvilket danner baggrund for den senere analyse og diskussion heraf.

Gennem det andet arbejdsspørgsmål ønsker vi at kortlægge hvilke konkrete resocialiseringstiltag, der forefindes i de danske fængsler. Dette arbejdsspørgsmål behandles empirisk i afsnittet om resocialiseringstiltag i Kriminalforsorgen.

For at kunne besvare det tredje arbejdsspørgsmål, må vi først belyse, hvordan straf udøves i de danske fængsler. Dette gør vi i afsnittet om dagligdagen i fængslet. Herefter vil vi særligt beskæftige os med de områder, hvor straffen indvirker negativt på en resocialiseringsproces. Arbejdsspørgsmålet bliver belyst i de afsnit, der omhandler Goffmans og Foucaults teorier samt i afsnittet om institutionel magt, hvorefter det vil blive behandlet i analyse og diskussion.

Ved hjælp af det fjerde arbejdsspørgsmål belyser vi, hvad der bremser en ellers positiv effekt af de førnævnte resocialiseringstiltag. I henhold til det tredje arbejdsspørgsmål vil det også her gå på elementer af straffen men også andre barrierer så som institutionaliseringens påvirkning af individet og betydningen af de institutionelle rammer. Ligesom det tredje arbejdsspørgsmål behandles også dette i de ovennævnte teoriafsnit, som der følges op på i den senere analyse og diskussion. Ligeledes belyses det af vores empiriske materiale.

1.4 Begrebsafklaring

Undervejs i projektet optræder en række begreber. Vi har valgt at afklare disse i dette afsnit, for at undgå misforståelser og unødige gentagelser.

Med begrebet *resocialisering*, taler vi ud fra en generel socialiseringsteori, hvor resocialisering skal ses som en ny socialiseringsproces. Denne proces kan enten være en efterligning af den primære eller sekundære socialisering, der enten sker gennem en

Fængslet som resocialiserende institution?

resocialiserings- eller en sekundærsocialiseringsproces. Medmindre andet er anført benyttes begrebet resocialisering både om sekundær- og resocialiseringsprocesser.

Når vi omtaler *fængslet* i projektet, menes der danske fængsler. De steder, hvor der ikke skelnes mellem fængsler og arresthuse, bruges ordet fængsler som en fællesbetegnelse for begge.

Betegnelsen *tiltag* dækker over de tilbud og aktiviteter, der udbydes indenfor Kriminalforsorgen med det konkrete formål at resocialisere. Det drejer sig altså både om tiltag i fængslerne og igennem KIF.

Begrebet *straf* skal forstås som både uformel og formel straf – altså forskellige former for kontroludøvelse.

Strukturer er et begreb hentet fra den kritiske realisme, der dækker over de forskellige skjulte mekanismer, der skaber givne hændelser.

Med *blokeringer* forstår vi de barrierer for en resocialiseringsproces, der optræder i fængslet som institution og i samfundet mere generelt. Vi beskæftiger os altså med strukturer og mekanismer i for eksempel udformningen af fængslet, der kan siges at blokere for en resocialiseringsproces, frem for konkrete tiltag.

Med *indsatte* refereres der til personer, der stadig sidder i fængsel. Om tidligere indsatte, der ikke kan siges at have gennemgået en resocialiseringsproces, bruger vi betegnelsen ”kriminelle.”

1.5 Projektets faglige dimensioner

Fænomenet resocialisering er primært en sociologisk problemstilling. I projektet inddrager vi derfor også primært den sociologiske fagdimension, hvilket tydeligt afspejler sig i vores teorivalg. Vi benytter os således af sociologisk teori om socialisering og social kontrol, samt Foucaults og Goffmans teorier om fængslet som institution. Baggrunden for valg af teori vil vi belyse i det efterfølgende kapitel. Vores sociologiske tilgang har imidlertid også haft stor indflydelse på valg af metoder til indsamling af empiri. Således har vi valgt at gå til vores kvalitative interviews med henholdsvis fænomenologiske og hermeneutiske briller, hvilket

vi vil begrunde i afsnittet om udarbejdelse af interviewguides (jf. afsnit 3.2.3). Vi tager vores videnskabsteoretiske udgangspunkt i den kritiske realisme og belyser derfor de sociale strukturer, der har betydning for resocialisering. Til dette inddrager vi den politologiske diskussion igennem teori om institutionel magt, og hvordan denne påvirker mulighederne for resocialisering. Hovedvægten ligger altså på den sociologiske fagdimension suppleret med den politologiske.

1.6 Afgrænsning

For at indkredse vores problemstilling har vi foretaget nogle afgrænsninger i forhold til genstandsfeltet. Vi vil i dette afsnit gennemgå disse fravalg for at skabe et klarere billede af, hvad der præcis er vores genstandsfelt og fokus.

Vi tager udgangspunkt i Danmark og de forhold, der gør sig gældende her, da dette vil lette empiriindsamlingen. Først og fremmest har vi valgt at se på det af fængslets formål, der hedder resocialisering. Vi beskæftiger os altså ikke med straffens rolle i samfundet, men hvordan den påvirker den enkelte fængslede i forhold til en resocialiseringsproces. Selvom fængselsstraf har mange formål er det altså dette ene, vi ser nærmere på. Af samme grund undersøger vi kun fængselsstraffen i det omfang, den påvirker resocialiseringen. Dette gælder dog både positivt og negativt. Dette valg har vi truffet, da det er resocialiseringen, der er vores hovedinteresse. Ligeledes ser vi heller ikke på den juridiske del af problemstillingen. I forhold til resocialisering ser vi på den periode, hvor individet er fængslet eller prøveløsladt. Vi kigger altså hverken på forebyggelse eller opfølgende tiltag udenfor Kriminalforsorgens regi. Dette har vi valgt for at fokusere specifikt på netop straffens rolle i forhold til resocialisering snarere end, hvordan man kan begrænse kriminalitet i al almindelighed, selvom dette er to nært beslægtede problemstillinger.

Ligeledes har vi afgrænset os fra andre former for straf end fængsel, som for eksempel samfundstjeneste. Fængslede er desuden den gruppe, der har den største recidivprocent. Vi ser endvidere kun på de former for kriminalitet, der kan siges at være de mest ”almindelige”. Her mener vi især vold, røveri og lignende og afgrænser os altså fra bandekriminalitet og økonomisk kriminalitet. Vi vurderede, at disse typer af kriminalitet har en anden baggrund, og derfor også kræver en anden behandling. Afslutningsvis har vi valgt at afgrænse os fra ungdomskriminalitet. Her er der større fokus på behandling og

Fængslet som resocialiserende institution?

institutionsophold frem for fængsling, og det er netop fængslingen, vi ser som det interessante.

2.0 Videnskabsteori

Vi vil i det følgende afsnit kort redegøre for, hvordan vi bruger vores videnskabsteoretiske retninger som redskab til vores analyse og vores metodiske tilgang til projektet. Dernæst vil følge en gennemgang af hver enkelt retning, hvordan vi bruger disse retninger og herunder hvilke styrker og svagheder, de hver især har. Vi beskæftiger os i projektet med kritisk realisme, fænomenologi og hermeneutik. Vi vil afslutningsvis redegøre for og diskutere samspillet mellem disse tre retninger.

2.1 Videnskabsteori i projektet

Overordnet findes der tre måder at benytte sig af videnskabsteori på, når man skal skrive et projekt. Man kan enten vælge en direkte videnskabsteoretisk problemformulering, inddrage videnskabsteori hver gang der skal træffes et valg i projektforløbet eller benytte sig af videnskabsteori ad hoc, altså når der opstår et relevant spørgsmål. (Fuglsang og Olsen, 2009: 28f).

Gennem dette projektforløb har vi valgt at inddrage videnskabsteori hver gang, der skulle træffes afgørende valg, hvilket altså vil sige løbende gennem hele processen. Baggrunden for dette valg har været, at vi på den måde, mente at være bedre rustede til at træffe beslutninger i forhold til især metode. Videnskabsteorien har på den måde fungeret som en form for rettesnor for, hvordan vi skulle gribe vores problemstilling an. Således har videnskabsteorien eksempelvis udstukket retningslinjer for, hvordan vi skulle foretage vores interviews. Desuden kan især den kritiske realisme bestemme hvad vi kan konkludere på og hvor skarpe konklusioner, vi har kunnet drage og med hvilke forbehold.

Som nævnt har vi benyttet os af tre videnskabsteoretiske retninger i løbet af projektet. Dette skaber en triangulering, der giver os en bedre forståelse af vores problemstilling ved at se den fra flere vinkler. Vi vil i afsnittets sidste del redegøre for, hvordan de forskellige retninger spiller sammen.

2.2 Kritisk realisme

Kritisk realisme er som navnet tilsiger en form for realisme. Det vil sige at virkeligheden findes uafhængigt af forskeren og videnskaben (Jespersen, 2009: 146). Det er imidlertid vigtigt at understrege, at alt er under konstant forandring (ibid.: 149).

Det, der er interessant i den kritiske realisme, er at undersøge de underliggende strukturer i samfundet. I vores tilfælde er det altså sammenhængene og strukturerne bag resocialiseringsprocessen og dens barrierer.

2.2.1 Ontologi

Ontologi betyder hvordan man opfatter verdens beskaffenhed, altså hvordan verden ser ud. (Andersen 2007: 13) Ontologien har stor betydning i kritisk realisme. Hvordan, man griber videnskaben an, afhænger af, det Jespersen kalder *den sociale ontologi*. Når der i kritisk realisme tales om social ontologi, menes der de strukturer, normer og institutioner i vores samfund, der ligger til grund for vores virkelighed og verden. (Jespersen 2009: 149) Med andre ord er verden ifølge kritiske realister bygget op af underliggende samfundsstrukturer, og det er dem, der er det interessante at afdække. Det man fokuserer på er mekanismer og ikke hændelser (Andersen 2007:13).

Derudover er det vigtigt at understrege, at ontologien altid er åben, når vi snakker kritisk realisme. (Jespersen.: 152). Man siger, at ”*man aldrig kan bade i den samme flod to gange*” (ibid.: 152). Dette giver et godt billede af strømmen, der flyder gennem floden, og at selv en virkelighed, der tilsyneladende er den samme, er i bevægelse og forandrer sig. Derfor vil viden om genstandsfeltet altid være kontekstuel og bestemt af den historiske kontekst (ibid.: 160). Således vil vi kun kunne sandsynliggøre de strukturer, der fastholder mennesker i kriminalitet, som det ser ud lige nu. Om 10, 20 eller 30 år vil samfundet måske se helt anderledes ud og dermed også strukturerne. For eksempel ville det ikke give mening at se på straffesystemet 200 år tilbage i tiden, hvor man benyttede sig af pinestraf, da denne straffeform givetvis har helt andre formål og konsekvenser.

2.2.2 Epistemologi

Epistemologi beskæftiger sig med hvordan man kan opnå viden om verden og om hvordan den ser ud. (Andersen 2007: 13). De kritiske realister mener ikke, det er muligt at opnå en fuldstændig og sand erkendelse, af hvordan verden er skruet sammen og de underliggende strukturer, de mener, den er opbygget af. Dog er det alligevel muligt at opnå pålidelig viden. (Andersen 2007: 20) Man kan altså opnå sandsynlig viden, men ikke sand viden. Således vil vi heller ikke endegyldigt kunne konkludere, hvorfor kriminelle ikke resocialiseres men opstille og sandsynliggøre strukturerne bag dette.

Ifølge de kritiske realister er der tre niveauer af erkendelse – også kendt som world 1, 2 og 3.

1. Det empiriske niveau
2. Det aktuelle niveau
3. Det dybe niveau

World 1 er det, vi umiddelbart kan se, tage og føle på. I vores tilfælde er det især vores interviews, men for eksempel også recidivtallene. Her opdager man tendenser i samfundet, eksempelvis at rigtig mange kriminelle falder tilbage i kriminalitet eller at det miljø man befinder sig i har stor betydning for om man begår kriminalitet igen. World 2 beskæftiger sig med, hvordan man skal undersøge de erfaringer og tendenser, man kan se i world 1. Det er med andre ord metoden og teorien, der skal lede en frem til world 3. Det er her, det bliver interessant, da det er her, de underliggende strukturer er, og erkendelse i world 3 betyder, at man skal afdække disse strukturer, så godt det kan lade sig gøre. Dette kan kun ske gennem world 1 og 2, og det er derfor ontologien og epistemologien er så afgørende.

2.2.3 Kritisk realisme i projektet

Det afgørende for os i brugen af kritisk realisme har været fokus på strukturer. Ved at bruge kritisk realisme understreger vi, at det er de strukturer, der fastholder kriminelle i kriminalitet, vi ønsker at undersøge. De underliggende mekanismer er med til (men ikke ene om) at bestemme hvordan et menneske handler. Samtidig er de selv delvist skabt af menneskelige handlinger (ibid.: 38). Vi skal altså kigge på de samfundsmæssige tendenser, der forhindrer en resocialiseringsproces snarere end på, hvorfor konkrete eksempler på kriminelle ryger ind og ud af fængslerne. De kan være interessante idet de kan påpege tendenser i world 1, som vi kan undersøge i world 3. Der er nogle samfundsmæssige tendenser der er med til at styre konkrete individers handlinger. Fokus ligger altså på tendenser i samfundets opbygning, der modarbejder resocialisering. Skal vi nå hertil skal vi imidlertid både igennem world 1 og 2, altså det konkrete empiriske niveau og det aktuelle niveau.

For at undersøge hvordan straf påvirker resocialisering, har det altså været nødvendigt først at undersøge, hvordan både straf og resocialisering foregår i praksis (world 1). Her har vi kunnet påpege nogle tendenser og mønstre i, hvordan det foregår. Det er disse tendenser, vi har arbejdet videre med i world 2. I praksis har det betydet, at vi i world 2 har valgt at

benytte interviews og teori om resocialisering og straf samt fængslet som institution til at undersøge de tendenser, vi er blevet opmærksomme på. Teori konkret om fængslet fandt vi nødvendig, da vi netop gennem world 1 oplevede, at der var forskel på, hvordan forskellige straffereformer påvirker resocialiseringsprocessen. Ved således at undersøge fænomenerne fængselsstraf og resocialisering, kan vi forsøge at nå til world tre. Det skal ske gennem metoderne fra world to, der gør os i stand til, at lave en analyse af hvilke forhold ved en fængselsstraf, der kan påvirke en resocialiseringsproces. Vi kan imidlertid ikke pege på lovmæssigheder men kun på tendenser og tilbøjeligheder og ikke afdække alle tendenser. Forskellige tendenser kan enten modvirke eller forstærke hinanden. En fuldstændig afdækning af world 3 vil ikke være mulig at give. Ved at kombinere teori og metode kan vi give et bud på *nogle* af de mekanismer der blokerer for resocialisering.

Det vigtigste ved den kritiske realisme er altså, for at opsummere, at det er underliggende strukturer i samfundet som er interessant at kigge på, og det er dem, som vi vil gøre et forsøg på at blotlægge. Disse strukturer er ligesom samfundet foranderlige, og man vil derfor ikke kunne opnå en fuldstændig og evigtgyldig viden om alle aspekter af de forhold, der påvirker resocialisering, men kunne opstille sandsynlige og åbne teorier.

2.3 Fænomenologi

I følgende afsnit vil vi belyse, hvordan viden forstås ifølge fænomenologien, og vi vil se nærmere på fænomenologiens grundprincipper ud fra filosofen Edmund Husserls udlægning. Desuden vil vi belyse, hvordan vi går fra subjektivitet til intersubjektivitet. Afsluttende vil vi komme ind på, hvordan vi benytter fænomenologien i vores projekt, samt komme ind på de svagheder der er ved fænomenologien som metode.

Ifølge Husserls fortolkning af fænomenologien, er viden en beskrivende oplevelse – det der kaldes en *eidetisk reduktion* (Rendtorff, 2009: 281). Individets virkelighedsforståelse dannes ud fra den enkeltes erfaringer. Alle har altså hver deres virkelighedsopfattelse, og dermed vil de kriminelles virkelighedsopfattelser nødvendigvis også være forskellige fra vores, og fra hinandens. Denne erkendelse er vigtig for at kunne forstå de kriminelles livsverdener. Fænomenologien opstiller tre principper, der kan hjælpe os tættere på en fælles forståelse, intersubjektivitet. Disse tre principper benævnes *viden som kropsoplevelse, tegn og symboler er allerede intersubjektivt givet og livsverden* (Harste og Mortensen, 2007: 197f), vil vi se nærmere på i det følgende.

Viden som kropsoplevelse

Al erfaring og viden er en individuel kropsoplevelse, der er skabt ud fra den enkeltes forhold til omverdenen og forhold til andre mennesker (op.cit.). Interaktion er følelsesmæssige erfaringer og ikke kun tænkte tanker. En persons kropsoplevelse bliver krænket, hvis andre overskrider den enkeltes intime grænser. Eftersom de indsatte har personlige erfaringer med at sidde i fængsel, vil deres kropsoplevelser være anderledes end personer, der ikke har siddet i fængsel. De vil have erfaret en viden, igennem følelserne og derigennem kroppen.

Tegn og symboler er allerede intersubjektivt givet

Viden er typificeret og kategoriseret, hvilket betyder, at tegn og symboler, vi forbinder ting med, allerede er intersubjektive, idet de er bundet til en fælles forståelse i vores sprog og verden. Vi deler altså en fælles forståelse af hvordan tingene er (op.cit.). Vi erfarer dermed både ud fra vores egen forståelse men også ud fra et fælles sæt af symboler og begreber. De indsatte vil altså, udover at forstå verden, som de selv oplever den, opleve den i forhold til en fælles oplevelse af hvordan verden er.

Livsverden

Vi har en underforstået forudsætning, der er skjult i alt, hvad vi gør, – dette kaldes vores livsverden, hvorigennem vi oplever den ydre verden. Den enkeltes livsverden vil være præget af individets subjektive baggrund (op.cit.). Viden, der erhverves fra et subjekt, kan altså ikke regnes for universel viden, idet mennesker oplever verden forskelligt. Det argumenteres dog at man kan se den subjektive viden som et udtryk for en almen menneskelig erfaring, idet erfaring danner mening i verden. (Rendtorff 2009: 280)

2.3.1 Fænomenologi i projektet

I projektet benytter vi primært fænomenologien som en metodisk tilgang til vores kvalitative interviews med indsatte. Formålet med et fænomenologisk interview er at opnå indsigt i individers livsverdener, og netop fordi vi beskæftiger os med en verden, vi ikke selv har personligt kendskab til, er den fænomenologiske tilgang velegnet. Det skal desuden understreges at det er svært at opnå viden om fængselslivet da det er en meget lukket verden. Med fænomenologi lægger man fokus på personlige og beskrivende beretninger fra den interviewedes side, og det tilstræbes, at forskeren sætter sine egne forforståelser i parentes. Denne ekskludering kaldes epoché (ibid.: 280). Herved kan man ifølge

fænomenologien opnå de mest åbne og naturlige beskrivelser af individers livsverdener (ibid.: 283).

Således søger vi at forstå verden gennem de indsatte erfaring. I overensstemmelse med fænomenologien er vores interviewguides til de indsatte udarbejdet, så strukturen er forholdsvis let, og spørgsmålene er formuleret så åbne som muligt. Desuden har vi foretaget disse interviews så tidligt i forløbet, som det har kunnet lade sig gøre, for ikke at bringe for meget teoretisk bagage med os.

I praksis har vi i gruppen diskuteret, hvorvidt vi overhovedet er i stand til at fralægge os enhver form for forforståelse og vores egne erfaringer. Hermeneutikken som vi også gør brug af hævder at alene den måde, man stiller et spørgsmål på, og grunden til man stiller dette stammer fra ens egen forforståelse. Som udgangspunkt vælger vi at se fænomenologiens principper som grundlæggende idealtyper for vores udarbejdelse og udførelsen af disse interview.

2.4 Hermeneutik

I vores interviews med de ansatte i Arresthuset i Roskilde benytter vi os af den filosofiske hermeneutik. Vi tager her udgangspunkt i Filosofen Hans Georg Gadamer's udlægning. Vi benytter denne videnskabsteoretiske retning som en metode til indsamling af empiri. I det følgende afsnit vil vi redegøre for den filosofiske hermeneutik og dernæst *den hermeneutiske cirkel*, der er central i den filosofiske hermeneutiks forståelse. Til sidst diskuterer vi hermeneutikkens rolle i vores projekt.

2.4.1 Filosofisk hermeneutik

Hermeneutikken er ligesom fænomenologien en af de fortolkende videnskabsteorier. Fælles for disse er, at forståelse og fortolkning er med i skabelsen af en forklaring. Derudover ser de begge de meningssammenhænge, som sociale fænomener bærer, som det, man skal koncentrere sin fortolkning omkring (Højberg, 2009: 309).

Gadamer introducerer den filosofiske hermeneutik, hvor han gør op med idéen om, at "*metode fører til sand viden*" (ibid.: 320). Mennesket er et forstående væsen, og forståelse begrænser sig derfor ikke til udelukkende at være et metodisk redskab. Forståelse er altså ikke en metode, men et eksistentielt vilkår.

2.4.2 Den hermeneutiske cirkel

Den hermeneutiske cirkel er i Gadamer's optik ontologisk. Det er en cirkel, der forklarer forholdet mellem fortolker og genstand som værende i konstant bevægelse. Denne bevægelse går begge veje og er altså en gensidig bevægelse mellem del og helhed. Forståelsen af helheden er afhængig af delene og omvendt (ibid: 312). At det er en cirkulær bevægelse illustrerer, at den hverken har en begyndelse eller en slutning, og dermed er kontinuerlig. Det er vigtigt at understrege, at fortolkeren selv er en del af cirklen. Bevægelsen går fra fortolkeren til genstanden og fra genstanden tilbage til fortolkeren og skaber den cirkulære bevægelse (ibid: 320). Dermed kan man ikke tilsidesætte forskeren (os selv) fra den hermeneutiske cirkel.

2.4.3 Forståelse

Gadamer påpeger tre konstituerende karakteristika ved det at være menneske, som listes op nedenfor;

- Mennesket er et fortolkende væsen
- Mennesket er et historisk og endeligt væsen
- Mennesket er et sprogligt væsen

Det er disse tre karakteristika, der fører til forståelse, hvilket er det helt centrale i den hermeneutiske cirkel. Gadamer har nedskrevet tre centrale principper ved forståelsen: *forståelse består af forforståelse og fordomme, forståelse er sprog og historie og forståelse er applikation.* (ibid.: 321)

2.4.3.1 Forståelsen består af forforståelse og fordomme

Ifølge Gadamer har vi altid forforståelser fra tidligere situationer, med til den nuværende situation. Fordomme er alle de forudsætninger, vi møder verden med og altså ikke fordomme i traditionel forstand. Gadamer mener, at disse fordomme udspringer i vores historie, kultur og samfund (ibid.: 322). De personer, vi interviewer i de professionelle interview, møder vi altså med forforståelse og fordomme. Fordomme og forforståelse udgør tilsammen *forståelseshorisonten*.. Denne horisont gør det muligt for os, at forstå hinanden. Forståelseshorisonten er individuel, da den består af den enkeltes egne livserfaringer, men samtidig også kollektiv, fordi man deler kulturelle fænomener og sprog (ibid.: 323). Der opstår altså en horisontsammensmeltning i vores interview, hvor vi møder deltagerne med vores forforståelser, og de møder os med deres.

2.4.3.2 Forståelse er sprog og historie

Forståelse er sproglige traditioner og historie. Vores fordomme og forståelseshorisont er skabt gennem historien og mennesket er både et historisk og et fortolkende væsen (ibid.: 326). Forståelseshorisonten er både skabt af historien samtidig med den skaber historien. Individets forståelse er altså en kontinuerlig proces, der skabes før vi fødes, imens vi lever, og efter vi har levet, så forståelse stopper aldrig. Alles forståelse er altså skabt igennem sproget og dets individuelle historie samt den kollektive samfundshistorie. Man er således ikke selv herre over de fordomme, som ens forforståelser bliver skabt af (ibid.: 327)

2.4.3.3 Forståelse er applikation

Sidst beskriver Gadamer forståelse som applikation. Forståelse sker først i det øjeblik, vi kan anvende den (ibid.: 329). Dette vil altid ske ud fra den kontekst, man befinder sig i og i den sammenhæng er erfaring nøglen. Hvordan man anvender sin nyerhvervede forståelse er noget, man kun kan lære gennem erfaring. Vi kan rykke tættere på en forståelse og rykke nærmere nye spørgsmål ved at anvende den viden, vores deltagere og vi i fællesskab skaber i interviewsituationen.

2.4.4 Sandhed ifølge den filosofiske hermeneutik

Ligesom i den kritiske realisme kan vi ifølge den filosofiske hermeneutik, ikke opnå endegyldig sandhed omkring, hvilke barrierer der er i fængslet. Men vi kan i den hermeneutiske cirkel blive ved med at spørge, og skabe nye spørgsmål og derved rykke tættere på forståelsen af resocialiseringsprocessen (Rendtorff, 2009: 331).

2.4.5 Hermeneutik i projektet

I vores interviews med de ansatte fandt vi, at vi ikke kunne bruge den meget åbne, næsten naive tilgang, fænomenologien fordrer. Vi var ikke helt på samme måde interesserede i deres livsverden, men snarere deres professionelle vurdering af de kriminelles livsverden. Således har vi bragt vores forforståelser fra teori, tidligere interviews og anden empiri med i vores interviews af de tre ansatte i Arresthuset i Roskilde.

Den filosofiske hermeneutik adskiller sig fra den metodiske hermeneutik ved at bringe forskerens (vores) rolle ind i projektet. I den metodiske hermeneutik ville mødet med eksempelvis fængselsbetjenten Pia kun være et møde hvor Pia alene ville skabe mening. I

den filosofiske hermeneutisk opstår meningsdannelse derimod i mødet mellem Pia og os. Ved at vælge den filosofiske hermeneutik forsøger vi at opnå en bedre forståelse af vores egen rolle i projektet. Det gør altså ikke noget, at vi inddrager vores forståelser i projektet – vi kan ifølge hermeneutikken slet ikke undgå det. (Højberg 2009: 322) Det er klart, at dette vil få betydning for vores resultater, der vil være et billede på den historiske kontekst, vi er en del af. Vi er altså klar over, at vi har nogle forforståelser som vi inddrager mere eller mindre bevidst. Et eksempel var en forforståelse om, at netværk kunne spille en afgørende rolle i at skabe eller ødelægge en resocialiseringsproces som vi så valgte vi at spørge ind til i de forskellige interviews.

En kritik af hermeneutikken er, at den nemt kan blive for relativistisk. At det vil blive umuligt at konkludere noget, når alt afhænger af fordomme og forforståelser. Det vigtige her er at have modet til at teste sine fordomme og bringe dem i spil, som vi i vores interviews har forsøgt ved først at eksplicitere vores fordomme og dernæst søgt at undersøge dem kritisk frem for at lede efter tegn på, at vi har ret.

2.5 Det videnskabsteoretiske samspil i projektet

I de foregående afsnit har vi redegjort for brugen af hver enkelt videnskabsteoretisk retning og af den grund, vil vi i dette afsnit kun beskæftige os med samspillet, og hvordan de bliver brugt i forhold til hinanden. Således vil vi ikke her gå i detaljer med hver enkelt retning.

Den kritiske realisme fungerer som vores overordnede videnskabsteori. Det vil sige, at det er den, vi bruger i vores analyse, og dennes opfattelse af virkeligheden og genstandsfeltet vi forholder os til, i vores udgangspunkt og i den endelige analyse. Med andre ord vil vi i analysen lægge vægt på, at afdække de underliggende strukturer, der gør det så svært at opnå en succesfuld resocialiseringsproces.

Hermeneutikken og fænomenologien benytter vi som metoder og de er altså underordnet den kritiske realisme. Hermeneutikken og fænomenologien bruger vi til at afdække disse strukturer bedst muligt. Skal man således se dem i forhold til den kritiske realisme kan man sige, at de er en del af world 2 og hjælper os til at undersøge world 1 grundigt. I world 3, der i vores projekt kan sidestilles med analysen, benytter vi således kun den kritiske realisme.

3.0 Metode

Vi vil i dette kapitel redegøre for, hvilke metoder vi benytter os af undervejs i projektet og baggrunden for valget af netop disse. I kapitlets første del vil vi særligt fokusere på valg truffet i forhold til indsamling af empiri og herunder hvilke overvejelser, vi har gjort os i denne forbindelse. Desuden præsenterer vi et afsnit om valg af sekundær empiri i form af statistisk materiale. Herefter vil vi behandle vores teorivalg og redegøre for, hvordan hver enkelt teoridel kan belyse vores genstandsfelt. Afsluttende vil vi forholde os til de fravalg, vi har gjort os undervejs.

3.1 Valg af empiri

I dette afsnit vil redegøre for vores empirivalg og fravalg. Vi vil derefter diskutere fordele og ulemper ved disse valg. Da vi har valgt interview som primær empiriindsamling vil afsnittet desuden indeholde et afsnit hvor vi uddyber interviewguides og hvordan disse er udformet.

3.1.1 *Kvalitativ kontra kvantitativ*

Vores projekt fokuserer langt overvejende på kvalitativ metode. Dette valg tog vi tidligt i processen, da vi søgte nogle dybere forståelses sammenhænge, hvilket ikke ville være muligt, ved at benytte kvantitativt materiale. Vi skal i de følgende afsnit komme nærmere ind på hvad det at gøre brug af kvalitativt empiri indsamling har betydet frem for kvantitativt empiri.

I første omgang har vi benyttet statistisk materiale til at påpege og sandsynliggøre vores problemstilling gennem for eksempel recidivtallene. Ved hjælp af disse tal påpeger vi, at når næsten en fjerdedel af alle indsatte havner i kriminalitet igen efter løsladelsen, er der plads til forbedringer i kriminalforsorgens hovedmål, nemlig at mindske kriminaliteten. Dernæst dykker vi ind i denne problematik i et forsøg på, gennem de små historier at påpege konkrete grunde til at dette fejler. Her har det for os været nødvendigt at benytte kvalitativt materiale til at undersøge de strukturer der skaber denne skævhed.

Generelt kan man sige, at kvantitativ metode egner sig bedst til at uddrage de store linjer, baseret på eksempelvis en case, hvor kvalitativ, lige omvendt kan sige noget om de små historier, ud fra et større billede, som man så kan gå i dybden med. Med kvalitativt materiale kan vi nemmere opdage nogle tendenser, som vi ikke kendte til fra starten. Med vores projekt kunne recidivmålingerne være et eksempel herpå. Vi kan så netop bruge den

kvalitative metode til at spørge ind til en tendens vi er blevet opmærksomme på og dermed forsøge, at få en dybere forståelse for denne tendens.

Hermeneutikken og fænomenologien der begge er fortolkningsvidenskaber er stærke fortalere for den kvalitative tilgang. Det er ifølge fænomenologien de subjektive erfaringer og hvordan man erfarer disse der er det interessante at undersøge. (Rendtorff 2009: 285) Det siger sig selv at hvis man skal fokusere på individers livsverden, subjektive erfaringer og hvordan de opfatter et givent fænomen vil det være besværligt at benytte sig af statistik. Det ville skabe en lukket, afgrænset viden og går imod den åbne tilgang disse retninger står for.

3.1.2 Sekundærempiri

Udover vores egen indsamlede empiri har vi benyttet os af sekundær empiri. Dette dækker over statistikker og forskningsrapporter samt en række fagbøger, da dette har kunnet hjælpe os til at påpege nogle problemstillinger og tendenser. Det har altså været nødvendigt at inddrage sekundær empiri, da arbejdsbyrden ellers ville blive for stor. Derudover er der jo ingen grund til at lave en undersøgelse magen til en allerede eksisterende gyldig undersøgelse, der passer på feltet. Når man benytter sig af sekundær empiri, er det vigtigt at være opmærksom på, hvor dataene kommer fra, og hvordan de er indsamlet. Det sekundære materiale vi gør brug af, har vi således været opmærksomme på, hvor stammer fra. Størstedelen af materialet, om hvordan livet i fængslet foregår og hvilke tiltag, der findes, har vi således indhentet fra Kriminalforsorgen, da det er det tætteste, vi kan komme på netop disse oplysninger. Desuden har vi her suppleret med vores egne empiriske undersøgelser. Når vi har benyttet os af statistisk materiale, har vi lagt vægt på kun at benytte store anerkendte forskningsinstitutioner, som for eksempel Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) og Justitsministeriets Forskningsenhed. Af faglitteratur specifikt om kriminalitet har vi ligeledes undersøgt forfatterens baggrund og tidligere udgivelser for at danne os et billede af deres troværdighed og viden på feltet. Ligeledes har vi krydstjekket med flere kilder for at sikre os, at det de sagde, blev underbygget af andre eksperter. Vi er dog særligt løbet ind i problemer i forbindelse med at finde ”det rigtige” recidivtal. Dette tal kan måles på mange forskellige måder, og det er oftest uigennemskueligt, hvordan man er kommet frem til det. Således svinger de tal vi har fundet fra omkring 25 % til hele 85 %. Her har vi valgt at tage udgangspunkt i Kriminalforsorgens eget tal, der ligger i den lave ende, nemlig 29,8 % for ubetingede dømte

(Kriminalforsorgen, 2008: 61). Dette er et af de laveste, vi har kunnet finde, og således tager vi ikke udgangspunkt i de højeste målinger, da dette kunne blive utroværdigt. At knap en tredjedel af de tidligere indsatte ryger tilbage i ny kriminalitet, mener vi dog stadig er et foruroligende højt tal. I og for sig er det mindre vigtigt, om vi tager udgangspunkt i det høje eller mindre høje recidivtal, da 29,8 % stadig er en høj tilbagefaldsprocent. Derudover kan det nævnes, at dette tal viser et fald de sidste par år, der dog skyldes, at der er opstået kø ved domsafsigelser efter den nye politi- og retsreform er trådt i kraft og altså ikke er udtryk for et reelt fald i antallet af tidligere indsatte, der vender tilbage til ny kriminalitet igen (op.cit.).

3.1.3 Kvalitative interviews med enkeltpersoner

Vi har valgt at benytte os af kvalitative interviews med enkeltpersoner som primær kilde til empiriindsamling. Denne metode fandt vi oplagt, idet vi søgte indsigt i de indsatte livsverdener. Blandt de ansatte i Roskilde Arrest har vi foretaget professionelle interviews, da vi her var interesserede i deres beretninger og oplevelser i forbindelse med deres arbejde.

Vi har valgt at udarbejde semistrukturerede interviewguides, som vi har fulgt mere eller mindre fast. Således har vi på forhånd haft fastlagte temaer, men har samtidig gjort plads til, at kunne udforske nye emner, der kunne tænkes at opstå undervejs. De semistrukturerede interviews kan altså ses som en kombination af den lukkede spørgeskemateknik og en hverdagslignende samtale (Kvale & Brinkmann 2009: 45). Denne form for interviewmetode har vi gjort brug af i både de fænomenologiske livsverdensinterviews med de indsatte og i de hermeneutiske interviews med de ansatte. Guiden til de fænomenologiske interviews er lidt mere åben, idet spørgsmålene lægger op til subjektive beskrivelser på områder, vi ikke har kunnet få kendskab til på forhånd. I åbne fænomenologiske interviews er det vigtigt at følge ytringer op med uddybende spørgsmål.

Idet vi med de indsatte beskæftiger os med en udsat gruppe, hvor den information vi søger oftest vil være af personlig karakter, har vi vurderet, at det ville være mest hensigtsmæssigt at interviewe de indsatte enkeltvis. Interviewene med henholdsvis fængselsfunktionæren, socialrådgiveren og underviseren har vi også valgt at tage en ad gangen. Det gør vi fordi deres kompetencer og deres forbindelse til arresten er vidt forskellige.

I forhold til interviewene med især de indsatte, har vi været opmærksomme på at der kan opstå en skæv magtbalance, idet de indsatte har en baggrund der er meget forskellig fra

vores. Dette kan blandt andet ses ved sprogbrug og fremtoning (Thagaard, 2007:68). Dette forsøgte vi, så vidt muligt at efterkomme, ved at benytte et jordnært og let forståeligt sprog, ved eksempelvis, at undlade fagudtryk i vores spørgsmål. Derudover tænkte vi over at have en afslappet påklædning. Ved at have magtforholdet for øje, kan man lettere afhjælpe asymmetrien (Kvale & Brinkmann 2009: 51).

Hvordan vi helt konkret har udformet vores interviewguides, og hvorfor vi har stillet de enkelte spørgsmål, vil blive behandlet i afsnittet Udarbejdelse af interviewguides (jf. afsnit 3.2.3). For yderligere metodiske overvejelser omkring afgrænsning se bilag 11.

3.2 Kvalitative interviews

3.2.1 Udvalgelse

I følgende afsnit vil vi gennemgå, hvordan vi har foretaget rekrutteringen af vores interviewpersoner. Dette dækker både over, hvordan vi har skabt kontakten, og hvilke udvælgelseskriterier vi har haft. Løbende vil vi desuden begrunde disse valg og diskutere fordele og ulemper herved. Vi vil desuden skelne mellem rekrutteringen af indsatte og ansatte.

3.2.2 Gatekeeper

Den normale procedure, når man skal have adgang til at foretage interviews i et fængsel, er at søge om dette igennem kriminalforsorgen. Dette kan imidlertid være en langsommelig proces, der ikke nødvendigvis bærer frugt, så da vi på forhånd kendte en fængselsbetjent i Roskilde Arrest, valgte vi at bruge hende som gatekeeper. Således har vi både interviewet hende, samtidig med at hun har skaffet os vores andre interviewpersoner – både indsatte og ansatte.

Med vores genstandsfelt, der må siges at være en lukket verden, er det simpelthen ikke muligt at komme ind på området uden en eller anden form for gatekeeper. Enten i form af personlig kontakt eller kriminalforsorgen og de formelle kanaler. På den baggrund vurderede vi, at vi kunne spare tid ved at benytte os af en personlig kontakt, og som vi vil diskutere nedenfor, ville der være samme problemer ved gå gennem kriminalforsorgen.

Der kan være både fordele og ulemper ved at benytte sig af gatekeepermetoden. En fordel kan, ifølge Brinkmann og Kvale (2009) være, at interviewpersonerne oftere vil være

venligere stillet og dermed mere villige til at besvare spørgsmål, hvis der er en relation til interviewer. Det er dog også vigtigt, at relationen ikke bliver for tæt, da der så er risiko for, at vigtige problematikker ikke udtrykkes eksplicit, da man allerede kender til personens livsverden. Interviewer man for eksempel sin mor, vil hun givetvis ikke fortælle eksplicit om eksempelvis sit politiske ståsted, da man allerede ved det. Vi vurderede dog, at relationen til Pia var tilpas distanceret (fjern arbejdskollega) til, at sidstnævnte ikke ville blive et problem. Derudover har vi desuden bevidst valgt, at hun ikke skulle interviewes af den i gruppen, der kender hende. På den måde opnår vi velvilligheden som relationen skaber, men undgår at underforståede detaljer ikke udtrykkes.

Der er dog også andre vigtige problemstillinger ved at benytte sig af en gatekeeper, som det er nødvendigt at forholde sig til. Gatekeeperen vil altid have sine egne bias i forhold til hvem, de udvælger, og der er altså en risiko for, at man kun får indblik i den virkelighed, gatekeeperen bevidst eller ubevidst ønsker at fremstille (Thagaard, 2007: 69). For at undgå en sådan situation, har vi opstillet kriterier for hvem, vi ønskede at interviewe, som vores gatekeeper så vidt muligt har forsøgt at opfylde. Disse udvælgelseskriterier vil blive diskuteret i et af det følgende afsnit.

Den primære baggrund, for at vi valgte en personlig gatekeeper, var en kombination af den tid, vi havde til rådighed, og de bias vi vurderede, kriminalforsorgen kunne have. Da vores problemstilling stiller sig kritisk overfor fængslet som resocialiserende institution, kunne man forestille sig, at kriminalforsorgen ej heller ville være specielt positivt stemt overfor os, og at de ville have en særlig interesse i at forsøge at fremstille et mere positivt billede. Dette kan vi ikke vide med sikkerhed, men formodningen bliver underbygget af, at de aldrig har svaret på den ansøgning vi trods alt sendte af sted i starten af projektforløbet, inden vi fik kontakt til vores gatekeeper.

3.2.3 Udarbejdelse af interviewguides

I det følgende vil vi eksplicitere vores metodiske overvejelser i forhold til udformningen af vores interviewguides. Herunder vil vi komme ind på overvejelser omkring rækkefølgen af interviewene, videnskabsteoretiske refleksioner og mere specifikt vores spørgetekniske overvejelser.

Oprindeligt havde vi planlagt at afslutte alle interviews med indsatte og tidligere indsatte før udførelsen af interviews med de ansatte i Roskilde Arrest, hvilket lykkedes, bortset fra et interview med fængselsfunktionæren Pia hvor det ikke kunne lade sig gøre. Dette ville være oplagt set i forhold til fænomenologien og især hermeneutikken. Fænomenologien opfordrer

til, at gå åbent til interviewet med en form for bevidst naivitet i sin søgen efter individets egen oplevelse af sin livsverden.

Fænomenologien søger at forstå fænomenerne ud fra den enkelte aktørs subjektive beskrivelser af denne, da opfattelsen her er, at den vigtige virkelighed er den, individerne oplever (Kvale og Brinkmann, 2009: 44). Ud fra en fænomenologisk interviewtilgang tilstræbes det derfor at intervieweren sætter parentes om sine egne fordomme og søge forståelse for den interviewedes livsverden i form af beskrivelser og oplevelser.

Hermeneutikere derimod er af den opfattelse, at det ikke er muligt at isolere sine fordomme sådan som fænomenologien intenderer. Hermeneutikkens formål at bringe fordomme i spil da de anses for at være en forudsætning for at forstå verden, og derfor er betingelsen for at opnå ny viden, at man accepterer sine fordomme som en vej til ny erkendelse og erhvervelse af ny viden (Fuglsang et. al., 2009: 322).

3.2.3.1 Interviewguide til indsatte

Formålet med at interviewe indsatte var, at opnå en forståelse af aktørernes egne oplevelser med fængslet som institution for resocialisering. Det var den enkeltes subjektive beskrivelse af hverdagen i og udenfor fængslet samt vedkommendes egne refleksioner herom, vi var interesserede i. Hertil var et fænomenologisk interview en oplagt mulighed da man ved, at ekskludere sine fordomme har mulighed for at opnå en så åben beskrivelse af det undersøgte som muligt (ibid.:281). Fænomenologien lægger desuden op til, at man går til interviewene uden for meget teoretisk baggage, da det ville kunne gøre det sværere at opretholde den efterstræbte fordomsfrihed.

Vi har valgt at udforme semistrukturerede interviewguides, som indeholder nogle overordnede temaer, som hver rummer nogle bud på mere konkrete spørgsmål. Temaerne tjener til at bevare overblikket og sikrer, at vi kommer omkring hovedemnerne. De enkelte spørgsmål er tænkt, som inspiration til intervieweren. Rækkefølgen af disse temaer er bevidst planlagt sådan, at vi starter med det mere konkrete og runder af med et tema om utopi, hvor de interviewede kan snakke mere frit om abstrakte forestillinger og visioner. Tanken er her at starte med det der er nemmest at snakke om, som beskrivelser af hverdagen, hvorefter mere abstrakte emner, som utopiske situationer, bliver behandlet senere i interviewet.

Fængslet som resocialiserende institution?

Hvert interview indledes med en *briefing*. Det gør vi for ganske kort med at sætte den interviewede ind i formålet med interviewet og brugen af det senere hen. Her afklares eventuelle spørgsmål og der gøres opmærksom på de rent praktiske foranstaltninger, så som brug af diktafon m.m. Et andet væsentligt formål med denne briefing er, at vende de etiske aspekter ved at indhente samtykke og desuden gøre interviewpersonen opmærksom på muligheden for anonymitet i den endelige opgave, der vil blive offentligt tilgængelig. Således sikrer vi os, at interviewpersonen kender til og er indforstået med hvilke praktiske foranstaltninger der er ved at deltage i interviewet.

3.2.3.2 Interviewguide til ansatte

I modsætning til de fænomenologiske interviews med indsatte, har vi her valgt en hermeneutisk tilgang til interviewene med de ansatte. Det har vi gjort, fordi vi interviewer dem i kraft af deres professionelle virke og den ekspertise, de har opnået herigennem. Der er altså ikke i samme grad tale om et personligt livsverdensinterview, da interviewet kun omhandler den del af deres livsverden, der er knyttet til deres professionelle arbejdsdag.

Vi har som tidligere nævnt, interviewet tre ansatte; en underviser, en socialrådgiver og en fængselsfunktionær. Hver enkelt interviewguide er som udgangspunkt tilpasset deres specifikke profession men har en lang række fællestræk. De spørgetekniske og strukturmæssige overvejelser er de samme, og det er dem, vi vil gennemgå i det følgende.

Graden af struktur er bestemt ud fra overvejelser omkring vores videnskabsteoretiske afsæt, samt vores erfaringsgrundlag indenfor interviewgenren – forstået på den måde, at vi som relativt uerfarne interviewere har haft brug for at have en del på forhånd formulerede spørgsmål at kunne støtte os til. Jo mindre struktureret interviewguiden er, jo flere spontane beskrivelser vil man højst sandsynligt få. På den anden side, jo fastere struktur, jo mere fastlåst vil samtaleemnerne være på forhånd og man vil lettere kategorisere udsagnene efter begreber i en efterfølgende analyse (Kvale og Brinkmann, 2009:151f). Som interviewene med de indsatte og tidligere indsatte, har vi valgt også at interviewe de ansatte med udgangspunkt i en semistruktureret interviewguide.

Som beskrevet i afsnittet om interviewguiderne til de tidligere og nuværende indsatte, indleder vi også her hvert interview med en *briefing*. Ved interviews med professionelle er der ikke samme behov for en nænsom indføring i interviewet, som det ofte er kutyme ved livsverdensinterviews (Kristensen, 2007: 285). Alligevel har vi fulgt en bevidst strategi, om

at starte blødt ud med det, Kvale definerer som *indledende spørgsmål* (Kvale og Brinkmann, 2009: 155). Vi har dog også her valgt at lægge blødt ud som ved interviewene med de indsatte.

Ved at benytte hermeneutikken som metode til vores interviews med ansatte, har vi i interviewene gjort brug af de forforståelser, vi har dannet os ud fra interviewene med de indsatte og fra teori. Eksempelvis havde vi en fordom om, at netværk har stor betydning for den enkeltes mulighed for at blive resocialiseret. Derfor kredser flere af vores spørgsmål om netop dette. Vi spørger således til de ansattes indtryk af de indsattes netværk i fængslet og deres oplevelser af, hvilken betydning netværk har for en resocialiseringsproces. I forvejen var vi relativt positivt indstillede overfor muligheden om at tage en uddannelse under fængselsopholdet. Vi havde altså en forforståelse om, at et sådant tiltag kunne virke resocialiserende, hvorfor vi netop valgte at interviewe en underviser. Ligeledes forsøger vi også at få de andre ansattes vurderinger af eksempelvis uddannelses tilbuddet. Vores fordomme bringer vi altså i spil, ved at spørge ind til dem igennem disse interview. Det er altså her de ansatte med deres faglige indsigt og dagligdag i og omkring fængslet kan give deres professionelle vurdering af de tendenser og problemstillinger, vi fremfører. Alle vores deltagere har fået pseudonymer. For yderligere etiske overvejelser se bilag 10 ”etik”

3.3 Valg af teori

I følgende afsnit vil vi redegøre for hvilke teorier vi har valgt og hvorfor. Derudover vil vi komme ind på styrker og svagheder ved hver enkelt teori, og afslutningsvis vil vi diskutere, hvordan vores teorier spiller sammen. Teorierne vil her blive gennemgået i den rækkefølge, de optræder i projektet.

3.3.1 Berger og Luckmann; Socialisering

For at kunne belyse fænomenet resocialisering, må vi først se nærmere på almen socialiseringsteori. Hertil har vi valgt at beskæftige os med Peter Berger og Thomas Luckmanns teori om primær og sekundær socialisering. Berger og Luckmann beskæftiger sig også selv med resocialisering som en videreudvikling af socialisering. På baggrund af denne redegørelse kan vi identificere og behandle to forskellige typer af resocialiseringsprocesser; sekundær socialiseringsprocesser og resocialiseringsprocesser. Med udgangspunkt heri analyserer vi fængslet som institution for resocialisering, hvori vi

inddrager empirisk materiale – både fra vores kvalitative interviews, men også sekundær empiri. Berger og Luckmann har et socialkonstruktivistisk udgangspunkt. Hvis man ikke forholder sig til denne forskel kan det være vanskeligt at benytte en sådan teori. Hvordan vi forholder os til dette, vil vi derfor komme nærmere ind på i afsnittet om socialisering. Det kan synes som en snørklet vej til resocialisering at begynde med socialisering. Dette valg er truffet, dels fordi der findes meget lidt teori på området, der passede til vores genstandsfelt, og dels fordi det giver os en bedre forståelse af resocialisering som en efterligning af socialisering. Man kunne for eksempel også have brugt teori om marginalisering, der ligger op af resocialiseringsteori, men denne teori fokuserer meget på, at individerne ikke har noget netværk og det fandt vi, at vores gruppe i en hvis udstrækning havde.

3.3.2 Balvig; Social kontrol

Med Flemming Balvigs teori om social kontrol ser vi nærmere på straffens udformning, og på hvordan henholdsvis den formelle og den uformelle kontrol udspiller sig. Teorien siger desuden noget om, hvilken betydning det har, hvorvidt man som menneske har noget at miste, i forhold til hvor tilbøjelig man er til at bryde de formelle og uformelle regler. Denne teori kan altså hjælpe os nærmere en forståelse af, hvorvidt begge former for kontrol kan afholde mennesket fra at begå kriminalitet. Med denne teori belyser vi altså forholdet mellem formel og uformel kontrol, og hvordan disse to forskellige former for straf kan siges at indvirke på en resocialiseringsproces. Vi bruger altså teorien om social kontrol til at bygge videre på teorien om socialisering. Her kan den give os yderligere viden om, hvordan man bedst opnår en vellykket resocialiseringsproces. Teorien må siges at være en meget bred, overordnet teori og giver ikke mange konkrete eksempler. Det kan derfor være svært at sammenligne den direkte med vores empiri. Den giver dog stadig nogle overordnede ideer om, hvad man skal tilstræbe for at mindske kriminalitet og tilbagefald, og derfor finder vi den stadig brugbar.

3.3.3 Foucault

I sin bog ”*Overvågning og straf*” kritiserer Michel Foucault fængslet som institution. Foucault beskæftiger sig med de overordnede elementer af fængslet, der har til hensigt at resocialisere individet. Dernæst beskæftiger han sig med, hvorfor fængslet ikke gør det. Dette ser vi i forhold til teorien om socialisering. Ud fra vores empiri og denne teori kan vi sandsynliggøre, hvorvidt de faktorer, Foucault mener, kan blokere for en

resocialiseringsproces, rent faktisk gør det, og i hvor høj grad de er til stede i det danske fængselsvæsen. Foucault beskæftiger sig også med straffens formål i et samfundsmæssigt perspektiv. Vi har dog valgt at afgrænse os fra denne del af hans forfatterskab, da vores fokus ligger på individet. Foucault beskæftiger sig i ”*Overvågning og straf*” ligeledes med skiftet fra pinestraf til fængselsstraf. Siden Foucault opstillede sin teori er man i hvert fald i danske fængsler begyndt lægge mere vægt på resocialisering. Flere af de kendetegn, han påpeger ved fængslet, vil derfor fremstå hårdere, end man måske vil opleve dem i danske fængsler i dag. Teorien er altså tilpasset en anden historisk kontekst. Hovedlinjerne i teorien, har vi dog vurderet, stadig er gældende, hvilket vores empiri også underbygger, og derfor kan vi stadig bruge teorien.

3.3.4 Goffman; den totale institution

Gennem værket ”*Anstalt og Menneske*” beskriver Erving Goffman *den totale institution*. Teorien beskriver de krænkelser fængslet udsætter på de indsatte. Man kan se Goffmans teori som en kritik af fængslet. Ligesom med Foucaults teori kobler vi dette sammen med teorien om resocialisering. Resocialiseringsteorien understreger netop, at en resocialiseringsproces er yderst besværlig, hvis et individ er utrygt eller udsat for krænkelser, og derfor kan Goffmans teori hjælpe os til at se på de mere specifikke områder, der blokerer for en resocialiseringsproces. Goffmans teori går i detaljer med, hvordan disse krænkelser kan foregå og kan forklare, hvorfor og hvordan fængslet kan blokere for en resocialiseringsproces. Man kan kritisere Goffmans teori for at behandle fængslet som for lukket ved at negligere den kontakt, man trods alt har til omverdenen. Dette kan muligvis opbløde nogle af de negative konsekvenser, han beskæftiger sig med. Derudover er teorien udviklet i en tid, hvor der var en højere grad af kollektivisering end i dag. Den historiske kontekst er altså også her en smule anderledes. Dette er dog primært i forbindelse med mindre forskelle og eksempler, som vi har set os i stand til at sortere fra.

3.3.5 Institutionel magt

For at forstå de samfundsmæssige rammer som resocialisering udspiller sig indenfor, har vi valgt at inddrage teorien om institutionel magt. Teorien opstiller seks forskellige magtbegreber og måder at udøve magt på. Vi har dog valgt at afgrænse os fra de øvrige fem dimensioner. Dette har vi valgt, fordi det primært er magtens rolle i samfundet, vi fokuserer på. De øvrige magtdimensioner fokuserer på aktørmagt og relationel magt og kan derfor ikke illustrere de overordnede magtstrukturer i samfundet. Begrebet institutionel magt kan altså

give os et billede af, hvorfor resocialisering måske er så svært i praksis ud fra et samfundsmæssigt perspektiv. Den institutionelle magt beskæftiger sig netop med strukturer, der er så indgroede i vores samfundsopfattelse, at man ikke stiller spørgsmålstejn ved dem. Det kan derfor være en faldgrube for os, da vi selv er påvirket af denne magt, at identificere og stille spørgsmålstejn ved disse strukturer.

3.3.6 Samspil

Vores teorier kan stilles op i to kategorier. På den ene side har vi socialiseringsteorien og teorien om social kontrol. Begge teorier beskæftiger sig med, hvordan man kan resocialisere et individ. Således supplerer disse teorier hinanden og hjælper til at forklare, hvordan resocialisering ideelt skal foregå. På den anden side har vi Foucault og Goffman, der begge beskæftiger sig med fængslet – Foucault ud fra et straffeperspektiv og Goffman ud fra et institutionelt perspektiv. Begge belyser de krænkelser, der sker af individet i fængselssystemet, men også hvordan disse indvirker negativt på en resocialiseringsproces. Sidstnævnte undersøger vi yderligere ved at koble socialiseringsteorien og teorien om social kontrol på og behandler her forskelligheder og lighedspunkter. Ydermere beskæftiger vi os med den institutionelle magt der udgør de rammer og strukturer de andre fire teorier og vores genstandsfelt befinder sig indenfor. For en uddybning af vores overvejelser omkring fravalg af teori se bilag 12.

3.4 Samspil mellem teori og empiri

I vores projekt benytter vi vores empiri til at undersøge nogle tendenser, der kunne være udtryk for skjulte mekanismer. Disse tendenser ser vi nærmere på ud fra den respektive teori, og undersøger hermed om disse tendenser underbygger teorien eller modsiger den. Samtidig har vi kunnet klassificere nogle forskellige tendenser i empirien, der er blandt andet en række tendenser der er udtryk for umyndiggørelse. Teorierne har dermed også været en måde at forstå de tendenser vi er blevet opmærksomme på. Disse tendenser gør det muligt at påpege nye aspekter, som vi så har kunnet uddrage fra den indsamlede empiri i forhold til vores genstandsfelt. Vores empiri peger altså hen på den benyttede teori, og teorien peger tilbage på den indsamlede empiri.

3.5 Projektdesign

I dette afsnit vil vi lave en kort gennemgang af hvad hvert enkelt kapitel i projektet indeholder. Dette skal tjene til at skabe et større overblik når man gennemlæser projektet.

Videnskabsteori: Kapitlet gennemgår de tre videnskabsteoretiske retninger vi inddrager i projektet, kritisk realisme, fænomenologi og hermeneutik. Desuden gennemgår vi hvordan vi bruger disse retninger samt deres styrker og svagheder

Metode: Indeholder projektets metodeovervejelser. Hvordan vi har indsamlet vores empiri og hvilken betydning det har for projektet. Derudover en begrundelse for vores teorivalg og samspillet mellem teori og empiri

Institutionel magt: I dette afsnit beskæftiger vi os med de overordnede institutionelle rammer som resocialiseringsprocesserne og straffen udspiller sig indenfor, ud fra en teori om institutionel magt.

Resocialisering: Indeholder en redegørelse for hvilke tiltag der findes indenfor resocialisering. Derefter en analyse af hvordan disse tiltag må formodes at virke ud fra teorierne om resocialisering og social kontrol.

Blokeringer for resocialisering: Denne del indeholder først en redegørelse af hvordan en fængselsstraf egentlig ser ud. Dernæst analyser vi ved hjælp af Goffman og Foucault hvordan denne straf påvirker resocialiseringen og hvilke blokeringer den opstiller.

Kan fængslet resocialisere: Dette afsnit består af en diskussion, der sammenkæder vores tidligere analyser. Ud fra disse og vores empiri diskuterer vi her positive og især negative aspekter ved den måde kriminalforsorgen forsøger at resocialisere på.

Konklusion: Samler op på analyserne og fremhæver de vigtigste pointer. Konklusionen svarer på det spørgsmål vi rejser i problemformuleringen.

Perspektivering: Her diskuterer vi andre grene af straf og resocialisering som ikke er en del af rapporten. Hvilke andre konklusioner kunne vi muligvis have fået hvis vi havde set anderledes på problemstillingen.

Formålsdiskussion: I dette afsluttende afsnit ser vi nærmere på projektets gyldighed. Hvilke fejlkilder kan påvirke denne og hvor skarpt kan vi konkludere.

4.0 Institutionel magt

I følgende afsnit vil vi beskæftige os med begrebet institutionel magt for at få en forståelse af fængslets traditionelle udformning som institution for udøvelse af straf. Dette kan give en forståelse af karakteren af de strukturer, der skaber og blokerer for resocialisering og af hvorvidt, man kan ændre på disse.

4.1 Begrebet institutionel magt

Vi vil i dette afsnit redegøre for begrebet institutionel magt og hvad, det dækker over. Dette vil danne grundlag for en senere diskussion af mulighederne for at ændre på de institutionelle rammer, sådan at målet om at resocialisere de kriminelle passer til udformningen af de institutionelle rammer.

Forfatterne til bogen *"Kontrol i det stille"*, Søren Christensen og Poul Erik Daugaard Jensen opstiller seks forskellige magtformer², hvor den institutionelle magt betragtes som magtens femte dimension. De fire første magtformer kan siges at være aktørorienterede, mens den institutionelle magt mere er en magtform, der regulerer aktørernes handlinger. Denne magtform indkapsler så at sige de aktørorienterede magtdimensioner ved at opstille rammer for aktørernes handlinger (Christensen og Jensen, 2008: 100). Den institutionelle magt sætter normerne. På baggrund af de normer der i samfundet anses for normal og acceptabel adfærd, udvikles der over tid institutionelle rammer, som aktørerne må indordne sig under (ibid.: 93f). Samtidig er aktørerne med til at konstituere og reproducere disse rammer ved denne indordning. Den institutionelle magt består altså i opfattelserne af, hvad *man* bør og ikke bør indenfor samfundets rammer (ibid.: 96). Som vi senere kommer ind på (jf. afsnit 5.2.4) overføres normer og værdier også gennem socialisering i samfundsmæssige institutioner (Christensen og Jensen, 2008: 98), og fundamentet for den institutionelle magt er netop aktørernes reproduktion af normer og værdier (ibid.: 95f).

Den institutionelle magt foregår altså primært på et mentalt niveau, idet magten består i forestillinger om normalen. De institutionelle rammer fremstår således som noget naturgivent, og der stilles derfor sjældent spørgsmålstejn ved disse naturgivne rammer (ibid.: 96). De institutionelle træk er i høj grad ubevidste, idet de forekommer som

² Christensen og Jensen opstiller seks forskellige magtformer; direkte magt, indirekte magt, bevidsthedskontrollerende magt, magt i en garbage-can situation, institutionel magt og relationel magt (Christensen og Jensen, 2008).

selvfølgeligheder, hvilket betyder, at man som individ ikke oplever, at de er til at ændre på. Disse institutionelle rammer er altså svære at ændre, da der sjældent reflekteres over dem. Herved bevares samfundsmæssige institutioner, som eksempelvis fængslet, selvom de måske er udviklet på baggrund af normer og værdier fra en anden tid, ofte uden at blive problematiseret. (op.cit.). Man opdager altså slet ikke, at fængslet er blevet forældet. Så længe udformningen synes indlysende, vil der sjældent opstå en diskussion af denne. Først når man begynder at stille sig kritisk overfor institutionen og udfordre dens selvfølgelighed, kan en ændring finde sted (ibid.: 97). Der sker dog også løbende ændringer, men de er sjældent særligt gennemgribende (ibid.: 94). Ændringer sker ofte i forbindelse med ny viden og erkendelse, der stiller spørgsmålstejn ved de institutionelle træk (ibid.: 104). Herfra er det aktører, der gennem deres adfærd kan ændre på de institutionelle rammer, og det er her opløsningen af den institutionelle magt kan ske (ibid.: 96).

4.2 Fængslets institutionelle træk

I det følgende vil vi med udgangspunkt i ovenstående afsnit om institutionel magt se nærmere på de institutionelle træk ved fængslet. Ved at se nærmere på fængslets institutionelle træk og selvfølgeligheder vil vi i diskussionen være i stand til at identificere træk ved fængslet, der måske stammer fra tidligere tiders ideer om hvilken rolle, fængslet skal udfylde. Således kan vi komme nærmere på nogle af de uhensigtsmæssige strukturer, fængslet måske stadig består af.

Fængslet som institution opstod tilbage i 1600-tallet (Smith, 2003: 305). Siden da er der sket en del ændringer, men fængslet er stadig primært indrettet efter formålet at straffe den kriminelle. I Danmark er man for længst gået bort fra korporlig afstraffelse, og det Foucault benævner som pinestraf (Foucault, 2002: 22). I stedet er denne form for fysisk afstraffelse blevet afløst af disciplin som middel til at tilpasse de indsattes adfærd til samfundet (Christensen og Jensen, 2008: 98f). Disciplineringen er altså udtryk for den samme magtudøvelse som tidligere, men forekommer nu som et institutionelt træk ved fængslet, der i høj grad opfattes som noget selvfølgeligt. Dette ses især ved pligten til beskæftigelse, som har som formål at resocialisere gennem disciplinering.

Nutidens fængsler er til en vis grad stadig indrettet som tidligere tiders, hvor straf og disciplin var i højsædet, og hvor troen på, at hårde straffe ville virke afskrækkende og dermed præventivt, var dominerende. Det, der foregår indenfor fængslets mure i dag, er

Fængslet som resocialiserende institution?

forskelligt fra dagligdagen i de forhenværende disciplinære arbejdslejre, men de institutionelle rammer er ikke synderligt forandrede. Man ser således stadig i den politiske debat, at den dominerende løsning på kriminalitet betragtes som hårdere straffe. Også i befolkningen ser man det som en naturlig konsekvens, at folk skal straffes, når de begår noget kriminelt – og at dette er vigtigere end resocialisering. Ellers mener man, at man som samfund ikke tager ansvar og heller ikke viser ofrene respekt. Således er ideen om straf og fængslet som primært straffende for resocialiserende indgroet i manges bevidsthed. Ifølge teorien om institutionel magt er det disse normer, som fængslet er underlagt, og det er altså dem, man har at arbejde ud fra. Op igennem 1990'erne begyndte man alligevel at fokusere mere på resocialisering ved blandt andet at indføre det kognitive færdighedsprogram (Greve, 2002: 74). Men denne resocialisering skal altså stadig foregå inden for de rammer, som er konstitueret gennem hundreder af års brug og forståelser af fængslet. Så selvom formålet måske i dag er anderledes, idet man i langt højere grad er opmærksom på vigtigheden af at resocialisere, er de opstillede rammer for, hvad der er muligt, stadig tilnærmelsesvis de samme. Her tænker vi både på rammerne for, hvad et fængsel skal gøre, men også rammerne for hvordan man resocialiser, hvor man stadig kan se levn fra forestillingen om, at det skal ske gennem disciplinering, som vi senere vil komme ind på med Foucaults teori. Der reflekteres altså ikke meget over fængslet eller resocialiseringens udformning, for ”sådan gør man bare”. Hvorvidt en resocialisering stadig kan foregå inden for disse rammer, eller om der skal en mere omfattende reformation af fængselsvæsenet til, vil vi tage op i vores diskussion (jf. afsnit 7.2).

5.0 Resocialisering

I dette afsnit vil vi beskæftige os med, hvordan man konkret resocialiserer indenfor Kriminalforsorgen. Dernæst vil vi gå nærmere ind i, hvordan resocialisering bør foregå ud fra et teoretisk perspektiv, hvor vi inddrager Berger og Luckmanns socialiseringsteori og teorien om social kontrol.

5.1 Resocialiseringstiltag i kriminalforsorgen

I nærværende afsnit vil vi gøre rede for de forskellige resocialiseringstilbud, der udbydes indenfor kriminalforsorgen. Vi vil komme ind på beskæftigelsespligt og uddannelse samt forskellige behandlings- og misbrugsprogrammer. Det er en af hovedopgaverne for Kriminalforsorgen at *”motivere og støtte de dømte til gennem personlig, social, arbejds- og uddannelsesmæssig udvikling at leve en tilværelse uden kriminalitet”* (Kriminalforsorgen.dk³). Resocialisering er altså en erklæret vigtig del af Kriminalforsorgens arbejde på linje med sikkerhed og kontrol.

Så vidt det er muligt, lader man de indsatte benytte sig af tilbud uden for fængslet, men kan det ikke lade sig gøre af for eksempel sikkerheds- eller ressourcemæssige årsager har kriminalforsorgen også selv tilbud (Kriminalforsorgen.dk²). Al behandling eller uddannelse skal ske på den indsatte eget initiativ (bilag 7:12), medmindre man har modtaget en behandlingsdom.

Som indsat har man beskæftigelsespligt, hvilket vil sige, at man skal være i arbejde, under uddannelse eller følge et godkendt behandlingsprogram. Hensigten, ifølge Kriminalforsorgen, er at dette skal have en resocialiserende effekt.

5.1.1 Uddannelse

Uddannelse foregår enten internt i fængslerne eller ved, at de indsatte kan følge undervisning på uddannelsessteder udenfor fængslet (bilag 8: 2). Videregående uddannelse foregår primært ved selvstudium.

De undervisningstilbud, der er i fængslet, omfatter oftest grundlæggende undervisning i dansk og matematik og Almen Voksenundervisning på et lidt højere niveau, hvor der også kan være undervisning i engelsk, IT og andre fag. Sidder du i et lukket fængsel, er der ikke mulighed for at følge uddannelsesforløb udenfor fængslet og der er sjældent mulighed for at

tage anden uddannelse end op til 10. klasse. Dog skal det nævnes, at man også her kan tage et selvstudieforløb.

Flere af vores informanter har udtalt, at uddannelsen ofte er på så lavt et niveau, at den snarere bruges som tidsfordriv for ikke at kede sig end som læring, og noget du kan tage med dig efter opholdet. Der er ganske vist færre tilbud i arresthuse end i fængsler, og deres oplevelse bygger på erfaringer fra Arresthuset i Roskilde. Mange sidder dog længe i et arresthus, mens de venter på at få anvist en plads i et fængsel. Derfor kan det have stor betydning, at tilbuddene er så få her.

5.1.2 *Behandling*

Størstedelen af de behandlingstilbud, der findes i Kriminalforsorgen er knyttet til misbrugsproblemer. Får man som misbruger en fængselsdom, har man nogle steder mulighed for at afsone i en særlig stoffri afdeling for misbrugere (Storgaard, 2001: 126). Den behandling, de dømte kan få, er principielt den samme, som hvis de havde været i behandling i frihed. Der tilbydes både behandling i fængslerne og i KIF (Kriminalforsorgen.dk2).

Udover at gøre et liv uden afhængighed muligt, har denne behandlingsform også som mål at give de indsatte mere indflydelse på deres egen afsoning, hvilket skal hjælpe den indsatte til at blive bedre til at tage ansvar for sin egen tilværelse på længere sigt (Storgaard, 2001: 127). Desuden forsøger man gennem introduktion til lokale selvhjælpsgrupper for henholdsvis alkoholikere og stofmisbrugere at skærpe bevidstheden om sådanne tilbud om opfølgning og netværk efter løsladelse (ibid.: 128).

I langt de fleste danske fængsler udbydes der en eller anden form for kognitiv adfærdsterapi. Det mest udbredte program er *Det kognitive færdighedsprogram*, som på nær Anstalten ved Herstedvester og de Københavnske Fængsler³ udbydes i alle danske fængsler samt på en del pensioner. Derudover tilbydes opfølgningsprogrammet *Booster*. Idéen bag kognitiv adfærdsterapi er at give den indsatte nogle konkrete teknikker til at arbejde med de negative adfærdsmønstre, der understøtter kriminel adfærd (Philip, 2001: 105). Programmet tager udgangspunkt i den enkelte og hans negative mønstre, der for eksempel kan være manglende ansvarsfølelse.

³ Vestre Fængsel, Blegdamsvejens Fængsel og Politigårdens Fængsel.

Derudover tilbydes der gennem KIF og i en del fængsler programmet *Anger Management*, hvilket henvender sig til personer, der ønsker at bearbejde en voldelig adfærd. Her kan de lære redskaber til at styre deres vrede og løse konflikter på andre måder end ved vold (Kriminalforsorgen.dk²).

Undersøgelser fra USA, Canada, Storbritannien og New Zealand, offentliggjort mellem 1980 og 2004, fremlægger gode resultater med kognitiv adfærdsterapi. (SFI Campell).

5.1.3 Tilsyn

Tilsyn er en betingelse for prøveløsladte og nogle betingede dømte, hvor der er vilkår om tilsyn. Almindeligvis varer et tilsyn et sted mellem et og to år, hvor der i de første tre måneder er foreskrevet en rimelig hyppig fremmødefrekvens på minimum én gang ugentligt, senere hver 14. dag, og herefter kan kontakten begrænses til et månedligt møde (Christensen, 2000: 8). Ifølge tilsynscirkulæret er den primære opgave at støtte og motivere tilsynsklienten, så de ikke begår ny kriminalitet og at hjælpe dem tilbage i samfundet. Desuden fungerer tilsynet også som kontrol (ibid.: 8f).

5.1.4 Mentorordning

Oprindeligt var mentorordningen tiltænkt unge under 25 år med anden etnisk baggrund end dansk, men er i dag udbredt til mange andre. Formålet er at give en positiv rollemodel (Kriminalforsorgen.dk⁴). I modsætning til mange andre myndigheder, er mentorordningen udelukkende tænkt som en hjælp og altså ikke som kontrol (op.cit.). En mentors opgaver kan både bestå i at hjælpe med rent praktiske ting såvel som personlig rådgivning og støtte. Mentoren er som sådan ikke en del af myndighederne og institutionen, hvilket kan give et friere og mere åbent forhold til en mentor end en tilsynsførende.

5.2 Socialisering

I dette afsnit vil vi, med udgangspunkt i Peter Berger og Thomas Luckmanns videnssociologiske afhandling⁴, belyse begrebet resocialisering. For at forstå resocialisering er det nødvendigt med en gennemgang af, hvad socialisering er først, da resocialisering kan forstås som en videreføring af socialisering og bygger på de samme principper. Herunder vil vi komme ind på henholdsvis primær og sekundær socialisering. Efter således at have

⁴ Berger og Luckmann (2000): *The social construction of reality*.

redegjort for socialisering og resocialiseringsteorien vil vi analysere fængslets rolle som en samfundsmæssig institution, der varetager (re)socialiseringsprocesser.

Da Berger og Luckmann har et andet videnskabsteoretisk udgangspunkt end os, anser vi det for nødvendigt indledningsvist at give udtryk for, hvordan vi forholder os til dette.

5.2.1 Berger og Luckmanns videnskabsteoretiske position

Sociologerne Berger og Luckmann tager videnskabsteoretisk afsæt i socialkonstruktivismen, og opfatter altså samfundet som noget, der er konstrueret af mennesket (Rasborg, 2009: 368). For Berger og Luckmann er socialiseringsprocessen altså socialt konstrueret. Vi mener dog at kunne påpege lighedspunkter mellem den kritiske realisme og Berger og Luckmanns socialkonstruktivistiske tilgang, der gør, at vi alligevel kan bruge teorien. Med udgangspunkt i den kritiske realisme ville man sige, at socialisering er en realitet, der bestemmes af nogle umiddelbart skjulte strukturer i samfundet. Her ville Berger og Luckmann argumentere for at disse strukturer er socialt konstruerede men stadig så indlejrede i samfundet, at man ikke ville bemærke dem i det daglige eller uden videre at kunne afdække dem. Begge teorier mener desuden, at verden er åben og foranderlig. Hvorfor strukturerne findes, har vi imidlertid vurderet, er mindre væsentligt i forhold til at kigge på én specifik struktur, og hvordan den ser ud. Så længe vi ser på, hvad det er, og ikke hvordan det er opstået, kan vi altså godt benytte os af Berger og Luckmanns teori om socialisering.

5.2.2 Definition af socialisering

Vi har valgt at definere socialisering som Socialpsykolog, Knud-Erik Sabroe, nemlig som *”den proces, der fører til det nødvendige grundlag for at kunne fungere i (en specifik) samfundssammenhæng* (Sabroe, 1979: 85). Ifølge Berger og Luckmann fødes mennesket ind i en allerede etableret verden. For at blive ”medlem” af samfundet, må individet tilegne sig denne verdens normer og værdier. Denne proces, hvor du overtager andres normer og moral kaldes internalisering og sker gennem en socialiseringsproces (Rasborg, 2009: 370). I det følgende vil vi se nærmere på de faser, en sådan socialiseringsproces gennemløber.

5.2.3 Primærsocialisering

Den primære socialisering finder sted i et barns første måneder og år og danner grundlag for al senere socialisering og for individets verdensforståelse. Det er personer i tætte relationer

til barnet som for eksempel og nok især dets forældre, der står for den primære socialisering. Disse kaldes for barnets *signifikante andre*. Deres verdensbillede fremstilles for individet som en objektiv virkelighed, som individet adopterer gennem identifikation. Gennem denne socialiseringsproces bliver den objektive virkelighed, som barnet bliver præsenteret for, gradvist mere indre og subjektiv for individet (Neigaard og Mørch, 2007: 77). Socialiseringen sker altså, idet individet overtager normer og værdier fra de personer, det er tæt knyttet til, og gør disse værdier til sine egne. Individet udvikler et *man* i forhold til samfundsmæssige og kulturelle normer og regler, således at den samfundsmæssige norm, om hvad der er rigtigt og forkert, opleves af individet som en egen forståelse. Individet bliver altså opmærksomt på, hvordan *man* bør opføre sig, og hvordan *man* ikke bør opføre sig. Dette *man* benævnes ”den generaliserede anden”. Barnet identificerer sig nu ikke kun med konkrete andre, men også med noget mere generelt – samfundet (ibid.: 81).

Berger og Luckmann opfatter socialisering som en kontinuerlig proces (Berger og Luckmann, 2000: 161). Det er imidlertid en proces, der består af flere faser og den primære socialiseringsfase betragter man som afsluttet, når individet har dannet sin egen subjektive selvforståelse og oplevelse af verden (op.cit.). Samtidig har individet skabt en identitet, der opleves som troværdig og sammenhængende (ibid.: 154f). Her er den generaliserede anden blevet en del af individets bevidsthed (Neigaard og Mørch, 2007: 81). Den primære socialiseringsfase afløses så af den sekundære.

5.2.4 Sekundærsocialisering

Mens den primære socialisering kan defineres som individets tidlige indføring i et samfunds objektive verden, defineres den sekundære socialisering af Berger og Luckmann som ”*enhver følgende proces, som indfører et allerede socialiseret individ i nye sektorer af samfundets objektive verden*” (Berger og Luckmann, 2004: 170f). Disse sektorer i samfundet kunne eksempelvis være skole, arbejdsplads og kollegaer/kammerater. Arbejds- og vidensdeling nødvendiggør en sekundær socialisering, hvor individet erhverver en rollespecifik viden (ibid.: 178). Individet introduceres i den sekundære socialiseringsfase for delvirkeligheder, hvor det er institutionelle verdener, der internaliseres. Individet overtager nye normer, værdier og roller ved identifikation med disse. Da børn i dag stifter bekendtskab med samfundsmæssige institutioner før den grundlæggende basis i den primære socialiseringsfase er dannet, går psykologerne Langsted og Sommer så langt som at kalde socialiseringsprocessen for dobbeltsocialisering, hvor primær og sekundær

socialisering altså foregår sideløbende. Pointen med det nye begreb er her, at samfundets institutioner i stigende grad har overtaget en del af de funktioner, der tidligere blev varetaget af familien. Barnet påvirkes altså ikke udelukkende af de signifikante andre, men også af de samfundsmæssige institutioner (Neigaard og Mørch, 2007: 83). Denne diskussion vil vi dog lade ligge.

I den sekundære socialisering er individet ikke ligeså afhængigt af de signifikante andre som ved den primære socialisering. Den sekundære socialiserings rolleindehavere er mere anonyme og kan lettere udskiftes. Da individet allerede igennem den primære socialisering har etableret en rolle i samfundet, er han ikke lige så let påvirkelig i den sekundære socialiseringsfase ved præsentation af andre roller, værdier og normer, idet individet allerede har et andet alternativ i modsætning til individet i primærsocialiseringen (Berger og Luckmann, 2000: 164). Individet har altså i sekundærsocialiseringsfasen mulighed for at påtage sig en rolle og imødekomme normer i eksempelvis skolen og så efter skole lægge denne rolle fra sig igen. Det er altså mulighed for at påtage og fralægge sig forskellige roller, værdier og normer og for at identificere sig med dem i større eller mindre udstrækning (ibid: 167). Individets opgave bliver her at integrere de forskellige verdners indhold i sin egen grundforståelse af verden (Neigaard og Mørch, 2007: 82).

5.2.5 Institutioners rolle i socialiseringsprocesser

Som vi allerede kort har været inde på, spiller institutioner en væsentlig rolle i almindelige socialiseringsprocesser. I dette afsnit vil vi se nærmere på de institutioner, der har til opgave at socialisere personer, der allerede er socialiserede, i en mere ønskelig retning – set ud fra et samfundsmæssigt synspunkt. Et eksempel på en sådan institution er netop fængslet. Udgangspunktet er her, at individet har en uhensigtsmæssig adfærd i samfundets øjne, og målet er herfor at ændre den enkeltes opfattelse af virkeligheden (ibid.: 84). Til dette er to forskellige udgangspunkter mulige; en *sekundærsocialiseringsproces* og en *resocialiseringsproces* (ibid.: 86).

5.2.5.1 Sekundærsocialiseringsprocesser

Her tager man udgangspunkt i individets eksisterende socialisering, som man bygger videre på i den sekundære socialiseringsproces. For at ændre individets virkelighedsopfattelse tilbydes der nye alternativer til den enkeltes eksisterende opfattelser. Succesen afhænger så af, hvorvidt individet har ressourcer til at tage imod disse alternativer og ændre sine

eksisterende opfattelser (op.cit.). Denne proces kan finde sted indenfor rammerne af individets eget miljø eller som et sideløbende alternativ. Sekundærsocialiseringsprocesser er dog knap så revolutionerende og effektive som resocialiseringsprocesser (op.cit.). De kan med fordel anvendes, når afvigelsen der skal rettes op på, ikke er så markant.

5.2.5.2 Resocialiseringsprocesser

Ved en resocialiseringsproces er målet en mere drastisk omformning af individet. Individets eksisterende identitet skal nedbrydes og gennem en resocialiseringsproces, der forsøger at imitere primærsocialiseringen, opbygges en ny identitet. En sådan total forandring kaldes en *alternation*. (op.cit.). Berger og Luckmann har forsøgt at opstille forudsætninger for en vellykket alternation. For at en total omformning skal kunne lykkes, må individet bryde med sin tidligere identitet og virkelighedsopfattelse, hvilket udgør grundlaget for at kunne identificere sig med nye signifikante andre (ibid.: 88). For at en alternation kan finde sted, er det først og fremmest nødvendigt, at individet motiveres til en sådan ved at en ny social basis virker enten tillokkende på individet eller uomgængelig. For det andet fordres muligheden for at identificere sig med nye signifikante andre. Individet må altså omgås mennesker, der har en lignende (følelsesmæssig) betydning for individet som de signifikante andre, individet identificerede sig med i barndommens primære socialiseringsfase. For at erstatte den gamle verden med en ny, må individet enten isoleres fra den gamle eller den gamle verden må defineres som mindre attraktiv (op.cit.).

Hensigten med en sådan alternation er at klæde individet bedre på til at indgå i det omgivende samfund. Ofte sker denne nedbrydningsproces i forbindelse med et konkret brud med det tidligere miljø. Ved rent fysisk at fjerne individet fra sit vante miljø, som kan påvirke det negativt (og i første omgang kan have skabt de negative værdier), kan man motivere individet til at socialisere sig på ny – motiveres til en alternation (ibid.: 86).

Hvor resocialiseringsprocesser forsøger at omforme alle sider af individet, koncentrerer sekundærsocialiseringsprocesser sig kun om de områder, der angår individets uhensigtsmæssige adfærd. Herved kan individet ændre sider af sig selv uden at miste sit grundlæggende fundament. Ulempen her kan være, at individets tilpasning udelukkende bliver af overfladisk karakter, idet individet kun påtager sig en rolle indenfor visse områder, men ikke identificerer sig grundlæggende med den nye adfærd (ibid.: 87). Omvendt kan det være lettere for individet således at påtage sig en ny rolle, lig situationen ved sekundær socialisering, frem for en helt ny identitet.

Fængslet som resocialiserende institution?

En vigtig pointe hos Berger og Luckmann er desuden, at hvis en resocialiseringsproces skal lykkes skal det ske ud fra individets egne erfaringer og baggrund. Man er altså nødt til at inddrage individets egne normer og værdier og tage udgangspunkt heri, hvis individet skal være i stand til at opbygge nye værdier og handlemønstre (ibid.). Med andre ord skal individet kunne relatere til de forandringer ud fra de roller, han allerede har.

Resocialisering og sekundærsocialiseringsprocesser foregår altså på samme måde og har samme mål som henholdsvis primær og sekundær socialisering og benyttes ved individer, der træder udenfor samfundets normer. Samfundsmæssige institutioner forsøger således at efterligne de processer, der sker i den tidlige socialisering. Ligesådan har de altså også samme midler, og det der er vigtigt for en vellykket resocialiseringsproces er altså det samme, som er vigtigt i den primære socialisering. Det samme gælder for sekundære socialiseringsprocesser og sekundær socialisering.

5.3 Fængslet som resocialiserende institution

Med udgangspunkt i fængslet som institution for sekundær- og resocialiseringsprocesser, vil vi i det følgende analysere, hvordan fængslet forsøger at resocialisere. Om der er behov for en sekundær socialisering eller en mere omfattende resocialisering må afhænge af, om den enkeltes kriminelle adfærd bunder i en helt grundlæggende uhensigtsmæssig opfattelse af virkeligheden eller om denne uhensigtsmæssige opfattelse begrænser sig til at omfatte dele af virkeligheden. Det handler altså om at få et indblik i, hvor langt den enkeltes socialisering rækker, for at kunne bestemme hvor gennemgribende en senere socialiseringsproces, der er behov for. Er det den primære socialisering, der er ufuldstændig, er der behov for en mere drastisk omformning af individets virkelighedsopfattelse og identitet, end hvis den enkelte har gennemgået en nogenlunde tilfredsstillende primær socialisering, hvor kun dele af den enkeltes identitet bør omformes. En sådan moderat omformning kan klares ved en sekundærsocialiseringsproces. Er den kriminelle eksempelvis havnet i et mindre heldigt miljø med en omgangskreds, der har negativ indvirkning, kan det tænkes, at et attraktivt alternativ til det eksisterende netværk kan få personen til at ændre adfærd.

5.3.1 Manglende socialisering

Under vores besøg i Roskilde Arrest viser fængselsfunktionær Pia os rundt i arresthuset. Hun fortæller, at de indsatte selv skal stå for tøjvask og ind i mellem madlavning, men at mange af dem ikke tidligere har prøvet selv at vaske og stå for madlavning. I den forbindelse påpeger Pia, at det jo altså kan være rigtig svært at resocialisere folk, der aldrig har været socialiserede. Hun giver altså udtryk for, at den primære socialisering som oftest ikke har været optimal.

Også socialrådgiveren Lotte giver helt konkrete eksempler på, hvordan de kriminelle kan have svært ved at begå sig i en helt almindelig hverdag. Hun fremhæver blandt andet, at mange udlændinge slet ikke har begreb om, hvordan et kreditkort fungerer. Mange er simpelthen ikke klar over, at et dankort er knyttet til en bankkonto, hvor der, for at du kan benytte kortet, er nødt til at gå nogle penge ind en gang imellem. Således fortæller Lotte, at *"der er masser af basale ting, som en stor del af vores gruppe bare ikke ved"* (bilag 9: 9). Med "vores gruppe" er det underforstået de personer, Lotte i kraft af sit arbejde med indsatte og tidligere indsatte er i kontakt med gennem KIF. Lotte oplever også ofte en rent sproglig barriere, idet mange med anden etnisk baggrund end dansk har så dårligt et sprog, at de simpelthen ikke er i stand til at følge og forstå en samtale på dansk – ej heller ved hjælp af en tolk. *"[D]et gør det jo enormt svært, for hvad er det så, man skal hjælpe dem med? (...) det jo noget de fleste får ind, når de er små"* (bilag 9: 9). Igennem dette citat påpeger Lotte altså også, at der er ting, denne gruppe ikke har lært, som vi andre lærer allerede fra vi er helt små. Man kan altså argumentere for, at deres primære socialisering har været mangelfuld.

Jens giver også selv udtryk for, at nogle helt basale hverdagsting, som vi andre finder naturlige, pludselig kan forekomme uoverkommelige, når man, som han selv, har siddet inde i flere år. *"[D]et er svært at komme ud til et samfund igen, hvor du lige pludselig skal tage stilling til at betale regninger. Sådan nogle simple ting, som er hverdag for jer, det ligger så langt væk fra én"* (bilag 5: 7). Jens påpeger altså yderligere, at fængselsophold af længere varighed er med til at nedbryde en persons socialisering. Man glemmer simpelthen nogle af de roller, man har lært, og som der gælder i samfundet udenfor murene, men som ikke er relevante i fængslet. For at dette ikke skal ske, kan man argumentere for, at det er vigtigt at opretholde en hverdag, der minder så meget som muligt om hverdagen udenfor. Det er altså vigtigt, at man stadig har nogle ansvarsområder, så man er i stand til at tage ansvar for eksempelvis at betale sine regninger.

Som beskrevet i teoriafsnittet om socialisering er den primære socialisering en vigtig fase i menneskets opvækst, da det er her individet danner sin egen subjektive selvforståelse og oplevelse af verden. Det er altså vigtigt tidligt i livet, at denne selvforståelse og oplevelse af verden er hensigtsmæssig. Både Kalim og Jens beretter, at de tidligt i deres liv begyndte at begå kriminalitet (bilag 5: 1 og bilag 6: 2). Jens mener, at hvis han i en tidlig alder havde passet sin skole, havde hans tid som indsat højst sandsynligt ikke fundet sted (bilag 5: 11). Hvis individet er opvokset i et kriminelt miljø, vil de været præget af de normer og værdier, der forekommer i dette miljø, og det vil være svært at komme tilbage på rette spor, da disse forståelser er blevet til individets selvforståelse og oplevelse af, hvordan verden er.

Den primære socialiseringsfase afløses af den sekundære socialiseringsfase, hvor individet har mulighed for at påtage og fralægge sig forskellige roller, hvori der er tilknyttet normer og værdier. Disse kan individet identificere sig med dem i større eller mindre grad. Dette kunne eksempelvis forekomme på et uddannelsessted, hvor individet skal forsøge at imødekomme uddannelsesstedets normer. Det er altså individets opgave at forsøge at integrere forskellige roller og gøre det til sin forståelse af verden. Hvis individet er blevet præsenteret for roller af mindre heldig karakter, gøres disse til den del af individets verden. Kalim fortæller, at han ikke har gået i skole længere end til 7. klasse, og at han aldrig rigtig har haft et arbejde, i stedet begik han kriminalitet (bilag 6: 1f). Kalim har altså i mindre grad været præsenteret for den sekundære socialisering og har dermed ikke oplevet et ”traditionelt” sekundærsocialiseringsforløb. I justitsministeriets rapport ”*kriminalitet og uddannelsesforløb*” påpeger de ligeledes, at det er blandt de dårligst uddannede, at man finder den største andel af kriminelle (Justitsministeriet.dk: 15).

5.3.2 Identifikation

En vellykket alternation forudsætter som før nævnt at individet bryder med sin gamle verden og identitet, samt at vedkommende har nogle nye signifikante andre at identificere sig med. Fængslet vil naturligt skabe et sådant brud med det gamle miljø, idet man som indsat rent fysisk fjernes fra de vante rammer. Desuden har man i fængslet forholdsvist begrænsede muligheder for kontakt med venner og familie, så det er ikke en kontakt, der opretholdes af sig selv. Her ser vi altså et eksempel på, at fængslet kan gøre noget positivt i retning af en resocialisering, idet det tvinger individet væk fra dets miljø. Det er dog vigtigt,

at der gøres noget for at tilbyde den enkelte et alternativ hertil, så forbindelsen til uhensigtsmæssige kontakter ikke genoptages, så snart han kommer ud igen.

Selvom man altså opnår et brud, kræver det, at man kan erstatte netværket med nogen nye signifikante andre. Det vil naturligvis være meget individuelt, hvem der kan optræde som signifikante andre for den enkelte, men fængselspersonalet forsøger at fremstå som gode rollemodeller for individet. Kontakten imellem personale og indsatte i fængslerne er nok sjældent så tæt og følelsesmæssig, at de ansatte kan siges at kunne udfylde roller som de signifikante andre, men derfor tilstræber man alligevel fra personalets side at statuere et godt eksempel. Dette kommer Pia ind på, idet hun fortæller om, hvordan hun forsøger at tale pænt og opføre sig fornuftigt, så det forhåbentlig kan smitte af på de indsatte. Dette er desuden noget fængselsinspektøren henstiller til, at man gør, for som hun siger: *”hvis vi render og siger ”fuck dig” og sådan noget, så gør de det jo også”* (bilag7: 2). Samtidig giver hun udtryk for at påtage sig en lidt mere opdragende rolle overfor de indsatte ved for eksempel at melde ud, hvis hun ikke synes, at de indsattes opførsel er acceptabel (bilag7: 2). Ligeledes understreger Karen vigtigheden af at behandle sine elever med respekt og som elever frem for indsatte (Bilag 8: 5 og 7). Vi skal senere komme ind på hvilke problematikker, der er ved at benytte de ansatte i fængslerne som rollemodeller og signifikante andre.

Pia nævner, at ham, der står for motivationsgruppen i Roskilde Arrest (misbrugsbehandling), selv er tidligere misbruger, hvilket igen lægger op til, at de indsatte kan identificere sig med gode eksempler på personer, der er kommet ud af et misbrug (bilag 7: 5). I fængslerne introduceres man under misbrugsbehandlingsforløb for selvhjælpsgrupper, hvor også deltagerne her er gode eksempler på, at det kan lykkes at komme ud af et misbrug (jf. afsnit 5.1.2). Samtidig fungerer en sådan introduktion som en form for tilbud om et nyt netværk. Det er vigtigt, at alternativet forekommer attraktivt for individet, så den enkelte motiveres til et brud med det tidligere miljø.

Da netop relationerne til andre er så altafgørende for en vellykket resocialiseringsproces, er det kritisk, at de relationer, man oftest opbygger, vil være til andre indsatte, der vil dele værdier og normer og altså meget vel kan risikere at bekræfte hinanden i den kriminelle løbebane. Der er dog også solstrålehistorier, hvor bestemte indsatte tager andre under deres vinger og gør det til en mission at hjælpe dem til et liv uden kriminalitet. Pia beskriver således, hvordan en tidligere indsat, efter at have siddet inde tilstrækkeligt mange gange,

beslattede sig for at nu skulle det være slut. Samtidig forsøgte han at påvirke de yngre indsatte til at bryde med det kriminelle miljø ved at fortælle om sine erfaringer og sit liv i og udenfor fængslet (bilag 7: 7f). Det har altså stor betydning, hvilke netværk de indsatte danner sig, mens de er i fængslet. Dette er imidlertid umuligt eller i hvert fald meget svært at kontrollere. Lotte giver udtryk for at der er stor forskel på hvor god kemi, der er, og hvor sunde relationer, der opbygges i fængslet, alt efter hvor og hvornår man sidder inde. Man har jo ikke selv mulighed for at vælge, hvem man vil afsone med (bilag 9: 6). I Roskilde Arrest er de indsatte delt i to grupper; overretagen og underretagen og således giver flere af de ansatte udtryk for at kemien på overretagen lige pt. er rigtig god, mens det ikke fungerer så godt på underretagen (bilag 7: 6). Dette afhænger naturligvis meget af, hvem der sidder der, og som Lotte ligeledes påpeger, kan stemningen på en etage ændre sig markant, bare der kommer én enkelt ny indsat til (Bilag 6: 9).

Mentorordningen er et andet eksempel på et tiltag, der forsøger at skabe positive forbilleder og signifikante andre for de kriminelle. Her finder man personer, der kan fungere som gode forbilleder for de kriminelle. Man tildeler den kriminelle en mulighed for at få en ny signifikant anden. Ifølge teorien om resocialisering er det afgørende netop, at det er de signifikante andre, der kan være med til skabe en resocialisering af individet. Mentoren er ikke på samme måde en del af systemet/institutionen, og derfor kan man i højere grad undgå den os/dem-mentalitet, som mange indsatte opbygger. Her er der altså en enestående mulighed for at knytte en kontakt, der kan være motiverende for at sætte gang i en hensigtsmæssig resocialiseringsproces. Mentorordningen tilbydes dog primært til prøveløsladte og ikke imens man sidder inde i fængslerne. Både det nationale forskningscenter for velfærd (SFI) og det kriminalpræventive råd (DKR) understreger den positive effekt af denne ordning og anbefaler at bruge den (SFI.dk og DKR.dk). Dette underbygger pointen yderligere. Ordningen kan sammenlignes med Lottes udtalelse omkring hendes funktion over for de, hun har i tilsyn. Hun beskriver, at hun af og til agerer som mor, for de hun har i tilsyn (bilag 9: 2). Man kan altså også opnå denne effekt hos socialrådgivere, men det vil givetvis være sværere, idet de stadig repræsenterer systemet. Dette vil vi komme ind på i vores analyse af fængslet som total institution (jf. afsnit 6.5).

5.4 Social kontrol

I det følgende afsnit vil vi redegøre for teorien om social kontrol, som retssociolog Flemming Balvig fremstiller den. Teorien beskæftiger sig med, hvordan et samfund

kontrollerer dets borgere. Vi vil her komme ind på henholdsvis uformel og formel kontrol. I afsnittets første del vil vi kort beskrive disse to, hvorefter vi vil gå nærmere ind i, hvordan de virker i forhold til hinanden, og hvor effektive de kan siges at være. Fængselsstraffen er et udtryk for den formelle straf, og det er derfor relevant for os at belyse, hvor godt den virker.

Flemming Balvig definerer social kontrol som *"alle de foranstaltninger og forholdsregler, som hindrer eller søger at hindre, at afvigende adfærd og konflikter opstår, og/eller som sigter på tilbageføring af afvigende adfærd som er i overensstemmelse med dominerende værdi- og normsystemer."* (Balvig, 1995: 77). Social kontrol kan udøves på to forskellige måder, enten som formel kontrol eller som uformel kontrol. Disse former for kontrol viser sig enten ved belønning eller straf.

5.4.1 Uformel kontrol

Man kan, en anelse forsimplet, kalde den uformelle kontrol for privat kontrol. Denne form for kontrol udøves af almindelige mennesker, der står i tætte eller svage relationer til den, der udøves kontrol imod. Dette kan være familie og venner eller blot tilfældige forbipasserende (ibid.: 79). Uformel kontrol har mange forskellige udtryksformer som for eksempel ros og bebrejdelser. Den uformelle kontrol er formet af de normer og værdier, man har for passende opførsel. Kontrol, der udøves af ens nærmeste (de signifikante andre, jf. afsnit 5.2.3), kaldes primær, mens kontrollen fra tilfældige fremmede kaldes sekundær (ibid.: 85).

5.4.2 Formel kontrol

Formel kontrol bliver modsat den uformelle kontrol udøvet fra officiel side og er dermed også i langt højere grad sat i system. Her er det politifolk og andre myndighedspersoner, der udøver kontrollen (ibid.: 79). Den vil ofte komme til udtryk ved for eksempel bøder, fængselsstraf eller indberetninger til sociale myndigheder.

Formel kontrol vil i reglen altid opstå som følge af uformel kontrol. Normer, der er gældende for hele samfundet, ophøjes til lov i det givne samfund. Hvis en sådan lov ikke bundede i samfundets værdier, ville de fleste borgere næppe opfatte en given lov som legitim (ibid.: 80). Man kan dog også argumentere for, at den formelle kontrol har

indflydelse på udøvelsen af den uformelle kontrol, da den gør den mere synlig. Altså, har du modtaget en straf, og har afsonet denne vil dine omgivelser på baggrund af dit lovbrud kunne dømme dig.

5.4.3 Effektivitet

Ifølge Balvig er den uformelle kontrol langt den mest effektive (ibid.: 80). Langt de fleste af os begår ikke kriminalitet, fordi vi ved, at det kan skade eller såre vores medmennesker. Skulle det være den formelle kontrol, der standsede os, ville det snarere være frygten for at blive opdaget og måske ende i fængsel (ibid.: 80 og 86) dermed ikke sagt, at den formelle kontrol ingen virkning overhovedet har. Balvig nævner for eksempel, hvordan der i perioder med meget kontrol i trafikken er langt færre spritbilister og fartsyndere – altså når chancen for at blive opdaget er større end ellers (ibid.: 81). Det er dog åbenlyst, at man ikke kan indføre total formel kontrol på alle områder og derfor vil formel kontrol alene aldrig være nok til at forhindre kriminalitet. I praksis kan man højst pille lidt ved antallet af betjente på gaden eller ved varigheden af en straf, og ifølge Balvig har disse småjusteringer ingen effekt på befolkningens adfærd (op.cit.). Derudover er der også eksempler på, at kontrollen ligefrem kan føre til mere kriminalitet. Eksempelvis nævner Balvig her to grupper af unge, der begik lige meget kriminalitet. Den ene gruppe blev ofte taget, mens den anden gik fri. I langt størstedelen af tilfældene viste det sig, at gruppen, der kom i kontakt med politiet, begik langt mere kriminalitet senere hen (ibid.: 78).

En af grundene, til at den uformelle kontrol virker bedre end den formelle, og også at primær virker bedre end sekundær, er, at man har noget at miste. Her vægter forholdet til familie og venner højere, og man er langt mindre tilbøjelig til at gøre noget, der kan få dem til at støde en fra sig eller på anden måde ”straffe” en (ibid.: 86). Det betyder også, at jo mere man har at miste, jo mere tilbøjelig er man til at lade sig styre af den uformelle kontrol. Har man få tætte relationer, er der heller ikke så mange at skuffe.

Afsluttende kan vi altså ud fra teorien konkludere, at uformel kontrol påvirker individet mere end den formelle. I det omfang formel kontrol virker, handler det i høj grad om eksempelvis politiets synlighed og dermed hvor stor chance, der er for at blive fanget. Hvor meget et individ har at miste er desuden af stor betydning for, hvor meget de lader sig kontrollere af de uformelle normer og værdier. Dette vil vi se nærmere på i det følgende analyseafsnit.

5.5 Social kontrol af kriminelle

Ifølge Balvig er den uformelle kontrol langt mere effektiv end den formelle, som systemet repræsenterer (ibid.: 80). Vi vil i dette afsnit undersøge, hvorvidt vores empiri understøtter eller modbeviser dette.

Både Jens og Kalim synes langt hårdere påvirket af den uformelle kontrol end den formelle. Klarest udtrykker Kalim det: *"[J]eg er fucking ligeglad, om jeg så skal sidde her i ti år, jeg ved, hvor jeg kommer hen, og jeg skal nok komme igennem det der altså, forstår du. Altså, jeg tænker bare: familien, det er dem jeg sidder og tænker på, de får det dårligt så..."*

(Bilag 6: 12). Her underkender Kalim fuldstændig effekten af den formelle fængselsstraf, han er blevet idømt. Samtidig betoner han, hvor hårdt det er, at han har skuffet familien, og at de skal lide under, at han er væk. Dette er indbegrebet af den uformelle kontrol.

Når Jens taler om sit ønske om at komme ud af kriminalitet, bruger han ligeledes sin otte-årige søn som begrundelse. Der, hvor fængslet straffer ham, er altså ved kontakten til hans søn, og ikke det egentlige fængselsophold. Derudover siger han indirekte, at han faktisk har mistet sin kæreste på grund af hans gentagne ophold i fængslet (Bilag 5: 10).

Udover at både Kalim og Jens altså er påvirket af den uformelle kontrol, er de fleste af de eksempler, de ansatte giver på vellykkede resocialiseringer blevet påvirket af netop familie, en ny kæreste eller andre faktorer udefra. Ifølge de ansatte er det altså ikke fængslet i sig selv, der hjælper kriminelle til at bryde ud af kriminalitet.

Pia er her den, der tydeligst understreger, hvordan den sociale kontrol spiller ind og kalder det for *"klassisk"*, at det er kone og børn, der kan få en indsat tilbage på lovens smalle sti (Bilag 7: 9). Konen kan for eksempel true med at gå, hvis det sker igen. Her snakker vi altså om nogen, der har noget at miste.

Både Karen og Lotte deler også denne overbevisning. Underviseren Karen nævner for eksempel, at pres fra familien er noget af det, der kan motivere en indsat til at tage en uddannelse. Den anden grund, hun nævner, er kemien med læreren (Bilag 8: 4f). Disse to eksempler kan ses som eksempler på henholdsvis den primære og den sekundære kontrol. Den sekundære kontrol kan også ses i et eksempel, Lotte giver, hvor hun fortæller, hvor pinligt det er at have inviteret en pige med hjem, hvis man endnu ikke har et etableret hjem

Fængslet som resocialiserende institution?

(Bilag 9: 11). Det pinlige, hun hentyder til, forklarer hun, er i høj grad det at have siddet inde, og her er den dømte altså tydeligt påvirket af frygten for at blive fordømt af pigen – et udtryk for social kontrol.

Ud fra denne række eksempler og det, at ingen af vores informanter tildeler fængslet eller andre former for formel kontrol nogen betydning, underbygger, at det i langt højere grad er den uformelle kontrol, der kan motivere til at bryde en kriminel løbebane og underbygger altså teorien om social kontrol. Vi vil således i den afsluttende diskussion benytte dette som et af de elementer, der kan skabe en positiv resocialisering. At man fokuserer på uformel kontrol frem for formel, ved for eksempel at hjælpe indsatte til at opbygge et netværk, så de har noget at miste. Et klassisk eksempel er straffeattester. Det er sjældent det at have en straffeattest, der er problemet, men snarere det at meget få vil ansætte en med en plettet straffeattest.

6.0 blokeringer for resocialisering

I dette afsnit vil vi beskæftige os med, hvad der blokerer for en resocialiseringsproces. Her vil vi først redegøre for dagligdagen i danske fængsler for senere at kunne analysere, hvorvidt der ligger nogle blokeringer i udformningen af denne. Dernæst vil vi ud fra Michel Foucault's "*overvågning og straf*" og Erving Goffmans teori om *den totale institution* analysere, hvorvidt fængslet kan siges at blokere for resocialiseringen.

6.1 Dagligdagen i fængslet

Vi vil i dette afsnit redegøre for dagligdagen for indsatte i danske fængsler for at få et billede af, hvordan straffen udføres. Beskrivelsen vil tage udgangspunkt i vores interviews med indsatte og ansatte samt information fra Kriminalforsorgens hjemmeside. Denne redegørelse vil vi senere bruge i forbindelse med Erving Goffmans teori om *den totale institution* og de krænkelser, han forbinder med denne.

6.1.1 Ankomst

Ved ankomsten til fængslet bliver den enkelte grundigt kropsvisiteret, eventuelt stripsearched⁵ og tvunget til at afgive en urinprøve (Kriminalforsorgen.dk⁵). Derudover er der en lang række genstande, man ikke må medbringe i fængslet. Dette gælder blandt andet mobiltelefoner, og tøj med en negativ signalværdi som for eksempel racistiske tegn. Reglerne er strengere i de lukkede fængsler. De enkelte fængsler kan have skrappe regler for, hvad man må medbringe (ibid.).

Arbejdstøj, sengetøj og møbler til den cirka syv kvadratmeter store celle, man bliver placeret i, udleveres af fængslet. Her har man altså ikke mulighed for at medbringe egne møbler, der ellers kunne skabe et personligt præg. Dog er det tilladt at have sådan noget som billeder med (ibid.). I Arresthuset i Roskilde fremviste Pia, hvad hun kaldte en gennemsnitlig celle for os. Denne celle havde meget få personlige genstande.

6.1.2 Dagligdag og kontakt

Sidder man i et åbent fængsel kan man frit benytte korttelefoner i fængslet og ringe til hvem, man vil. Kortene kan man købe i købmandsbutikken i fængslet. I lukkede fængsler

⁵ Tvunget til at tage tøjet af med henblik på en kropsvisitering.

Fængslet som resocialiserende institution?

kan man få godkendt op til fire personer, man må ringe til, men samtalerne vil blive båndet og overhørt. I lukkede fængsler kan man desuden ikke modtage opkald udefra, som man kan i de åbne. Man ret til minimum et besøg om ugen af en times varighed og længere, hvis der er mulighed for det. Alle besøg skal godkendes af personalet, men overvåges kun sjældent (Kriminalforsorgen.dk6).

Man har som nævnt både ret og pligt til beskæftigelse, mens man sidder i fængsel. Dette vil typisk være lette bestillingsopgaver af forskellig karakter som for eksempel montagearbejde. Lønnen ligger typisk på omkring 8-15 kr./timen og går til lommepege. Man har også mulighed for at tage en uddannelse eller følge et afvænningsprogram i stedet for at arbejde.

Samværet med de andre indsatte sker i dagtimerne enten på arbejde eller i fritiden. Der er som oftest mulighed for, at de indsatte selv laver mad eller at gøre det i fællesskab. Maden køber de indsatte selv i fængslets købmandsbutik. Der bliver dog også leveret mad udefra. I praksis skal der være mulighed for diverse sportsaktiviteter og biblioteksbesøg i fritiden. Jens fortæller imidlertid om sit ophold i Vestre Fængsel, hvor sport udelukkende bestod af styrketræning, og hvor kapaciteten ikke var til mere end, at seks indsatte pr. etage kunne benytte faciliteterne pr. dag. (Bilag 5: 4) Vestre fængsel er et stort fængsel med plads til i alt 430 indsatte, så det er altså en meget lille del der har mulighed for træning (Kriminalforsorgen.dk7).

Således fører mangel på ressourcer også i mange andre tilfælde til, at man ikke får de tilbud og muligheder, man har behov for. Er der sygdom, kan man risikere at få aflyst en tur til biblioteket eller udgang til en begravelse, fordi der simpelthen ikke er nogen fængselsbetjente, der har hænderne frie til at kunne ledsage den indsatte (bilag 7: 16). Ofte oplevede Jens, da han sad i Herstedvester, at han var i sin celle 23 timer i døgnet, fordi der ikke var ressourcer til forskellige aktiviteter (bilag 5: 3).

6.1.3 Sanktioner og kontrol

Som nævnt bliver man undersøgt, når man ankommer til fængslet. Dette gælder, hvad enten det er første gang, man kommer, eller når man vender tilbage efter udgang. Derudover kan personalet til hver en tid ransage cellerne og visitere den indsatte. Dette kan ske som led i

en regelmæssig rutine, eller hvis der for eksempel er forsvundet en kniv fra køkkenet eller lignende (Kriminalforsorgen.dk5).

Et givent fængsel har deres eget regelsæt, og det er dermed også forskelligt, hvordan de indsatte bliver sanktioneret. Nogle af de muligheder, kriminalforsorgen nævner, er at blive placeret i en strafcelle eller blive udelukket fra fællesskabet med de andre indsatte. Derudover kan man få frataget retten til udgang eller besøg. En anden mulighed er en bøde, der dog højst må være på det samme som en uges indtægt. I (Kriminalforsorgen.dk8).

Personalet har desuden ret til at udøve magt overfor de indsatte i tilspidsede situationer, men det understreges, at man altid skal forsøge at løse konflikter med dialog, før man griber til magtmidler. Personalet er udstyret med stave, håndjern og skjolde. Alle fængsler er desuden indhegnede og udstyret med både alarmer og overvågningskameraer, så det hele tiden er muligt at holde øje med de indsatte og sikre ro og orden (Kriminalforsorgen.dk9).

6.1.4 Udgang og løsladelse

Når man har siddet inde i typisk en måned i åbent fængsel, kan man, hvis personalet vurderer, det er forsvarligt, få bevilliget udgang omkring hver tredje weekend for at besøge familie. Derudover kan man få særlig udgang ved sygdom og død i familien eller til restmøder og lignende (Kriminalforsorgen.dk6).

Når man har udstået 2/3 af sin straf, er der mulighed for prøveløsladelse, hvor der så fastlægges en prøvetid. Hvis man i den periode ikke opfylder de betingelser, der bliver stillet fra KIFs side, ryger man ind igen. For at få prøveløsladelse skal man have arbejde og bolig, og KIF kan derudover stille en række krav, som for eksempel at man skal holde sig stoffri. Mange prøveløsladte kommer således i tilsyn under KIF, hvor de kan få støtte fra socialrådgivere. Omkring 4/5 opnår prøveløsladelse, mens de sidste 20 % får afslag. Afsoner du hele din straf er du fri den dag, du forlader fængslet, og KIF eller kriminalforsorgen i det hele taget har ingen muligheder for at støtte eller holde opsyn (Bilag 7: 13).

6.2 Michel Foucault

Michel Foucault beskæftiger sig i sit værk "*Overvågning og straf*" med, hvordan fængslet påvirker individet og foretager overgreb i form af frihedsberøvelse af de indsatte. I det

følgende afsnit vil vi redegøre for Foucaults teori om straf. Herunder vil vi komme ind på de tre principper, der anvendes i fængslet ifølge Foucault, nemlig *isolation*, *arbejde* og *fængslet som regulator*. Til sidst vil vi komme ind på de problematikker, Foucault ser ved fængslet og disse tre principper for efterfølgende at anvende dem i analysen.

Michel Foucault beskriver, hvordan der er sket en ændring i måden, hvorpå vi straffer. Straffen rammer nu de indsatte tanker frem for at ramme kroppen igennem tortur og offentlige pinsler, som det skete tidligere. ”*Herved er straffens genstand flyttet fra kroppen til sjælen, fra det udvortes til det indvortes*” (Jensen, 2005: 8). Dette sker i fængslerne, hvor de kriminelle bliver udsat for streng disciplin, hvilken de indsatte må adlyde – ligesom en soldat må adlyde kommandoer. Der udstikkes altså klare retningslinjer for de indsatte, og der er ikke plads til refleksioner omkring disse regler – de skal bare efterleves. De indsatte undergår i fængslet således en ”total underkastelse”, hvor mennesket gøres til en maskine, idet der sker en form for adskillelse mellem krop og tanker (Foucault, 2005: 146 og 153).

Foucault beskriver endvidere, hvordan man prøver at reformere de kriminelle i moderne fængsler. Ordet ”reformere” er Foucaults udtryk for det, vi traditionelt forstår som at resocialisere. Foucault mener ikke, at fængslet resocialiserer, da de indsatte skaber deres kriminelle netværk i fængslerne. Netop dette belyser Foucault som grunden til, at de kriminelle har svært ved at bryde ud af deres kriminelle miljø. ”*Næsten alle disse folk har lært hinanden at kende i fængslerne eller mødes her. Det er dette samfund, som det i dag gælder om at opløse*” (ibid.: 255). Netværk er altså ifølge Foucault en af de væsentligste barrierer for en reformation.

Foucault identificerer tre principper, der bliver anvendt i fængslerne i forsøget på at reformere den indsatte. Disse tre principper benævnes *isolation*, *arbejde*, og *fængslet som regulator*.

6.2.1 Isolation

Et af fængslets erklærede formål er at sørge for, at de indsatte ikke havner i kriminalitet igen, og hertil benyttes isolation fra den kriminelles tidligere miljø som et middel. Heri ligger altså idéen om, at den indsatte miljø og netværk spiller en væsentlig rolle for, hvorvidt en resocialiseringsproces kan lykkes (op.cit.). Fængslet isolerer med det formål, at man skal reflektere over sine kriminelle handlinger. Foucault fremstiller to forskellige

isolationsmetoder, der tager udgangspunkt i to forskellige amerikanske fængsler (ibid.: 256). Disse to isolationsmetoder fremføres nedenfor som henholdsvis *klostermodellen* og *den totale isolation*.

6.2.1.1 Klostermodellen

I denne isolationsmetode må de indsatte kun tale, når de får lov af fængselsvagterne. De indsatte har samvær med hinanden, men de skal være stille. Man kan altså sige, at det er en mental isolation. De, der benytter denne metode, mener, at man igennem dette krav om stilhed opbygger den moral, som en del kriminelle kunne tænkes at mangle. Kommunikation foregår altså kun, når vagterne bestemmer, at det er tilladt, og derfor bliver vagterne symbolet på magtudøvelsen.

6.2.1.2 Den totale isolation

Ved den totale isolation, må man gerne tale – der er bare ingen at tale med, da de indsatte sidder isoleret i hver deres celler. Her er der altså tale om rent fysisk isolation. Tanken bag den totale isolation er at lade de indsatte være alene med deres tanker. Herigennem får individet mulighed for at tænke sine handlinger igennem og skulle så gerne nå til at angre sine kriminelle handlinger. Målet er at individet opbygger en ny moral. Her er det altså selve institutionen, der symboliserer magten, hvilket Foucault tydeliggør med citatet: ”(...) *Murene er forfærdelige og manden god*” (ibid.: 257). Det er altså her fængslet i sig selv, der er det onde og ikke fængselsbetjenten som i klostermodellen. Ved den totale isolation opleves kommunikationen med de ansatte snarere som en form for trøst for de indsatte, da der ellers er fuldkommen stilhed.

6.2.2 Arbejde

Det andet princip imod reformationen er det arbejde den indsatte skal udføre i fængslet. Arbejdet er tvunget, og lære de indsatte morale, og tilvender dem samfundet. Arbejdet afbrydes kun af måltider og søvn, og vanerne i fængslet skal være med til lidt efter lidt at omforme den indsattes selv. Intentionen er, at de indsatte vil opnå glæde igennem arbejdet, og at de ved løsladelse ville kunne undgå at begå kriminalitet på grund af denne nyfundne glæde. De behøver ikke længere begå kriminalitet, fordi de har et alternativ (ibid.: 258). De indsattes krop bliver igennem arbejde tilvænnet samfundsnormen, og deres tanker bliver fokuseret på noget andet. De bliver vant til lydighed ved at arbejde i fængslet (ibid.: 260).

Hvis de indsatte ikke arbejder i fængslet, så ændrer de ikke deres rolle som kriminel, som er det eneste de kender til. Dette tvangsarbejde, mener Foucault, gør de indsatte til maskiner. Institutionen kræver, at de arbejder – gennem lyst eller tvang – for at kunne stoppe deres kriminelle løbebane (ibid.: 258). Pointen er at de indsatte skal lære at påskønne arbejdet, da de får løn for det. Foucault anfører i den forbindelse, at mennesket herved bliver en menneske-maskine (ibid.: 261). Lønnen er symbolsk, idet den ikke er skattepligtig og dermed ikke indgår i samfundsøkonomien (ibid.: 260). Den er altså udelukkende til for at individet kan opdage en motivation til at arbejde.

6.2.3 Fængslet som regulator

Fængslet er et instrument til regulering af straffen. Fængslet og dets ansatte er med til at korrigere og sørge for den måde, hvorpå straffen bliver udført i praksis. Dette har retten ikke myndighed over. De ansatte i fængslet er med til at udføre denne ”straf”, efter der er blevet afsagt dom (Foucault, 2005: 264). Der er altså opstået et princip om ”ret” inde i fængslet, hvor det kun er fængslet, der har indflydelse og ikke dommeren. Denne autonome magt er medvirkende til overgreb og frihedsberøvelse af indsatte, hvor individet fratages sine rettigheder (ibid.: 266).

6.2.4 Problematikker ved fængslet

Foucault identificerer en del problematikker ved fængslet som institution. Ifølge Foucault opstår der et problem i, at fængslet fungerer som et sted, hvor vi gemmer de kriminelle væk på samme måde, som vi før i tiden har gemt de spedalske og pestramte væk nemlig ved at stemple dem som afvigere (ibid.: 216). En sådan opdeling af kriminelle og ”normale” mennesker medfører en stigmatisering af de kriminelle, hvor de selv opfatter sig som kriminelle (op.cit.). Foucault mener, at vores samfund og normalitetsbegrebet er defineret ud fra afvigelser fra normen, ved at eksempelvis kriminelle stigmatiseres og mærkes som afvigere. Vi definerer altså normalitet ud fra andres anormalitet. Problemet heri består ifølge Foucault i, at de indsatte fanges i deres kriminelle miljø, idet de udstødes af det omkringliggende samfund. Institutionen har altså mærket dem (ibid.: 213).

Ved indespærringen af de kriminelle og ved at de indsatte underlægges total disciplin, fratages deres rettigheder og de frihedsberøves. Foucault beskriver, hvordan denne disciplinære træning gør de kriminelle til menneske-maskiner, hvilket bestemt ikke skal opfattes som noget positivt.

Desuden forekommer der magtmisbrug og voldelig adfærd overfor de indsatte inden for institutionens mure (ibid.: 221). Foucault efterlyser en forbedring af institutionerne, der ved at holde opsyn med de ansatte ville kunne forebygge overgreb fra institutionens side. (ibid.: 268).

6.3 Blokeringer i fængslet ifølge Foucault

Med udgangspunkt i Michel Foucaults *Overvågning og straf*, vil teorien heri blive sammenstillet med udtalelser fra vores interviews for at belyse, hvorvidt empirien underbygger teorien. Som nævnt beskriver Foucault i *Overvågning og straf* de tre principper mod en resocialisering af individet i fængslet og problematikkerne i forhold til, at det ikke kun er fængslet alene, der står for denne reformation, men at det er alle de involverede i denne proces, det være sig fængselsbetjente, socialrådgivere, undervisere osv. Nærværende afsnit vil tage udgangspunkt i vores empiriske materiale samt Foucaults teori, for at belyse overensstemmelser og afvigelser i forhold til teorien.

6.3.1 Frihedsberøvelse ved isolation

Foucault mener at fængslet er med til at fratage de indsattes rettigheder, hvilket han betegner som frihedsberøvelse. De ansatte i arresten forklarer hvordan de indsatte ikke selv kan ordne praktiske detaljer som f.eks. at sende en jobansøgning. Social rådgiveren Lotte fortæller således, at man som indsat ikke kan gøre noget selv, uden at det skal gå igennem kontaktpersonerne (bilag 9: 2) Dette argument understøtter Jens, der forklarer at det at komme i fængsel har umyndiggjort ham, ved at han ikke kan få lov til noget selv, og at hver gang han skal noget, skal det gå igennem en kontaktperson (Bilag 5: 6). Kalim underbygger ligeledes denne pointe. (bilag 6: 4) Dette illustrer den frihedsberøvelse, fængslet udøver over for de indsatte. Foucault mener denne frihedsberøvelse er en konsekvens af den isolation der forekommer inde for institutionens rammer. Underviseren forklarer videre at den manglende ret til selvbestemmelse gør det svært for de indsatte at være studerende i fængslerne, da isolationen forbyder at de indsatte må benytte internettet i fængslerne, hun mener at internettet er et essentielt værktøj for studerende. (Bilag 8: 11). Denne nægtelse af internetadgang, er altså i overensstemmelse med Foucaults syn på isolationens konsekvenser og endnu et tegn på indskrænkelsen af den personlige frihed. Derudover har fængslet mulighed for at bestemme hvem man kan få besøg af og hvor ofte, her bliver man altså isoleret fra sit netværk samtidig med at man mister sin medbestemmelse. Disse

Fængslet som resocialiserende institution?

problematikker vil blive yderligere berørt i forbindelse med Goffmans teori om den totale institution.

Hvis man sidestiller dette med teorien om resocialisering, som vi har gennemgået tidligere, kan denne manglende medbestemmelse føre til, at man glemmer, hvordan man gebærder sig i samfundet. Her forklarer socialrådgiveren, at handleplanerne skal fungere som et led i at vænne de indsatte til samfundet. *"Man kan sige de her praktiske foranstaltninger [handleplanerne] gør, at det er nemmere at krydse over fra faktisk ikke at kunne gøre noget selv, til at skulle gøre det hele selv"* (bilag 9: 3). For prøveløsladte er der ofte mulighed for at bo på en særlig pension i perioden lige efter løsladelsen for således at blive udsluset fra fængselslivet og vænnet til en dagligdag. Her kan man bo og samtidig for hjælp til at klare en almindelig hverdag (Kriminalforsorgen.dk10). Dette underbygger, hvor svært det er at vænne sig til livet udenfor. Ofte hjælper de ansatte oven i købet med alt for meget ifølge Lotte af ren og skær velmenighed, hvilket blot gør det endnu sværere i sidste ende at skulle klare et liv, hvor man ikke længere er i tilsyn og har en til at hjælpe med de problemer, der opstår. For mange er det altså et problem at skulle ud i samfundet igen, og ifølge Foucault kan dette være fordi fængslet gør individerne til en form for menneskemaskiner, som han beskriver i sin teori, der er blevet tilpasset fængselslivet.

Socialrådgiveren forklarer at fængslet, ved at fjerne folk fra deres vante miljø, påvirker personen fordi man fratager dem deres rettigheder. *"Det er klart, når du hiver folk ud af et liv og sætter dem ind, og de skal ringe på døren hver gang, de skal på toilettet, så gør det et eller andet."* (bilag 9: 8). Lotte beskriver, som Foucault argumenterer for i *"Overvågning og straf"*, hvorledes den totale underkastelse i form af frihedsberøvelse, begrænsede tiltag i fængslerne og isolation fra samfundet er med til at påvirke de indsatte negativt.

Jens beskriver, at fængslet tvinger dem til at være sammen med andre, og at de derfor ikke kan undgå at snakke med hinanden. *"Og vi bliver alle sammen samlet på et meget lille sted og tvunget til at være sammen, så selvfølgelig kommer man til at snakke med dem"* (Bilag 5: 5). Her understøtter Jens' udtalelse Foucaults teori om, at de indsatte møder hinanden i fængslet, og at de derigennem skaber relationer med hinanden. Fængslerne fungerer ifølge Foucault ikke resocialiserende, idet institutionen etablerer det kriminelle netværk, ved at stue dem sammen i institutionen.

6.3.2 Arbejde ved tvang

Som tidligere nævnt er der beskæftigelsespligt i fængslerne og således lever de altså op til princippet om, at de indsatte tvinges i arbejde. I stedet for arbejde er det muligt at vælge undervisning eller behandling. På den ene side kan man altså sige, at beskæftigelsespligten er med til at skabe den maskinisering, som Foucault mener, at arbejdet giver. Det er da også et erklæret mål med beskæftigelsespligten, at den skal vænne de indsatte til at kunne passe et job, skole eller lignende. Således underbygger det altså Foucaults teori om, at arbejdstvangen er til for at reformere individet. På den anden side kan man vælge arbejdet fra og beskæftige sig med noget, der er mere relevant eller som, man synes, er mere spændende. Det at man selv kan vælge undervisning og behandling til eller fra, giver den indsatte en grad af selvbestemmelse og bevæger sig også væk fra mekaniseringen, idet man kan vælge det, der passer en bedst, og i det hele taget det, at det foregår uden tvang. På vores rundtur i arresten forklarede Pia, og vi så selv, hvordan et arbejde, der er mulighed for i fængsler og arresthuse ofte er meget simpelt – nærmest fabrikslignende. Derudover forklarer Jens ligeledes, at det kan være rengøring eller køkkenarbejde, ligesom kriminalforsorgen på deres hjemmeside fremhæver, at det primært er montagearbejde. Det monotone arbejde kan altså underbygge, at man forsøger at lave menneskemaskiner.

6.3.3. Fængslet som regulator

”Jamen, så skulle der være, altså.. så skulle der nærmest være tvungen

skolegang/uddannelse” (bilag 8: 10). Citatet stammer fra Karen, der er underviser.

Undervisning har vist at have en positiv effekt på mange indsatte. Dette er et eksempel på den velmenenhed, vi tidligere har nævnt som Lotte påpeger. Dette ville dog blive endnu et eksempel på frihedsberøvelsen og dermed være et overgreb på de indsatte. En del af princippet om fængslet som regulator handler om, at fængselspersonalet udsætter de indsatte for overgreb. Dette har vi dog ikke fundet nogle tegn på – tværtimod har alle de ansatte givet udtryk for, at det er vigtigt for dem at tage de indsatte alvorligt og behandle dem med respekt (bilag 8: 3). Heller ikke de indsatte, vi har talt med, omtaler det som et problem og har et udmærket forhold til de ansatte (bilag 6: 3).

Man kan dog stadig se tegn på det hierarki, der er kendetegnene ved den totale institution. For eksempel taler Pia om, at der skal sættes grænser for, at der bliver opretholdt en professionel afstand (bilag 7: 3). Det centrale er her den magt, som fængslet repræsenterer, og

som fængselsbetjentene udøver, idet de kan tvinge de indsatte til ting eller idømme dem sanktioner.

6.3.4 Stigmatiseringen

I alle arresthusene er der opsat videoovervågning, så de indsatte kan kontrolleres. Kontrollen bliver dog også udøvet på det mere personlige plan i form af handleplanerne. Pia udtaler: *"Det er så lige meget, om det er herfra, eller om det er fra et statsfængsel, eller hvor det er. Så alle kan gå ind og slå op og læse, hvad der er aftalt, og så sørge for, at der sker noget. Og den følger simpelthen den indsatte fra dag 1"* (bilag 7: 4). Selvom handleplanerne bliver lavet som en hjælp, og der er en række positive sider ved dem, som vi tidligere har været inde på, bliver de en del af den kontrol, fængslet udøver. De indsatte bliver mærket som kriminelle eller afvigere i systemet, hvilket Foucault mener, er årsagen til, at de ikke kan bryde ud af deres miljø. De bliver overvåget af systemet, markeret som afvigere, og derved udskilt fra det normale. Straffeattester er ligeledes et eksempel på denne stempeling.

6.3.5 Miljøets påvirkning

Foucault beskriver, at det er svært at bryde ud af ens kriminelle miljø, da man har en fælles forbindelse til de andre i deres miljø. *"Det, der tit sker, det er, at de kommer tilbage til samme miljø, og får de samme venner, eller hvad vi skal kalde det, og så ryger de tilbage igen."* (bilag 7: 5). Her understreger Pia, hvordan miljøet gør det svært at starte på en frisk, i dette tilfælde er det for misbrugere, men også Kalim fortæller, hvordan det kan være et problem (bilag 6: 8). Også uden et misbrug. Hvis de kommer ud til den samme omgangskreds, vil de dermed komme ud i de samme problemer, og de vil ikke blive resocialiseret. Man kan altså sige, at isolationen kun er midlertidig og kun afholder den indsatte fra at se sit netværk og begå kriminalitet i den periode, de sidder inde. Den resocialiserende effekt er altså svær at få øje på. Også Jens bekræfter, hvordan miljøet har en afgørende betydning: *"Man kan sige, kommer man ud og bliver en del af rockermiljøet og bandemiljøet (...). Så er stilen ligesom lagt"* (bilag 5:15).

Foucault mener, at man opretter fælles solidaritet i afvigende grupper, som for eksempel rockerbander, men som man også kan se hos eksempelvis en gruppe unge, hvor det er blevet almindeligt at stjæle biler. Det bliver den norm, man forholder sig til, og derfor bliver

det svært at bryde dette mønster. Jens fortæller endvidere, hvordan han selv har haft en negativ indvirkning i forhold til hans venner og yderligere, hvordan hele hans omgangskreds har haft en negativ indvirkning på hinanden (bilag 5: 15). Udtalelserne fra de indsatte såvel som de ansatte, underbygger altså Foucaults teori om, at det er svært at bryde ud af det kriminelle miljø og yderligere, at fængslet kun afholder de kriminelle fra at begå kriminalitet i den tid, de afsoner deres dom.

6.4 Den totale institution

I vores analyse af hvordan institutionalisering påvirker individet, har vi valgt at inddrage sociolog, Erving Goffmans teori om den totale institution, som han fremlægger i bogen ”*Anstalt og Menneske*”. Følgende afsnit vil være en gennemgang af, hvordan vi forstår den totale institution med fokus på den type institution, der indeholder fængslet. Denne gruppe af institutioner kendetegnes ifølge Goffman af at være beregnet for personer, der menes at være farlige for samfundet⁶. I disse institutioner er det heller ikke individernes trivsel, der er i centrum. En anden type institution i samme klasse er for eksempel straffelejre. Vores fokus med udgangspunkt i den totale institution vil især være, hvordan den krænker individet. Vi ønsker ikke at belyse forholdene for ansatte i fængsler, og hvordan et sådant arbejde påvirker dem.

6.4.1 Fængslet som total institution

Den totale institution har en lang række kendetegn. Først og fremmest foregår alle aktiviteter det samme sted og sammen med en stor gruppe mennesker. Både arbejde og fritid foregår på institutionens område, ligesom man også sover her. Det er desuden den samme myndighed, der bestemmer, hvordan disse aktiviteter foregår – oftest efter et fastlagt skema (Goffman, 2001:139). Netop skematiseringen af hverdagen betyder også, at man træffer beslutninger kollektivt og oppefra. Endvidere at der ikke tages hensyn til det enkelte individs særlige behov. Totaliteten i en institution som fængslet består i, at den adskiller de indsatte fra at have normale sociale relationer til folk udenfor institutionen, blandt andet, fordi man ikke kan komme og gå, som man vil.

⁶ Goffman opererer med fem forskellige kategorier fra statshospitaler til militærlejre.

6.4.2 Krænkelser af individet

Ifølge Goffman sker der ved en total institutionalisering af individet en lang række krænkelser, der kan få betydning, når personen senere skal vende tilbage til samfundet. Først og fremmest vil den kollektive behandling af de indsatte, som del af en homogen gruppe, svække den enkeltes identitet som selvstændigt, myndigt individ. Når kontakten til familie og venner udenfor desuden ophører eller besværliggøres, vil disse faktorer føre til et tab af de roller, man tidligere har påtaget sig og dermed et identitetstab.

6.4.3 Ankomsten

Når man første gang kommer til fængslet, findes der en række formelle indrulleringsprocesser (ibid.: 20). Dette dækker over fingeraftryk, instruktioner og frtagelse af personlige ejendele. Tidligere oplevede man oven i købet at få frtaget sit navn for at blive kaldt ved nummer. Denne tendens forekommer for at overdrive krænkelserne og dermed for at ”knække” den nye indsatte og sikre sig, at vedkommende vil samarbejde. Tilsammen kalder Goffman de krænkelser, der udviser individets identitet, for personlig afklædning. De ejendele, man får udleveret i stedet for ens egne personlige genstande, vil bære et ensartet og standardiseret præg og i reglen bliver der ofte udført ransagninger for at sikre, at den indsatte ikke gemmer nogen uautoriserede ejendele. Denne ensretning gør det svært at fremstille sig selv, som man normalt ville gøre, og derigennem vise sin personlighed. Dette nævner Goffman som værende krænkelser for individet. Dette kan naturligvis forekomme i en lang række forskellige variationer.

Mange af disse krænkende situationer vil fra institutionens side blive forklaret med praktiske forhold, så som at det simpelthen ikke kan lade sig gøre at opretholde ro og orden i et stort fængsel uden standardiserede regler. Man ledsages, når man bevæger sig uden for cellen, og er der ikke en ledig fængselsfunktionær, må man afvente, at der er en, der kan eskortere en på toilettet. Således skal man pludselig spørge om lov til ting, man i sin hverdag har taget som en selvfølge. Et andet eksempel er besøg af udefrakommende, hvor alle besøg skal godkendes.

Goffman nævner desuden den ”ubeskyttethed”, man kan opleve som en væsentlig krænkelse i fængslet. Man fratages her muligheden for selv at bestemme hvilke personlige oplysninger om en selv, man ønsker andre skal kende til. Ydermere kan man som oftest ikke selv vælge, hvem man vil omgås og altså heller ikke, hvem man ikke vil omgås.

Endelig skaber det en særdeles ydmygende situation, når man har besøg af familie indenfor institutionens rammer. Man bliver kropsvisiteret og måske endda vist frem i håndjern og således udstillet og ydmyget, mens familien ser på (ibid.: 27). Således står man fuldstændig blottet både overfor de andre indsatte og for ens egen familie.

6.4.4 Privilegiesystemet

Efterhånden som den indsatte er blevet en integreret del af dagligdagen i fængslet, tilpasser han sig også de daglige rutiner og regler. Her udgør privilegiesystemet et vigtigt udgangspunkt i forsøget på at ”omforme” eller resocialisere den enkelte (ibid.: 42). Det er her afgørende, at den indsatte følger det enkelte fængsels husorden. Dette kan så føre til henholdsvis uddeling og fratagelse af privilegier alt efter, om man bryder disse regler eller opfører sig eksemplarisk. Her fratages man således igen den voksnes selvbestemmelsesret. Privilegierne er nemlig ofte en cigaret eller det selv at kunne bestemme, hvornår man vil have en kop kaffe, vaske sit tøj eller trække lidt frisk luft (ibid.: 43). Generelt vil privilegierne altså ofte være noget, man i verdenen udenfor murene ville tage som selvfølgeligheder, mens straffen for ikke at følge husordenen oftest vil være urimeligt høj. Dermed understreges umyndiggørelsen, idet man som voksent individ sjældent vil opleve denne form for straf.

6.4.5 Indsat kontra ansat

I alle former for totale institutioner vil der opstå et skel mellem klienterne og de ansatte (ibid.: 14) Således også i fængslet, hvor der opstår en regulær os/dem-mentalitet. Ifølge Goffman er denne gensidige fjendtlighed ofte stereotyp, og de indsatte vil ofte blive karakteriseret som bitre og upålidelige, mens de modsat betragter de ansatte som nedladende og ondskabsfulde. Her ser vi altså igen en kollektiveret opfattelse af henholdsvis indsatte og ansatte som grupper og ikke individer (op.cit.).

6.5 Fængslet som total institution

I dette afsnit vil vi ud fra Goffmans teori om den totale institution analysere, hvilke barrierer der ligger i fængselsstraffen for en resocialiseringsproces. Vi vil her trække på projektets tidligere afsnit, om hvad netop straf og resocialisering er, og hvordan det konkret udmønter sig. Derudover vil vi inddrage vores selvindsamlende empiri i form af interviewene med både indsatte og ansatte samt Kriminalforsorgens beskrivelser af det at være indsat. Vi

fokuserer her på de krænkelser af individet, Goffman påpeger, inddelt i kategorierne; *umyndiggørelse*, *personlig afklædning*, *ubeskyttethed* og *klientgørelse*. Derudover vil vi behandle ankomsten særskilt, da Goffman som beskrevet karakteriserer som den sværeste periode i forhold til disse kategorier og der, hvor der sker flest krænkelser. Afslutningsvis vil vi se på situationer og elementer, vi er blevet opmærksomme på gennem vores empiri, der er i modstrid med teorien om den totale institution – altså de steder, hvor teorien ikke passer på virkeligheden.

Goffman har selv brugt meget tid på observation på statshospitaler og sindssygeanstalter. Derudover er hans teori om den totale institution udarbejdet i 1960'erne, og der må siges at være sket ændringer i opbygningen af fængslet siden da. Mere end tidligere fokuserer man nu på vigtigheden af resocialisering og forsøger at tage højde for dette element (jf. afsnit 4.2). Hele Goffmans teori kan derfor ikke ukritisk påføres fængselsvæsenet anno 2009. Alligevel er der en lang række træk, der er sammenlignelige med Goffmans teori, og den er derfor stadig relevant. Vores interviewpersoner påpeger således selv en lang række af de kritikpunkter, Goffman er inde på, som vi skal se i det følgende.

6.5.1 Umyndiggørelse

I vores empiriske materiale, sekundære såvel som primære, ses en række eksempler på det, Goffman kalder umyndiggørelse. Tydeligst ses det i interviewene med de indsatte. Deres oplevelse af at blive krænket træder tydeligt frem. Når Kalim taler om problemer med fængselsbetjentene, nævner han for eksempel, at man kan blive nægtet at tage et bad (bilag 6: 4). Jens beskriver ligeledes, hvordan man på grund af travlhed kan risikere at vente i op til en halv time på at få lov til at komme på toilettet (bilag 5: 2). Personlig hygiejne må siges at være et af de basale områder for personlig selvbestemmelse, og krænkelser på netop dette område vil føles særligt voldsomme. Umyndiggørelsen foregår dog på en lang række andre niveauer. Helt afgørende er den grad af kontrol, man bliver udsat for. Ransagninger og kropsvisiteringer forekommer ofte og ved tvang. Derudover benytter de forskellige fængsler sig af en lang række sanktionsmuligheder, som beskrevet i afsnittet om hverdagen i fængslet (jf. afsnit 6.1.3) til at ”holde styr” på de indsatte. Disse sanktioner er en del af det, Goffman kalder privilegesystemet. Kernen i dette privilegesystem er ifølge Goffman, at det fratager individet den selvbestemmelsesret, der er et vigtigt element ved det at være voksen. Det er ikke normalt, at voksne mennesker bliver udsat for sanktioner som sådan. En straf kunne for eksempel være at få frataget en hel uges løn eller en gårdtur og dermed

muligheden for frisk luft eller for at købe ind. Således bliver basisvarer, som eksempelvis cigaretter, pludselig en luksusvare, som man skal opføre sig ordentligt for at være sikker på at få. Fængselsfunktionæren Pia underbygger dette ved at fortælle om, hvordan en kollega ikke længere vil hjælpe en indsat efter at være blevet kaldt luder (Bilag 7: 3). Dette understreger magtrelationen indsatte og ansatte imellem, og det at fængselsfunktionæren på den måde kan og vil nægte vedkommende et gode er samtidig et klart eksempel på privilegiesystemet. Ligeledes fortæller Jens, hvordan der i Vestre fængsel, da han sad der, var positiv særbehandling. Således fik han det ”gode” job i køkkenet, fordi han ”*snakkede godt med vagterne*” (Bilag 5: 3).

I sidste ende er det desuden det personale, der til dagligt har kontakten med de indsatte, der bestemmer, hvorvidt man kan blive prøveløsladt, og giver anbefalinger til, hvilke krav en person skal opfylde i prøveperioden. Frihedsberøvelsen er den ultimative umyndiggørelse, og selvom denne ligger i dommerens hænder, kan fængselsbetjente, socialrådgivere og lignende være med til at forlænge og dermed forværre den indsattes straf.

6.5.2 Personlig afklædning

Selvom man ikke længere bærer fangedragter eller bliver omtalt ved nummer i stedet for navn, kan man alligevel argumentere for, at der finder en afklædningsproces sted under et fængselsophold. Som nævnt har man ikke mulighed for at medbringe særlig mange personlige effekter, der kan vise, hvem man er. Man har særligt arbejdstøj og kan kun i begrænset omfang medbringe sit eget tøj (Kriminalforsorgen.dk⁵). Således får man altså ofte et relativt neutralt udseende og sidder desuden i en neutral celle. Derudover arbejder alle ofte med det samme i fængslet og heller ikke her, kan man altså vise sin personlighed frem og skille sig ud. Hele opbygningen af dagligdagen efter skemaer er også en stor del af denne afklædning. Alle indsatte bliver i dagligdagen skåret over en kam. Ganske vist er der individuelle handlingsplaner, men den daglige rytme er skemalagt og skaber dermed en kollektiv rytme. Man spiser, når ens afdeling spiser, står op, arbejder, træner og er på gårdtur, når afdelingen gør det samme. Ifølge Goffman er en sådan kollektiv behandling af individer et af de væsentligste kendetegn ved totale institutioner og et af de elementer, der i særlig grad bidrager til den personlige afklædning. Man bliver én i mængden. Dette bliver ligeledes understreget af Kalim (bilag 6: 9).

6.5.3 Ubeskyttethed

En anden form for krænkelse, Goffman nævner, er hvordan man står helt ubeskyttet i fængslet. De fleste har hørt skrækhistorier om især pædofile, der udsættes for vold og trusler, når de andre indsatte finder ud af, at vedkommende er dømt for at misbruge børn. Men også mindre betydningsfulde detaljer kan man ikke selv vælge, om man ønsker at få frem. Som udgangspunkt ved alle, at man har begået noget kriminelt, og allerede dér kan det billede, man ønsker at opbygge af hvem man er, krakelere. En anden gren af det, Goffman kalder ubeskyttethed, er, hvordan man bliver fremstillet i ydmygende situationer overfor ens familie og venner. Her er der de åbenlyse eksempler med at skulle fortælle familien, at man skal i fængsel, og Goffmans egne eksempler med besøgssituationer. Det fremgår ligeledes indirekte af vores interviews, at de indsatte oplever denne form for krænkelse. Pia fortæller desuden, hvordan man uden varsel og på dagen kan få afløst udgang til eksempelvis sin mors 60 års fødselsdag, fordi der er sygdom blandt personalet (bilag 7: 16). Dette kan også ske som en sanktion, hvis man har overtrådt fængslets regler (Kriminalforsorgen.dk9). Alene det, at man skal søge om udgang, er umyndiggørende, men at man kan stå på selve dagen og forklare sin familie, hvorfor man ikke kommer alligevel, ville i Goffmans øjne være et klassisk eksempel på denne ubeskyttethed. Hvis man får udgang, vil det i flere tilfælde være med en opsynsbetjent, hvilket også udstiller ens situation.

6.5.4 Ankomsten

Ifølge Goffman vil der ved ankomsten til et fængsel være en højere grad af krænkelse end længere inde i et fængselsophold. Det er ofte her ubeskyttetheden er størst, da det er her man for første gang skal fortælle, hvad der er sket. Vi har dog ikke fundet tegn på, at personalet forsøger at ”knække” de nye indsatte, som Goffman påpeger. Under fængselsopholdet kan det altså være svært at opnå tætte relationer til de ansatte, der står som repræsentanter for systemet. Goffman understreger, at der oftest vil skabes fjendebilleder grupperne imellem. Selvom det ikke er vores indtryk, at de ansatte som helhed udtrykker denne fjendtlighed, påpeger Jens, hvordan der i Vestre fængsel var et kodeks, om at man ”ikke taler med betjentene”(bilag 5: 4).

Selvom vi i det ovenstående har set, hvordan fængselsvæsenet krænker individet på en række områder, som det ser ud i dag, er der også tendenser i den modsatte retning. Som beskrevet er der flere kollektiverende elementer, men der er også eksempler på, at man netop

begynder at se det enkelte individ. De handlingsplaner, der bliver lavet for den enkelte, med henblik på at målrette en resocialisering til lige præcis dem, er for eksempel meget individuelle og tager udgangspunkt i den enkeltes situation (bilag 7: 4 og bilag 9: 5).

Derudover understøtter fængselsfunktionær Pia, at hun har et godt forhold til de indsatte, og at hun ikke ser på dem som kriminelle eller indsatte men som individer og behandler dem ud fra, hvordan den enkelte person møder hende (bilag 7: 1f, 11). Underviser Karen har en lignende indstilling og gør meget ud af, at se sine elever som netop elever frem for indsatte (bilag 8: 6). Den os/dem mentalitet og stereotype opfattelse af forholdet indsatte og ansatte imellem, som Goffman påpeger, synes altså ikke at være til stede fra i hvert fald de ansattes side. Her er det dog værd at nævne, at det flere steder bliver forklaret, at der er forskel på store og små institutioner, og at Pias opfattelse primært stammer fra et lille sted, Arresthuset i Roskilde, hvor kontakten ifølge hende selv og Jens er langt tættere (bilag 7: 14 og bilag 5: 5). Jens forklarer dog, at der er et kodeks, om at man ikke snakker med betjentene, og Kalim forklarer specifikt, at det primært er Pia, han har snakket med (bilag 6: 3). Der er dog en dobbelthed i i hvert fald Jens' udsagn, idet han forklarer, at han snakkede godt med fængselsfunktionærerne også i blandt andet Vestre fængsel (bilag 5: 4f).

En sidste forskel vi vil fremhæve er, at al deltagelse i undervisning og behandling kun kan ske, hvis den indsatte ytrer ønske om at deltage. Her giver man altså den indsatte frit valg i forhold til hvilke tilbud, han vil benytte sig af, og dermed også fritid til at bestemme over i hvert fald noget af sin tid. Dog skal man huske, at der er beskæftigelsespligt, og at der altså er tale om umyndiggørelse i form af tvang her.

Goffman er blevet kritiseret for at anskue den totale institution som alt for lukket og uden kontakt til omverdenen overhovedet. Der er da også mulighed for kontakt til omverdenen i fængsler, men den er sparsom og ifølge Kalim besværlig. Venner må man for eksempel ikke få besøg af – under normale omstændigheder er det kun familien og kæresten, der kan besøge den indsatte i fængslet (bilag 6: 11). Derudover er der kun tale om få og kortvarige besøg som beskrevet i afsnittet om hverdagen i fængslet (jf. afsnit 6.1.2)

7.0 Kan fængslet resocialisere?

Vi vil i dette afsnit i forlængelse af vores analysedel diskutere, hvad der skal til for at skabe en vellykket resocialiseringsproces og især, hvad der kan blokere for denne resocialisering indenfor Kriminalforsorgen. Vi vil her sammenkoble de forskellige analyser for at kunne pege på elementer, der blokerer for en resocialiseringsproces. Ved at kombinere de forskellige teorier og holde det op imod vores empiri, kan vi gå dybere ind i de mekanismer, der skaber og ødelægger resocialisering. Vi vil i den forbindelse komme ind på uddannelse, netværk og forholdet mellem indsat/ansat.

7.1 Fængslets dobbelthed

Et af fængslets hovedformål er, at resocialisere individet og gøre den indsatte i stand til at komme ud i samfundet igen og holde sig fra kriminalitet. På den anden side skal fængslet også straffe den indsatte og have en afskrækkende effekt. *"De skal jo helst sige: Aldrig mer!"* som fængselsfunktionæren Pia udtrykker det og ræsonnerer, at de ellers bare ville vende tilbage (bilag 7: 6). Det, at man bliver idømt en fængselsstraf, kan føre til en fordømmelse blandt ens omgivelser. Hvis straffen skal virke, vil det ifølge teorien om social kontrol være denne fordømmelse, der kan afholde nogen fra at begå kriminalitet (igen) og ikke selve fængselsstraffen. På den måde tjener fængselsstraffen til, at synliggøre bruddet med samfundets normer.

Allerede idet, at man straffer voksne ud fra formelle regler og fratager dem en del af deres rettigheder, vil man umyndiggøre personen. Allerede i fængslets overordnede opbygning krænker man altså individet. I udformningen af fængslet har vi således påpeget en række krænkelser også i den daglige rutine. Et af de store problemer er, at man fratager den indsatte ansvaret for sit eget liv. Der er en fast rutine, man skal følge mere eller mindre slavisk og alle de praktiske ting bliver ordnet for en. På den måde kan man, ifølge flere af vores interviewpersoner, risikere nærmest at "afsocialisere" individet fra hverdagen udenfor fængslet. Det bliver altså endnu sværere at vende tilbage. Hvis man ikke skal kæmpe med de ting, som andre tager som en naturlig del af hverdagen, er det måske nemmere, at falde tilbage på det, man kender – nemlig kriminaliteten. Fængslets umyndiggørelse kan således ligefrem forværre den indsattes chancer for at blive resocialiseret.

Det skal dog understreges, at fængslet ikke fratager dem alle deres rettigheder, idet de selv kan vælge, hvilke tiltag de gerne vil beskæftige sig med, for eksempel uddannelse eller misbrugsbehandling. Tvangen er altså ikke total. Man kan dog blive frataget sine rettigheder og medbestemmelse, hvis man bryder fængslets regler, og umyndiggørelsen ligger altså under overfladen hele tiden.

7.2 Arbejdet

Som nævnt er der beskæftigelsespligt i fængslerne. Hvis man ikke deltager i et uddannelses- eller behandlingsforløb, skal man altså arbejde. Denne tvang bliver altså endnu et udtryk for umyndiggørelsen. Hensigten fra kriminalforsorgens side er *”dels, at skabe en indholdsrig og normal hverdag, dels at udvikle de indsattes personlige og sociale færdigheder, så de bliver bedre rustet til at leve og fungere i samfundet efter løsladelsen.”*(Kriminalforsorgen.dk1). Med andre ord vil man træne dem i at passe et arbejde. Man kan dog argumentere for, hvor normal en hverdag det vil være, når det sker under tvang. Hvis man ikke er vant til selv at skulle tage ansvar, fordi man kun går på arbejde, når andre siger man skal, kan det virke helt uoverskueligt pludselig selv at skulle være den, der tager ansvaret for at stå op og gå på arbejde. Tidligere blev arbejdet set som et af de midler, hvormed man kunne disciplinere de indsatte til en resocialisering. Man kan argumentere for, at der stadig ligger en form for disciplinering i argumentet for beskæftigelsespligten.

Ifølge Foucault har disciplinering altså været et middel til at opnå resocialisering. I denne disciplinering ligger der dog også en umyndiggørelse som vi netop har påpeget, kan gå imod resocialisering. Således kan man se argumentet for arbejdspligten, disciplinering, som en del af en forældet struktur, tilpasset en anden historisk kontekst. Ideen om hvordan man resocialiserer, kan man altså sige har ændret sig, men udformningen af fængslet følger tilsyneladende (også) tidligere strukturer og ideer. Man er altså gået bort fra, som Foucault beskriver det, at ville opbygge morale gennem straf og disciplinering. Alligevel kan man argumentere for, at dele af fængslet stadig følger disse gamle strukturer. Dette er den institutionelle magt der således kan blokere for, at man ændrer på tiltag eller opretter nye tiltag der er bedre tilpasset den enkelte, uden at man egentlig er bevidst om denne blokering.

I Helle Thorning Schmidts udtalelser som vi citerer i problemfeltet, argumenterer hun for mere resocialisering –en mellemvej mellem socialpædagogik og fængsel. Fængslet, som vi

netop her argumenter for modarbejder resocialisering i sin udformning, er altså en del af deres løsning. Her kan man altså identificere en anden institutionel magt, nemlig at fængslet er en uomgængelig del af straffesystemet. Institutionel magt kan kun ændres over en lang periode og det fokus der trods alt er på resocialisering, skal måske ses som første skridt.

7.3 Undervisning og uddannelse

Justitsministeriets Forskningsenhed påpeger, at lavtuddannede står for størstedelen af al kriminalitet. Derfor giver det god mening, at fængslerne har en række undervisningstilbud. Det har dog været svært at afdække, hvor let det er at få adgang til denne undervisning. Skolegang er en af de institutioner, hvor sekundær socialisering foregår i første omgang. Derfor er det oplagt at benytte undervisning til at gennemføre sekundærsocialiseringsprocesser ved således at efterligne en sekundær socialisering. Man kan ligeledes argumentere for, at det, at man skal arbejde kan hjælpe til en sekundærsocialiseringsproces. Her kan man således lære at påtage sig den rolle, der hedder ”at være i skole” eller ”at være på arbejde”. Her kan tvangselementet, at der er beskæftigelsespligt, dog modarbejde dette.

Hvor vidt undervisning virker, hvis det er en decideret resocialiseringsproces der er nødvendig, kan være svært at afdække. Hvis man ikke har de helt grundlæggende færdigheder kan de i hvert fald være svært at følge et undervisningsforløb og gennemføre det. Jens fortæller, hvordan han forgæves har forsøgt også indenfor fængslet at gennemføre en uddannelse (bilag 5: 1). Dette kan både hænge sammen med faglige og sociale kompetencer. Sikkert er det dog, at uddannelse ikke virker hver gang, men at den i flere tilfælde har en positiv effekt. Dette kan både være selve det at få en uddannelse eller kontakten til underviseren og andre, der vil gennemføre en uddannelse. At kunne følge et uddannelsesforløb vil dog kræve, at man har en vis ballast allerede. Der er dog undervisningen flere niveauer og således også for stærk læsesvage og andre, der skal starte fra bunden.

7.4 Netværk

Ifølge teorien om resocialisering og teorien om social kontrol er det vigtigt at have signifikante andre. Det er dem, der præger og skaber de normer, man internaliserer, men det er også dem, der gennem den uformelle kontrol bedst kan forhindre, at man bryder de normer, man har opbygget. Det at have nogle tætte relationer og netværk kan altså både resocialisere i den forstand, at det kan opbygge normer, der ligner samfundets mere end den kriminelles egne uhensigtsmæssige normer. Derudover kan det hjælpe individer, der egentlig selv mener, det er forkert, det de gør, til ikke at gøre det igen. Man vil gerne vise

sine nærmeste, at man kan virkeliggøre det man er gået ind til, og man har derfor noget at miste.

Der er altså rigtig mange grunde til, at tætte relationer og dermed netværk er rigtig vigtigt for at forhindre ny kriminalitet. Tilsyneladende gør fængslet dog intet godt for dannelsen eller vedligeholdelse af netværk. Her kan vi skelne mellem netværk udenfor murene og netværk indenfor murene.

7.4.1 Netværk udenfor murene

Rent fysisk fjerner fængslet de indsatte fra det miljø, de kommer fra. Hvis dette er et miljø med, for samfundet, uhensigtsmæssige normer, kan man argumentere for, at denne konkrete fjernelse er positiv. Hvis der på den anden side ikke er mulighed for at opbygge nye relationer, må den uformelle kontrol siges at miste sin effekt, og der vil være stor risiko for, at den indsatte efter løsladelsen vil vende tilbage til præcis det samme uhensigtsmæssige miljø. Har man omvendt signifikante andre, der kan påvirke en positivt, som for eksempel en ny kæreste, som vi har hørt eksempler på, besværliggør fængslet denne kontakt. I sidste ende kan dette medføre, at kæresten ikke længere vil stå model til vedkommendes kriminalitet og bryder kontakten helt. Det positive i isolationen fra netværk synes altså kun gavnlige, hvis man tilbyder et bedre alternativ, hvilket resocialiseringsteorien ligeledes underbygger. Denne form for opbygning af nye hensigtsmæssige netværk sker primært med misbrugere, der vælger at komme i behandling for deres misbrug. Her fokuserer man på, at danne netværk blandt grupper af tidligere misbrugere, så de kan støtte hinanden. Derudover findes der mentorordningen særligt for unge, som vi har været inde på tidligere. Derudover er det meget begrænset, hvordan fængslet formelt forsøger at kontrollere eller styrke indsattes netværk.

7.4.2 Netværk indenfor murene

Ser vi bort fra misbrugere i behandling og unge under mentorordningen er vedligeholdelse eller opbygning af netværk meget overladt til den enkelte indsatte selv. Især Foucault, men også Goffman, understreger, at der ofte vil opbygges uhensigtsmæssige relationer de indsatte imellem. Det er klar, at netværk betyder det samme indenfor murene, og når den primære kontakt er til andre kriminelle, vil de altså kunne bekræfte hinanden i deres normer og moral. Med Foucaults ord opstår der en fælles solidaritet. De indsatte har ifølge Foucault en række fællesstræk, der gør, at de er mere tilbøjelige til at gruppere sig med hinanden end til at knytte bånd til eksempelvis fængselspersonalet. Denne fællessolidaritet kan man forestille sig bliver styrket af kollektiviseringen, der især kommer til udtryk ved, at man i

dagligdagen følger de samme rutiner og i en vis udstrækning bliver behandlet ens. En række af vores interviewpersoner peger således også på, at det er et stort problem, især for unge, der er let påvirkelige, som kommer ind at sidde sammen med hårdkogte kriminelle. Her ser vi dog også, som vi tidligere har nævnt, hvordan en indsat kæmpede for at hjælpe unge på rette spor. Dette har dog helt været på hans initiativ og illustrerer tilfældigheden i de relationer, der dannes, og hvor lidt fængselspersonalet egentlig har af indflydelse. Dette kan kædes sammen med Goffmans begreb *ubeskyttethed*.

Fængslet, der burde være det sted, hvor kriminelle blev resocialiseret, synes altså at have den helt modsatte effekt. I det omfang der er positive effekter, sker det enten på indsattes præmisser og altså mere eller mindre uafhængigt af fængslet, eller det er forbeholdt særlige grupper så som unge eller misbrugere.

7.5 Forholdet til personalet

Det er en erklæret del af personalegruppens opgave at hjælpe de indsatte til deres resocialisering. Ifølge Pia sker dette, for hende, ved at man bruger tid på at trøste og taler med dem når de har problemer. (bilag 7: 1) Man kan altså argumentere for at hun forsøger at indtage en rolle som en signifikant anden, og at dette er en del af jobbet. Dog uden at forholdet bliver for nært, man ”*skal ikke være venner med dem*” som hun udtrykker det. (bilag 7: 2) Hvor personalet ikke har mulighed for at styre relationerne mellem de indsatte kan de her målrettet gøre en indsats for at knytte bånd til den indsatte og forsøge at overdrage mere hensigtsmæssige normer. Kan man skabe tætte relationer til de ansatte der repræsenterer samfundets værdier og normer, og kan de blive nye signifikante andre kan det være dem der påvirker de indsattes normdannelse. Der kan dog være flere problemer i forsøget på at skabe sådan en relation. Først og fremmest skal personalet altid holde denne professionelle distance. (Bilag 7: 2) Derudover vil graden af identifikation, som vi netop har været inde på, givetvis være mindre, idet man kan se personalet som repræsentant for systemet og de indsatte som ofre for samme system. De har altså her helt forskellige roller at identificere sig med og derudover vil personalet kunne ses som dem der udfører den umyndiggørelse af de indsatte som fængslet står for. Ifølge Goffman fører dette til en regulær ”os/dem” mentalitet. Det skal understreges at vi ikke har set tegn på denne mentalitet fra de ansattes side, men blandt de indsatte tyder Jens’ udsagn på at den generelle holdning er at man ikke taler med fængselsbetjentene. Jo mindre institutionen er jo mindre vil dette skel dog opleves, da der vil være færre repræsentanter for hver gruppe. Hvis det er den samme fængselsbetjent, man møder hver dag, og som følger ens ophold og udvikling,

vil man gradvist kunne opnå en større forståelse for hinanden. Det kan desuden argumenteres for, at der er forskel i, hvor stærkt man oplever os/dem-mentaliteten i forhold til hvilken gruppe af ansatte, der er tale om. Vi har kun fundet tegn på, at det retter sig mod fængselsbetjentene, der kan siges at stå som det tydeligste tegn på den kontrol, fængslet udøver. Man kan således forestille sig, at det vil være nemmere at skabe en sådan relation for eksempelvis socialrådgivere.

7.6 Mentorordningen

Andre eksempler på signifikante andre, der kunne varetage den indsattes resocialisering, vil være den mentorordning, man kan få i tilsyn og nogle gange mens man sidder i fængsel. Mentorordningen har ikke på samme måde problemet med at, den signifikante anden rent faktisk er en repræsentant for institutionen, og dermed ville være distanceret fra den kriminelle, i forhold til den relation mentoren skal indgå i. Mentoren skal ifølge socialrådgiveren, være én, den kriminelle vil have noget til fælles med. Hvis personen således har en onkel eller lignende som vedkommende mener, ville være en god mentor er der mulighed for at bruge ham. Hermed synes mentorordningen netop at være et eksempel på et tiltag der virker positivt ind i den kriminelles resocialisering. Hvis det lykkes for den kriminelle at knytte bånd til mentoren, kan denne både give nye værdier og normer og hjælpe til at leve op til disse, idet han vil se op til mentoren som han ville se op til hans forældre i den primære socialisering, ifølge socialiseringsteorien. Mentorordningen vil altså givetvis have en positiv effekt, men man kan understrege, at hvis der sideløbende foregår andre negative processer, for eksempel at man bliver en del af sit tidligere, negative netværk igen, er det ikke en ufejlbarlig løsning. Hvordan man end forholder sig til resocialisering, findes der ikke en sikker metode, der virker hver gang.

8.0 Konklusion

”[D]et er jo ikke det, vi er allerbedst til; at resocialisere, det er det jo ikke” (bilag 8: 10).

Sådan siger underviseren Karen om fængslet, og noget kunne tyde på at hun havde ret. Vi har igennem projektet behandlet de faktorer, der står i vejen for opfyldelsen af

Kriminalforsorgens mål om at resocialisere. Vi er undervejs stødt på en del blokeringer.

Ud fra teorien om socialisering fremgår det, at et vilkår for en vellykket resocialisering er,

at individet har nogle at identificere sig med, hvorved overtagelsen af mere

hensigtsmæssige normer kan forekomme. I fængslet som institution optræder ingen ideelle

bud på nye signifikante andre. Dette er problematisk, idet meget tyder på, at de indsatte

socialisering er så ufuldstændig, at der er behov for en decideret alternation.

Mentorordningen, der dog kun tilbydes indenfor KIF, synes at være den ordning, der

kommer tættest på at tilbyde den kriminelle muligheden for en at identificere sig med i

resocialiseringsprocessen. Ved mentorordningen forsøger man, at opbygge positive

relationer imellem den kriminelle og en fornuftig rollemodel. Samtidig er en mentor ikke

repræsentant for systemet, ligesom fængselsfunktionærer for eksempel er det. Mentoren kan

eksempelvis være et familiemedlem. Dermed overkommer man barrieren, der består i

dem/os-skellet, der eksisterer blandt eksempelvis fængselspersonale og indsatte.

En anden barriere ved fængslet som det er i dag, er den frihedsberøvelse det medfører.

Fængslet er med til at fratage de indsatte færdigheder. De indsatte, bliver altså igennem

fængslet frihedsberøvet. Dette består i at alle praktiske foranstaltninger og valg der skal

træffes, bliver gjort på vegne af de indsatte, i form af personalet i fængslet og i hele

kriminalforsorgen. Endvidere i form af at individets ret til at træffe valg ikke er

eksisterende.

Derudover kan man spore tendenser væk fra den kollektivisering, Goffman betegner som en

del af den personlige afklædning. Der bliver lavet individuelle handleplaner, og den enkelte

har mulighed for at vælge den form for uddannelse eller behandling, der passer ham. Hvad

der tilbydes er dog stadig tilpasset samfundet frem for individet. Kollektiviseringen kan

desuden stadig ses i den meget skemalagte hverdag, de faste strukturer i fængslet, endvidere

at de indsatte skal udføre ting holdvis.

Imidlertid skaber fængslet en lang række barrierer for at kunne gennemføre en succesfuld

resocialisering. Både Foucault og Goffman beskæftiger sig med den umyndiggørelse,

fængslet udsætter de indsatte for. Denne viser sig ved, at man bliver tvunget i beskæftigelse,

og ved at man isoleres fra omverdenen. Vi har gennem analysen kunnet påpege, at denne

Fængslet som resocialiserende institution?

fratagelse af individets ret til selvbestemmelse kan have en direkte negativ indvirkning på en resocialiseringsproces. Har individet gennem sin barndom faktisk gennemgået en socialiseringsproces, kan den umyndiggørelse, der finder sted under fængselsopholdet, risikere ligefrem at afsocialisere individet, idet man som indsat ikke skal tage ansvar for ret meget i fængslet. For de løsladte bliver det således svært pludselig at skulle påtage sig hverdagslige pligter som at passe et job eller betale regninger.

Selvom man bliver fjernet fra sit netværk som resocialiseringsteorien taler for, er dette kun et midlertidigt brud fra omgivelserne. Således vil man være tilbøjelig til at falde tilbage i sin gamle rolle, når man bliver løsladt og kommer ud til det samme netværk. Et andet problem er, at der kan opstå nye netværk i fængslet, og at de ansatte ikke kan kontrollere, om disse er positive eller negative. Det vil ofte være lettere at skabe relationer de indsatte imellem end til de ansatte, da man altid vil have lettere ved at identificere sig med andre, der ligner en selv. Dermed vil det ofte være de indsatte der fungerer som de signifikante andre for hinanden. Selvom de indsatte netværk kan være positive, er der endnu flere eksempler på at de bliver bekræftet i deres kriminelle adfærd.

Iboende i fængslet som institution består en længere række komplikationer i at skulle forsøge at ændre udformningen af fængslet. Da fængslet bygger på normer og værdier fra en anden historisk kontekst, er der brug for en udskiftning, hvis man vil opnå en forandring. Hvis vi vil have resocialiseret kriminelle, må vi tilpasse fængslet nutiden. Derudover må man se på om fængslet overhovedet er den mest hensigtsmæssige måde at straffe på og om man skal straffe.

9.0 Perspektivering

Da vi nu har fremlagt vores resultater fra undersøgelsen af blokeringer for en resocialiseringsproces, vil vi her beskrive, hvorledes der kunne arbejdes videre med projektet, samt hvordan projektet kunne have set ud alt efter hvilke andre perspektiver, man kunne havde anlagt på problemstillingen.

En oplagt vinkel at kigge nærmere på ville have været forebyggende arbejde. Vores teori om socialisering og resocialisering understreger netop, at det er den primære og sekundære socialisering, man skal forsøge at efterligne i en resocialiseringsproces. Derudover peger alt vores empiri på, at det, der former en kriminel bliver grundlagt tidligt hos individet. Det kunne derfor være interessant at se på, hvor og hvordan man burde gribe ind for at foregribe at unge mennesker bliver kriminelle. Man kunne forestille sig, at der her ville være tale om en del af de samme tiltag, da man som nævnt i resocialiserings- og sekundærsocialiseringsprocesser skal efterligne henholdsvis den primære og sekundære socialisering.

En anden vinkel, der kunne være interessant at se nærmere på, er fængselsstraffens funktion i samfundet. Når der, som vi har konkluderet, forekommer en længere række barrierer for resocialisering i danske fængsler, kan det undre, at man stadig bruger fængselsstraffen i så vid udstrækning. Virker fængselsstraffen ikke på en eller anden måde resocialiserende, må straffen tjene andre samfundsmæssige formål. Her kunne man eksempelvis se på faktorer som borgernes retfærdighedsfølelse og hævn. Dette er også et dilemma som netop Foucaults teorier, som vi har benyttet, beskæftiger sig med. Også Durkheim kunne være interessant at inddrage i den forbindelse.

Vi har været inde på, hvor svært det kan være at ændre strukturer, men vi har ikke beskæftiget os med disse strukturers andre formål, og hvordan disse kan modarbejde en ændring. For eksempel har vi belyst, hvordan fængslets institutionelle rammer og den traditionelle opfattelse af straf kan være svær at ændre på, men vi har ikke set på at straffens andre formål, som for eksempel at opretholde den sociale orden, kan stille sig i vejen for en ændring af straffens udformning.

Vores oprindelige undren var, hvorfor regeringen bliver ved at forlange hårdere straffe og for eksempel sænke den kriminelle lavalder, når det tilsyneladende ikke mindsker den samlede mængde kriminalitet. Dette spor kunne ligeledes være interessant at følge. Her kunne man beskæftige sig med politiske beslutningsprocesser og altså se på hvordan og

hvorfor, man træffer en sådan beslutning om strengere straffe. Man kan i den forbindelse argumentere for, at det ikke kan være en samfundsmæssig rationel beslutning, der ligger til grund, når en lang række eksperter taler imod dette. I den forbindelse kunne man undersøge diskursen omkring straf i det danske mediebillede og især blandt politikere. Således kunne man undersøge hvilke andre begrundelser, der findes for de politiske beslutninger og måske komme nærmere et bud på, hvordan man kunne ændre den institutionelle magt som er med til at fastholde et straffesystem, der ikke hjælper den straffede ud af kriminalitet.

Vi beskæftiger os kort med den stigmatisering, man som tidligere indsat ofte udsættes for i det omgivende samfund. Her kunne det være spændende at grave dybere ned i, hvordan denne stigmatisering påvirker de løsladtes muligheder for eksempelvis at få arbejde, og hvordan den uformelle straf påvirker den tidligere kriminelle efter et fængselsophold. I den forbindelse kunne man belyse, hvorvidt denne stempling gør sig gældende efter, at den dømte har afsonet sin formelle straf. Man kunne endvidere se på, hvordan det påvirker individets selvforståelse, at andre selv efter afsoningen opfatter den tidligere indsatte som kriminel. Her kunne det således være interessant at se på hvordan samfundet kunne imødekomme de tidligere kriminelle, og hvordan en reintegration i samfundet kunne finde sted. Det centrale er her om vores samfund overhovedet er i stand til at imødekomme de resocialiserede tidligere kriminelle, eller om der eksisterer en diskurs om ”en gang kriminel, altid kriminel”.

Man kunne også forestille sig at undersøge resocialisering yderligere ved at udføre flere interviews på baggrund af det, vi allerede er nået frem til. Dette ville være oplagt i forbindelse med den kritiske realisme, hvor man søger at undersøge sine resultater ved stille nye spørgsmål hertil, for herved at komme dybere ned i det tredje niveau. Hermed ville man måske være i stand til at sige mere om vores resultater og om disse også ville være gældende for en bredere gruppe af ansatte og indsatte. Man kunne måske yderligere påpege andre, nye strukturer vi ikke har været opmærksomme på at afdække. Her kunne man forestille sig at inddrage spørgsmålet om etnicitet og hvorvidt, der skal tages særligt hånd om danskere med anden etnisk baggrund, da denne gruppe står bag en større og større del af kriminaliteten i Danmark (Tranæs og Gerdson, 2008: 64).

Ydermere kunne man have anlagt en økonomisk vinkel på projektet. Her kunne man have undersøgt samfundets økonomiske interesse i at resocialisere, samt hvordan økonomi kan sætte begrænsninger for fængslets muligheder for at resocialisere. Man kunne her se på,

Fængslet som resocialiserende institution?

hvor meget det koster samfundet at udbyde de tiltag, der kunne muliggøre en virkende resocialiseringsproces og her holde det op imod, hvor meget det koster samfundet, at de kriminelle gentagende gange havner i fængsel.

10.0 Formålsdiskussion

I dette afsnit vil vi diskutere projektets gyldighed, alsidighed og troværdighed – altså foretage en kvalitetsvurdering af vores projekt. Vi vil her komme ind på de resultater, vi er nået frem til, og lave en vurdering af disse. Derudover vil vi forsøge at anskueliggøre, hvorvidt vores projekt bygger på troværdige data.

For at kunne diskutere dette vil vi stillespørgsmålstegn ved hvor skarpe konklusioner, vi har kunnet drage, og hvorvidt vi har fået afdækket nogle af de strukturer, der blokerer for resocialisering. Er vi kommet nærmere målet om at finde de underliggende strukturer, der gør det så svært at resocialisere kriminelle og hvor sandsynlige, pålidelige og alsidige er de bud, vi har fundet?

Med den kritiske realisme som udgangspunkt er opfattelsen, at man aldrig kan nå til en universel, eviggyldig sandhed. Sådan en findes ikke, da virkeligheden er i konstant forandring, og derfor er det ligeledes umuligt at afdække alle de strukturer, der påvirker et givent fænomen. Rækken af disse strukturer er uendelig og bestemt af konteksten. Det er desuden vigtigt at påpege, at disse skjulte mekanismer ikke er altafgørende for menneskelig handling – de er ikke determinerende.

Vi mener dog alligevel at kunne sandsynliggøre en række mekanismer, der henholdsvis resocialiser og blokerer for denne resocialisering, som beskrevet i konklusionen. Derudover hvordan og hvorfor disse to typer af strukturer er modsatrettede og dermed modarbejder hinanden. Der vil dog være en lang række af andre mekanismer, der spiller ind, som vi ikke har kunnet afdække. Eksempler på sådanne mulige mekanismer kan ses i perspektiveringen. Derudover vil det kun være på hypotesestadiet, at vi kan sige noget om, hvordan disse forskellige strukturer spiller sammen. Selvom vi kan sandsynliggøre, at de respektive resocialiseringsmekanismer og blokeringsmekanismer modarbejder hinanden, kan vi ikke pege på, hvordan forskellige blokeringer kan styrke eller svække hinanden, eller hvad der vægter tungest. Retfærdiggør individualiseringen i en handleplan for eksempel det umyndiggørende ved som voksent individ at have en handleplan? Eller vil det positive ved undervisning opveje det negative ved tvungen undervisning som Karen ellers ønsker?

En tendens vi har kunnet påpege er, at dårligt netværk er skidt for en resocialiseringsproces. Hvorvidt det vil være ødelæggende, hvis det er den eneste blokerende effekt, kan vi dog

Fængslet som resocialiserende institution?

heller ikke sige noget om, ligesom det heller ikke er sikkert, at det at tage en uddannelse eller have en mentor nødvendigvis vil hjælpe det enkelte individ ud af kriminalitet, selvom det er tiltag, der opfylder flere af de faktorer, der spiller ind ved en vellykket resocialisering.

Man kan derfor sige, at vi har mulighed for at påpege nogle blokeringer men ikke sige noget om, hvorvidt blokeringerne påvirker hinanden og om disse blokeringer i andre sammenhænge ikke ville optræde som blokeringer, eller om den ene blokering er vigtigere end den anden.

Vi har igennem projektet benyttet os af selvindsamlet empiri, hvor vi kun til dels har udsat os selv for kildekritik. Dette har vi gjort i forhold til de hermeneutiske interviews, hvor vi har klart nogle forforståelser, som vi har bragt i spil i form af spørgsmål. Vi har altså taget højde for, at vi selv var i besiddelse af nogle fordomme som det ikke var muligt at sætte partens omkring. Dog er der også andre ting, vi kunne have stillet os kritiske overfor vedrørende vores egen medvirken i de forskellige interviews. Der vil eksempelvis altid være personlige barrierer at finde i sådanne situationer, hvilket kan give udslag i forståelsesproblemer og lignende. Derudover vil det, at vi sidder to interviewere overfor en interviewperson altid være en kunstig situation, og vi vil naturligt have en påvirkning på den interviewede. Vi kan altså ikke vide, om det, de enkelte personer har berettet, er nogle ting, de ikke mente, noget vi ikke har forstået, eller om vi har spurgt til nogle ting, som har lagt ordene i munden på dem, således at det endelige materiale ikke stemmer overens med den interviewedes opfattelse af virkeligheden. Dog kan man sige, at vi næsten kun gør brug af de store træk som alle fem interviewede personer påpeger, og da de er interviewede hver for sig, har en påvirkning været mindre sandsynlig. I de tilfælde vi benytter enkeltstående holdninger, synliggør vi, at det kun er den enkelte person, der mener dette. Man kan derfor sige, at vores selvindsamlede empiri er pålidelig, da de alle fem uden påvirkning af hinanden har påpeget nogle af de samme problemstillinger. Dog vil alsidighed ikke være at finde her, da vi trods alt kun har en håndfuld interviewpersoner, hvilket ikke kan siges at være nok til at repræsentere hele det danske fængselssystem. Alsidigheden styrkes af at vi steder underbygger problemstillingen og tendenser både ved empiri og teori med statistik.

11.0 Litteraturliste

Andersen, Svend Aage (2007): *Kritisk realisme som perspektiv i socialt arbejde. En introduktion og forskningsoversigt*. Århus: Den Sociale Højskole

Balvig, Flemming (1995): *Kriminalitet og social kontrol*, København: Forlaget Columbus

Berger, Peter og Luckmann, Thomas (2000): *Den samfundsskabte virkelighed. En videnssociologisk afhandling*. København: Lindhardt og Ringhof

Berger, Peter og Luckmann, Thomas (2004): *Den sociale konstruktion af virkeligheden. En videnssociologisk afhandling*. København: Akademisk forlag

Brinkman, Svend og Kvale, Steiner (2009): *Interview – introduktion til et håndværk*, København: Hans Reitzels Forlag

Carlsen, Signe Rugholt (2009): *Folk aner ikke, hvordan vi straffer*, Information 02.09.09

Christensen, Andreas (2000): *Kriminalforsorgen i frihed – støtte til en kriminalitetsfri tilværelse*. København: Kriminalforsorgen

Christensen, Mikkel Fyhn (2007): *Politikere slår plat på folkets frygt*, Information 25.07.07

Christensen, Søren og Jensen, Poul Erik Daugaard (2008): *Kontrol i det stille. Om magt og ledelse*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur

Clemmensen, Lillian (2009): *Ud med strengere straffe – ind med forebyggelse*, Information 22.09.09

DKR.dk, <http://www.dkr.dk/composite-768.htm>, lokaliseret d. 14.12.2009

Dodge, Calvert R. (1975): *A nation without prisons*. Lexington: Lexington Books

Durkheim, Emile (2000): *Om den sociale arbejdsdeling*. København: Hans Reitzels forlag

Fængslet som resocialiserende institution?

Foucault, Michel (2005): *Overvågning og straf. Fængslets fødsel*. Frederiksberg: DET lille FORLAG

Fuglsang, Lars og Olsen, Poul Bitsch, Eds. (2009): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne – på tværs af fagkulturer og paradigmer*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag

Goffman, Erving (2001): *Anstalt og menneske*. Viborg: Paludans fiol-bibliotek

Greve, Vagn (2002): *Straffene*. København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag

Harste, Gorm og Mortensen, Nils (2007): *Sociale samhandlingsteorier*, i Andersen, Heine og

Kaspersen, Lars Bo, Eds.: *Klassisk og moderne samfundsteori*. København: Hans Reitzels Forlag: s. 194-218

Henriksen, Lars Bo (2003): *Kvalitet i kvalitativ samfundsvidenskab – en historie om filosofisk hermeneutik og kvalitative metoder i samfundsvidenskaberne*, København: Aalborg Universitetsforlag

Information.dk, *Unge skal opdrages, ikke straffes*, 10.10.2009

<http://www.information.dk/telegram/206889>, lokaliseret d. 5.11.2009

Jacobsen, Michael Hviid og Kristiansen, Søren (2006): *Farligt feltarbejde – etik og etnografi i sociologi*. København: Aalborg Universitetsforlag

Jensen, Anders Fogh (2005): *Indledning*, i Foucault, Michel: *Overvågning og straf. Fængslets fødsel*. Frederiksberg: DET lille FORLAG.: s. 7-14

Jespersen, Jesper (2009): *Kritisk realisme – teori og praksis* i Fuglsang og Olsen, Eds.: *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne – på tværs af fagkulturer og paradigmer*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag: s. 145-177

Fængslet som resocialiserende institution?

Justitsministeriet.dk,

http://www.justitsministeriet.dk/fileadmin/downloads/Forskning_og_dokumentation/kriminalitet_og_uddannelsesforloeb.pdf, lokaliseret d. 10.12.2009

Højberg, Henriette (2009): *Hermeneutik i Fuglsang og Olsen, Eds.: Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne – på tværs af fagkulturer og paradigmer*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag: s. 309-349

Kristensen, Catharina Juul (2007): *Interview med enkeltpersoner* i Fuglsang et. al., Eds.: *Teknikker i samfundsvidenskaberne*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag: s. 278-295

Kristiansen, Søren og Krogstrup, Hanne Kathrine (1999): *Deltagende observation – introduktion til en forskningsmetodik*, København: Hans Reitzels Forlag

Kriminalforsorgen.dk, *Visioner*, <http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=307>, lokaliseret d. 13.09.09

Kriminalforsorgen.dk1: *Arbejde, uddannelse og behandling*, <http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=325>, lokaliseret d. 4.12.2009

Kriminalforsorgen.dk2: *Behandling*, <http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=61>, lokaliseret d. 3.12.2009

Kriminalforsorgen.dk3: *Grundlæggende værdi*, <http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=306>, lokaliseret d. 4.12.2009

Kriminalforsorgen.dk4: *Mentorordning for unge*, <http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=83>, lokaliseret d. 3.12.2009

Kriminalforsorgen.dk5, *Når du ankommer*, <http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=335>, lokaliseret d. 10.12.2009

Kriminalforsorgen.dk6, *Praktiske forhold*, <http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=326>, lokaliseret d. 10.12.2009

Fængslet som resocialiserende institution?

Kriminalforsorgen.dk7, *Københavns fængsler*,

<http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=224>, lokaliseret d. 10.12.2009

Kriminalforsorgen.dk8, *Regler og rettigheder*,

<http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=336>, lokaliseret d. 10.12.2009

Kriminalforsorgen.dk9, *Regler og sikkerhed*,

<http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=324>, lokaliseret d. 10.12.2009

Kriminalforsorgen.dk10, *Pensioner*, <http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=16>,

lokaliseret d. 6.12.2009

Kriminalforsorgen, (2008): *Statistik*

Kvale, Steiner og Brinkmann, Svend (2009): *Interview – Introduktion til et håndværk*,

København: Hans Reitzels Forlag

Kyvsgaard, Britta (2001): *Virker den fri kriminalforsorg? Om tilsyn og om international og dansk forsknings- og kriminalforsorgskultur* i Greve et al., Eds.: *Nytter det? Mosaik om kriminalforsorg og kriminalpolitik*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag: s. 95-104

Neigaard, Lisbeth og Mørch, Susanne Idun (2007): *Individ, institution og samfund*.

København: Academica

Olsen, Bitsch Poul og Pedersen, Kaare (2008): *Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Philip, Bodil (2001): *Det kognitive færdighedsprograms indførelse på Statsfængslet i Ringe og dets betydning for fængslet* i Greve et al., Eds.: *Nytter det? Mosaik om kriminalforsorg og kriminalpolitik*.

København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag: s. 105-112

Rasborg, Klaus (2009): *Socialkonstruktivismen*, i Fuglsang og Olsen, Eds.: *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne – på tværs af fagkulturer og paradigmer*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag: s. 349-386

Fængslet som resocialiserende institution?

Rendtorff, Jacob Dahl (2009): *Fænomenologien og dens betydning*, i Fuglsang og Olsen, Eds.: *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne – på tværs af fagkulturer og paradigmer*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, s. 277-309

Sabroe, Knud Erik (1979): *Socialpsykologi*. København: Akademisk forlag

SFI Campbell, Nordisk Campbell Center: "*Veludført kognitiv adfærdsterapi halverer kriminelles tilbagefald*", <http://sfi.net.dynamicweb.dk/Default.aspx?ID=167>, lokaliseret d. 18.09.09

SFI.dk, <http://www.sfi.dk/Default.aspx?ID=6683>, lokaliseret d. 14.12.2009

Smith, Peter Scharff (2003): *Moralske hospitaler – det moderne fængselsvæsens gennembrud 1770-1870*, Forum.

Storgaard, Anette (2001): *Misbrugsbehandling i danske fængsler* i Greve et al., Eds.: *Nytter det? Mosaik om kriminalforsorg og kriminalpolitik*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag: s. 123-133

Thagaard, Tove (2007): *Systematik og indlevelse*, København: Akademisk Forlag

Tranæs, Torben og Geerdsen, Lars Pico: *Forbryderen og samfundet. Livsvilkår og uformel straf*. København: Gyldendal

BILAG 1

Interviewguide til indsatte

Introduktion/briefing

Vi arbejder med, hvorfor indsatte kriminelle ryger tilbage i kriminalitet, når de kommer ud af fængslet, og hvad man gør for at undgå det. Vi vil gerne vide noget om dig og din historie. Der er ingen svar, der er forkerte – din oplevelse er det vigtigste.

Interviewet vil vare et sted mellem 1 time og 1½, og vil blive optaget på en diktafon, som kun vi i projektgruppen har adgang til. I opgaven vil du optræde anonymt og med et opdigtet navn. Interviewet vil indgå i en rapport, der bliver offentligt tilgængelig.

Inden vi går i gang, skal jeg lige høre, om du har nogle spørgsmål?

Formelt

Navn

Alder

Baggrund (skolegang, jobs..)

Fortid

Kan du beskrive første gang, du blev taget af politiet?

Hvad havde du gjort? (var det noget du gjorde flere gange – alt efter hvad han svarer)

Havde du tænkt på konsekvensen af dine handlinger?

Inde i fængslet første gang

Hvordan har du oplevet dit første fængselsophold? Beskriv din hverdag og dine tanker om det at være i fængsel.

Hvilke aktiviteter var der i fængslet? Hvad lavede du i fængslet?

Hvilke tilbud benyttede du dig af i fængslet?

Hvorfor havde du valgt dem?

Har de gavnet dig? Hvordan?

Hvordan var dit forhold til din verden udenfor? Familie venner job?

Fængslet som resocialiserende institution?

Hvordan var dit forhold til fængselsbetjentene (hvis de ikke kan komme på noget,

Hvilken rolle spillede fængselsbetjente i din hverdag?)

Hvordan var dit forhold til de andre indsatte i fængslet?

Havde du problemer i fængslet, kan du beskrive disse hvis du havde nogen?

Beskriv løsladelsesforløbet?

Følte du dig klar til at komme ud? Hvorfor/hvorfor ikke?

Støttede fængslet dig? (Hjalp det, oplevede du en ændring)

Ude for første gang

Hvordan havde du det, da du kom ud?

Beskriv din hverdag efter du kom ud.

Hvilke muligheder/begrænsninger oplevede du? (familie, job, venner, uddannelse)

Hvordan reagerede omverdenen på dig, efter du kom ud?

Ind igen

Hvordan røg du ud i kriminalitet igen?

Har du selv et bud på hvorfor det gik galt?

Mener du, at du kunne have fået hjælp af nogen, så du ikke ville have begået kriminalitet?

Beskriv hvordan du havde det, da du kom i fængsel igen?

Hvad når du kommer ud igen (utopi)

Hvordan forestiller du dig din hverdag, din fremtid?

Hvad er din ideelle forestilling om dit liv, efter du bliver løsladt?

Hvad vil/kan du selv gøre anderledes for ikke at ende i kriminalitet igen?

Debriefing

Er der nogen emner, du synes vi ikke har fået berørt?

BILAG 2

Interviewguide til fængselsfunktionær Pia

Introduktion/briefing

Vores projekt omhandler resocialisering af kriminelle, hvordan resocialiseringsprocessen foregår og hvilke muligheder og begrænsninger, fængslet som institution opstiller.

Vi vil gerne høre om din professionelle hverdag, for at få en forståelse af en fængselsfunktionærs funktion. Vi vil gerne vide noget om dit forhold til de indsatte og din rolle i en resocialiseringsproces i kraft af din stilling som fængselsfunktionær. Vi er altså interesserede i dine oplevelser og dine erfaringer med resocialisering, og derfor er der ikke nogen rigtige og forkerte svar. Alle oplevelser og indtryk er lige vigtige.

Interviewet vil vare et sted mellem 1 time og 1½, og vil blive optaget på en diktafon, som kun vi i projektgruppen har adgang til. I opgaven kan du vælge at optræde anonymt, hvis du ønsker det. Du vil dog under alle omstændigheder optræde under et pseudonym. Interviewet vil indgå i en rapport der bliver offentligt tilgængelig. Det er mig, der vil interviewe dig, mens Louise vil forsøge at holde overblikket over interviewet og sikre, at vi kommer igennem de væsentligste aspekter.

Interviewet vil være delt op i nogle temaer, som vi tager en ad gangen. Inden vi går i gang skal vi lige høre, om du har nogle spørgsmål?

Formelt

Navn:

Alder:

Hvilken titel bruger du selv? Fængselsfunktionær/betjent, andet?

Hvad er din uddannelsesmæssige baggrund? Fængselsfunktionær + evt. videreudd./kurser (kognitiv adfærdsterapi?)

Din rolle som fængselsfunktionær

Kan du **beskrive** en alm. arbejdsdag?

Fængslet som resocialiserende institution?

Hvilken kontakt har du til de indsatte? (i hvilke sammenhænge, hvornår, hvilken type kontakt)

Hvordan vil du **beskrive** dit forhold til de indsatte?

Udelukkende professionel eller også personlig kontakt?

Hvordan **oplever** du generelt forholdet mellem indsatte og fængselsfunktionærer? (tillid/mistillid)

Hvordan er omgangstonen imellem fængselsfunktionærer og indsatte? (regler?)

Hvor meget samarbejder du som fængselsfunktionær med de andre ansatte? (hvor tæt et samarbejde?, arbejde I meget på tværs af faggrupper?, helhedsorienteret indsats, handlingsplaner – beføjelser?)

Netværk (indsattes)

Hvordan er dit indtryk af de indsattes forhold til hinanden? (positivt/skadende, magtrelationer)

Hvordan møder de indsatte hinanden? (Hvor, hvornår, hvad laver de sammen? Hvad mødes de om? Opstår kontakten på de indsattes eget initiativ?)

Oplever du at de bidrager positivt til hinandens udvikling? (Hvornår og hvordan oplever du de indsattes indbyrdes relationer som givende?)

Hvilken betydning mener du, at den indsattes netværk spiller?

Netværk til de andre indsatte

Netværk til venner og familie udenfor fængslet

Institutionens funktion

Hvilken rolle mener du, at fængslet skal opfylde? (for at få et billede af deres opfattelse af egen og fængslets rolle – forholdet ml. straf og resocialisering – hvor vil du placere dig selv/din rolle i den sammenhæng?)

Hvilken betydning har din rolle i den indsattes hverdag?

Oplever du en personlig udvikling hos de indsatte i løbet af fængselsopholdet?

Hvori består denne personlige udvikling? (øget selvtillid, erhvervelse af kvalifikationer, gerne kobles sammen med undervisning)

Oplever du en sammenhæng mellem, hvor aktivt den indsatte selv udnytter de tilbud, der gives, og graden af personlig udvikling?

Hvordan klæder fængslet som institution de indsatte på til at komme ud i samfundet igen?

Fængslet som resocialiserende institution?

Er der ressourcer nok til, at du kan udføre dit arbejde, som du gerne vil? (tid, personale, efteruddannelse, føler du at du har tid nok til den enkelte indsatte?)

Hvordan vurderer du de muligheder/tilbud, der er for de indsatte i fængslet? (er der nok og er de tilstrækkelige (uddannelsesniveau))

Ser du et mønster i de tilfælde, hvor tidligere indsatte kommer ind igen? (hvad er gået galt?)

Utopi

Nu skal du forestille dig, at man har alle muligheder, ubegrænsede ressourcer, personale mm. til at ændre/forbedre nogle forhold i fængslet.

Hvordan ville det ideelle fængselsophold se ud efter din mening, hvis man skal sikre at de ikke kommer igen?

Hvilke tiltag synes du, der skal til?

Hvilke tilbud mangler der?

Hvordan ville en ideel arbejdsdag se ud? (tid til forskellige arbejdsopgaver, efteruddannelse, kompetencer)

Debriefing

Nu er vi egentlig ved at være igennem de fastlagte temaer..

Er der noget væsentligt, du synes vi ikke har fået berørt?

Er der mere du gerne vil fortælle, noget vi ikke er kommet ind på?

BILAG 3

Interviewguide til underviser, Karen

Introduktion/briefing

Vores projekt omhandler resocialisering af kriminelle, hvordan resocialiseringsprocessen foregår og hvilke muligheder og begrænsninger, fængslet som institution opstiller.

Vi vil gerne vide noget om, hvordan undervisningen foregår og hvilken rolle det spiller i en resocialiseringsproces. Vi er interesserede i dine oplevelser og dine erfaringer, og derfor er der ikke nogen rigtige og forkerte svar. Alle oplevelser og indtryk er lige vigtige.

Interviewet vil vare et sted mellem 1 time og 1½, og vil blive optaget på en diktafon, som kun vi i projektgruppen har adgang til. I opgaven kan du vælge at optræde anonymt, hvis du ønsker det. Du vil dog under alle omstændigheder optræde under et pseudonym. Interviewet vil indgå i en rapport, der bliver offentligt tilgængelig.

Inden vi går i gang, skal jeg lige høre, om du har nogle spørgsmål?

Formelt

Navn, Alder

Uddannelses- og erfaringsmæssig baggrund (hvor længe har du arbejdet i kriminalforsorgen).

Hvad har motiveret dig til at arbejde i kriminalforsorgen?

Undervisningstilbud

Kan du beskrive en almindelig undervisningsdag? (hvornår på dagen og hvor foregår undervisningen, hvor mange elever pr. lærer, hvor mange timer pr. dag?)

Hvilke undervisningstilbud findes der (hos jer)?

Hvad er din fornemmelse af det faglige niveau blandt de indsatte?

Hvilken tilgang har de indsatte til undervisningen?

Vil de bruge det senere, som middel til personlig udvikling eller tidsfordriv?

Hvad er dit indtryk af, hvad der virker motiverende på de indsatte?

Fængslet som resocialiserende institution?

Succesoplevelser/selvtillid? At de kan bruge uddannelsen til noget senere
Hvorvidt oplever du, at de indsatte bruger undervisningen efter endt afsoning?

Fængslet som resocialiserende institution?

Relationer

Hvilken relation har du som underviser til de indsatte?

Udelukkende professionel eller også personlig kontakt?

Hvordan er omgangstonen de indsatte imellem? (Hvordan er stemningen i undervisningslokalet?)

Hvor meget samarbejder du som underviser med de andre ansatte?

Hvorvidt oplever du undervisningen som motiverende for de indsatte til at bryde deres mønster?

Ressourcer og barrierer

Oplever du barrierer i dit arbejde? Hvilke? (Dårligt sprog fra indsatte, mangel på respekt, manglende tid og ressourcer, manglende motivation og evner, er der manglende samarbejde i institutionen)

Hvordan oplever du mængden af ressourcer, der er afsat til undervisning?

Har i tid nok til den enkelte?

Hvordan oplever du af den mængde undervisningstimer, der er afsat? (er det for lidt/for meget)

Hvilken rolle mener du uddannelse i fængslet spiller for den indsatte? (både under fængselsopholdet og bagefter)

Utopi

Hvordan ville det ideelle fængselsophold se ud efter din mening, hvis man skal sikre, at de ikke kommer igen?

Hvordan kunne man udnytte undervisningen optimalt?

Hvilke tilbud mangler der?

Hvordan ville en ideel undervisningsdag/situation se ud?

Debriefing

Er der mere du gerne vil fortælle, noget vi ikke er kommet ind på?

BILAG 4

Interviewguide til socialrådgiver, Lotte

Introduktion/briefing

Vores projekt omhandler resocialisering af kriminelle, hvordan resocialiseringsprocessen foregår og hvilke muligheder og begrænsninger, fængslet som institution opstiller.

Vi vil gerne tale med dig, fordi du har kontakt til både indsatte og tidligere indsatte. Vi er altså interesserede i dine oplevelser og dine erfaringer med resocialisering, og derfor er der ikke nogen rigtige og forkerte svar. Alle oplevelser og indtryk er lige vigtige.

Interviewet vil vare et sted mellem 1 time og 1½, og vil blive optaget på en diktafon, som kun vi i projektgruppen har adgang til. I opgaven kan du vælge at optræde anonymt, hvis du ønsker det. Du vil dog under alle omstændigheder optræde under et pseudonym. Interviewet vil indgå i en rapport, der bliver offentligt tilgængelig.

Inden vi går i gang, skal jeg lige høre, om du har nogle spørgsmål?

Formelt

Navn

Alder

Uddannelsesmæssig baggrund

Kontakt

Kan du beskrive en almindelig arbejdsdag?

Hvilken kontakt har du til de indsatte?

Hvordan vil du beskrive dit eget forhold til de indsatte?

Udelukkende professionel eller også personlig kontakt?

Kan du beskrive et typisk løsladelsesforløb?

Hvornår begynder man at forberede det og hvordan?

Hvor meget tilsyn fører I/du med de løsladte? Hvordan fungerer det?

Hvordan støtter I de nyligt løsladte?

Evt. hvis nogen ender i problemer, hvad gør I så?

Hvilke konkrete opgaver hjælper I med? (formidle kontakt til arbejdspladser, bolig etc.)

Handlingsplaner og samarbejde

Hvordan ser en typisk handlingsplan ud? Kan du give et eksempel?

Hvordan bliver den til?(skabeloner, tidsforbrug)

Hvor individuelle er handlingsplanerne? (forefindes der en skabelon?)

Føler du, der er nok ressourcer til at udføre handlingsplanerne? (er arbejdsbyrden for stor)

Hvor meget samarbejder du som socialrådgiver med de andre ansatte?

Netværk

Fængslet som resocialiserende institution?

Hvordan er dit indtryk af de indsattes forhold til hinanden?(Positivt/skadende, magtrelationer)

Hvilken betydning mener du, at den indsattes netværk spiller?

Netværk til de indsatte?

Netværk til venner og familie udenfor fængslet?

Hvordan oplever du forholdet imellem fængselsfunktionærerne og de indsatte?

Muligheder

Hvordan oplever du, at tilbud som for eksempel uddannelse påvirker de indsatte?

Hvordan vurderer du de muligheder, der er for de indsatte i fængslet? (er der nok og er de tilstrækkelige?)

Hvilke barrierer ser du som de væsentligste, når en indsat bliver løsladt? (netværk, job, uddannelse, egen indstilling, frygt, fordømmelse)

Evt. Hvordan takler i ovennævnte problemer?

Ser du et mønster i de tilfælde, hvor tidligere indsatte kommer ind igen? (hvad er der gået galt?)

Oplever du en personlig udvikling hos de indsatte i løbet af fængselsopholdet?

Hvori består denne personlige udvikling? (øget selvtillid, erhvervelse af

kvalifikationer..)

Oplever du en sammenhæng mellem, hvor aktivt den indsatte selv udnytter de tilbud der gives, og graden af personlig udvikling?

Utopi

Hvordan ville det perfekte fængselsophold se ud efter din mening, hvis man skal sikre, at de ikke kommer igen?

Hvilke tiltag synes du der skal til?

Hvilke tilbud mangler der?

Hvordan kan man få flest muligt på rette spor igen?

Hvad er det optimale handlingsplansforløb?

Debriefing

Har du mere du gerne vil fortælle? Særlige oplevelser, succeshistorier? Noget vi ikke er kommet ind på?

BILAG 5

Transskriberet interview med Jens

Til stede er udover Jens, interviewer Nanna Elisabeth Mørkegaard (Int.) og medinterviewer Ulrik Nygaard Mikkelsen (Medint)

Int.: Vi skriver projekt om, hvor indsatte – kriminelle – de ryger tilbage i kriminalitet... Når de kommer ud.

Jens: Ja? [Pause og latter] Det er der jo mange grunde til.

Int.: Det er der jo rigtig mange grunde til. Det er noget, vi ligesom skal prøve at se på.

Jens: Jarh... Ja.

Int.: Og hvad man selvfølgelig kan gøre for at undgå det, kan man sige...

Jens: Okay...

Int.: Så... vi vil selvfølgelig gerne høre lidt om din historie.

Jens: Tro mig, jeg har en lang historie [Høj latter].

Int.: Du har en lang historie? Så kan det være, det kommer til at tage mere end en time.

Medint.: Du skal vide, at... at alle, øh... Der er ikke nogen rigtige eller forkerte svar. Vi er her bare for at høre din oplevelse. Fordi det er det vigtigste...

Jens: Jarh.

Medint.: Det er nemlig dig, der er ekspert på... på dit område.

Jens: Det... det kan man godt kalde det jo [høj skokkerlatter].

Medint.: Så det...

Int: Ja. Så hvis vi starter lige med sådan helt... from scratch, formelt. Hvor gammel du er og... og hvad din baggrund er?

Jens: Jamen øh... Jeg er 32 år og... [tænkepause] Jeg ved ikke... Hvad tænker du på af baggrund?

Int: Hvad har du af uddannelse... og job... så...

Jens: Jeg har... tre halve uddannelser... øøhm [tænkepause] som (STRUKTØR?), mekaniker og chauffør. [Tænkepause] Øøhm. Og det er sådan set hver gang har været

Fængslet som resocialiserende institution?

på grund af at jeg er røget i fængsel igen øøh at jeg ikke har fået fuldført nogen af dem.
[Tænkepause] Øøøh, hvad er der ellers at sige... Jamen, der er vel ikke så meget mere, sådan lige.

Int: Nej... Kan du beskrive første gang, at du blev taget af politiet og er røget ind?

Jens: [Kort tænkepause] Mmmm jarh, uha. Det er mange år siden! [Latter] Øhm...
[Tænkepause] Jamen, jeg blev allerede som... Puha, hvad var jeg dér, jeg var næsten lige fyldt 15, det var første gang, jeg blev taget og fik en... en altså... kom i retten og fik en dom. Så fik jeg så valget med at tage ud og sejle i et år øhh... på "Fulton" eller øhh sidde i fængsel i et halv år. Så... valgte jeg at tage ud at sejle. Øhm.

Int: Det forstår man jo godt [Latter].

Jens: Ja, ikk'? [Latter] Øhm... Det gennemførte jeg så... Øøh og fik min 9.klasses eksamen der og øøh [Tænkepause] Jeg flyttede... blev... hvad kan man, hvad kalder man det, ud... udstationeret fra Fulton af. Øh, de har et øh... de har et øh hovedk... hovedkontor i Assens, hvor at... fordi, der er 24 elever, og der er kun seks ude at sejle ad gangen på... på... på skibet Fulton. Øhm.. Så, så de sidste 18 elever, de... eller... jo!
[Lægger tal sammen] 6-12-18... 24 dér, at de bliver... [Latter] De bliver på... på selve postgården, dér, som det bliver kaldt... Øhm [Tænkepause] Så det... der var egentlig første gang, at jeg stiftede bekendtskab med, med retssystemet.

[Lille stilhedspause]

Int: Mmh. Jeg ved, om, om det kommer for tæt på, men, hvad havde du gjort? Hvad... Hvad blev du dømt for?

Jens: Ååååh... Biltyveri... Øøøhm [Tænkepause] og kidnapning. Eller kidn... Det hed sig, at det var kidnapning, men vi... vi havde bedt én om at blive i en bil, og det... var ikke i hans interesse. Så det blev kørt over i sådan noget...

[Lille pause]

Int: Nu siger du så, du kom på Fulton før, men første gang du så kom, kom rigtigt i fængsel?

Jens: Rigtigt i fængsel... Der var jeg...

Int: Hvordan oplevede du det?

Jens: ... [Fortsat] 21.

Int: Da...

Jens: Jamen, det var jo en... Åha, det var jo [Latter] Man var jo... Man var jo nervøs på, hvad det var for noget, og man havde jo ikke hørt andet end grumme ting. Øhm.
[Tænkepause] Og det var... Hvordan kan man s...

Int: Øh... beskriv, hvordan din hverdag var?

Fængslet som resocialiserende institution?

[Tænkepause]

Int: Altså hvor meget...

Jens: Øhm... Det var meget frustrerende til at starte med... Øhm. For det første, når man kommer ind på... Nu kom, nu røg jeg i Vestre Fængsel. Det er så stort et fængsel, så... så vagterne har ikke øh tid til at fortælle dig, at der kommer morgenmad dér og du skal bede om at komme i bad dér og... [Tænkepause] Øhm, altså man skal lige vænne sig til det der med, at det tager altså en halv time fra når man trykker på knappen af, til man kan komme på toilet... Øøhm..

Int: [Joker] Det skal man lige vide i god tid.

Jens: Det er sådan noget, man lige skal vænne sig til. Øh, og så... og så få tiden til at gå. Her i arresten, der er vi mere lukket ud, der er vi mere ude fra vores pinde, end man er derinde, derinde der sidder du de der 23 timer på pinden. Og så har man en times gårdtur om dagen.

Int: Der er ikke nogen aktiviteter? Noget uddannelse, man kan tage, rigtigt?

Jens: Ikke uddannelse. Der er øh... Når du har siddet der et stykke... Der sidder 500 fanger derinde, så... så det arbejde, der er... det er småt. Altså der, der er sådan noget, man kan komme i køkkenet. Og du kan komme på montage. Og så kan du have rengøringshold. Det er faktisk de tre ting, der er af beskæftigelser.

Int: Okay...

Jens: Øhm... Og jeg kom så over i køkkenet lynhurtigt... Øøh [tænkepause] jeg snakkede godt med vagterne og... så jeg var rimelig heldig at komme derover. Og så ellers, så er det... så er det jo bare om at få skabt sig en hverdag så hurtigt som muligt. Altså øh. Lige så vel som man lever udenfor, skal man jo også leve herinde. Det er lidt andre normer og lidt andre regler, men... men [tænkepause] det er stadig... det er stadig hverdag, man skal skaffe sig... man skal skabe sig, så man... [tænkepause] det, jeg føler, er vigtigst at få gang i herinde, det er at få... at skabe sig nogle rammer, hvor du har nogle faste kutymer, du gør hver dag. [Trækker vejret ind for at sige noget, men tænkepause].

Int: Så man har noget at stå op til...

Jens: Du har noget at stå op til, du laver nogle faste ting, du spiser på nogle faste tidspunkter og sådan noget. Fordi ellers så bliver du... småsindssyg til sidst. Øhm. [Lille tænkepause] Det der med bare at sidde og trippe og vente på, at nu skal jeg i retten, nu skal jeg i retten, der er 14 dage, til du skal i retten...

Int: [Griner lidt (galgenhumor)]

Jens: ...øhm, lægge det lidt på hylden, altså. Og hvad der sker udenfor, lægge det lidt på hylden. Fordi... dit liv er sgu herinde nu, altså så øhm. Så det bliver man ligesom nødt til at op... opveje på den måde, så man... Personligt selv lukker jeg meget af, øhh... jeg har

Fængslet som resocialiserende institution?

familie og alt mul... og... og jeg er så gået fra min kæreste denne her gang, men, men havde familie, børn og kæreste og... og dem blev jeg nødt til at lukke meget af for, øhm. Sørgeligt nok men, men, men for at overleve, overlevelsesinstinkt, så gør man det på den måde, ikk.

Int: Er det fordi, det ville være for hårdt at se dem, eller... eller...

Jens: Både det, for... Nej, men ikke at se dem, for de kommer den ene gang om ugen, de kan komme, men... men at sætte sig ind i de dagligdagsproblemer, de har, øhm, at knægten kommer hjem fra børnehaven og har slået en lille flænge i øjenbrynet og... Hvis jeg skal sidde og spekulere på det herinde og ikke kan gøre noget ved det... ssså bliver det sgu, så bliver det sgu lange dage øhm. Så derfor så har jeg... så gør jeg meget selv med at lukke af, så det er herinde, det drejer sig om, det... det er det, jeg har, ikk?

Medint.: Jo.

Int: Hvordan så i forhold til, til de andre indsatte herinde, hvor meget kontakt har man til dem og... nu tænker jeg både her, men også... tidligere steder, hvis du kan... i forhold til et lille sted og et stort sted?

Jens: [Forsøger at byde ind, inden Int. har færdiggjort sætningen] Altså det... Jamen, det... Jamen, altså man har jo det, der hedder fællesskab jo. Og det har du... åh, normalt to gange om dagen. Øhm, fra klokken syv til klokken ni... om aftenen, og så kører den vist også fra klokken tre til klokken fem... Og så skal du ellers... Det er de store steder. Og her der har... der hver anden dag, der har vi en dør åben, så du kan komme ud og træne og lave mad og sådan noget dér. Det er så fordelene ved, det... det er et mindre sted, ikk? Øhm. Men man kan også stadig dele det op i etagevis... [Lille tænkepause] Så øh, så øverste etage hver anden dag og den anden... den nederste etage hver anden dag, ikk.

Int.: Yes... Men man havde fx i Vestre Fængsel, der havde man ikke mulighed for at komme ned og træne, eller...

Jens: Joh... En... [tænkepause] pff, hvad var det... var det hver fjortende dag eller var det en måned ad gangen, og så skulle du holde en måneds pause.

Int.: Okay.

Jens: Og... der er kun tre på hver etage, der kan komme ned og træne... øh, en gang, så det... der har været to træningstimer på en dag, så det er seks mennesker, der kan komme ned og træne om dagen.

Int.: Ej, det er meget begrænset, så, jo...

Jens: Det er meget begrænset, så derfor gør de det også på den måde med, at du kan træne i en måned og så have en måneds pause for at andre kan komme ind på holdet, ikk.

Int.: Jarh.

Fængslet som resocialiserende institution?

Jens: Her der kan du så bare træne hver anden dag.

[Kort stilhed]

Jens: Det kan man sige, det... personligt har jeg det meget med, at min træning, det er... det er... det er alt næsten, herinde. Både, du kommer af med nogle, med nogle aggressioner og du kommer, du... altså, man får noget at gå op i. Du... man kan gå op i sin kost og man kan gå og hygge sig med sådan nogle småting. Det... det har meget at sige, altså, det gør meget for ens hverdag.

[Kort stilhed]

Int.: Hvad med så i forhold til, til fængselsbetjentene? Nu tænker jeg, at der er vel også forskel på her og på, på et sted som Vestre Fængsel?

Jens: Hmm....

Int.: På, hvor meget kontakt har man... og er det...

Jens: Jamen altså... Internt mellem fangerne, så har man... så hedder det så, at man ikke snakker med betjentene. Men selvfølgelig kan man blive nødt til at snakke med dem engang imellem. Øhm. [Kort tænkepause] Her er det så lidt mere åbent, end det er inde på Vestre... Øøhh... Pfff... I kraft af, at man er lidt tættere på dem. Og der er kun to på vagt ad gangen. Så man lærer dem at kende på en anden måde... øhm. Inde på Vestre, der er det sådan... Der er de der bare for at de skal være der, ikk. Og... der snakker man så lidt med dem som muligt øh. [Ler lidt] Det er det, der er bedst ud af (?)

Int.: Så der er lidt ”...os og dem”-mentalitet?

Jens: Det er jo det.

Medint.: Får... Får du det bedre [Rømmer sig] ved at mere kontakt til fængselsbetjentene... at have lidt nærmere forhold til dem, end du ville have i Vestre Fængsel?

Jens: [Tænker] Hmmm... Næh, ikke specielt. Øh, nu er jeg talsmand her, så.. så jeg bliver nødt til at snakke rimelig meget med dem, men ellers... næh. Så... De er der for at låse min dør og for at give mig noget mad, det... det er det. Øhm...

Int.: [Bryder ind] Okay. Kan du uddybe det med at være talsmand – hvad vil det sige?

Jens: Jamen, det vil sige at øhm hele fængslet vælger en, som, som er fortaler for dem. I kraft af, at hvis... hvis... hvis hver ens person kom med alle deres småproblemer til vagterne, så havde de jo ikke andet at foretage sig... så... så som talsmand, så hvis de har nogle problemer, så kan de komme op og spørge mig og jeg kan hjælpe dem så vidt som muligt. Øhm... hvis der er, nu har vi lige haft en... noget med, at vi har fået for lidt i løn øhm... det er mig, der har stået for det også øh... [Kort tænkepause] Nye køkkenudstyr, altså, hvad der er af nye, store ting, kan man sige, herinde... det... det... det står jeg for og snakker med dem om.

Int.: Så du har også lidt mere kontakt end... end de fleste?

Fængslet som resocialiserende institution?

Jens: Det bliver jeg nødt til.

Medint.: Jarh.

Int.: Jeg ved ikke, det er et lidt stort spørgsmål, men... [tænkepause] altså... både ja i forhold til nu, hvor du sidder inde, men tidligere, er der nogen sådan, problemer, du har haft, som du tænker, som var særligt slemme, altså nu snakkede du om at det måske var lidt meget... ret kedeligt og frustrerende i starten og... en ny hverdag, men...

Jens: [Tænker lidt] Jamen, problemet var, det er der jo altid... Jeg ved ikke, hvordan... hvordan du øh...?

Int.: Jamen, det ved jeg ikke, i forhold til kontakten med de andre, måske? Eller...

Jens: Hm... Der er jo altid, hvad kan man sige, der er altid grupper, ligeså vel som der er grupper udenfor, ligeså vel er der grupper herinde, og man finder jo altid... dem... de mennesker, man er på bølgelængde med øhh... Hvad kan man sige, der kommer meget udskud herinde... Folk, der er psykisk syge, narkomaner og pfff... hvad der ellers er af kategorier, ikk.

Medint.: Jarh.

Jens: Øøhm... Og vi bliver alle sammen samlet på et meget lille sted... øh og tvunget til at være sammen, så selvfølgelig kommer man til at snakke med dem, men man har stadig... sin gruppe, man holder sig til. Og... og man kan sige, de bakker én op. Ligemeget, hvad der sker, ikk?

[Kort stilhed]

Medint.: Ja.

Int.: Har du indtryk af at alle hører til i en gruppe? Eller... finder sådan et sted... et tilhørsforhold, eller? Er der nogen, der bare går helt i (?)?

Jens: Jaarh... måske ikke alle, men... men mange, øh, jeg vil sige størstedelen. [Kort tænkepause] Øøh, finder... finder... finder den kategori, man hører til, eller hvad k... [Kan ikke helt finde ord] Jarh, kan man ikke sige det sådan?

Int. + Medint.: Jo, jo, det kan man...

Jens: ...Fordi man er jo delt op i kategorier, så.. så **hvem der siger det her**... hierarki og... der er nogle, der er negativt, stærkt styrende, de får selvfølgelig en... fra vagternes side bliver man sat i en bås for sig selv, ikk?

Int.: Jarh.

Jens: Øhm... [Kort tænkepause] Men jeg vil sige... rent internt, så... så synes jeg sgu ikke, det er et problem, det med at folk de deler sig op på den måde. [Taler samtidig med Int.] Det... sådan vil man jo også gøre i et samfund udenfor, ikk.

Fængslet som resocialiserende institution?

Int.: [Samtidig med Jens] Det gør man jo... ja.

Jens: [Fortsat] ...øhm, så selvfølgelig... Dem, der har de samme interesser som én, dem snakker man med. Dem der øh... dem der bruger deres tid på alt muligt andet... Dem holder man sig fra, ikk?

Medint.: Jo.

Int.: Kan du beskrive øh hvordan det så fungerer, når du har skullet løslades? Hvordan, hvor meget hjælper... de ansatte i fængslerne, og hvordan...?

Jens: Jamen... [Tænker lidt] Jeg vil sige, altså, de... Mange gange gør de, hvad de kan. Øhm... og det er så ikke ret meget [Latter]... Men altså...

Int.: Hvad kunne det fx være?

Jens: Øhm... Jamen, de hjælper jo hvis nu... nu sidder jeg... jeg blev nødt til at sige min lejlighed op, inden jeg røg ind og sidde øhm... fordi den var dyr i husleje og sådan noget... så... så det var... mit liv var lidt kaotisk, så... Så jeg står uden lejlighed, så nu her, når jeg bliver løsladt om et par år... øhm, så hjælper de mig med at finde en lej... eller, "hjælper mig". Der kommer en socialrådgiver og spørger, om jeg vil skrives op til lejlighed og så sender hun breve af sted.

Int.: Okay.

Jens: Du bliver um... du bliver jo umyndiggjort herinde på en eller anden måde, så... så... så alting skal gå gennem socialrådgiver eller din kontaktperson, øhm... [Tænkepause] Og det er ikke ret meget, du kan få lov at gøre selv, så længe når du sidder i lukkede fængsler, øhm... så har du ikke ret meget at sige og ret meget at gøre øh

Int.: Så man kan sige, de giver dig måske mulighed for at gøre nogle af de ting selv, men det er gennem dem, og det er i virkeligheden... det, de gør?

Jens: Jarh... Altså, øhm...

Int.: At... de kan give dig lov i gåseøjne til at søge et job eller...?

Jens: [Trækker vejret, tænker]

Int.: Eller... sådan noget i den stil, eller?

Jens: Altså... d...d... der er jo forskellige måder... d... og blive løsladt på, øhm... hvis du sidder fuld tid, eksempelvis, øhm... [Kort tænkepause] så øh så bliver du ikke udsluset til nogen pension eller noget øhm... nu de domme jeg har siddet, jeg har siddet fem domme, og jeg har næsten siddet ti år på de fem domme øhm... [Kort tænkepause] Og de første, de første par gange jeg sad, der blev jeg udsluset øh til en pension, øh... ff... hvis du sidder i to, tre, fire, fem år ad gangen, så er det svært at komme ud til et samfund igen, hvor at du lige pludselig skal tage stilling til at betale regninger øh... sådan nogle simple ting, som, som, som er hverdag for jer øhm... det ligger så langt væk

Fængslet som resocialiserende institution?

fra én, så, så det er sådan noget man lige pludselig skal til at; ”hov! Hey.... der er lige regninger, der skal betales” og... der er nogle ting, der skal gøres, ikk?

Medint.: Jo...

Jens: Øhm... [Tænkepause] [Kort stilhed] Nu tabte jeg lige tråden engang...

Medint.: [Rømmer sig]

Int.: Jamen, det går...

[Latter fra alle]

Int.: [Opmuntrende] Det går jo meget fint!

Jens: Så... så øh... så, så, så i kraft af, at du kan komme ud, du kan komme ud på noget, der hedder n... øh, en pension... øh... hvor du bliver udsluset til... Og, der den første, der... øh der den første måned, du er der, der skal du... der kan du gå på arbejde og så når du har fri fra arbejde, så kan du gå tilbage på pensionen. [Kort pause] Efter den måned kan du så få... kommer du så ud i det, der hedder ”Pensionsforløb” hvor at du... du kan gå... du ta’r på arbejde om morgenen og så skal du være tilbage klokken elleve om aftenen [Snøfter]. Og så kan du, har du fri i weekenderne... øhm... det er nok dét, der... jeg vil sige, er det bedste for folk, når de kommer ud på den måde, det er at de lige får lov til at komme ud stille og roligt og lande... og øh stadig have nogen at støtte sig til på en eller anden måde, ikke?

Medint.: [Samtykker] Jo.

Int.: At man lige lærer det der med regningerne og med...?

Jens: [Tænker kort, overvejer svar] Mmhja, fordi altså, det lyder... man lyder, nogle gange, når jeg sidder [Int. kommer til at afbryde lidt med uforståelige ord, Jens taler videre] og snakker med folk, man tænker... hv...f... hvad fanden sker der oven i kasketten på dig, mand, du er... s... at du ikke kan finde ud af at betale en regning, altså... når du i tre, fire, fem år ikke, ikke har været vant til at skulle betale regninger hver måned, dine ting er jo ordnet, det eneste, du skal gøre, det er jo at stå op om morgenen og spise noget mad, du skal jo ikk...

Int.: Det er da klart.

Jens: Så resten, det... det kører sådan af sig selv så... så er det sgu lidt øh så er det lidt svært at komme ind i igen.

Medint.: [Nærmest konkluderende] Så man bliver meget afskåret...?

Jens: [Kort stilhed] Det gør man jo, altså du bliver et... altså... øh, hvad kan man sige... alle ting bliver jo taget fra dig, du bliver jo umyndiggjort... øhm... s...så selvfølgelig er det svært at komme tilbage igen, ikk?

Medint.: Jo.

Fængslet som resocialiserende institution?

[Stilhed. Jens snøfter]

Int.: Ja, så man ka... man kan også sige at du har ikke følt at, at du er blevet gjort ordentligt klar, eller har været klar nok... til når du skulle komme ud s... eller, hvordan har du f... følt det når du så er kommet ud, og har stået...?

Jens: Jo. Jeg har været klar, men, men, men så har der... hvad kan man sige... Jeg har levet i den verden her i så mange år, så der vil altid være nogle... hvad kan man sige... problemer, og man er vant til at lave hurtige penge, og man er vant til, at tingene kører på en lidt anden måde... så når man kommer ud og det der med, at man skal stå op hver morgen klokken syv og gå på arbejde og ordne sine ting og sådan noget... Jo, fint nok, m...men man mangler et eller andet [tænkepause]. Nu har jeg s... nu har jeg haft øh en eller anden trang til at falde til røverier. Øhm. Og... og... og det sus fx man får ved at lave et røveri, det ka jo, det ka jo, det kan du ikke sætte op på nogen måder øh. Om du så går ud og bungeejumper eller hvad fanden du gør, det er jo slet ikke det samme. Så ... det der adrenalin, det mangler man på en eller anden måde. Og det, det skal man jo finde en måde og erstatte på... Og [kort tænkepause]... jeg tror tit, det er derfor, at jeg er røget i igen, det er fordi, at... det er sgu for kedeligt det andet, altså... øh. Sørgeligt nok ikk...

Int.: Så du har (...) der er noget spænding, der mangler?

[Mumlen i munden på hinanden]

Jens: Mja øh... og så samtidig med at pengene er jo... også... meget højere...

[Kort pause]

Medint.: Har du overvejet, hvordan du ellers ku få spænding i dit liv? Uden at du behøvede at...?

Jens: Mhh... [Kort tænkepause]

Medint.: [Fortsat]... at ryge ud i kriminalitet, eller... tænkte du slet ikke over, at...?

Jens: Hm... Joo, jeg har da tænkt over det, men, men.... altså... ss...f... jeg ved ikke, hvordan jeg... [Trækker den lidt] Det er sådan lidt... det er lidt svært, at...sætte op på den måde.

Medint.: [Mumler lidt i munden på Jens] Så det... så det...

Jens: Øhm... For s... selvfølgelig kan jeg da godt se, at det hænger ikke sammen, altså, jeg har en knægt på otte år og... det hænger sgu ikke sammen med at sidde så lang tid i fængsel, som jeg gør... s... s... så selvfølgelig skal der gøres noget ved det [kort pause] m...men altså, det er sgu svært. Det´ ikk bare lige... Og... og de hjælpemidler, du har, når du kommer ud, de er så få, så, så øh... Med mindre du er dybt langt ude at skide på stoffer eller et eller andet, så er det sgu svært at få noget hjælp, øhm...

Medint.: Hvad ville det være eksempelvis som hjælpemidler, du har?

Fængslet som resocialiserende institution?

Jens: Jamen... Nu det ik mere end et år siden, jeg blev løsladt sidst fra en to et halv års dom [snøfter] Jeg kom ud, og interesseret i at komme i gang, og igen og komme i gang med... Jeg mistede så også mit kørekort på sidste... da jeg blev anholdt sidst, øhm... Og jeg søgte kommunen om hjælp til det. For at kunne komme ud og komme i gang øh, med at køre chauffør eller komme i gang med at lave noget i det hele taget... og... øhm, jamen øh, da jeg kom op på kommunen og sagde til dem, ”prøv og hør, jeg er lige blevet løsladt. Jeg har nogle seriøse problemer... øhm. Og jeg kunne godt tænke mig og få noget hjælp til dem. For jeg kunne godt tænke mig at få dem løst”... Så øh... Så nikkede de og så meget glade ud, og så hørte jeg ikke mere fra dem... Så ringede jeg igen efter en måned, og så fik jeg at vide, at... ”Jamen, det er sat i værk”. Så ringer jeg igen efter en måned til, og fik at vide det samme. Så efter et halvt år... Så ringede jeg og sagde til dem, ”jamen prøv at høre her... nu, nu hænger det sgu ikke sammen mere. Jeg, jeg blev nødt til at sige min lejlighed op... fordi jeg har en lejlighed på... t... en husleje på syvethalvtusind, jeg får otteethalvtusind udbetalt. Og i kraft af, at i ikke vil hjælpe mig med at komme i gang med at arbejde igen, så ved jeg ikke, hvordan jeg skal kunne betale det. Så øhm. Så nu det ligesom der, jeg står. Jeg har ingen lejlighed, jeg har ikke noget job... Og... hvad er der så, heh? [Udstøder et ironisk, kort grin]... Så min nemmeste, hurtigste løsning, det var selvfølgelig og gå ud og røve, eller ikke selvfølgelig men, det var og gå ud og røve en guldsmed. Øhm... Fordi så kunne man ligesom sige, så kom jeg jo på benene igen. Jeg startede så mit eget malerfirma, for de penge. [Kort pause] Øhm. Og kørte det et halvt års tid. Og så blev jeg desværre fanget [Igen et kort, ironisk grin] Øhm. Og det er det, jeg sidder for nu. For røveri.

Int.: Så der var ikke...nogensomhelst hjælp fra, fra systemet, du... gik faktisk arbejdsløs i hele... hele den...?

Jens: Jeg gik arbejdsløs... på nær det sidste halve år, hvor jeg selv havde... skabt mig et firma. Og selvfølgelig kan man heller ikke komme og sige: ”Jamen, det er samfundets skyld, at... jeg sidder her igen, og...” Nej, det er ikke samfundets skyld, det er sgu min egen skyld, det var mig der lavede røveriet, ikk? Men, men, men samfundet... burde finde nogle flere hjælpemidler, til at hjælpe folk, øh... I kraft af at jeg synes, at... de har så mange regler, de har ih og åh, de regen... eller hvad hedder det... re...

Int.: Resocialiserer?

Jens: Resocsshhli... [Ler] Nemlig! Øhm... Det har de så travlt med... Og, og, og når man kommer ud og står i det, så synes jeg sgu ikke rigtig, at... hjælpen er der.

Medint.: Nej.

Jens: Øhm... [Kort tænkepause] så...

Medint.: Kan du forklare, hvilke hjælpemidler du måske så kunne have brugt... de gange, hvor du så har stået og tænkt...

Jens: [Tænker] Mmmhh.

Medint.: [Fortsat]...”Nu er jeg på skideren igen”?

Fængslet som resocialiserende institution?

Jens: [Tænker stadig] Mm... Mja, øhm, hvis de havde hjulpet mig med at komme... Jeg siger ikke, de skulle have betalt mit kørekort eller noget, men hjulpet mig med at komme i gang med noget, så jeg ku... s...øh... et projekt fx, sætte en ud i så man kommer i noget arbejds s... hvad hedder det... arbejdsgenoptræning eller hvordan... [Kort pause]

Int. og Medint.: Ja... Ja...

Jens: [Fortsat] Kommer ud og får en normal hverdag igen. Øhm... Det ville have hjulpet meget på mig.

Medint.: Føler du lidt, du er blevet gjort til et... et tal i systemet? Sådan, når du har stået på kommunen...

Jens: [Trækker vejret tungt ind og tænker lidt] mnæææh, jeg føler lidt at de har prøvet sådan og... bare gi mig min bistand og sige [pifter] ”vi pakker bare dig lidt væk, du... du sgu et problem for samfundet, så det øh. ”Det propper vi lidt ind under gulvtæppet, ikk”. Øhm... Det ved jeg sgu ikk, jeg vil ikke, jeg vil ikk kalde det, at man bliver gjort til et tal, men du bliver ... ff... Du bliver set ned, set ned på og, og, og jeg, jeg ved sgu ikke, om de har den indstilling, at man skal hjælpe sig selv, men, men, det, det kan også være svært at gøre engang imellem. Altså (Uforståelige tre-fire ord) når jeg kommer ud og har en straffeattest på størrelse med en, en bibel, så er det sgu ikke alle... eller arbejdsgivere... arbejdsgivere der vil gi mig et job, øhm... Ligemeget hvor dygtig jeg er til at lave det, eller hva... M... Hvad der ellers er. Øhm. Og det ville jeg heller ikke selv som arbejdsgiver, hvis der kom en med en bibel som straffeattest, så ville jeg også tænke: ”Hey, hah! Der er sgu et eller andet der ikke helt hænger sammen, der, ikk?” [Snøfter]

Medint.: Jarh...

Int.: Hvordan oplevede du din familie reagerede, da du kom ud? ...dit barn og din kæreste?

Jens: [Trækker vejret dybt og tænker] Mh.... Jo, jamen, de var jo glade, og lykkelige over at jeg kom ud øhm. Min eks... har så... efter jeg har været, jeg har været sammen med hende i tolv år, så så hun har været... Den, den kører man igennem et par gange.. så hun har jo fået sine forbehold og, og, og som hun siger til mig ”Jamen, nu ser vi om et år”. Fordi lige når man kommer ud, så kan man jo klare hele verden, altså, øhm, fordi man går herinde og tænker: ”D..det hele er bare sort, og det hele er bare latterligt”. Men når man kommer ud, så er det sgu det samme... altså øhm [Kort tænkepause] Når man sidder herinde, så sætter man... se, jeg ved ikke, hvordan man kan forklare det, men man sætter verden udenfor op på en (bølgestal?) [piedestal] øhm... Jeg ved ikk... om i forstår hvad jeg mener, men altså...

Int.: Mjo, man forestiller sig, at det skal blive bedre, og...?

Jens: Man kommer t...

Int.: [Fortsat] ...”det bliver helt fantastisk og...”

Fængslet som resocialiserende institution?

Jens: ...Fantastisk igen, og det skal nok og... man... man er der for familien og... [kort tænkepause] så kommer man ud og så er der egentlig bare lort og hat og briller igen, ikk? Øhm... Så er sådan... Det er lidt svært og acceptere, fordi det, det er jo et nederlag hver gang, det er jo, det er jo en forhammer lige i panden øhm... for en, fordi, selvfølgelig er det et nederlag, at man sidder her igen, og, og, og, skal til og, og ringe til sin søn og forklare ham: ”Nu skal du høre, skat, far sidder altså i fængsel igen.” [Parodi på sønnen] ”Jamen, hvad har du lavet?” [Parodi på sig selv igen] ”Øhm... far har lavet ballade”. Øhm... Jeg har aldrig forklaret min søn hvad det er jeg sidder på, jeg har heller ikke tænkt mig at fortælle ham om det, øhm... Mm... men han ved, at far har lavet ballade, og... det pff... ryger man sgu i fængsel af. Øhm. [Tænkepause] Også samtidig med, man skal forklare ham, a...a... at øh, høh, at politiet er egentlig gode nok øhm... men de proppede din far i fængsel, ikk? D...d... det [ler igen, ironisk] den, den er lidt svær og, og, og... mmm... jeg vil sige, jeg gør det så godt, som jeg kan, og, og så længe, at de er glade, så, s...så, så er jeg også glad. Selvfølgelig vil de altid ha, øh ha deres problemer, og det s... nu har vi lige snakket om, jeg har faktisk lige skrevet et brev til min søn om at øh... hvor jeg spurgte ham om, om han blev drillet i skolen, eller om der var noget, fordi så skulle han fortælle mig det, så vi ku, så vi ku gøre noget ved det... Øh, eller hans mor ku gøre noget ved det. Og jeg ku gøre så meget ved det som muligt, men, men... Fordi selvfølgelig tænker man også nogle tanker når man hører alt i fjernsynet, tv, om at... børn bliver mobbet og...det ene og det andet, s... så selvfølgelig får man sine tanker om det, ikk?

[Stilhed]

Int.: Ja... Altså, nu nævnte du, at, at du kom ud og havde svært ved at få et job, men generelt, når du er kommet ud, er det så, er det så dét, der har været problemet, s... så man kan sige, at ”grunden til, du røg ind igen” eller er det... at det har været svært at få et job, eller det var, at du kedede dig, eller?

Jens: Jamen, det har både været svært at få et job, og så er det svært og... pfff... jamen, jeg... hvad kan man sige, jeg har jo været kriminel siden jeg har været... 14-15 år. Øhm... Men min kriminalitet er så altid, altså... min, min bagtanke med min kriminalitet har altid været og, og, og starte noget lovligt, øhm... Høh... Bruge pengene på at starte noget lovligt, det øh der skal jo være en ide med at være kriminel øhm... og...t... og mange kriminelle, de er jo ikke kriminelle fordi de, de synes, det er superfedt at være kriminel, men de... Det fordi det er deres måde, at, at løse problemerne på, ikk? Øhm... [Snøfter og tænker] Hvis jeg havde passet min skole, da jeg var knægt og... og... passet min uddannelse, så havde jeg jo... nok ikk siddet her. Ikke fordi man er stolt af at være her, men at... Nu er man her, så må man jo tage det på den måde, ikk?

Int.: Har i fået nogen form for, mulighed for at tage en uddannelse, mens du har siddet inde, eller?

Jens: Jeg har lige taget en... en... igen, en halv, en halv hf, øhm. Det tog jeg ude, da jeg sad på Vridsløse og pff...s... hvad nu, halvdandet år siden eller hva... Øhm. [Tænkepause] Og det var meningen, at jeg skulle have været, ha fortsat med det [Kort tænkepause] Men der var så så meget oppe, oppe i mit hoved, så, så, s... så jeg lagde det lidt på hylden, og, og... og blev enig med mig selv om, at jeg skulle egentlig bare have et fast job til at starte med og så, så måtte jeg tage det andet, som aftenkursus eller... Når jeg

Fængslet som resocialiserende institution?

fik overskuddet til det. Øhm. Og så... så, så røg jeg i fængsel igen, så... jeg er ikke kommet meget videre med det, høh...

Int.: Nej.

[Stilhed, Int. kigger i sine papirer]

Int.: Jeg skal lige se her...se engang, hvor vi er...

[Lang pause]

Medint.: Men du har altså haft nogle tiltag... eller noget at tage dig til, mens du har siddet inde?

Jens: Mmmja... øhm...

Medint.: Nogle tilbud...?

Jens: Mja, der er jo nogle tilbud herinde. Det er jo bare, om man vil bruge, så man s... så vidt muligt, nu sidder jeg og... mm... nu sidder jeg i lukket fængsel, så er grad... eller s... hvad kan man sige, så er tilbuddene mindre, fordi at det er lukkede fængsler, ikk? Øhm... [Kort tænkepause] Øhm, men, selvfølgelig er der nogen tilbud, og der er også selvstudier og sådan noget, men... pff... men igen, for at køre selvstudie, så, så skal du sgu være oppe på tangenterne... Det... både at holde dig selv motiveret til det... Og så også øhm... ja, motivationen, det, [ler] det er jo sådan set det, der...

Medint.: Jarh...

Jens: [Fortsat] ... Der er hele pointen i det, ikk.

Int.: ... Så du deltager ikke i noget af det undervisning, der er her?

Jens: Jo.

Int.: Okay.

Jens: Jeg har gået i skole og til noget... der er noget behandlings... øh... der kører noget projekt, øhm... Hvor det både, det kører som, som, som misbrugsprojekt og så, så også som, som, som... hvad kan man sige, øh, kriminalitet øh... hva... øh hva... ”hvorfors er du kriminel og... hvorfor gør du de ting, og hvorfor handler du på de måder” øhm. I stedet for at slå... Hvis der sidder en eller anden dum en at høre på, så slår man ham ned, og så prøve at finde ud af, hvorfor er han dum at høre på, altså. Øhm... Det deltager jeg alt sammen i.

Int.: Okay.

Jens: Men det er s... næsten mere for at få tiden til at gå [Ler]

Int. og Medint.: [Ler lidt]

Fængslet som resocialiserende institution?

Int.: Så det er ikke noget, du regner med at kunne bruge, vildt meget bagefter, eller hvordan...

Jens: Mmnej, lige her, der, der, der det skole, der er, det er så småt så, så øh... så det er ikke noget, man kan bruge bagefter, det er simpelthen bare for at... for at få brugt sin hjerne, altså, så man ikke går helt i stå. [Snøfter] Øhm... Mange har det med at lukke sig inde på pinden, trække gardinerne for, så sidder de der, øh... Og der er spff... det kan jeg sgu ikke, det er der for meget, der... Hovedet skal bruges på et eller andet ikke?

Medint.: Så du vil ikke sige, at de tiltag, eller tilbud, man har i fængsler, de sådan, fremmer når man s... skal ud?

Jens: Ikke når du sidder varetægtsfængslet... øhm... Når... når du kommer over til at blive afsoner, så er der flere tilbud, og jo, nogle af dem kan du godt, altså, kan du bruge til noget øhm. Jeg sad med en fx han kørte selvstudie og når han blev løsladt, så, så, så skulle han i gang med at være tandtekniker... øhm... så du kan da godt bruge det til noget øhm. [Kort tænkepause] Men, men, men...

Int.: Men det lyder som om, det er meget skal være på ens egen initiativ og drivkraft, og...

Jens: Det skal det selvfølgelig øh ligeså vel som ude i den virkelige verden...

Int.: Jo, det er klart...

Jens: [Fortsat] ... men det bliver så lidt sværere, fordi du har sådan lidt... du har det mindre muligheder og du pff... altså man, hvad kan man sige, du sidder stadig i fængsel, du har stadig nogle, du tænker stadig over nogle ting, ikk?
[Kort stilhed]

Medint.: Jarh.

Jens: Så jeg vil sige, det, det, det er sværere at tage en uddannelse herinde, end det er og gøre udenfor. I kraft af at man sidder i en presset situation, og... og... tingene er som de er. Men det kan godt lade sig gøre.

Int.: Okay... Hvis man virkelig vil?

Jens: Hvis man virkelig vil og... og... og ... j...jamen, hvis man vil (...) man gider, og hvad kan man sige... Hvis mulighederne giver sig, og... og... altså, nu, nu Vridsløse, der er det ene, det er det eneste fængsel i Danmark, der har øh muligheden for at man kan tage en hf.

Int.: Okay?!

Jens: Øhm... Så man kan sige, du kan tage en 9.klasse og du kan ta det hf og det der er af mulig... skolemuligheder... øh altså sidder du så i åben fængsel, så kan du få det der hedder frigang til, til uddannelse eller til, til andet job... øh... Hvor du faktisk ligesom på pensionen tager afsted om morgenen og kommer tilbage efter arbejde. ... Og så afsoner

Fængslet som resocialiserende institution?

på den måde. Og så er der nogle af os der er lidt mere uheldige end andre og... sidder i lukkede fængsler.

Medint.: Jarh...

Jens: [Ler igen kort og ærgeligt]

Int.: Hvad så når... når du kommer ud igen nu, var der et par år til, ku jeg forstå, men...

Jens: Jarh...

Int.: [Fortsat] Hvad, hvad forestiller du dig så... skal ske, hvis du helt selv kan vælge, og...?

Jens: Hvis jeg helt selv kan vælge? Så pakker jeg mine... kufferter og så flytter jeg et eller andet langt væk sted hen, væk fra Danmark, høh... [tænkepause] Øhm... Det bliver nok ikke før mine børn er lidt ældre, men, men ...men det, det, det er det, der nok har været min plan, det er at enten, og tage et eller andet sted hen, hvor man kan åbne... en lille bar, et eller andet, og så gå og hygge sig der... Fordi ptssff... jeg kan godt se, det hænger ikke sammen og blive herhjemme, fordi det, det kører bare ud i det samme, det har jeg prøvet i femten år nu, det må ligesom være det... Nu må jeg prøve noget nyt, høh.

Medint.: Mm.

[Stilhed]

Medint.: Jeg tænkte, sådan i øh... Hvis du nu skulle give et eksempel på, hvor man... for at mindske kriminaliteten, øh, i hele systemet, og du tænker på din egne erfaringer og oplevelser, hvor ville du så sætte ind i systemet for at... for at hjælpe andre?

[Tænkepause]

Jens: Mmmhmm...

Medint.: Hvor mener du, der er huller? (...) der er nogen?

Jens: Det vil... det jeg nok gøre, når... hm... Med de unge. Øhm, der kommer herind. Der har lige siddet en knægt på... Han fyldte 18, da han sad her. Øhm... Hvad kan man sige? D.. .det er nok der, jeg ville træde til først, fordi det er nok dem, der har mest brug for, for hjælpen. Selvfølgelig har vi andre også brug for en hjælp på, pff, på en måde til at komme ud af det, m..men, men, men, jeg tror nok, det er der, jeg ville træde til først. Hvad kan man sige, forebygge... forebygge det øh... Og når de er under 18, så simpelthen give dem nogle muligheder. Personligt selv har jeg det sådan, det der med de... jeg k... jeg flyttede selv tidligt hjemmefra og kom på alle mulige institutioner... Og... det lyder jo så godt, når man kommer på sådan en institution, og vi tager på t... ture til Sverige og overlevelsesture og øh ud og springe med faldskærm og... hvad man ellers laver på sådan nogle steder. Øhm. Problemet er så bare, når folk de kommer ud derfra, så har folk sgu ikke råd til at ta ud og springe i faldskærm og tage på overlevelsestur i fjorten dage og øh hvad der ellers er af, af, af sådan nogle ting... øhm...

Fængslet som resocialiserende institution?

så det, det, det jeg synes det er lidt, det lidt falsk håb at give de unge, i stedet for at vise dem... hvad virkeligheden er øhm.

Int.: Så man skulle hellere prøve at tilstræbe så normal hverdag som muligt? Eller?

Jens: Jarh.

Medint.: Hvordan tror du, man kan gøre det? ... Igennem... Hvis man sidder inde, og skal ud?

Jens: Hvordan mener du? Hvis du er, hvis du sidder i fængslet og du...

Medint.: [Afbryder] Hvis man, hvis man ideelt set skal... forberede dem til at komme ud igen. Og de skal kunne få en normal, sådan, så normal hverdag som overhovedet muligt?

Jens: Åha..

Medint.: Hvordan tror du, man ku...

Jens: Vidste jeg det, så ville jeg have været meget rig [Ler].

Int. og Medint.: [Ler]

Jens: øhm... Det, det... det oha, det ved jeg sgu ikke. Øhm...

Int.: Hvad tror du, hvordan ku... "fængslet", det lyder så abstrakt, men, men hvordan... når du skal ud næste gang... hvad skal de, hvis du kunne vælge på alle hylder, hvordan skulle de så hjælpe dig, så du ... aldrig kom herind igen?

Jens: ... [Længere tænkepause] Jamen øhm... De sku hjælpe mig på den måde, så... så... så der stod et arbejde klar og, og, og en lejlighed, der er til at betale, hah. Øhm [Tænkepause] Det tror jeg, det tror jeg, er de, de to hoved...punkter, man kan, man kan hjælpe folk med. For i kraft af, at de har et arbejde og de har en lejlighed der er til at betale... så, så skaber dagligdagen sig selv mere eller mindre... øhm, fordi når du er færdig med at arbejde, så er du sgu for træt til at gå ud og lave alt mulig... lort. Øhm... [Tænkepause] Selvfølgelig er der... vil der altid være nogen, som, som, som kører den ene måned, og så, så når de har kørt den måned, så er de trætte af det og så... går de ud og er kriminelle igen... øhm. Men jeg tror, det... det er noget at det, der ville hjælpe mest... Og så... og så holde en vis opsyn med folk. Øhm... [Længere tænkepause] Jeg er ikke helt klar over... hvordan de skulle holde det opsyn, men, men, men give folk nogle muligheder for, for at komme ned og snakke og fortælle om deres problemer, fordi at størstedelen af de... dem, der er kriminelle og... fuldtidskriminelle... det er fordi de har haft et eller andet problem eller har haft øh et traume i deres liv eller et eller andet s...som gør, at de er, de står ud. Øhm. Og de fleste øh jeg kender, d... der altså... det, det kan godt være, det ikke er, det ikke er fordi, de er blevet voldtaget som små, eller... men de har haft nogle problemer f... i skolen, i... et eller andet. [Trækker vejret ind, tænker] Øhm... Jamen, hjælpe dem med de problemer, lad... Øh, gi dem ti psykologtimer, et eller andet, hah. Whatever! Hjælpe dem med de problemer, der, der er til grunde for, at, at, at de bliver kriminelle.

Fængslet som resocialiserende institution?

[Kort stilhed]

Jens: Eller hvad man... mit bud på det.

[Kort stilhed]

Medint.: Ja.

Int.: Jah... jeg ved ikke, jeg tænker på det med, noget helt andet, i virkeligheden... men i forhold til, når du er kommet ud og har begået kriminalitet igen, har det været, meget været sådan på eget initiativ, eller er det sådan, en... vennegruppe, der ligesom har haft gjort det samme? Det tænker jeg, det må det meget have været, sådan i begyndelsen, når man... står der som 15-årig måske?

Jens: [Tænker lidt under spørgsmålet] [Samtidig med Int.] Hmmm... Jo selvfølgelig har det altid været noget med en vennegruppe eller det har været... man har siddet en gruppe, så er man blevet enige om, at... ”det var der nok nogle penge i”, og så har man gjort det og syntes, det var vældig smart. Øhm... [Kort tænkepause] Så jo, selvfølgelig har det også noget med din omgangskreds at gøre, og, og hvem du vælger... øhm... Man kan sige, kommer man ud og, og bliver, og bliver en del af h... rockermiljøet og bandemiljøet, som der er så meget om... Så er stilen ligesom lagt, øhm... [Kort tænkepause] Men jeg har det her... jeg tror sgu lidt det, det, det, det... øhm... Det er op til hver person. Hvordan man tackler det, fordi at det, det, det, det øh pff... Man gi... jeg tror ikke, man kan gi en, en, en, en direkte, øh, hvad hedder det, øh, brugsanvisning på, at hvis du gør sådan og sådan og sådan [Illustrerer sin pointe ved at banke i bordet ved hver ”sådan”] s...så kommer dit liv til at fungere, måske ikke til at være så solen skinner hele tiden, men det kommer til at fungere. Det jo, det er jo individu... individuelt fra person til person... hva man har brug for, øhm, til at hjælpe én videre. [Kort stilhed] Så jeg tror ikke, man kan lægge en brugsanvisning direkte på det.

[Stilhed]

Int.: Mjjarh, nu tænker vi jo også mere i forhold til din historie og sådan noget, så... Så hvis det har været... Om det har været et problem for dig, tror du, at... at din omgangskreds har påvirket dig negativt? Eller har... skubbet dig ud i noget med...

Jens: Mnej, det vil jeg ikke sige.

Int.: Nej...

Jens: Men der er nok (...) mig selv, der har været forbillede [Ler lidt] Øhm... Jeg ved ikke... psff.... Jeg s... jeg er ikke noget mere specielt end andre, men jeg har altid haft min... Jeg har altid ff.... fra da hashklubberne startede, der havde jeg hashklubber, øhm... Hvad kan man så sige, jeg har altid s... h...haft lidt sideløbende, hvor... lidt spænding. Øhm... Sff... deet... Ja. Det er vist... [beslutsomt] Nej, det n... det tror j... Jo! Selvfølgelig har vennerne altid noget at gøre med det, men, men, men det er sgu op til én selv, hvad, hva, hva, hva man... hvad man vil med sit liv, ikk?

[Stilhed]

Fængslet som resocialiserende institution?

Int.: Jeg tror, det var (...) [henvendt til Medint.] jeg ved ikke, om du har mere?

Medint.: Nej, jeg har ikke rigtig mere, jeg tror, vi har...

Jens: Huh?

Medint.: [Fortsat] ...dækket øh.. Jeg ved ikke, har du selv noget, du vil tilføje? Øøh...

Jens: [Tænker lidt] Hmmm.... næh.

Medint.: Nej.

Jens: Pas godt på jer selv!

[Latter]

Medint.: I lige måde!

Jens: Håber, i kan bruge det til noget!

Medint.: Jamen, det...

Int.: Det kan vi helt sikkert.

Medint.: Det tror jeg da i hvert fald, vi kan.

Int.: Tusind tak! Øh...

Medint.: Tak for hjælpen, du.

Jens: Det var så lidt...

BILAG 6

Transskriberet interview med Kalim

Tilstede er udover Kalim (K) interviewer Maria Nørgaard (Int.) og medinterviewer Ulrik Nygaard Mikkelsen (Medint).

Int: Øh, jeg ved ikke hvor meget briefing, du har fået omkring, hvad vi arbejder med?

K: Ikke særlig meget

Int: Okay. Men vi arbejder med øh kriminelle, der ryger frem og tilbage af fængslet ja, og så vil vi gerne høre din hvad sådan din historie om det og hvad du har oplevet og...

K: altså hvordan det er at komme tilbage?

Int: ja altså det med at ryge frem og tilbage af fængslet og sådan og kriminalitet ja også hvad man kan gøre for at undgå det og hvad din historie er. Så vi vil bare gerne høre din historie om det så det er ikke fordi der nogle sådan rigtige og forkerte svar overhovedet.

K: ja ja men i kan bare stille spørgsmålene, så kan jeg svare

Int: okay vi regner med, at det vil tage omkring en times tid med det..

K: en times tid, okay.

Int: og det vil blive optaget på diktafon øhm, som kun os du lige har mødt her der har adgang til.

K: ja ja

Int: Øm også

K: hvad skal i bruge det her til? hvad er formålet med det?

Int: i øh ja, det er sådan ja

Medint: det skal indgå i vores rapport også skal vi prøve at komme med nogle konklusioner omkring hvordan om der er nogle huller i fængslet systemet eller i samfundet, og hvor man kan lave nogle bedre tiltag

Int: og i den rapport vil du optræde med et anonymt navn.

K. ja ja

Int: ja okay, øhm ja, har du nogle spørgsmål?

K: ikke rigtigt.

Int: nej okay, øhm hvor gammel er du?

K: jeg er 28.

Int: 28 okay, og hvad er din baggrund?

K: altså

Int: altså skole og sådan ...

K: Altså jeg har ikke rigtig gået i skole, jeg har gået i skole til 7 klasse.

Int: ja okay hvad med Jobs og sådan noget?

K: jo jeg har arbejdet meget lidt du ved, ikke særligt meget, men jeg har arbejdet lidt

Int: ja okay, hm kan du beskrive første gang du blev taget af politiet?

K: første gang, arh, uha ha det kan jeg ikke rigtig, det er for mange år siden

Int: okay.

K: jo altså i starten var det sjov ik´

Int: okay

K: Lagde jeg ikke rigtig mærke til det for der var så mange ik´

Int: øh ja okay, hvordan var dit første fængsels ophold, kan du prøve at beskrive dine tanker om at være i fængsel?

K: øh det var hårdt ik´ altså ik. Jeg var 15 år da jeg kom ind

Int: 15?

K: ja

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: Okay

K: så det var lidt hårdt.

Int: ja.

K: Så...

Int: okay, havde du nogle sådan aktiviteter i fængslet altså var der nogle sådan...?

K: Altså, man kan træne ik', men der er ikke så meget aktivitet. Men der er forskel fra når man kommer videre, der er forskel fra arresthus og så statsfængsel

Int: okay

K: så..

Int: så du ku bare mest blive tilbudt og træne eller?

K: Ja det kan du gøre i arresten ik, det er begrænset dage du er der, det er forskelligt anstalt til anstalt.

Int: ja okay.

Medint: kan du beskrive noget om de forskellige anstalter du har siddet i så? Og omkring de tilbud der har været?

K: øhm det kan jeg ikke sige. Altså jeg har siddet i nyborg før ik' på en speciel afdelingen, så jeg har ikke rigtig oplevet noget. Så vi havde altså det vi havde inde i den lille afdelingen ik'. Men udover det har jeg ikke rigtig oplevet noget du ved. Jeg har siddet på Vester fængsel, der ku man spille fodbold og sådan noget ik'. Så det var faktisk bare vildt dejligt, op til en selv og sådan noget. Det er altid noget at kunne røre sig ik'

Int: ja

K. og det kunne man også i nyborg faktisk

Int: okay, så du er ikke sådan blevet tilbudt undervisning eller noget sådan på den måde?

K: altså jo herinde?

Int: ja okay

K: jo jo altså jeg sys mulighederne er meget godt herinde, altså man kan få, altså der er mange steder hvor man skal vente ik'. Men jeg har nok for meget krudt i røven altså, så tager man bare den næste på listen ik' sååå.

Int: okay øhm ja, hvad med da du så ja sad i det her fængsel her, hvordan var dit forhold så til verden udenfor? Sådan familie og venner og sådan.

K: altså du kan jo ikke noget sådan, jo altså du kan godt få besøg af din familie, men du kan jo ikke få besøg af dine venner herinde.

Int: nej

K: desværre, så og mange af dem er kriminelle og kendte så, det er svært at få dem ind. Altså, man kan få besøg af sin kæreste og sin familie og du ved.

Int: okay okay.

K: så venner faktisk korter man lidt af mens man sidder inde. Man kan ikke rigtig komme i kontakt med dem så.

Int: nej

K: nogen gange ik' så, det er så igennem ???[uforståelig tale]

Int: nej okay, hvad med så dit forhold til fængselsbetjentene? Altså hvordan var de, hvad for en rolle havde de i din hverdag?

K: altså forskellige sted til sted jo, altså fx herinde der er der meget muligheder også "Pia" som i har hilst på, hun er jo total flink og hjælper os med mange ting herinde. Hun er en af de få betjente der er her på arresten som man kan snakke med du ved. Og de andre de er også fine nok du ved, men forstå mig ret, det at du kan snakke med hende og hjælper dig med tingene du ved

Int: ja okay. Så i har forholdsvis meget kontakt?

Fængslet som resocialiserende institution?

K: Ja, altså jeg har det fint med betjentene, de er fine nok her.

Int: okay

Medint: Har du haft nogle dårlige oplevelser med nogle betjente?

K: altså jo jo det har man jo selvfølgelig haft, når man afsoner men jo, det er klart. Det siger sig selv jo så..

Medint: i hvilke situationer har du så haft det, hvis du har haft nogle?

K: det kan jeg ikke huske, det kan jo være alt muligt, så det.. det kan være til lige pludselig at du ikke må gå i bad til at, det kan være fordi du har ringet på, det kan være fordi du ikke har fået lov til at ringe ting op, det kan være hvad som helst. Og hvis du er irriteret på forvagten så kommer der en betjent og forklarer dig nogle ting også køre det bare helt galt du ved så..

Int: okay

K: der vil jeg så sige at her var vi det så meget godt ik'. Altså vi har meget god kommunikation. Også med ledelsen, så det er fint nok.

Int: ok, hvad med sådan andre indsatte? Også måske nogle andre gange du har været indsat altså, har der været nogle andre sådan, ja hvordan har dit forhold været til de andre der har været indsat?

K: det har været fint nok. Altså du ved, jeg kender mange mennesker så jeg har det sådan så var der en man kendte som altid **LÅSTE**? Så har man en eller to ik' så..

Int: okay

K: så på den måde er det ikke så svært, jeg har altid været god til at komme ind på mennesker ik' så, så

Int: okay ja, er der nogle sådan, har du oplevet nogle problemer nogle af de gange du har været indsat, altså har du nogle problemer du synes har været store?

K: altså hvad tænker du på, problem?

Int: jo altså, det kunne f.eks. være med nogle andre du har været indsat sammen med eller du mener du måske ikke har kunnet (K Begynder at tale oven i)..

K: nej sådan set aldrig prøvet, nej du ved

Int: nej okay

K: Decideret

Int: hvad med første gang du skulle løslades? Kan du prøve at beskrive det?

K: altså så kunne man bare komme ud og være sammen med vennerne ik' og man er ikke så gammel så der tænkte man ikke rigtig så der er det bare med at komme ud og fyre den af ik'

Int: okay, hvor lang tid sad du inde første gang?

K: 18 måneder tror jeg at jeg sad

Int: 18 måneder okay

K: 2 år selvfølgelig med prøve løsladelse

Int: hvad så med, altså følte du at fængslet gjorde dig klar til sådan dit løsladelses forløb?

K: altså det tidspunkt der tænker man ikke rigtig forstår du, der var ikke det hjælp, der var mere hjælp udenfor. Så var der ikke, det er klart når du kommer ud og der er gang i den og der er ikke rigtig nogle der siger du skal gøre dét så er det klart at så ryger man lidt ned igen.

Int: okay, men da du skulle løslades var der så nogen form for hjælp til at nu skal du snart ud og?

K: Nej ikke rigtig, altså der var nogle ting, men lidt prøve og sådan noget, men det lykkes ikke så der var ikke rigtig noget at komme ud til

Int: okay. Øhm hvad så da du kom ud første gang, var der så sådan hjælp fra, altså var der så noget kontakt til fængslet eller?

Fængslet som resocialiserende institution?

K: Nej altså, der var jeg næsten fyldt 18 ik´,

Int: Ja

K: så efter jeg var fyldt 18, så skal jeg købe min egen lejlighed så ik´. Det klarede jeg faktisk selv, så var der det der Kriminalforsorgen ik´?

Int: ja

K: De hjalp mig faktisk en lille smule

Int: med at få lejlighed eller hvad?

K: Ja, så

Int: hvordan med job og sådan?

K: jo altså jeg har ikke rigtig, jeg kan ikke lide at arbejde du ved, jeg kan godt arbejde men det sådan, jeg kan ikke, jeg kan godt lide at sidde med andre mennesker men jeg kan ikke lide at der er nogle der siger at jeg skal gøre dit og dit forstå mig ret

Int: Ja

K: Hvis jeg skal have noget arbejde så skal det være noget hvor jeg passer mig selv, hvor jeg kører selv eller

Int: Okay

K: jeg har også snakket med Jobcenteret og de prøver at finde noget til mig

Int: Okay

K: De har ikke rigtig fundet noget så..

Int: okay

K: Det skal også være noget man selv vil

Int: ja ja selvfølgelig, hvad med så, den første gang du kommer ud igen efter du har været indsat hmm altså hvordan var det så egentlig at komme ud, hvad du nogle reaktioner fra din omverden? Familie eller venner?

K: nej ikke, reaktioner det er der ikke. årh han er kommet ud, årh hvor blevet stor og du ved, årh, der er ikke så meget. Bare rose ik´ du ved så der er ikke så meget.

Int: nej okay, vil du prøve at beskrive din hverdag da du kom ud, hvad lavede du og?

K: vi rendte bare rundt også kørte vi rundt og sådan, der havde vi ikke kørekort så uden kørekort du ved, røg joint du ved

Int: okay.

Medint: var der nogle i systemet som sådan socialrådgiver og sådan noget udenfor der hjalp dig eller prøvede at få dig i nogle jobs og?

K: nej men vi havde nogle projekter du ved, sådan noget som Kristiansminde centeret de prøver at få en, forsøgte at få os i gang du ved. Men det hjalp ikke rigtig noget. Det var den forkerte måde du ved. Forkerte mennesker du ved. Man lærte ikke rigtig noget af det vel...

Medint: okay. Kan du fortælle om hvorfor du syntes de var forkerte eller?

K: det er ikke det, det var bare ikke det hjælp man skulle have, altså det hjælper ikke og jeg skal begynde at arbejde også skal jeg på arbejde også skal jeg op om morgen tidlig, klokken otte til klokken et hvor man skulle hugge nogle træer og sådan, så man bliver forpligtet, altså det var bare sådan noget forstår du, lige som diktator, det er ikke det der skal til, forstår du.

Medint: nej okay

Int: okay

K: hmm Jeg har ikke lavet noget og det har mine venner heller ikke så..

Int: okay

K: og det har faktisk alle sammen næsten gået i det samme projekt ik´, som var lavet i Roskilde for sådan nogle som os som skulle hjælpe os frem, så der var sku ikke så meget.

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: okay, oplevede du så nogle, altså da du kom ud her efter du har været indsat, oplevede du så altså nogle begrænsninger når du skulle prøve at søge noget job eller noget?

K: jo men selvfølgelig altså, så regn med en ting når du sidder inde ik', din hverdag den foregår i en celle der er mindre end denne her, og din hverdag altså, du er så down, ikke doven på den måde, selvfølgelig er du ikke doven mand, når du kommer ud efter sådan en lang dom hvor man bare er vant til at side i sådan en lille celle og så lige på toilettet og så tilbage igen, og så på gård tur, og så tænker du bare når du kommer ud, ej hvor neder nu skal jeg stå op om morgen, op i min bil så skal jeg ind derover du ved, så lige pludselig så er du er ikke vant til det der, det tager sin tid hvis det er så...

Int: så det var lidt mærkeligt at være ude?

K: Ja altså du kan ikke, bare tænke på at arbejde, og sådan du ved.

Int: okay

K: det tror jeg ikke.

Medint: tror du der er noget der kunne motivere dig til aa?

K: altså det kunne da være sådan noget hvor man slapper af, afslappende arbejde, forstår du, hvor du passer dig selv, hvor der ikke er så mange der siger du ved, nu skal du gøre dit, og sådan du passer dig selv du ved såå, gøre hvad som helst.

Medint: så du synes at på en måde har været afskåret ved at sidde inde også har det gjort at du måske ikke er så social i en arbejdsituation og derfor gerne vil passe sig selv?

K: ja altså du kan ikke bare komme ud i en normal arbejdsplads altså jo det kunne man godt men det ville ikke fungere forstår du, du er ikke vant til så mange mennesker, du er ikke vant til et sted at arbejde, hører på så mange mennesker, forstå mig ret.

Int: hmm nej.

K: det bliver for meget.

Medint: Ja.

K: så ja, altså jeg er meget sammen med vennerne men der er da meget hvor jeg gerne vil være alene nok, og sammen med en kæreste og sådan, så er jeg bare mig selv, så sidder jeg og ryger en joint, og det er lige som sådan noget man vender sig til, altså, også om morgen, jeg kan godt lide at have fred når jeg står op og ikke så mange mennesker rundt omkring mig ud ved ik' også når jeg skal stå op på arbejde om morgen du ved, så er der maskiner der kører. Nej.

Int: okay. Men så da du.. øhh, hvordan røg du ud i kriminalitet igen? Sådan efter du har været..

K: det var fordi det startede for mange år siden, da jeg gik i skole ik, hvad er det det hedder, da jeg gik i skole ik, da jeg gik i folkeskole ik og der var jargonen ikke, altså der havde jeg lavet for meget ballade også blev jeg smidt ud på en landsskole hvor man så samlede alt det ballade der ik, så faktisk så lærte jeg bare nogle at kende derude, så gik vi ud, så prøvede vi at gå ud og lave nogle knæk ude i kolonihaverne kan jeg huske, det var sjovt, så begyndte vi bare, også gled det bare frem.

Int: ja okay. så du tænkte ikke rigtig over hvad for en konsekvens det havde, det var bare sjovt eller?

K: jamen, dengang der tænkte man slet ikke over det. Der var det spændende, der var det sjovt man, jeg sys det var sjovt. Hver gang vi plyndrede en tank eller hvad fanen det var, jeg sys det var griner du ved, jeg sys det var spænding, vi tog billeder du ved, det var sjov og skæg ik'. Også er det lige pludselig ikke sjov nu du ved ik. Når nu du har prøvet det et par gange ik.

Int: Men da du så havde været indsat de der 18 måneder og du kom ud igen,

K: mmmm

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: hvordan kan det så være du røg ud i kriminalitet igen sådan efter du havde været indsat?

K: jamen jeg havde ikke da jeg kom ud, for det første, altså min afsoning, der fik jeg ikke det hjælp, altså forstå mig ret, du skal også have lidt afsoning. Altså for at kunne klare dig udenfor og når du slet ikke har noget. Det eneste du tænker er bare arh nu skal du bare ud til rødderne, nu skal jeg bare ud, du ved.

Medint: tror du at hvis du havde fået noget hjælp i fængslet tror du så...?

K: Selvfølgelig, noget forbyggende, altså du ved, altså lad os bare sige at jeg har et halvt år tilbage af min dom, så begynder man bare at arbejde med noget, så får man lov til at komme ud stille og roligt, forstår du. Sidste afsoning der gjorde jeg det, hvor jeg sad fire år, der gik jeg ud og der fik jeg mit kørekort også fik jeg mit kørekort da jeg var 25 år du ved, det var da altid noget, det gav mig et skub, nu er der gået 18 måneder siden jeg røg ind sidst så..

Medint: så det at have noget at lave?

K: Det har da hjulpet mig lidt forstå mig ret, nu har jeg fået mit kørekort, det var da altid et skridt, så udenfor der var jeg for doven til at tage ned til køreskolen forstår du, altså der var så mange gange på køreskolen så du ved, ikke overholdte det, du ved.

Int: okay øh ja, har du selv et bud på hvorfor du røg tilbage til kriminalitet? Altså var det fordi du ikke rigtig havde noget at lave eller omgangskreds eller?

K: nej altså for det første, også økonomisk når man kommer ud ik', når man tænker på de baner man kører, så skal man bruge penge ik, det er ikke **magt man har i forholdet**, så det er klart det har også lidt med penge og økonomien at gøre ikke, så skulle jeg købe guldkæder, så skulle jeg det. Så begyndte jeg på noget salg ikke også, også kedsomhed og noget med vennerne ik', venner har meget at sige altså jeg kunne sagtens slå op med ven og sige at han skulle gøre et eller andet som han slet ikke havde lyst til at gøre du ved,

Int: okay, Men mener du at der er nogle der kunne have, eller noget der kunne have hjulpet dig til at du ikke var røget tilbage i kriminalitet?

K: altså man skal have noget forbyggende arbejde som jeg sagde ik, i fængslet også skal man bygge videre på det når man kommer ud også du ved, altså hvad kan den man lise, det er da klart ikke også at de spørger ham, altså når man tænker på kriminalforsorgen ik, nu har jeg prøvet at lave projekt om unge og arbejdet med unge sådan ik, der i Roskilde, så sidder jeg bare og tænker på sådan, altså de ting der er ville give mening, de penge, altså det ville koste for meget og sådan, så hvis man tænker på at det koster dem 50.000 at de unge kommer ind og sidde ik, og nogle af dem en helt anden beløb du ved, jeg ved ikke, 100 eller sådan noget, hver måned du ved, så sidder jeg og tænker på at hver måned så betaler man, så måske 4 måneder varetægt det er 400.000 ik, øhh eller 200.000 ik, så fra kommunekassen ik så det er bare en altså, der er ikke så meget af den der i Roskilde ik, du ved sådan forstå mig ret, den der til at hjælpe de unge så..

Medint: så du mener simpelthen man skal spørge de unge hvad de...?(afbrydes)

K: ja altså det er stadig det samme, altså nu har jeg selv prøvet og være forbillede, fordi der er mange der lytter til mig, så jeg tænker bare at bruge det positivt ik', få dem til, du ved, jeg har selv prøvet det, jeg vil gerne prøve at hjælpe dem til, du ved, det at kunne snakke med dem, det at kunne forstå dem, den måde du fortæller dem tingene på ik, så, men der var ikke noget hjælpe at hente også altså nu snakker vi også om

Kriminalforsvaret her det var der ikke, du ved, jeg kender dem også udefra. Så ja nu må jeg jo nok tage en 2 års uddannelse herfra ik, så banker vi noget op også laver vi noget sammen ik, du ved det er ikke noget hvor vi bare står op og siger man skal hjælpe de unge, der er ikke noget hjælp at hente når man bliver løsladt, slet ik', slet ikke.

Int: okay.

Fængslet som resocialiserende institution?

K: slet ikke efter de sidste par år med finanskrisen du ved ik, der er ikke nok penge du ved.

Int: Okay

Medint: Så økonomien har en stor rolle?

K: Det vil jeg da sige, på en eller anden måde når der ikke er flere penge, gider vi at bruge 100.000 på hans uddannelse arh, du ved, det kunne man bruge derover du ved. Bare lad ham komme ud og få bistand du ved, så skal han nok klare sig, også tænker de jo ik, så

Medint: Jo. Kunne du tænke dig at der var et andet alternativ en bare bistand som ville hjælpe de unge?

K: altså der er ikke så meget, de skal bare have en kontaktperson du ved, så er det et eller andet der kan hjælpe dem du ved, et par stykker, noget der kan hjælpe dem frem. Så må man give dem løn eller hvad fuck det er, altså det nytter jo ikke noget at sidde jamen hvad kunne du tænke dig, jamen så skal du ud og have kørekort, jamen så rejser vi lidt, det hjælper ikke du ved, de syntes bare det er fedt. Så lige så snart de kommer tilbage så laver de nye ting også tilbage hvor de kan tjene penge fx, så man når at finde en arbejde til dem hvor de kan tjene 14-15000 lad os bare sige det, de arbejder jo for deres penge du ved, lige pludselig så har de penge, så bliver de træt, så lav noget træning på dem også, en plan for dem hvad de har lyst til du ved. Men jeg sys bare nu ik du ved, der er ikke noget. Så der er sku ikke så meget hjælp.

Medint: hvordan har du brugt dine kontaktpersoner, hvis du har haft nogle igennem forløbet?

K: altså jeg har haft kontaktpersoner en gang, altså det var for nogle år siden du ved ik, så hvad brugte jeg det til, altså jeg fik lejlighed og sådan, altså de hjalp en lille smule, men der var ikke så meget for jeg røg ind igen, så gad jeg ikke rigtig det der med kontaktpersoner så, jeg har ikke rigtig oplevet det. Men altså jeg kunne forestille mig, at hvis der var bedre tilbud havde jeg ikke været så dumt ik', såå kunne det være det havde hjulpet mig og min liv havde været anderledes ik'.

Medint: så det at man bliver hanket op i det hjælper ligesom?

K: altså det hjælper, hvis man ikke kan komme op af sengen og der er en der kommer og banker på, ding ding klokken er otte, nu tager du på arbejde forstår du. Det er sådan det skal til, altså stille og rolig, drikke en kop kaffe. Så næste gang så gør du det i en uge også til sidst så lærer du det også kommer du kvart i otte forstår du.. såå..

Medint: så man bliver simpelthen lidt doven af at sidde i fængsel?

K: ja det gør man jo, det er da klart, altså jeg gider sku da ikke når jeg kommer ud, jeg sover til klokken halv tolv ik, altså så står jeg op også er jeg lige i bad og spiser lidt middagsmad også er der lige fællesskab du ved ik, så er den dag halvt gået sådan tænker jeg du ved.

Int: hvordan er din hverdag i fængslet?

K: det kører bare sådan, to gange besøg om ugen også er der fællesskab hverdag, hvor du så skal man træne og lave mad ik'. Så weekenden der er det bare fællesskab fra morgen af du ved. Så det er det samme.

Int: så man står sådan op når man vil og?

K: ja ja, altså ja, der kommer morgenmad ik, første siger de godmorgen og åbner døren, også ti min, et kvarter efter kommer der så en betjent og servere det der mad rundt. Også hvis du ligger og sover så går de bare videre, også kommer de igen klokken halv tolv og der kan du også bare sove videre hvis du vil, så lukker de dørene igen også kan man så vælge at stå op og gå i fællesskab fra klokken halv tolv af.

Medint: ville det hjælpe dig hvis der var sådan noget lidt mere, nu kalder du det fællesskab, at du skulle gå til morgenmad og der var et bestemt tidsrum hvor du skulle

Fængslet som resocialiserende institution?

stå op, ville det måske forbedrede dig når du skulle ud, men de her faste rammer som startede i fængslet?

K: nu skal du også tænke på en ting ik', altså, det kunne selvfølgelig godt hjælpe men i min situation der er det bare sådan lige for tiden at jeg skal have dom her d. 3, så jeg tænker meget over det du ved, så forstå mig ret. Selvfølgelig i perioder ville det hjælpe mig at stå op og en rytme du ved ik', men ikke lige op til det, der vil jeg bare slappe af, og sove længe du ved, men det er klart hvis man kunne lave et system hvor man kunne stå op hver morgen og spise morgen mad og sådan, fælles morgenmad, men det har vi ikke, så hvem gider at står op klokken otte om morgen også står man op og spiser lige lidt mad også sidder man bare og kigger ind i væggen med fjernsynet du ved, til klokken tolv, hvem gider det, så kan man godt sove.

Medint: hvordan kunne du godt tænke dig din hverdag var herinde i fængslet?

K: Altså have mulighed for at træne hverdag du ved, lave mad hverdag, det betyder meget jo, sådan nogle ting du ved så.

Medint: så i har egentlig ikke så meget at tage jer til når det egentlig kommer til stykket?

K: nej altså du ved, jo det har man jo, jeg har da meget af tage mig af, når vi har fællesskab og man har travlt med træning du ved, det er lige med et min at det passer det hele ik', du ved, når maden ligger på tallerken, så skal vi låses inde igen du ved ik', så der er meget at tage sig til du ved ik', bare du skal lave en lagkage det tager en time du ved så ik' i et fællesskab ik. Forstår du?

Medint: Ja. Men kan i så kun lave mad herinde eller har i andre sådan aktiviteter udover i kan træne eller lave mad?

K: man kan træne også har vi så gårdtur ik', også har vi så bordtennis men det er ikke så, lidt smadret borde du ved ik', så der er ikke så mange aktiviteter

Medint: Nej

K: så er der løbebånd du ved, så løber man, så løber man et kvarter hverdag ik' eller hver anden.

Int: Er du nogensinde blevet tilbudt undervisning eller?

K: Jeg har ikke fået tilbudt det, men der er mulighed for det.

Int: Okay.

K: Så, fordi det er alt for tidligt om morgen, ellers så havde jeg tænkt mig at tilmelde mig til skolen, og der er mulighed så, så,

Int: kunne du forestille dig, at det ville hjælpe dig at få tilbudt noget undervisning senere på dagen?

K: Ja altså jeg vil altid kunne forbedre mit dansk jo, ikke fordi jeg har problemer med at læse eller skrive jo, men forbedre min stavelse ik.

Int: hmm

K: sådan som ja, det ville jeg gerne gøre noget ved. Sådan under min afsoning forbedre.

Int: okay, så du er blevet tilbudt det, men det har kun været sådan meget tidligt om morgen?

K: ja, men du skal regne med at den første time jeg står op om morgen der fatter man ikke en skid. Så sidde der i en skole, så tænker man, hvad er det hun siger du ved ik', så vil man bare sove ik.

Int: men er du så blevet tilbudt dansk eller hvad har der været for nogle tilbud?

K: Altså jeg har snakket med skolelæren her på stedet, hun sagde også at der er mulighed for at komme op et sted. Så det vil jeg gerne.

Int: Okay

K: Altså herinde ik'

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: okay. hvad tænker du sådan, du ville kunne gøre anderledes når du kommer ud igen for ikke at komme tilbage til kriminalitet?

K: altså jeg vil sige det på den måde, nu har jeg styr på mit liv, altså denne her gang ik' vil jeg sige. Altså jeg var ude næsten ca. 20 måneder ik' og nu sidder jeg for en lille paragraf for vold ik', og ja politiet mener, ja altså, politiet pisker en stemning op og sådan, men altså jeg have jo styr på mit liv da jeg var der. Så jeg ved hvor jeg skal starte fra og jeg arbejdede også lige inden jeg kom ind jo. Så der var ikke. altså en gang om ugen ikke, en gang på et værksted ik', hvor jeg lavede min bil og sådan, det var fint

Int: så det ville du gerne vende tilbage til?

K: ja altså bare stille og roligt ik, det har taget mig et år, næsten halvandet år at komme frem ik, du ved, så snakkede jeg så med jobcenteret hvor jeg så fik et job hvor jeg var der en gang om ugen, også sagde jeg så, jeg vil gerne derned to gange om ugen du ved, så kom jeg derned to gange om ugen faktisk også, halv ni mødte jeg op, så det var tidligt du ved, så det var godt nok, jeg havde styr på det du ved, også gik det galt ik',

Int: du har altså selv skulle kontakte jobcenteret eller hvad (afbrydes)

K: altså jeg har selv skulle kontakte dem, men der gik lige et år med at slappe af og sådan ik, passe mig selv og ca næsten halvandet år kontaktede de mig ik'.

Int: De kontaktede dig?

K: Ja men sådan, hvad vil du gerne lave og sådan, jeg vil gerne arbejde med, med mennesker sådan pædagog artige ik, de jeg forsøgte du ved, jeg ville gerne lave noget med de unge du ved ik', det havde jeg ikke mulighed for, ikke ressourcer penge og bla bla og sådan ik'. Det var der ikke mulighed for, det var noget med du ved, med at man skulle uddanne sig, også fik jeg så tilbudt om værksted, hvor vi passer os selv, og stille og roligt træner og sådan noget 3 timer om ugen ik'. Så tænkte jeg jo det kan jeg da godt, så lærer jeg lidt om biler ikke også, fordi jeg har jo bil, og den går hele tiden i stykker forstå mig ret, så er det bremserne der skal skiftes så er det meget rart at kunne skifte dem. Altså jeg kunne ikke engang skifte olie, det lærte jeg dernede, så det var sådan et skridt frem og sådan, men så gik det så galt. Men jeg er indstillet på bare at komme ud og bare slappe af du ved.

Int: hvor lang tid sagde du der var til du blev løsladt?

K: det ved jeg ikke endnu det finder jeg ud af på, d. 3 skal jeg i retten ik'. Jeg har så også siddet 3 måneder nu.

Int: når okay, hvordan med, hvordan ville din ideel hverdag se ud, altså hvordan vil du gerne have din hverdag skal være? (afbrydes)

K: Første måned skal jeg lige slappe lidt af, skal jeg lige trække vejret, også bare stille og roligt, kontakte de forskellige kommuner, hvad hedder det, jobcenteret prøve at starte forfra. Også sidde og snakke også tager man den derfra.

Medint: føler du at når man sidder inde i fængslet eller arresten at man bliver meget afskåret fra dem udenfor?

K: altså jeg har det sådan, at jeg for brev udefra, okay nu for jeg så besøg to gange hvor det først var sammen med betjent hvor man havde besøg af sin kæreste, det var lige som at sidde her, det er irriterende du ved, men så fik jeg det fjernet til sidst ik' også. selvfølgelig er man afskåret, du kan ikke kommunikere med nogle, jeg kan ikke bare sige og sige hvad så bror mand, til mig bror, eller hvad så skat, til min dame, det kan jeg ikke gøre.

Medint: så du føler man bliver anderledes? (afbrydes)

K: fuldstændig, hvis jeg skal kommunikere, så den eneste måde jeg kan gøre det på, er ved at ringe til min advokat og bede ham om at ringe og kan du lige sige sådan og sådan til hende. Så ringer han så tilbage efter en time eller to og siger så hvad jeg har sagt

Fængslet som resocialiserende institution?

jamen det er fint nok og sådan. Også nogle gange kan man ikke få fat i sin advokat du ved også.

Medint: så nogle gange ville det hjælpe med noget mere personlig kontakt?

K: jamen selvfølgelig hjælper det, det er da klart. Du tænker på din familie, du har også en hverdag uden for, forstå mig ret. Som du skal følge med i ik', det er lidt svært når du sidder herinde. Det er det jo, du skal jo snakke med din familie hver dag, eller din kæreste du ved, det er lidt mærkeligt at komme ind og ikke have nogle også i to timer så sidder man bare også kan man skrive et brev.

Int: hvad med sådan dit netværk, altså sådan herinde, eller nogle af dem du har været sat ind sammen med, er det nogle du snakker med de gange du har været ude, løsladt?

K: ude? Altså du tænker på nogle af dem jeg har siddet sammen med?

Int: altså nogle som (afbrydes)

K: Ja ja jeg har kendt mange mennesker, rigtig mange faktisk, altså det der med vennerne, altså jeg sad der da jeg var 15 år ik'. Så sad jeg lang tid sammen med nogle, så jeg lærte mange at kende, alle mulige mærkelig steder fra, du ved. Så lige pludselig blev man lidt ældre du ved, jeg har faktisk fået mange venner herfra du ved, det er lige som et eller andet klub altså forstå mig ret, altså fængsel er ikke lige frem hårdt forstå mig ret. Det er bare spild af tid sys jeg.

Medint: Så hvis man skulle ændre noget, efter din mening og gøre fængslet mere? (afbrydes)

K: fængslet for fanen, det er ikke noget, altså. Altså det eneste der straffer mig er bare min familie ingen andre, altså jeg er fucking ligeglad om jeg så skal sidde her i ti år, jeg ved hvor jeg kommer hen og jeg skal nok komme igennem det der altså forstår du. Altså jeg tænker bare familien, det er dem jeg sidder og tænker på, de for det dårligt så. Altså jeg tror sku ikke at fængsel gør nogle bange, altså hvad er fængsel, altså forstå mig ret, det er ikke sådan at du ikke for mad, du har dine cigaretter, du har din musik, dine dvd du har din playstation, du har dine bøger du kan, forstå mig ret,

Medint: så hvad tror du der ville hjælpe på andre kriminelle, hvis de skulle ind og de virkelig skulle ændre sig og ikke røg ud i kriminalitet igen?

K: altså jeg vil bare dem der sådan som mig ik', ikke fordi det er umuligt altså, jeg vil gerne slappe af når jeg kommer ud ikk' men det er lidt svært ikk', sådan en som mig, der har været ind og ud. det er 14-13 år siden jeg røg ind først og fik to år, så tænker man bare du ved, ligesom løbet er kørt ikk, du ved, så [tænkepause] der tror jeg ikke rigtig du ved. Det er bare mere dem der kommer ind første gang eller anden gang du ved, man skal ta' fat i ikk', gøre dem bange... sådan så de ved hvad det handler om ikk, fordi, du ved, til sidst det er ligesom der bliver krævet noget seriøst (???) hvis du sad der i en uge ikk, hvis det bare var f.eks. dig og du ville sætte dig herind i en uge så ville du bare [...] du ville blive sådan mærkelig du ved, ikk. Men så lige pludselig en måned efter du ved ikk, hvis du sådan wow, så begynder du bare sådan du ved og så du kommer ud så siger de lige pludselig til dig du ved, du skal prøve det en uge, du kan sagtens ta en uge, forstår du?

Int: mm (bekræftende)

K: det betyder ikke noget jo, altså, til sidst, det er ligesom, du vænner dig til det, det betyder ikke noget

Int: okay

Medint: Hvordan skal man så gribe fat på de der, og skræmme dem? De der førstegangs og andengangs indsatte?

K: men altså.. man er vild mand. Man vil leve. Prøv og forklare dem du. Så få nogen der har prøvet du ved. Til at snakke med dem. Og så hjælpe dem. Når du kommer ud, ”jamen hvad har du tænkt dig at lave” ”ja jeg ku godt tænke mig mureruddannelse eller

Fængslet som resocialiserende institution?

et eller andet” eller hva faen, male. Nå fint, seks måneder før så begynder man. Du ved. Et eller andet skole man kan starte i. så...

Medint: føler du der er mange begrænsninger? Fordi man er kriminel

K: men der er jo også, der er jo også kriminelle i systemet er helt fucked up. Altså sådan en som mig f.eks. ikk. Jeg har slet ikke nogen rettigheder. Når når når, når jeg får min dom så ryger jeg i Nyborg og Nyborg der må jeg ikke altså, det er en negativ stærk[uforståeligt]afdeling og dvs. jeg har ikke adgang til, hvad kan man sige, fællesaktiviteter, så må jeg ikke have kontakt med andre, du ved. Forstå mig ret. Så... int: okay

K: man kan ikke sige sådan altså, denne her retssystem, altså det er, en system den er helt forkert skruet sammen. altså Der er ikke noget [tænkepause]

Medint: ja

K: man skal hjælpe dem, hva ska vi sige? [tænkepause] Altså du skal virkelig sidde og hjælpe dem før, seks måneder før, så skal du virkelig, bruge tiden på det og sådan noget, det er det. Altså der er ikke, det kunne du aldrig nogensinde få gennemført i Danmark [sukker] fordi der er ikke engang ressourcer til tænker jeg, til næsten at være på vagt. Det bliver sku svært. Der skal sidde nogen og tage sig af og bruge tid på det. Det er det vigtigste. Det er jo... så...

Medint: så du mener hvis der er omsorgssvigt, så er det en af grundene i fængslet... (afbrydes)

K: ja, ja det er jo altså. det er da klart altså, hvis der er en der gerne vil, altså virkelig vil og hvis han ikke får muligheden for det mand, så han ikke kan få den hjælp, forstår du, så lige pludselig så kommer den der hvor han er ligeglad, altså forstå mig ret. Så hellere prøve, altså gå den så går den jo. Så man jo. Altså der er mange der kan reddes på den måde. Og hvis der ikke er nogen der hjælper dem, hvad kommer man ud til? jamen altså venner. Får man sku da ikke noget hjælp der fra. Altså dvs. så bliver man virkelig hårdet. Så kommer han ind og så er det bare... så bliver det en del af den liv jo. Forstå mig ret. Om du selv vil, eller hvad fanden du gør. Penge mand. Gøre sådan og sådan og sådan. Du har ligesom systemet i hovedet. Laver du lige penge.

Int: er der noget, sådan, ønskejob, du rigtig godt ville kunne, altså du rigtig godt kunne tænke dig og være, men du har så kan være, fordi du er blevet dømt for nogle ting?

K: arh men ønskejob altså, jeg ville bare gerne arbejde jeg ville, ligesom andre mennesker du ved.

Int: okay

K: det vil jeg meget gerne. Mm. Så... [tænkepause] så må jeg sidde og overveje om jeg skal tage den toårsuddannelse ik' når jeg kommer ud. Og så prøve og starte noget op selv.

Medint: Hvad var det for en uddannelse?

K: det er pædagog. Men jeg snakkede med en der hedder X der også arbejder her ikk. Og han sagde: to år skal man ta' så og så var det noget med at det tredje år, det behøver man ikk'. Det var noget med der er et eller andet. Småbørn eller sådan noget. Det har jeg ikke brug for. Altså to år ikke også'. Så kan du også undervejs. Hvad hedder det... mens du er i skole, så kan du ta' arbejde og sådan noget. Samtidig og sådan noget, det er squ da. Så...

Int: så hvis øh du mener at hvis at, inden du røg tilbage i kriminalitet, så ville det have hjulpet dig hvis du måske var blevet tilbudt et eller andet job der passede dig og sådan nogen ting?

K (imens): selvfølgelig

K: selvfølgelig altså. Det da klart altså. Det... [tænkepause] hvis man ku få noget men det, det, der er mange gange hvor man kommer ud og så, slet ikke noget hjælp vel.

Fængslet som resocialiserende institution?

Sidder og tænker på noget andet. Hvis vi siger der ikke er nogen lejligheder eller noget. Og jeg skal uden sådan du ved om to måneder. Og mine papirer ligger der og alt det der. Så kan jeg bare sidde på sofaen. Der er ikke nogen der kommer ned og siger, men ”K” skal vi ikke, finde en lejlighed, altså forstå mig ret. Jeg skal selv hele tiden du ved. Altså der er ikke noget hjælp. Jamen det er lige før, nu kan jeg ikke engang gå hen til kommunen altså forstå mig ret. Så skal de ringe og så skal de ringe tilbage

Int: okay, ja

K: det er lidt besværligt du ved.

Medint: når du så har været, jeg tænker hvis du har været på jobcenter. og snakke med dem, føler du de er ligeglade med dig eller hvordan... (afbrydes)

K: Arh men altså jeg vil så sige at hende jeg havde i jobcenteret hun var meget sød og snakke med, du ved. Så der var meget, øh fint, det ku jeg godt li’ ligesom, så hun kom ligesom du ved gennembrud, kom igennem, fik mig til at arbejde, så det var meget godt. Det var lige før jeg ikke mødte op og der var nogen gange jeg kom træt, nogen gange jeg ikke sov du ved. [mumler] Jeg mødte op... næsten hver gang ikk. Men så til sidst der begyndte jeg bare at møde op normalt og du ved. Og så begyndte jeg så at arbejde og så sagde hun så sådan, hvad kunne du tænke dig og du ved, virkelig lyttede til hvad jeg ville du ved ikk, så prøvede jeg mulighederne og så også med bil du ved. Og så prøve at forklare hende med bil. Og så kunne du gå ned og bygge på din egen bil. Og det havde jeg helt glemt så tænkte man nå ja du ved. Det er ikke engang løgn mand. Så tænkte jeg fint nok så tager jeg bare nogen timer og så synes jeg det var sjovt i starten. Så tænkte jeg til sidst, nå ja det begynder at være sådan noget jeg ku blive ikk. Da jeg så begynder at arbejde to gange om ugen så spurgte jeg om jeg så ku... eller tre timer ekstra om ugen ikk’. Det fik jeg så lov til ikk. Så glider det frem stille og roligt.

Int: men så du mente så, at det var sådan rent økonomisk at du kom tilbage til kriminalitet igen? At det var det der var... (afbrydes)

K: nej det var øhhhhh faktisk øh. Jeg har aldrig de sidste tre domme jeg har aldrig siddet for noget økonomisk. Altså kriminalitet

Int: nej

K: ...det eneste det er øh vold og våbenloven og sådan. Vold. Skyderi og sådan noget.

Int: nå men jeg tænkte at...

K: det eneste bliver dømt for jeg har slet ikke øh [tænkepause] forstå mig ret. Jeg har altid ku’ begrænse med pengenoget, du ved. Jeg ikke har ikke brug for helt vildt sådan at gå ud og lave penge. Så...

Int: okay

K: så det var ikke mere derfor, det var mere sådan, derfor jeg kedede mig, sådan noget vold noget, så...

Int: okay [tænkepause] så du altså (afbrydes)

K: i starten var det sådan lidt selvfølgelig, der var der jo øh [tænkepause], hvad kan man sige afpresning du ved. Det kan man sige det er jo ikke nogens skyld [griner lidt]. Ej men altså forstå mig ret ikk.[mumler noget uforståeligt]

Int: men så du har modtaget bistand? Når du har været...

K: ja faktisk

Int: okay. Hvad med sådan, din familie og sådan altså, har du... du sagde selv at du ville gerne have mere kontakt med dem og sådan noget?

K: mm. Jamen det der irriterer mig altså. Det er det danske retssystem. Jeg må gerne få besøg. Det er ligesom nu altså. Lad os bare sige du er min kæreste og det er så min storebror [peger på int. og medint.] I får lov til at komme og besøge mig. En gang om ugen ikk. Og så øh, der sidder ikke nogen betjente eller noget. Jeg kan snakke med jer ligesom jeg gør hjemme i stuen det er helt frit. Men jeg må ikke ringe til dem. Det er et

Fængslet som resocialiserende institution?

eller andet. Fordi jeg har [uforståeligt] men jeg har kun fået opgørelse. [uforståeligt] så det er lidt svært ikke forstår du. Og øh, det er lidt irriterende men det jo. Alligevel så for man set dem en gang om ugen, så skal man være taknemmelig for det.

Int: men føler du stadig sådan de støtter dig også altså?

K: jo, jo jeg får den støtte fra venner og så... fra familie. Så... og min dame kommer også så... der er ikke så meget men. Det irriterer mig lidt alligevel. De bliver kede af det og står der i sidste ende. Så...

Int: Ja (medfølende)

Medint: så når du siger der skal gøres et eller andet så er det simpelthen højere oppe i systemet der skal ændres nogen ting?

K: Ja. Altså det er hele systemet. Altså kriminalforsorgen jeg ved ikke om i så det sidst der var et eller andet. Altså jeg kan godt lide at se sådan noget debat og sådan noget nogen gange ikk. Og så med ham der fra kriminalforsorgen, du ved. Hvor der også. Så fortalte de man klager fra højre hånd til venstre hånd du ved ikk. Altså du ved. Det er sådan er systemet ikk. Hvis jeg klager over et eller andet herinde. Altså forstå mig ret. Hvis jeg ikke kan få mulighed for det ene eller det andet. Eller hvis jeg får afslag på frigang eller et eller andet. Så man da træt af det men altså. Så kan man bare sige men altså. Det der du ser det fra. Det er lige før. Herinde der er ikke så meget så der er ikke noget... [mumler]

Medint: så det er ret meningsløst at prøve?

K: Jamen altså det synes jeg, ik. Der slet ikke nogen herinde der sådan. Jeg har det sådan prøv noget positivt her fra fængslet, forstå mig ret.

Int: men mener du sådan at, at nogen af de venner du har fra dine tidligere gange du har været indsat at de sådan har påvirket dig altså til noget negativt eller?

K arh, jamen altså det er ikke så meget på den måde, men det er da klart. Jeg vil da sige. Herinde f.eks. der sidder, der er lige kommet to, de er 18 år, de er ikke så gamle. Øh altså, noget jeg tænker på hver gang der bliver snakket så sidder de sådan her virkelig du ved og lytter. Og jeg sidder bare og tænker du ved for mig selv også forstår du man lærer noget nyt du ved og så gør man sådan og noget. Folk snakker jo hele tiden om hvordan man gør det. Og herinde der er det ikke helt normal snak som det er udenfor der er det kun hvor der er narko og penge, det sådan noget der bliver snakket ikk. Og så det klart jo altså sådan nogen unge mænd sidder bare der kraftedeme som en lærling og så bare lytter ,jaja, og ja men altså kan du ikke skaffe mig noget hash billigt jo men, jo, jo. Når du bliver løsladt så ring du ikk. Jeg kan godt skaffe jeg må ikke lige fyre så meget af du ved. Fint fint. Og når så får kontakt og lærer altså du så skal man gribe ind og altså sige man kan lave et hvor de kan komme hen, ikk. Det ku være en mulighed jo. Ligesom et sted hvor man sætter de unge. Altså væk fra de ældre ikk. Altså der kom en og sidder på dobbelt[uforståeligt] ikk. Knægten var 17 han var lige fyldt 18. jeg ku se på ham. Seriøst. Hans øjne var sådan om morgen [udspilede], den var helt galt. Jeg tænkte bare synd for knægten mand du ved. Han er alligevel knægt du ved du ved. Han har ikke penge han har ikke noget du ved forstå mig ret. Altså jeg sidder bare og tænker, hvad fanden kan i ikke sende ham, den er jo helt galt, send ham hen et sted hvor han kan få hjælp ikk. Han sad bare på sin seng han var ikke i stand til at skifte en lagen vel. Du ved... så...

Int: mener du så, da du så var indsat der da du var femten øh og (afbrydes)

K: altså 15 år det var jo '95 ikk. Kan jeg huske. Det gir, det var to år, '95 røg jeg ind ikk. Der vil jeg sige dengang der var der ikk så meget. Der var der ikke så meget. Øh der blev man meget tilbudt hjælp og sådan noget forstå mig ret. Det var bare når du var sådan lidt øh, hvad skal vi sige, var lidt ligeglad ikk. Men jeg synes bare. Den er bare forsvundet nu fuldstændig. Der er ikke noget hjælp at hente altså. Ikke noget.

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: så du mener sådan lidt jo ældre du er blevet jo mindre (afbrydes)

K: ja men også generelt jeg tænker også på andre

Int: okay

K: jeg, når man sidder og kigger på dem altså f.eks. ham du ved her jeg kan se der kommer ind, altså du ved og sådan noget, altså det er bare synd for dem synes jeg. Altså det er fuldstændig. Altså hvad vil du sige? En 18-årig knægt han har bare begået lidt da han var knægt sammen med sin ven og han ved ikke noget han er så dum til at kunne [tænkepause] øh altså forstå mig ret. Han har slet ikke hjernen med. Hvorfor sidder du der med sådan nogle hårdkogte kriminelle? Øh altså det er jo... her der sidder mange forstå mig ret det er ikke normalt mange der sidder her. Men jeg synes bare det er fuldstændig forkert. Ikke også. Altså...

Medint: Tror du hvis du havde haft sådan nogle lidt positive rolle øh eller forbilleder da du var yngre, havde det hjulpet?

K: selvfølgelig jo altså. Det var så fucked up vores jo altså. Det forbillede vi havde han var ikke forbillede, forstå mig ret. Så på den måde øh, var det at vi så op til ham og øh det var kriminalitet forstår du? Vold og det var sådan nogen ting du ved ikk. Det var ham vi så op til du ved dengang. Han var ældre end os. Så... sådan er det også nu jo når jeg kommer ud så er det jo klart altså du ved. Vi har mange drenge med i vores klub. jeg ku få dem til hvad som helst ikk. Forstå mig ret ikk. men jeg vil gerne du ved [tænkepause]prøve at skrue lidt ovenpå forstår du prøve og man må godt love dig tyve år forstår du, så man skal begynde og tænke sig om ikk. Prøve og gøre noget godt og så... du kan også se regeringen nu men altså. Jeg er selv udlænding selv når jeg er født og opvokset i Danmark, men det gør også sådan dårligt indtryk på en når du hører du er udlænding der og sådan, den der racistiske stemning der. Lige for tiden. Det irriterer også en ikke og sådan.

Int: så det også lidt en barriere for dig?

K: ja men altså også prøve at hjælpe nogen der går [tænkepause] altså det vil jeg da meget gerne hvis jeg ku bidrage med et eller andet. Og så... Gøre en lille forskel.

Int: men har du sådan tænkt dig at benytte dig af din kontaktperson når du sådan skal ud

K: nej altså der er ikke nogen kontaktperson vel, altså det eneste jeg regner med, kriminalforsorgen ikk. Så... [tænkepause] så må jeg så prøve at se øh selv, øh finansiere selv og du ved øh,

Int: så du altså bliver du ikke tilbudt nogen tror du eller vil du bare ikke benytte dig af det?

K: nå men der er der meget af det jeg øh jeg øh har forsøgt og forsøgt og forsøgt du ved. Bare altså til sidst så, jeg gider ikke mere forstår du, jeg kan selv, jeg er selv i stand til at åbne en [klub]så hvorfor sku jeg, så kan jeg selv gøre det og så har jeg så snakket med "X" som også vil gerne arbejde dernede så sådan i en periode ikk. Og så, så kan jeg så gå i skole samtidig og have det kørende... så... jeg sidder og tænker meget altså... om jeg skal udrette noget. Det er i hvert fald noget jeg kunne tænke mig. Så...

Int: så det er muligt for dig at få en pædagoguddannelse?

K: ja... Og der er ikke noget hjælp og hente altså der. Selvfølgelig jeg vil sku, det kunne være perfekt hvis de sagde til mig Kalim gør sådan og sådan, jamen det er fint, altså jeg kunne sagtens, jamen altså forstå mig ret, jeg kunne bare åbne en byklub, forstå mig ret ik'. Forstå mig ret ik', jeg ved, du ved den anden vej ik', det er ikke for sjov jeg sidder og siger til dig, at jeg skal have en du ved, en øh sted for de unge også vil jeg gerne arbejde også kan de ansætte nogle selv på kommunen ik'. Det er ikke noget...

Int: men du sagde at du havde været indsat i nyborg før, hvor skal du hen nu?

K: ej men jeg håber ikke jeg kommer derned igen.

Int: det håber du ikke?

Fængslet som resocialiserende institution?

K: nej ikke på den måde, det er bare mere ressource, det er for langt ude.

Int: okay, jeg tænke mere om sådan, hvordan var hverdagen der? Altså var der flere rutiner eller?

K: ej men jeg sad på sådan en speciel afdeling der ik, så jeg havde jo ikke samme aktiviteter som andre, vi passede os bare selv, altså forstå mig ret, lave køkken, mad, det er sådan lidt anderledes, hvor der er plads til otte, også er der køkken, træning sol og, også er det total flot dernede, der er ikke noget , rigtig flot afdelingen men, i forhold til det du ved, så glæder jeg mig bare til at passe sig selv, der er ikke noget.

Int: nej okay.

K: også så, ja, du skal selv sørger for tingene ik,

Int: okay, har du mere? (spørger til Medint)

Medint: nej jeg tror ikke jeg har mere, øhh jeg har i hvert fald ikke mere.

Int: nej, er der nogle ting du sys vi ikke er kommet ind på (spørger til Kalim). Noget du vil fortælle eller sådan?

K: nej nej nej, ikke sådan.

Int: okay, men i hverfaldet rigtig mange tak fordi du ville være med.

K: Kan i have det godt.

Bilag 7

Transskriberet interview med fængselsfunktionær Pia

*Tilstede er udover Pia, interviewer Johanne Sparre Rickers (Int.), Louise Aaris
Køningsfeldt (Medint.) og Nanna Elisabeth Mørkegaard.*

*Forinden diktafonen tændes, er Pia blevet briefet om interviewets formål og praktiske
foranstaltninger, ligesom vi har gjort det i de andre interviews.*

Int.: Du er selvfølgelig uddannet fængselsfunktionær. Er du uddannet her?

Pia: Nej, jeg er uddannet inde på Herstedvester i Albertslund.

Int.: Ja? Det er en 3-årig uddannelse, er det ikke sådan, det er?

Pia: Jo. 3-årig skiftevis praktik og skoleophold.

Int.: Okay. Vi kommer ind over forskellige temaer. Først din funktion og nogle mere
praktiske oplysninger omkring dit arbejde. Så kommer vi ind på din rolle her på
arbejdspladsen, overfor de indsatte, og så kommer vi til at snakke om de indsatte, og
hvordan du har det med dem. Kan du beskrive en almindelig arbejdsdag?

Int.: Jamen altså... Altså, det er lidt anderledes at være i et arresthus, end at være i et
almindeligt fængsel. Fordi vi har døgnvagter. Så jeg møder ind klokken elleve eller tolv,
så det er faktisk midt på dagen for de indsatte. Men altså normalt så øh vi vækker dem
kl. syv om morgenen, så giver vi dem morgenmad klokken halv otte, morgenmedicin,
der er nogle der skal op i bad, de skal i retten eller skal til besøg, eller snakke med
advokat eller politi. Så har vi.. øh om mandagen fx har vi bibliotekarere der kommer fra
Roskilde bibliotek, så har vi en lille minifilial heroppe på første sal, hvor de kan gå op
og låne bøger, bestille nogle bøger, danske, udenlandske, cd'er eller hvad vi vil. Så har
vi øh vasketøj om mandagen, de får rent sengetøj. Så kan du ... øh, ja, det er aldrig helt
nemt at vide, om der kommer en advokat eller en politimand. Der er masser af ting, som
du ikke ved. De første ting, halvtolv er der frokost og så er de faktisk låst inde til kl.
fire, og så fra kl. halv tre til halv fire er der gårdture. Og så klokken fire har... de er delt
ind i to etager, den ene etage har åbne døre fra kl. fire den ene dag og den næste etage
har den anden dag. Dem med døre åbne kan lave noget mad, de kan lave noget kondi, de
kan sidde og spille nogle spil sammen, eller hvad de har lyst til. Og så kl. seks om
aftenen når de har fået aftensmad, bliver dørene lukkede igen til kl. syv, så bliver de
åbnet igen hos dem, der kan have dem åbne. Så er der nogle der har mulighed for at
ringe, dem der ikke har fået at vide af retten, at de ikke kan ringe. Og så om aftenen,
igen, de vasker op, træner, bader, og kl. ni bliver de lukket ind i seng og får noget
medicin, dem der skal have det. Det er sådan en firkantet kasse af en arbejdsdag, men
der er jo masser af ting, der ikke kan forudsiges ik?

Int.: Al denne tid, eskorterer du så fangerne rundt, eller hvor er du henne?

Fængslet som resocialiserende institution?

Pia: Jamen altså, jeg er jo på kontoret som udgangspunkt, men øhm selvfølgelig går jeg ned og lukker dørene op, når de ringer på, dem hvor dørene er låst de skal på toilettet eller skal et eller andet til besøg eller noget. Men dem hvor dørene er åbne, de går rundt i huset selv. Så er der nogen af dem, der skal ind i retten heroppe, så skal vi følge dem op i retten, selvfølgelig følger vi dem ud til døren, hvis de skal hentes af politiet. Jamen altså rigtig meget af tiden går med, at man er på gangen og bliver stoppet og bliver spurgt om et eller andet. Altså vi har 25, hvor man... man fornemmer ret hurtigt, hvordan stemningen er i huset, og man fornemmer hvis der er nogen der ikke har det så godt. Det kan være et retsmøde, der ikke er gået så godt, det kan være kæresten har været på besøg og har slået op. Eller et eller andet. Hvor man så er den første til at blive stoppet og så skal man bruge tid på lige at snakke og vende og trøste eller komme med en eller anden forklaring. Det går der rigtig meget tid med.

Int.: Ja. Nu er der selvfølgelig meget forskelligt, hvem der er i dårligt humør og sådan noget. Hvordan vil du beskrive dit forhold til de indsatte, er der nogen, du snakker rigtig godt med? Hvor meget kontakt har du, du har selvfølgelig meget?

Pia: Altså vi har rigtig meget kontakt her, igen fordi det er et lille hus og fordi vi kun er to på arbejde, man er nødt til at være 2 om de 25, og man er man vilkårlig nødt meget på. Som udgangspunkt synes jeg, vi alle sammen har et rigtig godt forhold til de indsatte vi har. Uden det bliver kammeratligt, vi skal ikke være venner med dem, men vi har et godt forhold. Og man snakker meget om alt muligt øh og selvfølgelig er der nogen man snakker bedre med end andre, sådan er det også ude i samfundet. Der er nogen der ikke kan snakke med mig, og så er der nogen næsten ikke kan vente, til jeg kommer på arbejde, så er det bare mig, de vil spørge.

Int.: Ja, det har jo noget med kemi at gøre.

Pia: Ja.

Int.: Men der må også være grænser for hvor meget du fortæller om dit personlige liv, er det noget der er regler for eller?

Pia: Nej der er ikke nogen regler, men det er sådan med at du skal ikke fortælle mere end du vil høre igen. Altså man hører nogen skrækhistorier, om at der er nogen der har fundet ud af hvor man bor og truer ens børn og familie sådan noget. De ved alle sammen her, at jeg har to børn, men de ved ikke, hvad de hedder, hvor gamle de er eller hvor de bor henne, vel?.

Int. Okay. Så der trækker du en grænse?

Pia: Ja, ja. Kommer ikke for tæt på, men selvfølgelig nogen gange, når man snakker så sir man at "det har jeg prøvet engang", men uden ligesom at klæde mig selv helt af og fortælle for meget ik. Men derfor kan man godt sige, det har jeg prøvet før og det kan godt lade sig gøre ik eller..

Int.: Ok. Men altså, har du kollegaer, der fortæller mere, end du gør, eller har du indtryk af, at det er sådan meget generelt?

Fængslet som resocialiserende institution?

Pia: Altså, jeg har oplevelsen af at de fleste har en eller anden grænse, som sir det er okay at sige at har jeg også oplevet med min knægt, eller min kone sir... men ikke sir for meget. Igen, fordi man hører om nogen, der er blevet opsøgt derhjemme. Og så er der så dem, der går helt over i den anden grøft, det sker jo også en gang i mellem. Der er faktisk nogen der bliver med nogen indsatte. Det er så at gå over i den anden grøft, hvis man vil passe sit arbejde, ik.

Int.: Jo. Jo. Altså, hvordan er omgangstonen? Har du indtryk af, at den er hård, er der regler for, at man ikke må bande (hehe) eller man må ikke det ene eller det andet?

Pia: Altså, vores chef siger jo, vi skal være rollemodeller, ik? Så han er også meget efter os med sådan noget med bande ord, det skal vi helst ikke bruge. For hvis vi render og siger fuck dig og sådan noget, så gør de det jo også.

Int.: Det er klart.

Pia: Man skal helst sådan.. selvfølgelig kan man ikke få dem til at tale højskoledansk, men øh det er sådan at man engang imellem siger ”det er sgu ikke i orden det der, vel”...

Int.: Nej...

(Lille tænkepause)

Pia: Eller øh, jeg havde en konfrontation med en ung knægt, som havde kaldt min kollega for en luder ik. Så fortalte jeg ham ”det er ikke i orden det der, vel”. Altså. Jeg kan godt forstå hun ikke gider gi dig det bedste brød eller hvad det nu var, fordi du har lige stået og kaldt hende luder, det er ikke i orden, vel?

Int.: Mh-mh.

Pia: Så nogle gange måske lige få dem til at tænke, ikke?

(Tænkepause)

Pia: Hm... Altså jeg synes ikke at... hm... altså, man skal have humor, ikke? Man skal kunne tåle at få noget igen. Du skal også gi noget igen, altså, hvis ikke man kan rende og lave noget fis med hinanden, så bliver hverdagen for sur. Så den er... selvfølgelig er den hård blandt de indsatte nogle gange, men den er også øh... ja, hvad skal man sige... den er også sjov, altså.

Int.: Mh. Ja.

Pia: Men selvfølgelig skal man så også være god til at vise: Nu er grænsen nået, nu er det ikke sjovt mere, nu siger jeg fra, ik`, altså. Fordi ellers så.. mister man jo respekten, både.. både for hinanden og de mister også for os, ik?

Int.: Jo. Selvfølgelig. Øhm. Så er vi mere ovre i sådan noget med, der er selvfølgelig mange forskellige folk der arbejder med mange forskellige funktioner, vi har selvfølgelig undersøgt så godt, vi kunne omkring Roskilde Arrest i sig selv, men der er jo både socialrådgivere og alle mulige andre tilknyttede hertil. Hvordan oplever du...

Fængslet som resocialiserende institution?

hvordan samarbejder du... hvordan foregår det samarbejde mellem fx en eller anden inde på et kontor, funktionær, eller en socialrådgiver, hvad det nu måtte være, altså på et professionelt plan?

Pia: Igen fordi vi er forholdsvist få, så... vi kender hinanden.

Int.: Mh.

Pia: Den socialrådgiver vi har, hun arbejder nede i det, der hedder (KRIF?) Kriminalforsorgen (...) hernede i byen, så kommer hened to gange om ugen og tager sig af de klienter, vi har her. Ellers har hun rigtig meget med dem der er prøveløsladte at gøre, og dem der er i tilsyn og sådan. Og det er jo ligesom... nogle af dem, der har sidder her før, som er røget ned til hende... nogle gange ryger de også tilbage igen, ik? Så øh.. altså vi samarbejder fint. Hun kommer så.. og så... der er nogen ting, som hun tager sig helt firkantet af. Sådan noget med, hvis der skal søges kommunen om hjælp til husleje eller børnepenge og sådan noget. Altså, kontakt til det offentlige, det tager hun sig af.

Int.: Mhh.

Pia: Og så er det så, at... øh, altså ganske almindelige ting, kan man sige... det indsættelsessamtale eller øh kontakt til fagforeningen eller arbejdsgiveren, det... det tager vi os af. Vi får tildelt nogle indsatte, som kontaktpersoner, hvor vi så hjælper dem med det. Hvor det så bare er de store tunge ting, som hun tager sig af.

Int.: Okay, så du er faktisk tilknyttet den enkelte fanges... altså, hvis vedkommende skal tage et eller andet fag, så er det faktisk dig, der... der...

Pia: Det ku det godt være, ja. Eller har kontakt til... hvis... Vi har nogen af de der helt unge, som har nogle mentorer ved kommunen fx ikke, så kontakt den vej, ik?

Int.: Ja. Altså nu er det jo så sådan noget med ... Vi skal jo også interviewe en socialrådgiver omkring det her, og det er jo også noget med, at vi vil gerne have et indblik i, hvordan den der proces med at "tage vare" om fangen, eller tage hånd om fangerne, handlingsplaner og sådan noget. Hvordan foregår det i praksis? Har i sådan en handlingsplan, sort på hvidt, som du også har adgang til?

Pia: Altså øh... det er faktisk... lige nøjagtig lige nu er det meget oppe i... politisk omkring handleplaner. Man mener jo, at hvis man laver en ordentlig handleplan til en indsat, så bliver han aldrig kriminel mere. Altså det er sådan noget stort forkromet som de har inde i Folketinget. Der har lige været øh hvad hedder sådan noget, jeg har lige været på kursus i det, det er virkelig oppe i tiden, så vi har faktisk en øh en gruppe bestående af fire personaler, hvor jeg er den ene, som faktisk laver handleplaner, og så er det sådan at øh at en indsat, som er her, i varetægt, når han har fået en dom, så inden for fire uger efter den her dom er givet, så skal der laves en handleplan på ham. Og så alt efter hvor meget og hvor lang straf han får, så skal man så... hvis de får under fire år, så skal den revurderes hver 3. måned, uanset om han bliver siddende her eller om han kommer til et andet fængsel. Og hvis det er over fire år, så skal den tages op hver halve år. Så man simpelthen går ind og trækker frem om, computeren minder selv om, at man skal revurdere den, så man kan se, hvad for nogle planer man har lavet med den enkelte

Fængslet som resocialiserende institution?

indsatte og så efter tre måneder: Sker der noget? Bliver der taget hånd om det? Eller får vedkommende bare lov at sidde og øh altså rådne op i gåseøjne, ikke.

Int.: Jojo, jo.

Pia: Og det er så lige meget om det er herfra eller om det er fra et statsfængsel, eller hvor det er. Så alle kan gå ind og slå op og læse, hvad der er aftalt, og så sørge for, at der sker noget. Og den følger simpelthen den indsatte fra dag 1. Og både hvis de kun kommer nede i KRIF og kun går i tilsyn eller har betingede domme eller hvis de kommer i arresthus eller fængsler.

Int.: Yes. Så på den måde er der ret... Bred, eller offentlig plan som alle har adgang til?

Pia: Ja. Ja. Lige præcis, så de bliver fulgt ret nøje, men altså, det er jo så heller ikke altid at de bliver overholdt de her handleplaner... Det er jo ikke altid, det virker, men det er jo i hvert fald det, der... der (pause) er formålet med dem, ik.

Int.: Ja... Altså, kan du beskrive enkelte tilfælde, hvor du har oplevet at det virkede. Hvordan har det været, har det været uddannelse, eller har det været...

Pia: Øøhhm... øhm, Jarh.... Altså, der var en som (tænkepause)... frygtelig gerne ville i gang med noget uddannelse. Hvor han havde prøvet flere gange igennem sit liv, men så... han hoppede fra og så var det nemmere at tjene penge og øh... så fandt han pludselig ud af, at han, efter han i trediven år ikke havde haft kontakt med sin datter, hun ville pludselig gerne se ham, kommer i kontakt med datteren og begynder så at tænke lidt anderledes. Og så har jeg jo så mødt ham efterfølgende, hvor han var begyndt på den her skole og har faktisk ikke været inde og sidde siden... Og han er i hvert fald en af dem i skal snakke med, når i kommer ned til...

Int.: Ja. Det var da en god historie. Hvad med dårlige oplevelser, er der noget, der ikke har virket, fx noget der træder frem i din hukommelse?

Pia: Det største problem, kan man sige, det er dem vi har der er misbrugere eller har været misbrugere.

Int.: Ja?

Pia: Fordi selv om de... øh... vi har sådan en misbrugsgruppe her, hvor de sådan øh kan komme ind og blive motiveret til at komme ud af deres misbrug og gå i behandling, og de har så et tæt samarbejde med nogle behandlingsafdelinger på nogle fængsler, og de gør også rigtig godt, og de kan også rigtig godt holde sig på måtten, mens de er ved at... Altså de får sig nogle goder. Det der tit sker, det er at de kommer tilbage til samme miljø, ik, og øh får de samme venner, eller hvad vi skal kalde det, ik, og så ryger de tilbage igen, ik. Og så står de igen og er misbrugere, ikke, og skal bruge nogle penge. De er rigtig rigtig svære at... ændre på.

Int.: Så her i Roskilde har i, hvad har i sådan af programmer til misbrugere?

Pia: Det er ikke et program, det er et forstadie til en behandling, det er sådan en motivationsgruppe. Det er en øh tidligere misbruger, som kører den, som simpelthen kender alle løgnehistorierne og alle smuthullerne så man ikke... man kan simpelthen

Fængslet som resocialiserende institution?

ikke... altså han kan gennemskue alt, ik? Og han ved udmærket også godt, at når de begynder at sidde og snakke om et eller andet, så er det for noget et eller andet de gerne vil have, ik? Og han kommer to gange om ugen, vi har sådan en gruppe på ti, hvor de så... øh, jamen det er sådan noget motivation, hvor han så motiverer dem til at forblive stoffri og så hjælper dem videre på behandlingsafdelinger, ik?

Int.: Jo. Har du indtryk af, hvor mange, der bliver hjulpet af det lige præcis af denne gruppe, eller er det en helhedsorienteret proces, hvor der er flere ting, der sådan ligesom spiller ind, eller hvordan er det?

Pia: Tjaa... Altså jeg vil helst ikke sige, hvor mange det er: Jeg tror, den eneste der ved det, det er Nikolaj, der har det. Og jeg tror da også, at nogle af dem, de vælger at gå med i den der gruppe, fordi det er... for det første er det smadderhyggeligt at komme op til Nikolaj og få morgenbrød hver fredag og hver onsdag, for det andet så giver det nogle fordele at komme ud på en behandlingsafdeling, ik? Så måske har nogen af dem ikke det store misbrug vel, men så får de nogle fordele, ik?

Int.: Jo. Okay. Yes. Med mindre det tema skal uddybes mere (Kigger rundt på andre i gruppen, der ryster på hovedet) Så tror jeg, vi går videre til, så vil vi gerne vide lidt om de indsattes netværk til hinanden, det, du selvfølgelig kender til det. Hvordan er dit indtryk af deres forhold til hinanden, det er selvfølgelig også forskelligt. Altså lige nu fx, om i har nogle grupper, der fungerer godt sammen, eller om de hjælper hinanden og har en positiv effekt eller negativ effekt på hinanden?

Pia: Altså, jeg vil sige at øh... som sagt så er vi inddelt i to etager, og lige nu er det sådan, at den nederste etage, den fungerer faktisk rigtig fantastisk godt. (tænkepause). Der er en del ældre indsatte, der er et par kvinder, som selvfølgelig også giver lidt ro, så er der folk der bare gerne vil have lov at være i fred og ro, og der er ... to... grupper, der laver mad sammen, træner sammen og holder meget fællesskab sammen, ser de samme film og sådan noget og nogen kender hinanden lidt udefra og nogen har kun mødt hinanden herinde.

Int.: Altså når du siger ”ældre”, er de så over 30?

Pia: Over 30.

Int.: Så er de oftest mere stabile, eller hvad skal man kalde det?

Pia: De gider i hvert fald ik øh rende og puste sig op og de gider ikke rende og spille smarte og skal rende og føre sig frem, vel.

Int.: Mere i kontakt med sig selv (Latter).

Pia: Jaaah, jamen et eller andet sted, ik? De behøver ikke vise sig over for nogen, og de skal ikke øh leve op til nogen af de andre, vel?

Int.: Okay.

Pia: Men det har selvfølgelig også noget med... Mange af dem, vi har i øjeblikket, det er førstegangsindsatte, så altså, også...

Fængslet som resocialiserende institution?

Int.: På den etage, der er de fleste førstegangssindsatte?

Pia: Ja.

Int.: Så overetagen, hvad er det for nogle typer, er det sådan... hvad er det for en slags kriminalitet?

Pia: Øh altså, alt mulig forskellig kriminalitet, der er røverier, der er indbrud og der er tyverier, og der er noget brandstiftelse, og der er... vold og alt muligt. Primært er de... Ja, altså, nu så i Kalim, han er jo en af de ældste på den afdeling, ik? Øhm og så har vi en del udlændinge og så har vi så en del øh misbrugere, og tidligere misbrugere. Generelt bare nogen som fylder lidt mere og larmer lidt mere, og som skal spille lidt mere bredskuldrede end dem i underetagen, ik?

Int.: Jo. Okay. Så altså... Hvad gør det så ved fangernes, altså synes du selv, i forhold til personlig udvikling, at de har det godt fx på den afdeling de er? Tror du, det spiller ind i forhold til, om de kommer igen, eller? Det er selvfølgelig svært at svare på, fordi det er individuelt.

Pia: Det er jo aldrig nogen fordel, hvis de føler sig for godt tilpas, vel, eller bliver for glade for at være her. Det skal jo helst være en skræmmende oplevelse, de skal jo helst sige: Aldrig mer'! Ik? Altså...

Int.: Jo.

Pia: Så altså, selvfølgelig. Dem som bare falder ind og siger hold da op, man skulle tro, han har været her hele livet, ik...

Int.: Hvor hyggeligt (latter)

(Lidt latter)

Pia: Ja... Øhm... Der er selvfølgelig også nogen af dem som, som kommer første gang, hvor familien så siger, vi skal nok støtte dig, men det er sidste gang, fordi næste gang så må du klare dig selv, som selvfølgelig også får nogle ting og tænke over ik?

Int.: Ja ”så er vi her ikke mere”.

Pia: Ja.

Int.: Ja, det er jo selvfølgelig... Nu siger du, at de har også fælleslokaler, men er det der, de møder hinanden, er det der, de... Det har du selvfølgelig lidt svaret på, men træner de sammen, spiser de mest sammen, eller?

Pia: Det er lidt øh det er lidt begge dele. Og så har de jo.. de har jo et eller andet... familieagtigt, så hvis der er et eller andet, så hvis der er en eller anden, der er ny i huset, så finder de andre hurtigt ud af det og man synes alligevel det er synd, hvis de skal sidde alene, så bliver de inviteret ind i en eller anden gruppe eller inviteret til aftensmad, ik? Og... det foregår ret hurtigt, altså passer man måske ikke lige ind i den der gruppe der,

Fængslet som resocialiserende institution?

så er man med i den anden gruppe, ik. Det er meget sjældent, der er nogen, der er helt udenfor.

Int.: Er det noget, du i dit arbejde opfordrer folk til, introducerer du nogensinde nogen til nogen andre? Er det noget du går op i at hjælpe folk...?

Pia: Altså, det kommer lidt an på, hvad det er for nogen, fordi øh normalt går det af sig selv og man skal jo ikke begynde at introducere folk for nogen som måske har været kriminelle i 30 år, men altså... Jeg er meget opmærksom på... Vi har en del 17-18-årige, som virkelig ikke burde være her, men som der ikke er nogen pladser til, og ligesom finde nogen, de kan snakke med. Eller også, hvis der er nogen, der sådan er lidt svage, der trækker sig selv, der sidder på cellen hele tiden, så prøver jeg at lukke dem lidt ud, fordi øh det bliver man jo altså skør af, ikke?

Int.: Ja. Selvfølgelig. Altså når du siger de 17-årige, der som ikke har andre steder, simpelthen af pladsmangel?

Pia: Ja.

Int.: Okay. Har du indtryk af, hvordan det påvirker sådan et ungt menneske, sådan at komme i fængsel i den alder, og blive påvirket af noget, der er så hårdt som nogen, der har været inde og sidde flere gange?

Pia: Altså, de er svære, ik, fordi der skal en del til at blive varetægtsfængslet, når man kun er 17 år, så de er lidt hardcore, de er lidt ligeglade. Og deres største problem faktisk, når de sidder her, det er at vi skal holde dem isolerede fra de gamle garvede. Det står i loven. Og så skal de være meget alene... og de keder sig... altså 17-årige, 18-årige drenge de er jo vant til at der skal ske noget hele tiden.

Int.: Der er krudt i...

Pia: Ja, altså, det er sådan noget med, at den største straf, det er... at de keder sig.

Int.: Ja. Har du indtryk af, det kan du selvfølgelig heller ikke altid vide, om de ender i noget igen, men har du indtryk af, hvordan det virker at holde dem væk fra... Eller har det en...

Pia: Altså jeg vil ikke sætte en procentsats på, men jeg vil sige 50/50, nogen ser du aldrig mere, og nogen kommer igen øh og nogen kommer igen mange gange, ik?

Int.: Jarh. Det er klart. Så altså, generelt, så... har du oplevet at der er nogen, der har bidraget positivt til hinandens udvikling, en eller anden?

Pia: (Tænker) Jarh.

Int.: Hvordan har det sådan...

Pia: Vi havde en på et tidspunkt som også havde været inde rigtig mange gange, frem og tilbage, ind og ud, lavet røverier og alt muligt alt muligt misbrug. Og da han var inde her sidste gang, der var han så blevet taget på noget lidt mere alvorligt og ventede en

Fængslet som resocialiserende institution?

længere straf. Og der var han simpelthen blevet enig med sig selv om, at han var blevet for gammel, han gad ikke mere, han skulle skrue ned og han skulle have overstået det her, han skulle være en god far for sine børn. Og så havde han simpelthen en mission med alle de der unge knægte, ik, dem tog han under vingerne, og øh.. ”kom nu” og ”stå nu op” og ”gå nu ned i bad, du kan ikke ligge her og sove”.

Int.: Hm. Og hvor længe sad han inde?

Pia: Hm... jamen, han sad inde i... et halvt års tid, men han fik en dom på fem år, så han havde lige nogen år til sådan at...

Int.: Okay, men han havde en god effekt på...

Pia: Ja. Også fordi han jo var... kendte systemet og han havde været her før ik, og han... Altså de første par gange han sad her var han jo ganske forfærdelig, fordi han øh... ja... altså, man diskuterede jo med ham hver dag ik, og man kunne også lidt komme op og slå med ham, men her til sidst, der havde han lært, at det kunne bedst betale sig at man talte pænt til hinanden, ik?

Int.: Så de lyttede til ham?

Pia: Lige præcis, for han var jo en eller anden de så op til, ik, for han havde jo været i systemet i mange år.

Int.: Ja. Yes. Altså, nu var vi også lidt inde på det der med, at når fx misbrugere kommer ud, så kommer de også ud til et misbrugsnetværk, og så er det svært at holde sig på måtten, men hvilken betydning tror du ellers, at netværk spiller, når de ikke nødvendigvis er misbrugere, men netværk generelt? Hvordan har du oplevet, at det har betydet for, at en person er røget ud i noget igen?

Pia: Det betyder rigtig meget, altså, altså netværk, som du selv snakkede om før, omkring misbrugere, men også hvis nogen af de halvstore drenge der, som kommer fra en omgangskreds, hvor de forventer at ”ham der, han har altid noget godt stof på sig”, eller ”ham der han er en sej fyr”, ik? Så er det svært at komme ud og pludselig sige, ”nu vil jeg ikke være med mere”. Og de har også et eller andet med, de har et eller andet image, de skal leve op til, og de andre forventer, at sådan er det. Og det er benhårdt at blive ved at holde fast i at sige: Nu gider jeg ikke mere, jeg vil noget andet.

Int.: Ja... Så bliver det sådan en selvopfyldende profeti.

Pia: Lige præcis, og alle dem man kender og alle dem, man omgås, er i det miljø der, ikke. Med mindre man bliver kørt helt væk. Det er der jo så også nogen der vælger, der siger, jamen, nu gider jeg ikke mere, men så er de jo så også nødt til at flytte geografisk også, ik, fordi så kommer de over hvor der ikke er nogen, der forventer noget af dem, ik.

Int.: Har du indtryk af, at det er den overvejende grund til, at folk enten ryger tilbage igen, eller at de rent faktisk har begået kriminalitet, det er simpelthen netværk, eller?

Fængslet som resocialiserende institution?

Pia: Ja. Altså netværk, at man kommer tilbage til den samme omgangskreds, det samme miljø, altså, det er jo heller ikke særlig fedt at komme tilbage til Tolstrupgård, hvis man har været med i en bandekrig, vel?

Int.: Nej.

Pia: Altså, så skal man simpelthen fysisk væk og starte forfra.

Int.: Yes. Øhh. Nu var vi også inde på familie, ham der der havde siddet her et halvt år og havde brugt sin familie til ligesom at sige... Er det også ofte noget du hører, eller at det er det, der betyder noget?

Pia: Altså, den klassiske, det er jo at dem, der bliver sidst i tyverne omkring 30, som pludselig får kone og børn og sådan noget og har måske været kriminel det meste af deres liv, men har altså pludselig fundet deres livs kærlighed og fået børn, og hun gider bare ikke være enlig mor mens faren sidder inde. Det kan godt være, hun siger, okay, denne her gang så... men du skal stoppe nu for ellers er jeg daffet ik. Og for nogen af dem, der har det i hvert fald den virkning, at ”jeg vil sørme ikke miste min kone og mine børn”, vel.

Int.: Yes. (Til Medint.) Vil du tilføje noget til den?

Medint...: Nej.

Int.: Så vil vi gerne vide lidt om institutionens funktion. Vi har været inde på alt det her med, hvordan det fungerer, men vi er også interesserede i at vide, hvilken rolle DU synes, fængslet skal udfylde i samfundet, altså Roskilde Arrest, hvilken funktion den skal have for den indsatte: Om du ser den som et sted, hvor der skal straffes, eller om du ser det som et sted, hvor der skal resocialiseres, hvor man ligesom skal gøre alt, hvad man kan for at de ikke kommer igen, at det skal have en afskrækkende effekt. Hvordan ser du...?

Pia: Jamen altså... Det er jo kombinationen af mange ting, ik. Altså vi skal jo... Selvfølgelig hvis folk har lavet noget skidt, så skal de jo have en straf. Men jeg ser det ikke som om at det nødvendigvis er for at straffe, at man gør det. Det er primært, synes jeg, også for de ofre, som ikke skal risikere at møde deres kones drabsmand på gaden dagen efter, eller at det er nogen der har gjort grimme ting ved deres børn. Så man hele tiden sir: Du skal lige holdes lidt væk ind til folk har glemt det, og folk skal lige have en chance for at komme over det. Men... jeg er heller ikke tilhænger af, at man sir: du har fået tolv år for at slå en eller anden ihjel. Så gemmer vi nøglen og så lukker vi dig ud om tolv år. For det tror jeg ikke, de bliver bedre mennesker af, tværtimod. Så kan man komme ud med 12 års indestængt raseri og så er man måske blevet et dårligere mennesker end man var, da man kom ind. Der er masser af mennesker der slår folk ihjel uden det er med vilje. De skal jo have noget andet hjælp end de 12 år ik...

Int.: Jo.

Pia: Delvist kan man sige, det er næsten en større straf for dem selv, at de er kommet til at gøre det her, ik.

Fængslet som resocialiserende institution?

Int.: Ja. Igen, i den forbindelse, hvilken betydning føler du at din rolle har for den indsatte, nu har vi snakket om at du taler meget og har meget personlig kontakt og trøster nogle gange, men har du en opfattelse af, at det.... nu har jeg ikke lyst til at bruge ordet ”nytter”, men hvordan føler du at din rolle er over for den indsatte?

Pia: Jamen altså, det er også noget med at være realistisk, ik? Altså, der kommer... ”jeg ku godt tænke mig det her, ik” og så: ”Det lyder fornuftigt, altså, du har fået et års straf, du er ude om tre måneder, hvorfor skulle det ikke gøre det, er det det du gerne vil?” Øhm... kommer måske og vil gerne læse til jurist og har måske fået ti år, så ”vent lige lidt” eller ”det er måske liige højtravende nok, du skal nok lige slutte 9. klasse først og sådan noget, ik”..

Int.: Ja.

Pia: Jeg vil meget gerne øhm... altså, de kommer meget og spørger om ”synes du ikke” og ”tror du jeg kan blive det” og... hvad vil du bagefter og.. Jeg ved ikke, om det nytter, som du selv siger, men jeg tror da, at det... De vil gerne have råd, og de lytter også, og der er faktisk også nogen af dem, der realiserer det, som vi snakker, om ik.

Int.: Ja. Hvad var din motivation for at blive fængselsfunktionær?

Pia: Jamen altså, arbejdet med mennesker selvfølgelig, og arbejde med mennesker i nogle specielle situationer. Og så synes jeg jo... Jeg var fuldstændig... Jeg elsker jo de der fag, der var på personaleskolen. Altså, samfundsfag, jura, strafferet og sådan noget, det synes jeg bare er interessant også personligt, ik? Altså psykologi og sådan noget, hvor man lærer en masse ting også om... øhm. Og så får vi en eller anden forståelse og indsigt i at kunne snakke med mennesker i nogle pressede situationer, ik. Både positivt og negativt, nogle gange er det ikke særlig rart at.. de ting man skal overrække til dem, men man er nødt til at gøre det alligevel ik? Og så prøve at gøre det uden at man starter en konflikt, ik, men øh...

Int.: I forhold til den gruppe i har på de 10 med den tidligere misbruger, der styrer gruppen der, hvad har i ellers af tilbud her i Roskilde Arrest, er der noget af det, som du er med til, ikke nødvendigvis at bestyre, men noget lignende? Har i nogle kurser her, som du er med til?

Pia: Altså vi har jo ikke så meget plads og så mange ressourcer. Vi er et arresthus, ik, og det er jo meningen at folk skal være her i kort tid, ind til de får dom, men altså med ventetiderne i retten i øjeblikket og de der kæmpe fx narkosager, der tager flere år, der sidder de her tit lang tid, ik, og det... Vi har faktisk ikke nok at tilbyde dem til det. Altså vi har jo hende skolelæreren der kommer og underviser oppe i skolen en gang om ugen, hvor hun også har nogle forskellige klasser, og så har øhm om sommeren har en til to vagter, hvor man arrangerer sådan noget grillarrangement ude i gården hvor alle sammen griller... Altså bare for at lave noget andet, ikke, så... giver man lidt igen og så giver de lidt den anden vej, ik, og de føler at det er fantastisk, ik?

Int.: Jo. Så de har lange ventetider, og det at skulle sidde og vente på en dom, og du ikke føler de har nok plads her til at kunne give de her tilbud til folk, hvilken påvirkning har det, føler du, på de indsatte?

Fængslet som resocialiserende institution?

Pia: Jamen, nogle af dem bliver jo dybt frustrerede, for det er jo ventetid... Du ved ikke hvor lang tid, du skal være her, og du ved ikke, hvornår der sker noget, og nogle gange når man skal have fat i et eller andet, så er der ikke nogen, der tager telefonen, og... så nogle af dem bliver jo rigtig frustrerede og nogle af dem bliver også bare... luller sig selv ind i en eller anden, hvor de sover det meste af dagen og er vågne om natten og bare bliver sådan noget... sådan noget øv, ik?

Int.: Ja...

Pia: Og så har vi sådan en... så nogle gange har vi så mulighed for, hvis der er nogen af dem, der bliver virkelig virkelig frustrerede og virkelig trætte af det, så kan man lave en byttehandel, og bytte dem med et eller andet andet arresthus, hvor der er nogle andre ting, nu er det sådan ret sjældent at vi har rigtig mange kvinder her, men hvis der kun sidder en kvinde kan man måske bytte hende til et sted, hvor der er en anden kvinde, hun kan snakke med, ik. Altså sådan nogle ting gør vi da også. Men nogle gange er vi lidt hæmmede af, at politiet siger, at de skal blive siddende her, fordi så længe sagen efterforskes, så vil de ikke ligge og køre med dem, og de vil selvfølgelig helst have dem så tæt på, som muligt, ik.

Int.: Så hvis der nu var muligheder og plads til at lave her, hvilke tilbud har du så indtryk af virker, og når jeg nu siger virker, så mener jeg selvfølgelig så de ikke vender tilbage, eller at de bliver gladere mennesker?

Pia: Altså mit indtryk er, at det næsten er lige meget hvad, bare du... bare du viser interesse. Det kan næsten være at sætte dig ned og spille backgammon... Det gør vi også nogle gange, eller går ud og spiller bordtennis eller basketball med en der sidder isoleret, ik?

Int.: Bare man viser interesse?

Pia: Lige præcis. Viser interesse og lige bruger fem minutter på at snakke med en eller anden som måske er ked af det ik. Det er en stor del af det. Der hvor jeg var før og der var mulighed for det, der lavede vi... Der var en gymnastiksal, ik, så kunne man gå over med nogen og spille badminton eller noget bold eller så har vi lavet sådan et madlavningsprojekt for folk som fik meget medicin, som havde taget meget på, altså sådan et slankeprojekt. Men altså i bund og grund så er det et spørgsmål om at vise interesse. Og nogle gange så kan det være nok bare at... ”nu skal vi lige ud i gården”.

Int.: Ja...

Pia: Får næste gårdtur, så går vi lige og snakker lidt eller ryger en cigaret eller hvad vi nu finder på.

Int.: Ja, det giver jo også mening. Ja, det her har vi jo også været inde på, men oplever du sådan personlig udvikling generelt altså blandt de indsatte, er det så oftest i en negativ retning eller en positiv retning, hvad synes du opholdet her gør ved folk generelt?

Pia: (Tænkepause) Jamen altså, jeg har jo oplevet begge dele, som nu med ham der som vi snakkede om, som var gammel og garvet og som nu pludselig blev et bedre

Fængslet som resocialiserende institution?

menneske, ik, som skulle hjælpe alle andre. Og jeg oplever også nogle som bliver.... som bliver... frustrerede og bitre og som bare skal sidde i lang tid, og de synes det hele er uretfærdigt, ik, men generelt så synes jeg faktisk at det klientel, vi får, i forhold til, da jeg startede i systemet, de er... det er blevet mere råt.

Int.: Det er blevet mere råt? Har det noget med alder at gøre eller har det noget med typen af kriminalitet?

Pia: Det har... ja, dels noget med alderen, men også noget at gøre med at øhm... uden at være racist, at der kommer nogle andre kulturer, som har nogle andre normer, som... det... Altså da jeg startede var det jo utænkeligt, at man brød ind hos Fru Jensen i hendes eget hjem og stjæler ting fra hende, ik?

Int.: Jo.

Pia: Det kan godt være, man kunne finde på at tage hendes taske på gaden, men man kunne ikke finde på at gå hjem og gøre det derhjemme, vel.

Int.: Så din oplevelse af de her mennesker, når du siger, de er blevet mere rå, påvirker det dig i din omgang med de her mennesker her, gør det at du føler, du nogle gange er nødt til at lægge... Forstå mig ret, ej nu kløjes jeg lidt i det (hehehe). Føler du at du behandler folk anderledes alt efter, hvilken form for kriminalitet, de har begået? Er det noget du kommer til at gøre automatisk nogen gange, eller?

Pia: Altså, jeg har den holdning, at jeg behandler alle ens, indtil de har bevist, at de ikke er det værd. Jeg behandler dem ens, de får lov til det samme, jeg taler til dem på samme måde og respekterer dem som mennesker, selvom de har lavet noget skidt, indtil de har bevist at de ikke er den respekt værd, eller at de begynder at svine mig til. Altså ikke min uniform, det kan jeg godt klare, men personligt.

Int.: Som menneske, ja.

Pia: Altså inde på, da jeg startede på Herstedvester, der var jo rigtig mange sexkriminelle. Og hvis ikke man øh altså man er nødt til at behandle folk ens, man kan ikke sige, at fordi du har voldtaget en lille pige, så skal du behandles anderledes. Altså det siger vores lov jo også, at det må man ikke, der må ikke være straf i straffen. Altså otte år er otte år uanset, hvad du har lavet, ik.

Int.: Ja.

Pia: Også, man begynder... Altså jeg ved jo godt, hvad folk har lavet, men det er jo ikke noget, jeg tænker over i hverdagen. Jeg tænker mere over, hvordan de er som personer overfor mig.

Int.: Nu tænker jeg lidt på det der med tilbud og kurser, hvad folk de vælger og hvorfor. Er der nogle ting, som er obligatoriske i den indsattes hverdag? Er der noget, man skal deltage i, noget som inden for kriminalforsorgen, at noget skal være obligatorisk? Kurser, uddannelse og...

Fængslet som resocialiserende institution?

Pia: Ikke obligatorisk. Altså de der folk, vi har med at gøre, der kan man ikke gøre noget med tvang. Altså, der er jo masser af tilbud rundt omkring. Ikke så meget her ud over vores misbrugsprojekt, hvor man kan melde sig, men de er nødt til at ønske det selv, ellers får de ikke noget ud af det, og du kan ikke bruge det til noget, hvis du siger, ”du skal komme” så kan de sidde 20 timer i et eller andet anger management-program, hvor de ikke får noget ud af det. Og det er spild af ressourcer.

Int.: Selvfølgelig, ja. Så hvor meget oplever du at folk tager imod de her tilbud?

Pia: Jamen altså, jeg oplever jo nogen som siger lige med det samme: ”Jeg har et problem, jeg vil gerne i behandling for... Nu er det tredje gang, jeg har været ude til julefrokost og fået for meget at drikke og jeg kan simpelthen ikke tåle det.” Jeg har også oplevet at en som.... Som havde øh taget sin kæreste for fjerde gang og nu havde hun altså fået nok, og pludselig kommer og siger, nu vil jeg altså gerne have noget hjælp, jeg vil gerne have noget anger management, ik. Og det var igennem en lang årrække. Men det kræver, at de vil det selv, eller siger, jeg tror jeg har et problem, jeg vil gerne til psykolog, ik.

Int.: Når nu de indsatte skal ud igen, nu har i selvfølgelig nogen der venter på dom, men jeg har indtryk af, at der sidder også nogen, som sidder her permanent ik?

Pia: Som har fået dom, men venter på et sted at komme hen.

Int.: Venter på! Okay. Det vil sige, i har i princippet ikke nogen indsatte, der bliver løsladt?

Pia: Joo, det har vi også, for det er ikke altid... Hvis de får forholdsvis korte domme, så de ikke kan nå at komme andre steder hen, fordi der er venteliste. Og så har vi også... mange af de der østerlændinge, de får en eller anden lyndom, så får de 30-50 dage, og så bliver de sendt hjem.

Int.: Okay. Hvis vi nu ikke... jo, dem kan selvfølgelig også godt have in mente, men hvis vi nu tænker på de indsatte der skal løslades, hvordan klæder Roskilde Arrest dem på til at komme ud i livet, hvilke procedurer skal gennemgås, hvad med handlingsplanen, hvor længe efter bliver den ved med at...?

Pia: Det kommer selvfølgelig også an på, hvad det er for en dom, de har fået, for de fleste, der bliver prøveløsladt, det er jo det, der er så supergodt ved prøveløsladelse, det er, at du har elastik i dem. De skriver under på, at de gerne vil prøveløslades mod at de gør et eller andet. Mod at de går i tilsyn nede i KIF eller de går i behandling for et eller andet. Og så kan man hele tiden holde øje med dem og så skal de møde nede ved KIF en gang hver uge og så en gang hver 14. dag og så en gang om måneden, og det skal de så i... typisk et til to år. Og så kan de så indenfor de år der hele tiden holde øje med, om de opfører sig ordentligt. Og så har man jo i sidste instans, hvis de bliver ved, kan man trække dem ind igen, det er jo så fordelene ved prøveløsladelse. Så man... jeg synes man gør meget, men det kommer også an på, om det er nogen, som har en bolig i forvejen, som har en familie, som de kan komme hjem til. Eller om man skal ud og finde bolig til dem, starte på et eller andet kursus, eller... Den sidste, der blev løsladt her... havde... en aftale inde på et... (tænkepause) sådan et a-kasse-center, inde i København, hvor han skulle ind og lave sådan en forsamtale inden han blev løsladt og så blev han... så skulle

Fængslet som resocialiserende institution?

han på kommunen og starte noget kontanthjælpssag, inden man lukkede ham ud, så man vidste, han havde et eller andet at leve af, så man ikke bare... Men altså, dem der så vælger at sidde fuld tid, fordi de siger: ”I skal ikke bestemme over mig, jeg skal nok selv”, der kan man ikke... Du kan ikke gøre noget, andet end at sige... Man må håbe, det går godt ikke...?

Int.: Så de prøveløsladte, har du kontakt med dem, altså dem, der kommer herfra?

Pia: Altså jeg har ikke så meget, men vores socialrådgiver har nede i KIF dernede. Hun har dem i tilsyn.

Int.: Yes. Hvordan... Eskorterer du indsatte rundt, hvis der fx er nogen, der skal køres rundt, eller nogen, der skal...?

Pia: Altså, det gør vi ikke så meget her, fordi... så længe de sidder i varetægt, så er der politiet, der kører med dem, så må vi faktisk ikke gå med dem udenfor. Så er der selvfølgelig nogen der sidder her så lang tid, at de får en dom og de skal på udgang. Jeg har også ledsaget et par stykker til begravelse fx og øh... ja, hvis der er nogen der skal til tandlæge lige derovre og der ikke er nogen der har tid til at køre ik... Men ellers er det ikke så meget noget vi gør i, fordi det er varetægts(NOGET), det er politiet, der kører med dem.

Int.: Okay. Så skal jeg lige høre, i forhold til ressourcer, nu siger du i har små lokaler... Føler du du har ressourcer nok til at udføre dit arbejde sådan som du gerne vil udføre dit arbejde? Jeg tænker, du har nogle forventninger i forhold til, hvad du gerne vil bruge dit arbejde til herinde. Er der ressourcer nok til, at du kan gøre det, som du gerne vil?

Pia: Pyyh... Altså man kan ikke gøre så meget ved selve pladsen, for det er jo som sagt et gammelt hus og det er et varetægtshus og det er ikke planen, man skal være her så lang tid, men rent personligt synes jeg, jeg har ressourcer nok til det. Også fordi jeg gerne vil, og det interesserer mig jo at gøre noget, ik. Men øh igen, det er også blevet sådan, at man skal kontrolleres hele tiden, vi har fået rigtig meget arbejde, der skal laves på computeren, og det er jo ikke bag computeren, de indsatte er, det er jo ude på gangen, ik, så man bruger rigtig meget tid på at skrive en masse bag computeren og så må man bruge resten af tiden derude ik.

Int.: Jo.

Pia: Det er jo så igen, der kan jo kun være to det meste af døgnet, så skal den anden lave alt det, man ikke selv når, så ”jeg går lige ned på den sal dernede, for der er et eller andet galt dernede, ik”.

Int.: Så det har lagt nogle bånd på nogle af de ting i...?

Pia: Altså det... Vi kender hinanden så godt efterhånden, dem der arbejder her, så hvis man har lyst til det og man fornemmer, at der er noget, så gør man det, og så gør den anden gerne lidt ekstra i den der time, man er væk, for det bliver givet godt igen, ik? Det er helt sikkert.

Fængslet som resocialiserende institution?

Int.: Har du indtryk af, hvor stor forskel der er på at arbejde som fængselsfunktionær her eller som fængselsfunktionær i et fængsel der er større og hvor der sidder langtidsfanger? Hvad tror du, det har at sige, at der er mere personale? At der er flere kollegaer, eller at det er lidt mere intimt?

Pia: Det er klart at du får et tættere forhold til de indsatte, du får et større kendskab til dem. Du lærer at læse deres signaler bedre. Og nogle gange er du nødt til at... at... snakke sig ud af en konflikt, som man måske ville have tacklet på en anden måde, når du ved, der er ti, der kan hjælpe dig i stedet for du ved, der kun er to der kan hjælpe dig. Og så kan man sige... men... når først de siger i sådan et fængsel, så har de fået dom, så mange af deres frustrationer er væk. Det kan godt være, de har fået en lang dom, men de ved det. De har klarhed over, hvor lang tid, de skal være der, de ved hvornår de kan gå udgang, og de ved, hvornår de kan løslades. Så mange af de der akutte ting, som vi får her, de er væk. Når de kommer her, jamen så er de, så har de to hunde derhjemme og en kat, der skal fodres, og et barn, der skal hentes i vuggestuen og jeg ved ikke hvornår, og hvad skal jeg sige til min mor, så de der akutte problemer og frustrationer, og uvisheden, altså de er jo væk i et fængsel. Så er det jo bare nogle andre problemer, man har.

Int. Hvad tror du, det betyder, når – nu sagde du det jo næsten selv – jamen det der med, at man er mere personlig, for man er ikke så mange, tror du det har noget at sige for, om man kommer igen? Nu tænker jeg mere sådan noget med menneskelig kontakt, om du oplever at det netop er bedre, at man er...?

Pia: Helt sikkert. Altså jeg oplever faktisk, at rigtig mange, når de går fra at skulle løslades, så giver hånd og siger tak for denne gang ik, øh ”du skal ikke sige for meget tak, hvis vi ses så er det udenfor på den anden side, ik”. Altså der er virkelig nogle af dem... altså der er også nogle af dem, uden at det bliver for meget sådan øh... bliver sådan lidt ik, hold da kæft hvor er det bare uretfærdigt eller et eller andet, ”hvor kan man bare godt forstå at det er endt sådan” eller at det er noget rigtig lort ik. Selvfølgelig er det noget skidt, at de laver sådan noget, men der er jo nogen af dem, hvor man tænker, der er jo en forklaring på det, ik?

Int.: Jo. Jeg synes den er lidt sjov, den der med den der dobbelthed i, at ”de skal jo ikke have det for godt”, de skal ikke synes, det er for hyggeligt, fordi... (latter)

Pia: Lige præcis!! Fordi det skal jo ikke være sådan at, ”vi skal bare ned i Roskilde Arrest, for der har vi det godt”.

(Latter)

Int.: (Imitation) ”Ja, for der er skide hyggeligt”. Ja.

Pia: Ja!

Int.: Også.. Ja, vi har jo været inde på meget af det, men ser du et mønster i de tilfælde, de der kommer tilbage hertil, ser du nogle bestemte ting, som du ser... Jeg ved ikke... Vaner, som man ikke får brudt, måder at tænke på?

Fængslet som resocialiserende institution?

Pia: Jamen altså, det er, som vi har snakket om, der er den karakteristiske, det er misbrugerne, ik, som også er rigtig svært ved at komme ud af det, selvom der bliver sat mange ressourcer ind på dem og der bliver gjort rigtig meget for resocialiseringsprocessen og det er jo bare en gang de skal lugte til en joint, så falder de i igen, ik.

Int.: Ja.

Pia: Og selvfølgelig også, nu ved jeg godt, det ikke lige er jeres målgruppe, men som fx er medlem af en eller anden rockergruppe eller en eller anden bande, hvor det er almindeligt, at man gør det, der er det også svært at komme ud af det, ik. Det er jo... altså, jeg tror ikke jeg har set det ret mange gange, at folk som har lavet manddrab fx eller som har tømt pengekassen et eller andet sted, det er sjældent at de laver det samme, for det er jo ikke... det er sådan en eller anden affekthandling fordi de virkelig er på røven, ik. Det er sjældent de kommer igen.

Int.: Ja. Yes. Godt øhm. (Henvendt til Medint. og Nanna) Har i noget at tilføje?

Medint.: Nej, jeg synes, vi er kommet fint omkring det.

Int.: Godt. (Genert latter). Altså øhm, så har vi lidt et tema, der hedder ”utopi”, hvor vi gerne vil... Nu ser fængslet selvfølgelig ud, og fængselsopholdet og straf i Danmark, det ser ud på en bestemt måde, rent politisk er der selvfølgelig en masse påvirkning, men hvis vi nu forestiller os, at man har alle muligheder for at lave om, ubegrænsede ressourcer og personale for at forbedre forholdene eller for at gøre det anderledes, hvordan ville det ideelle fængselsophold se ud oppe i dit hoved, med din...Ja, du kender deres hverdag og ved, hvad der skal til. Hvilke tilbud skal der være og hvordan ser hverdagen ud?

Pia: Jamen, der skal være i hvert fald muligheden for at kunne bevæge sig. Løbe en tur eller spille noget bordtennis, badminton eller et eller andet, hvad de nu kan bruge krudt på. Spille noget fodbold om sommeren, eller et eller andet. Og også gerne rig mulighed for noget undervisning. Altså der er jo rigtig mange af dem som er gået ud af skolen i 6.-7.klasse som ville have rigtig godt af det, og som også gerne vil, hvor man bare kan sige, det er rigtig svært at komme i gang som 30-årig, hvis du er ordblind, med mindre du sidder sammen med ti andre der også er det, så er det lidt nemmere at komme i gang i stedet for at starte på VUC, hernede sammen med naboen derhjemme som synes det er enormt pinligt, ik. Og jamen, ja, nogle arbejdspladser måske, hvor de kunne lave noget, der kunne bruges til et eller andet.

Int.: Er det selve Roskilde Arrest eller føler du ikke, der bliver gjort nok, heller ikke i andre fængsler?

Pia: Altså der er rigtig mange steder hvor... Altså Herstedvester, hvor jeg var før, de har det hele, altså. Men der skal også være en masse personale, så de kan komme ud i livet. De kan jo ikke øh de kan jo ikke klare sig alene, der skal jo være nogen til at holde øje med dem... Og man skal jo spare hele tiden og så bliver der bare ikke: Der bliver skåret ned de forkerte steder, og jo mere man sparer... Det er klart, jo mere man presser imod så kæmper de den anden vej, fordi de bliver frustrerede ik, sådan vil det altid være.

Fængslet som resocialiserende institution?

Int.: Så altså, i Herstedvester, der har de faktisk mulighederne for alt det, du føler, virker, men ikke ressourcerne til at få det til at?

Pia: Ikke personalemæssigt, nej. Men altså, det er jo også nogle andre typer indsatte og der er jo nogen der skal være der i rigtig lang tid, ikke.

Int.: Men hvis vi tager fat i personalet på Herstedvester, er det så generelt... jeg skal lige prøve at formulere det ordentligt, når der ikke er ressourcer nok til det, er det så også et spørgsmål om, at mange af de fængselsfunktionærer, der er der, som ikke ved, hvordan de skal administrere alle de her tilbud, eller er det fordi der ikke er penge nok eller er det fordi der ikke er tid nok? Nu får jeg det også til at lyde som om... Forstår i hvad jeg mener?

Pia: Det, der tit sker, det er, hvis man fx møder ind en eftermiddag og der er noget sygdom, det kan ikke dækkes ind, vi skal spare, så tager man den, der måske skulle have spillet badminton med de indsatte tager man og bruger til noget andet. Så bliver badminton bare aflyst. Eller hvis der er en periode der skal skæres ned, hvor der ikke er personale nok, så bliver der bare sagt til de indsatte: Du kommer ikke hjem til din mors 60 års fødselsdag, for der er ikke nogen, der kan gå med dig, ik.

Int.: Hvor negativ påvirkning... Hvor meget sætter det sig hos en indsat?

Pia: Rigtig meget, forestil dig, at du har gået og glædet dig et halvt år til, at du skulle hjem til den her fødselsdag, og man har givet besked derhjemme og man har været ude og købe nyt tøj, og det er første gang man er ude i flere år og så får man bare at vide: Desværre, det er aflyst, for der er ikke nogen, der kan gå med dig.

Int.: Det må være utrolig frustrerende! Så du føler, at de tilbud der rent faktisk er dér [Herstedvester], det er noget, der rent utopisk kunne...?

Pia: Helt sikkert. Det ville være noget der ville lette hverdagen, at få brugt noget krudt og give noget overskud og noget livsglæde, ikke? Så man ikke behøver sidde og være lukket inde i 23 timer, ik.

Int.: Mhh. Selvfølgelig. Så i forhold til dig, den ideelle arbejdsdag, ser den anderledes ud...?

Pia: Nej, jeg synes jo det er super med de der døgnvagter. Dels fordi, så har man selvfølgelig mange fridage ind imellem og dels fordi så kan man selv være med til, de der tråde, der hænger løst om eftermiddagen, som man ikke lige når, fordi man ikke lige kommer igennem, dem kan du lige nå at afslutte formiddagen efter inden du går hjem ik, så du ikke... Altså, der findes ikke noget værre, der kan frustrere en indsat, hvis man har lovet at ringe til nogen, og man har lovet at ordne nogle ting, og man så skal hjem kl. fire sir: kan i ikke lige klare det her? Og når man så kommer igen næste gang så har de glemt det eller ikke nået det. Så man når at få afsluttet de ting, man har sat i gang.

Int.: Ja. Det er klart. Det er også bare, at man viser interessen jo.

Pia: Ja, lige præcis. Jeg kommer og siger, at jeg har simpelthen ikke nået det, eller jeg kan ikke få fat i ham, eller et eller andet.

Fængslet som resocialiserende institution?

Int.: Jarh. Ved du hvad, jeg glemte faktisk noget, jeg lige kom i tanker om: Sådant noget som kurser, efteruddannelse, er det noget i... du som fængselsfunktionær jævnligt får tilbudt, er det noget... Har du gjort det før?

Pia: Altså, vores eget uddannelsescenter laver også efteruddannelseskurser, og der kommer kursuskatalog hvert år. Men igen... Vi skal spare, og det er måske 1 ud af 12, der kommer afsted og der er 12 der søger det samme kursus, så det er lykket mig at komme afsted nogle gange, og de ting som interesserer mig, og det er jo rigtig godt, jeg har været på kursus om handleplaner fx og har været på kursus omkring unge med indvandrerbaggrund, om ekstremisme og... men du er også velkommen til, hvis du finder et eller andet kursus på VUC fx, så kan man aftale sig frem til at man gerne vil have fri om torsdagen, fordi man gerne vil til et eller andet man kan bruge til noget. Men der er kurser, både indenfor og udenfor, det er bare, igen et spørgsmål om ressourcer.

Int.: Okay. Yes. Jamen, så tror jeg faktisk vi er ved at være igennem de overordnede temaer. Er der noget, du synes vi ikke har berørt?

Pia: Ikke sådan umiddelbart. Jeg synes, I er kommet rimelig godt omkring. Faktisk.

Int.: Det var godt. Jeg ved ikke om der er noget, du vil tilføje? [henvendt til medint.].

Medint.: Øh, nej, du fik lige punkteret det sidste.

Int.: (Griner) [i forhold til at være anonym] Er der noget, du altid har ønsket dig at hedde?

(Latter)

Pia: Neej, ikke sådan rigtigt. Nej, det er lige meget. Fuldstændig.

Int.: Hov, jeg skulle lige have din alder også.

Pia: Jeg er 43.

Int.: Og du er uddannet i?

Pia: '98.

Int.: Ja. Yes. Jamen, tusind tak!

Pia: Det var så lidt. Vi må jo hjælpe hinanden, vi der kan.

Bilag 8

Transskriberet interview med underviser Karen

Til stede er, udover Karen, interviewer Ulrik Nygaard Mikkelsen (int.) og medinterviewer Louise Aaris Kønigsfeldt (medint.).

Karen: Hvor lang tid øh tager det cirka?

Medint: Vi regner med sådan en time til halvanden eller sådan noget.

Int: Hvis max en time, de andre har taget en 40 min.

Karen: Okay.

Medint: Arh, det tog lidt længere tid med krim.. hvad hedder det, fængselsfunktionæren

Int: Ja

Karen: Er det de samme interviews alle bliver udsat for?

Int: Nej, der er forskel i interviewene.

Karen: Okay

Int: Men øh.. nu vil vi i hvert fald give dig en briefing omkring hvad det handler om

Karen: Ja

Int: Øh, vores projekt omhandler resocialisering af kriminelle og: hvordan resocialiseringsprocessen foregår og hvilke muligheder og begrænsninger fængslet som institution stiller.

Karen. Ja

Int: Og øh, vi vil gerne vide noget om hvordan undervisningen foregår og hvilken rolle det spiller ind i resocialiseringsprocessen øhm.. og vi er interesserede i dine oplevelser og dine erfaringer, så der er ikke nogle rigtige og forkerte svar.

Karen: Hm

Int: Alt er lige vigtigt, da det bare kommer fra dig. Øhm.. og i denne her opgave vil du optræde anonymt og vi vil finde på et pseudonym til dig, og den vil indgå i Roskildes .. øh Roskilde universitets biblioteks rapporter. Der vil de ligge nede, såå... og er offentligt tilgængelige. Så.. øhm.. Hvis ikke du har nogle spørgsmål og er klar til at gå i gang, så vil vi bare gå i gang. Øhm, øh.. Dit navn?

Karen: Karen Hviid

Int: og din alder?

Karen: 49

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: du er 49 og.. uddannelse og erfaringsmæssig baggrund? Øh, hvor længe har du arbejdet her i kriminalforsorgen?

Karen: i 15 år.

Int: ja

Karen: Øh (rømmer sig), jeg er seminarieuddannet (rømmer sig) lærer og blev ansat i Vridsløselille statsfængsel for 15 år siden og for.. to år siden nøjagtig, startede jeg med at komme her én gang om ugen, fordi Roskilde Arrest undervisningsmæssigt kom til at høre under Vridsløse for to år siden ik. Tidligere var arresthusene:: der var det øh.. et rejsehold altså der havde arresthusene. Man fandt så ud af inde fra direktoratets side af, at øh det var en god idé at arresthusene hørte under de store fængsler, sådan så man kunne sparre med nogle kollegaer – de var alt for ensomme og isolerede de der arresthuslærere.

Int: ja

Karen: Der var førhen ik, så så vi har i Vridsløse fået øh..ja.. Roskilde, Næstved, Ringsted.., Køge..., Nakskov..., Nykøbing Falster arrest under os

Int: ja

Karen: Hvilket selvfølgelig har givet os nogle ekstra lærerstillinger, men øh, der er jo nogle lærere, der sådan skal lidt langt væk. Men jeg er smadder glad for at have det her afbræk en gang om ugen ik.

Int: Ja.

Karen: De fire andre dage er jeg så i Vridsløse

Int: Okay. Hvad har sådan motiveret dig til at arbejde i kriminalforsorgen?

Karen: Det er jo så mange år siden ik jeg startede med det så.. det aheh (trækker på en slags grin). Øhm men øh, jamen det er noget med rummelighed, det er noget med at jeg godt kan lide skæve eksistenser.. at jeg godt kan lide, at øh... det ikke er så pænt og normalt og... og også noget med, at jeg mener, at...der i:: i mange tilfælde er en forklaring på, hvorfor folk havner bag tremmer ik

Int: Jo

Karen: Så så, jeg kan godt, derfor kan jeg godt rumme dem. Vi er ikke lige heldige alle sammen.. Øhm, jeg har også selv været ude for nogen ting, men jeg har heldigvis formået at holde mig på den rigtige side af... loven ik. Men det er ikke alle, der har DE RESSOURCER I SIG. Det er sådan min holdning ik

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: Jo, okay. Vores første sådan egentlige tema i interviewet handler omkring undervisningstilbud, og jeg tænkte om du kan beskrive sådan en almindelig undervisningsdag, hvis der findes sådan noget?

Karen: Det gør der ikke, men aheh (trækker igen lidt på et grin) øh fordi når du er ansat i kriminalforsorgen, så skal du have den der evne til og.. ja være fleksibel og gribe de bolde, der er i luften og indrette dig efter hvordan, hvad skal man sige, dagen ser ud i dag – altså du kan skemalægge nok så meget, du kan øh forberede dig nok så meget, men tit og ofte er dagen helt anderledes end du selv regner med ik

Int: okay

Karen: men altså.. udover det, er det jo.. altså det er jo undervisning ligesom undervisning er udenfor, der skal du jo også have den evne, hvis du skal være en god lærer. Til at fornemme, jamen hvordan har dine elever det. Det er jo lige meget om det er første klasses elever eller om det er folk, der sidder.. som her ik.. øhm..

Int: jo

Karen: Så det er undervisning jo. Jeg vil så sige, i.. i Roskilde Arrest, det det er meget anderledes end i Vridsløse, fordi.. dem der sidder her, de har jo ikke fået dom endnu... og de er meget påvirkede af... den uvished, de de lever under. Det kan jeg mærke meget meget tydeligt. Så der er meget mere socialpædagogisk arbejde i det end undervisning. Nu har vi for eksempel lavet galgeleg i dag (vender sig om og peger på tavle bag sig, hvor der er tegnet en galge), det er ikke så tit jeg gør det (grin) i Vridsløselille statsfængsel, vel

Int: nej

Karen: men det.. det gør vi her og ... jeg har også.. været ude for rigtig mange ting, jeg ikke har oplevet i Vridsløse – altså voksne mænd, der sidder og græder og... øh.. sådan noget der ik, det er ikke sådan, altså de er meget berørte af deres situation specielt lige i starten, de kommer her, øhm.. der er jo nogen, der aldrig har siddet i fængsel før.

Int. Ja

Karen: Så.. så på den måde kan man sige, det at være i arresthuse er noget anderledes end at være i en normal skole og også i en normal fængselsskole ik

Int: Jo

Karen: Det er det.

Int: Okay. Hvad så med øhm.. Hvilke undervisningstilbud findes der?

Karen: Hm, det kommer igen an på om vi snakker arresthusundervisning eller vi snakker Vridsløse.. øh fordi øh.. i Vridsløse, der har vi FVU-undervisning, vi har AVU-

Fængslet som resocialiserende institution?

undervisning, vi har HF-undervisning, så der er på alle niveauer – FVU det er for de meget læsesvage. Altså jeg har også FVU-undervisning her, øh, jeg har en elev, der har taget øh.. en hel del prøver og så nu læser HF som selvstuderende – det synes jeg jo er super, at det kan lade sig gøre, det er så en, der har været her nu i over et år ik. Men det er jo meget individuelt. Vi sidder omkring bordet, og jeg har op til en seks elever ad gangen, og det er total individuel undervisning, det er vidt forskelligt, hvad de laver her alle seks. Øh.. og der er også, jeg har en meget stærkt ordblind elev for eksempel, en HF-elev, øh.. en helt ny, jeg har set for første gang i dag – de tre de lavede noget. Så sad der tre andre nede for bordenden, der sad og snakkede og pjattede og hyggede og læste aviser - jeg tager altid gratisaviser med, og det er sådan dagen starter med vi læser.. gratisaviser og drikker kaffe og så.. dem der har lyst til at gå i gang, går i gang og det er altså en ordblind, en HF-elev og en.. øh en ny elev, der så også gik i gang med noget stavetræning og så øh.. tre, der lavede sjov og ballade.

Int: okay

Karen: Og så endte vi så med at lave noget fælles i og med at vi lavede galgeleg til sidst ik – alle sammen, så.. det var god dag – ingen tvivl om det, men øh.. (griner)

Int: Jeg tænkte hvad er din sådan faglige vurdering af deres niveau?

Karen: Jamen, det spænder som sagt fra.. stærkt ordblinde og så til HF-elever ik (smågriner).. det er øh.. altså..

Int: Er der nogen du oplever mere end andre?

Karen: øh.. ja. Altså der er, der er da mange læsesvage – jeg er selv ordblindelærer, øh, der er mange læsesvage, øh der er rigtig mange, der ikke har fået en 9.-klasse, selvom at hvis du slår op i danmark's statistik, så har ALLE 9.-klasse - det har alle altså ikke. Og der er desværre rigtig mange helt unge, der ikke har, også unge danske mænd. Så øh.. så jo, der er mange, der har rigtig mange huller, der er mange, der har en rigtig rigtig dårlig skolebaggrund med ik ret mange gode oplevelser med deres lærere og sådan noget

Int: Okay. Sådan øh.. hvilken tilgang har de indsatte til øh.. til undervisningen? Nu siger du det er meget individuelt, men er der sådan, kan du sætte noget generelt ord på det eller?

Karen: Jamen, det er ikke særlig mange gode oplevelser.. fra folkeskolen. Og det ER, altså jeg vil ikke sige det er et særsyn, men det er ikke mange, der har studentereksamen, det er det altså ikke, det er sådan så man lægger mærke til det, når der er en, der kommer og siger ”jeg har en studentereksamen” – det, det gør man.

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: Okay. Jeg tænkte, øh, hvad er sådan dit indtryk af, hvad der virker motiverende på de indsatte, når de skal gå til undervisning?

Karen: Det er, det er primært kemi, altså.. at de øh... Kemi med den lærer, de har, det de hører fra de andre indsatte, så er det også nogle udefrakommende ting, for eksempel at deres familie synes, at de skal bruge tiden fornuftigt, der er ikke et drive, der kommer inde fra dem selv, det er noget der kommer fra deres netværk ik – altså deres kærester og deres forældre og sådan noget. Hvis de for eksempel har en dom på fem år, så siger de til dem ”ved du hvad, brug nu tiden fornuftigt, nu kan du endelig tage den uddannelse, du ikke fik taget, dengang ik.

Int: Jo

Karen: Det, det er deres motivation. Så kan det så komme hen ad vejen, at de finder ud af ”nå men det er nu egentlig ikke så slemt alligevel” og ”det er ikke så kedeligt” og.. Men men til at starte med er det nogle andre ting end det der indre drive, det har de ikke. De færreste har det, vil jeg sige ik, selvfølgelig er der undtagelser ik, men...

Int: Okay, øhm.. jeg tænkte, hvorvidt oplever du, at de indsatte bruger undervisningen efter de har afsluttet deres afsoning? Har du sådan nogen idé om det?

Karen: Næ, fordi det øjeblik de går ud af porten, nu har vi jo en port i Vridsløse, så.. øh.. så.. har vi jo ingen kontakt med dem – det må vi ikke have, så så det øh har jeg ikke nogen idé om. Vi ser dem jo så nogen af dem igen, når de har fået en ny dom, men øh hvad der sker med dem udenfor, det det hverken må eller skal vi eller kan vi øh.. forholde os til.

Int: Okay... Og så øh.. vores næste emne på det her, det hedder relationer, og så tænkte jeg, hvilken relation har du som underviser til de indsatte?

Karen: Altså tænker du rolle?

Int: Er det sådan en udelukkende kun professionel øh.. rolle eller er der også noget.. bringer du noget personligt.. øh.. noget personlig kontakt ind i...

Karen: Jeg bringer i høj grad øh.. noget hvad skal man sige.. menneskeligt med ind i det – det kan man slet ikke lade være med. Øhm.. og.. der kan det da godt være jeg dummer mig sikkert rigtig mange gange, men det er.. jeg:: altså selvfølgelig fortæller jeg ikke:: nu er de jo meget mere fremmede her – jeg kender dem ikke nær så godt her, som jeg gør i Vridsløse. Og der er der...

Int: Hvilken relation har du så til dem i Vridsløse?

Karen: Jamen, den samme som jeg har, når jeg har kendt dem her et stykke tid ik – altså.. det er da.. altså.. selvfølgelig er jeg jo professionel overfor dem – det er klart,

Fængslet som resocialiserende institution?

men jeg.. det er da vigtigt for mig for eksempel at nå dem alle sammen sådan en dag som i dag, det er da vigtigt for mig at huske at spørge til noget som jeg fik at vide sidste gang, altså.. og jeg fortæller da også ting om mig selv, der er da også ting jeg selvfølgelig ikke fortæller, men øh.. jeg har slet ikke den der øh.. de er ligesom elever udenfor, altså jeg tænker ikke.. jeg ved godt selvfølgelig sidder det i baghovedet at de er kriminelle og.. men: øh, jeg vil gerne have et ordentligt forhold til dem, jeg kan godt lide dem jo. Altså jeg gid.., jeg forholder mig ikke sådan.. at de er indsatte, det gør jeg ikke.. altså, det det ligger langt tilbage i min.. i mit baghoved ik

Int: Jo, så når de kommer herind så er de bare elever?

Karen: Ja, det er de

Int. Okay. Jeg tænkte sådan, hvordan er omgangstonen.. øhm.. imellem de indsatte? Sådan.. oplever du sådan dårlig stemning i undervisningslokalet eller oplever du sådan god stemning – kan du sådan forklare noget om, hvis der er dårlig stemning og, eller hvis der er god stemning?

Karen: Jamen, der har jeg.. været meget imponeret over, efter jeg er startet her, hvor søde de er overfor hinanden, hvor i Vridsløse der er de meget mere øh.. macho og.. der er et hierarki:, som ikke er til at gennemskue, men man kan godt fornemme det er der, der er nogen der styrer mere end andre og.. men man kan ikke gennemskue, hvordan det hænger sammen. Men her, der er de ligesom på en anden måde i samme situation alle sammen, og de hjælper hinanden og de er utrolig søde ved hinanden, jeg er så imponeret over det, altså det har virkelig.. selvfølgelig er der nogen, de ikke har overskud til – det er klart øh.. men de er virkelig søde ved hinanden, og det gælder altså uanset om det er en HA'er eller om det er en ordblind, der sidder i.. i lokalet, de er fandeme søde ved hinanden. Og hjælper hinanden, forklarer hvordan tingene hænger sammen og.. de de... jeg.. de kan sidde og græde og fortælle mig nogle ting, og de lader bare som om de andre, som om de ikke hører det ik, altså det er jo også: det er jo rørende

Int: Så du fornemmer ligesom at deres roller udefra ligesom falder af, når de træder ind?

Karen: Jeg.. jeg ved ikke rigtig hvordan jeg ska:, om jeg kan udtrykke det sådan, men jeg ved bare at der er stor forskel på her og så det, de roller, de tager på sig, når de har fået deres dom og de øh.. skal afsone i et fængsel ik

Int: Okay. Jeg tænkte, hvor meget samarbejder du øh.. som underviser med de andre ansatte? Og hvordan samarbejder du med dem?

Karen: Jamen altså, jeg får heldigvis, jeg øh jeg har en stor pædagogisk frihed – heldigvis. Altså jeg øhm.. jeg laver selv mine hold, jeg øh.. jeg ved i Køge arrest for

Fængslet som resocialiserende institution?

eksempel, der sidder der en værkmaster, der planlægger, hvem hun skal have med ind øh.. læreren der. Her, jeg styrer fuldstændig, hvordan jeg griber det an, hvordan jeg griber min dag an, og det har jeg det rigtig rigtig godt med. Men det er da klart altså, jeg øhm.. jeg har jo brug for og.. og.. få nogle informationer om hvem, der sidder her, og når jeg skal have en ny, så kan jeg også finde på at spørge ”hvordan er han” og hvem og hvad, og altså på den måde ik og arrestforvareren – altså hvis jeg skal et eller andet, så spørger jeg jo selvfølgelig, jeg er jo nødt til at spørge cheferne om lov til til nogle forskellige ting ik, men øhm.. det ik det altså jeg, jeg går meget og passer mig selv her ik. Øh:: i Vridsløse er der nok lidt mere decideret samarbejde sådan med andre faggrupper, end der er her

Int: Kan du forklare.. udspecificere det?

Karen: Øh.. jamen, der er.. nok noget mere sådan formelt samarbejde med socialrådgiverne og.. og værkkestrene øh.. i fængslet, end der er her ik, der der der er altså det er ik det er en lille smule, men det er meget lidt, der er ik.

Int: Okay. Ja.. øhm.. jeg tænkte, hvorvidt oplever du undervisningen.. øhm.. eller oplever du, at undervisningen kan være motiverende for de indsatte til at bryde det mønster... deres kriminelle løbebane?

Karen: (lang tænkepause) øh.. ja (trækker lidt på det) engang imellem, altså det er ikke det der, det er ikke det der vægter mest.. for mig

Int: Nej

Karen: Øh, altså.. Jeg er underviser, og øh.. det er ligesom øh... det er min hovedopgave ik. Øhm.. Jeg oplever da her engang imellem.. i arresten.. at der kommer en und fyr ind, som.. ik har siddet her før og hvor det gør indtryk på ham, de ting, sådan en gammel kone som jeg, siger til ham.. i forhold til hvad han skal stille op med resten af sit liv og sådan noget ik. Hm, men øh.. jo og så oplever jeg selvfølgelig også nogle gange at øh.. de finder ud af, at det er fedt at gå i skole, altså det der.. ja...

Int: Hvad kan du så sige til ham den unge, der kommer?

Karen: Jamen jeg siger ikke andet end at øh.. nåh nåh på den måde jamen det.. det er jo meget forskelligt.. men øhm.... altså et eller andet med hvor meget spild af tid, det er at sidde her ik, altså der.. de har lidt respekt for jeg kommer fra Vridsløse, så... så de ved godt hvad jeg snakker om jo ik

Int: Jo

Karen: Øhm, jeg ved det ikke, altså jeg tror måske, det er noget med.. den måde man.. taler med dem på osv. altså de bliver taget alvorligt og.., og de ting jeg siger, at jeg rent

Fængslet som resocialiserende institution?

faktisk mener dem - meget øh.., og det gør jo så.. der er måske ikke så tit, der er nogen, der har sagt til dem, ”ved du hvad, du er fandeme.. du er alt, du er alt for god til at sidde her” – altså, det er der nok ikke så mange, der har sagt til dem. Så.. så kan det jo godt gøre indtryk på dem. Men ellers vil jeg sige, at når man, her fra arresten, der, i forhold til uddannelse og undervisning altså, det her det er jo bare lige, de kan måske lige blive grebet af et eller andet her, det er jo ikke det store der sker, men kunne man bare lige få dem til senere hen at fortsætte med noget uddannelse, så er man jo også nået langt ik.

Int: Så der er simpelthen forskel på, når man går fra arrest til selve afsoningen af dommen, hvordan øh..

Karen: Ja, altså selve.. når de, når de afsoner i Vridsløse, så kan de jo have tre år foran sig og.. jamen, så kan de da ligeså godt bruge de tre år til at uddanne sig, så kan de jo nå at tage en niende eller tiende og måske nogle HF-fag ik.

Int: Føler du så, at de er motiverede for at gøre det?

Karen: De vil i hvert fald gerne, de prøver alt hvad de kan, men det er ikke altid det lykkes, fordi der er så meget andet der fylder.. og at de jo også har problemer.. altså.. så.. men de prøver og de vil gerne.. så...

Int: Jeg tænkte øh.. eller vores næste, det hedder sådan ressourcer og barrierer, og så vil vi spørge om du oplever nogle barrierer i dit arbejde øh.. her eller i Vridsløselille?

Karen: Ja, det gør jeg i allerhøjeste grad i forhold til at der er en masse sikkerhedsbegrænsninger jo.. øhm... altså for eksempel her i Roskilde, der må jeg have et vist antal elever ad gangen, jeg må max have seks, så har der været perioder, hvor der har været 18, der ville i skole, så havde det jo været fedt, hvis jeg kunne tage to hold à 9, så kunne de jo få det længere tid, øh.. men det må jeg så ikke, så der også.. så.. men men ellers er der ikke så meget her, altså jo, det siger jo sig selv, vi kan ikke gå på kulturudgange eller eller andet vel

Int: Nej

Karen: Så de fysiske rammer begrænser jo også, men men sikkerhedsmæssigt især, er der meget, der begrænser.

Int: Er der nogen sådan personlige barrierer imellem de indsatte – jeg tænkte, dårligt sprog, hvis de nu taler til dig på en bestemt måde, at du så oplever en barriere i forhold til at kunne undervise dem?

Karen: Nej. De øh.. de opfører sig altid øh.. ordentligt, vil jeg sige.. ellers.. der er de kloge nok til, jamen så holder de sig bare væk, hvis de ikke øh.. hvis de for eksempel har en dårlig dag, så holder de sig væk hellere end at de kommer til at dumme sig og

Fængslet som resocialiserende institution?

fyre et eller andet åndssvagt af eller komme op og slås eller hvad det nu kan være ik. Så nej, slet slet ikke.

Int: øh.. i forhold til ressourcer og.., hvordan oplever du så mængden af ressourcer, der er afsat til undervisningen? Føler du det er, føler du du har nok tid til den enkelte?

Karen: Næ.. altså jeg synes jo det.. jeg tror nok det er sådan at... man har bevilliget en time pr. elev pr. måned i arresthusene – en times undervisning om måneden, det er det, der er krav på, det er det, der er bevilliget, det er det, man har lagt lærertimer efter, det er jo ufattelig lidt. Altså jeg burde jo, jeg er her en gang om ugen, jeg burde som minimum være her, jeg burde som minimum være her det dobbelte – altså to gange om ugen, ik.

Int: Jo

Karen: Der sker INTET for dem her, det er simpelthen utroligt. Der er noget narkobehandling to gange om ugen, så er jeg her en gang om ugen, og så er der en lille smule selvarbejde – altså det er jo ikke en måde at behandle folk på, der faktisk er uskyldige jo.

Int: Ja, hvad så hvis de sidder i Vridsløselille, føler du så du har tid til den enkelte? ...eller hvor mange ressourcer er der sat af til...

Karen: Jae, armen det det ser det ser så noget bedre ud, vil jeg sige. Det gør det. Engang imellem altså selvfølgelig kan vi bruge meget altså kunne vi sagtens bruge flere ressourcer ik, men det er bedre end i arresthusene, det er det.

Int: Okay, kan du prøve at for.. uddybe hvilke..

Karen: Altså vi har en lille smule.. åh altså, indimellem har vi noget venteliste til vores hold i Vridsløse ik, men det kan man så sige, det er der jo også sommetider udenfor – venteliste, så så det? jo ikke så meget anderledes.. øhm..

Int: Hvad med antallet af elever i Vridsløselille? Hvor mange i forhold til her kan du så have inde ad gangen?

Karen: Jamen der er så ikke, der er så ikke den der begrænsning med max 6, som der er her. Øhm.. øhm.. Men så er der så igen nogle fysiske rammer, der begrænser det, altså lokalerne er så små, så der kan max sidde 15 inde i lokalerne ik, men altså det det er også okay, det fungerer okay, altså, der er ikke, det er sjældent der er behov for mere end det ik. Det man kan sige der er et problem er, at der kommer flere og flere særafdelinger i fængslerne, ikke mindst nu hvor der er rockerkrig. Så må de forskellige grupperinger jo ikke sidde på samme afdeling. Og de der særafdelinger, der må eleverne ikke gå i skole, der er jo to skoler i Vridsløse, der må de kun gå i skole, dem der

Fængslet som resocialiserende institution?

kommer fra de almindelige afdelinger. Så det vil sige, jo flere særafdelinger, der kommer, jo jo mere skal lærerne bevæge sig ud på afdelingerne – ligesom her i Roskilde, det er jo også en slags særafdeling, og det øh... og der bliver ikke tilført ekstra ressourcer til os. Øh.. man har lige åbnet en ny afdeling i Vridsløse og vi har ikke fået flere, vi skal bare lægge seks timer på den særafdeling, men vi har ikke fået flere ressourceer. Så det går hen og bliver problematisk, tror jeg, i alle fængselsskolerne, det der.

Int: Så det er simpelthen opdelingen det er..

Karen: Ja, altså førhen kunne alle elever gå i skolen, det er klart, hvis vi skal lægge seks timer på hver afdeling, hvor vi ellers kun lagde seks timer på holdet, så så kræver det jo mange flere ressourcer.

Int: Ja

Karen: Så så det bliver et problem, det det tror jeg, rundt omkring

Int: Ja. Øhm... så vil jeg spørge dig om, hvilken rolle mener du, at selve uddannelse i fængslet spiller for den enkelte? Mener du virkelig, at det er noget der kan bryde øh.. ens dydsmønster, eller hjælpe en fremad?

Karen: Altså jae.. det tror jeg altså i en vis udstrækning, det kan. Altså jeg vil sige, i Vridsløse der betyder uddannelse mer og mer, og der der bliver mere og mere prestige i at uddanne dig – det kan man mærke blandt de indsatte, øhm.. altså hvad det betyder i forhold til at leve en kriminalitetsfri tilværelse, det kan jeg jo ikke spå om, men øhm, det det det, jeg tror, at det, det spiller en større og større rolle for dem, det syn.. det er i hvert fald mit indtryk – sådan de sidste par år især, så..

Int: Jeg tænkte i forhold til hvis du ser nogen, der kommer igen, øh som ikke har haft nogen uddannelse eller har været interesseret i at tage nogen uddannelse, øh er der et mønster imellem dem der kommer igen, som ikke har taget noget..?

Karen: Nej, ikke sådan rigtigt

Int: Nej, okay. Ja, så tænkte jeg, vores øh sådan øh sidste øh.. emne i interviewet, det hedder utopi, øhm og der vil vi gerne spørge dig, hvordan det ideelle fængselsophold efter din mening øh ville se ud, hvis man skulle sikre at, sikre en resocialiseringsproces og sikre, at de her kriminelle ikke kom tilbage i fængslerne?

Karen: ... Jamen, så skulle der være, altså.. så skulle der nærmest være tvungen skolegang/uddannelse, så skulle der være noget mere mentorordning, altså.., og så skulle der være til øh anden g'erne, øh de unge anden g'ere, jamen, der skulle være en til en, altså der skulle man have en elev til de der, de er jo rimelig svære at nå

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: Når du mener anden g'ere, så..

Karen: andengenerationsindvandrere eller tredje eller hvor meget det nu er efterhånden, øhm, de skulle følges fuldstændig tæt og så skulle man have sin egen kla.. lærer, øhm, hvis vi skulle kunne gøre det ordentligt overfor dem ik, øhm (tænkepause), ja så skulle der ikke været noget der hed, jo det skulle der måske nok, være noget der hed småfag – du ved sådan noget med at sidde og samle dippedutter, men der er, altså der skulle skolen have... første prioritet blandt øh, altså i i beskæftigelsen af de indsatte ik

Int: Jo. Okay. Jeg tænkte, hvilke tilbud mangler der?

Karen: Arh men der mangler i allerhøjeste grad noget overfor de der med anden etnisk baggrund, der der bliver jo flere og flere af dem.

Int: Oplever du at det er dem der kommer..

Karen: Ja

Int: Igen?

Karen: jae, men det er der mange andre, der også gør, men øh, men dem kan vi ikke øh.. dem er vi ikke gode til at til at gøre noget for. Det tror jeg simpelthen er fordi de skal følges meget tættere, og det har vi bare ikke ressourcer til, men øhm.. Hvad var det nu du spurgte om?

Int: Det er sådan, hvilke tilbud, der mangler i selve.. det kan være alt; undervisning,...

Karen: Ja

Int: ..det kan også være andre ting

Karen: Ja

Int: Hvis du kunne vælge frit på alle hylder, hvad du så mener der..

Karen: Arh men så skulle der være, der er jo for eksempel ikke internetadgang. De indsatte i de lukkede fængsler må ikke benytte internettet. Og det er jo.. så er det meget svært at være studerende uden det ik, øhm.. så det er sådan nok det der.. der burde, der burde man lige tage sig lidt sammen, vi er altså næsten i 2010 nu ik

Int: Jo, okay,

Karen: (griner)

Int: Så tænkte jeg sådan, hvordan ville en ideel undervisningsdag se ud for dig, hvis du skulle hjælpe dem imod resocialisering?

Karen: (tænkepause) arh men så skulle der være to lærere på hele tiden for eksempel, altså så der var rigtig rigtig god tid og tid til at gå ud lige og snakke med en, der har brug for det, så han ikke behøver at sidde her og græde, men at man så kunne tage ham

Fængslet som resocialiserende institution?

med ud, og så kunne den anden lærer så tage sig af.. af resten ik. Altså, man kan jo altid bruge flere ressourcer

Int: Ville det være større lokaler eller?

Karen: Næ, det er sku ikke så meget de fysiske rammer, nej det er hoveder. Jeg er vant til de her grimme rammer (griner), jeg ser det ikke mere

Int: Nej

Karen: Det er simpelthen utroligt, det det er værre i Vridsløse end det er her, men det bliver jo også snart lukket, siger de, så så det det, det betyder intet for mig, det er ikke det det handler om, heller ikke, du kan se der er 1.. 2.. 3.. – der er vel seks forskellige stole herinde, 7 eller 8 mon ikke eller sådan noget

Int: Jo

Karen: Men det er, det er ikke det, der tæller, det er det altså ikke, bare der er varmt nok, altså, vil jeg så sige ik, det er der ikke altid, du kan også se, der er smadrede ruder der (peger mod et ødelagt vindue), men øh..

Int: Okay, jeg tænkte sådan øhm, lige som aller aller sidste, fornemmer du, at de indsatte nogle gange er for dovne? Føler du, der er nogen barrierer i det?

Karen: Ja ja, det er de da. Øhm, de er vel, mange af dem er vel dovne, og mange af dem er griske og.. jo flere penge de kan tjene på en meget meget hurtig måde, jo bedre. Altså det er jo derfor mange af dem også sidder her ik.

Int: Jo

Karen: Så jo jo, ingen tvivl om det. Og øh, krævende og.. alt det der ik, men, der vil jeg igen sige, der er de altså anderledes i øh i arresthuset end de er i fængslet, fordi øh, de er meget mere nøjsomme her. Man føler meget mere, man har en mission her. De er meget mere forkælede øh.., når de kommer ud og afsone, end de er her – det er så utroligt så stor forskel der er.

Int: Så arresthuset eller institutionen gør meget?

Karen: Ja, altså eller den den det livs.. det vilkår de sidder under, det at de ikke ved, om de er købt eller solgt, og de ved ikke om de skal sidde i fængsel i tolv år, eller om de bliver frikendt. Det er jo en kæmpe belastning, det forstår man jo godt.

Int: Ja

Karen: Og så, det at der sker så lidt, der er ikke noget at stå op til, øh så når der endelig kommer nogen, jamen de er jo dybt taknemmelige altså det.. så rørende altså. Og det er jo imponerende de står op den ene gang om ugen (griner) trods alt, når man kommer der

Fængslet som resocialiserende institution?

og banker på klokken otte om morgenen, og så står de op – det synes jeg er imponerende. Så..

Int: Hvor skulle man tage fat i hele systemet for at få ændret de her ting?

Karen: Der skulle man tage fat, når de er små bitte børn, fordi man kan jo godt se hvem de, hvem det er, der ender.. bag tremmer mange gange, der skulle man tage fat. Der skulle man bare kaste ressourcer

Int: Er det så for sent, når de er blevet voksne?

Karen: I mange tilfælde er det jo, så... (tænkepause) så forestil dig, der er jo mange, der tilbringer hele deres voksenliv bag tremmer, først når de bliver.. nærmer sig pensionsalderen, så så gider de ikke mere. Det er der jo mange, der gør. Og det er jo så meget også selvfølgelig med misbrug at gøre ik, men øhm.. ja ... det er klart, når de der børn, de bliver behandlet som jeg ved ikke hvad, så bliver de ødelagt jo, det kan man jo godt forstå, når man selv har børn ik ... så...

Medint: Ja, jeg havde lige lidt fra lidt undervejs

Karen: Ja

Medint: Øhm, du sagde at øhm, at du oplevede mere pre.. altså mere prestige i at uddanne sig i Vridsløse i hvert fald, øhm oplever du så, at det drive kommer lidt mere fra dem selv, end du sagde du ellers oplevede her?

Karen: Ja, altså, det:, de finder det somme tider frem, det er de udefrakommende ting, der gør, at de kommer i gang med det. Men så er der nogen af dem, der finder det i sig selv

Medint: Ja

Karen: Det er der helt sikkert. For første gang i deres liv måske ik altså..

Medint: Og så nævnte du noget med en mentorordning

Karen: Ja

Medint: Er det noget, der kører nu også?

Karen: Ikke: mig bekendt bag tremmer, altså man hører det jo udenfor, men ikke mig bekendt, jeg synes ikke jeg har hørt det, men altså jeg, jeg er ikke sikker.

Medint: Men hvordan skulle det fungere?

Karen: Jamen altså... (tænkepause) Jeg ved det ikke, øhm: men men vi: har jo alle sammen vores øjesten, ik. Så kunne man jo ligeså godt sige det højt, og så kalde det, at man er mentor for den og den – altså på den led, det skulle komme af frivillighed, lyst – ham her vil jeg gerne gøre noget ekstra for, jeg tror ikke det er alle, der ville kunne få en mentor, det er heller ikke alle, der i øvrigt har lyst til at være det, men altså, på en eller

Fængslet som resocialiserende institution?

anden frivillig måde, jeg ved ikke... ved ikke rigtig hvordan man, jo jeg har måske, jo jeg tror også jeg hørt de indsatte snakke om det, men det er jo så også, fordi de har hørt om det ude, de har jo set det i fjernsynet (griner)

Medint: Ved du noget om hvordan det, altså, når man så har afsonet, hvordan, hvordan det så fungerer med sådan en mentorordning? Eller hvordan man får formidlet...

Karen: Ja, men så skulle man jo nok også følge følge dem, når de kommer ud ik

Medint: Ja

Karen: Så man ikke bare..., fordi det er der jo mange, der er skræmt af, når de skal ud af af porten, fordi alt har været så restriktivt i mange år for dem, og så lige pludselig så skal de ud, og så er det altså en stor verden og stå på egne ben i ik, og der kan man jo så sige, så kunne den der mentorordning på en eller anden måde.. følge vedkommende stadigvæk ik.

Medint: Ja. Øhm.. jo, så ville jeg også lige høre dig, hvilke fag du underviser i?

Karen: Jeg underviser i dansk

Medint: i dansk, ja

Karen: Ja

Medint: Og er det det de har af muligheder her, det er det vel så?

Karen: Nej, altså det er det så ikke, jeg er også øh.. jeg er også øh.. matematiklærer og jeg underviser også lidt i engelsk ik, altså det skal man jo, når det er et arresthus, så er man nødt til at.. lade som om man kan finde ud af nogle andre ting også (griner), der er de nemme at bilde ting ind, ja.

Medint: Før du.. da du blev uddannet, har du arbejdet i almindelig folkeskole eller et eller andet andet?

Karen: Ja, jamen det har jeg, øhm.. der var ansættelsesstop, da jeg blev uddannet, i kommunerne, i kommuneskolerne, der i '89, men øhm... jeg har været på: privatskole i nogle år og jeg har været på et VUC-center og jeg har været på en skole for retarderede.. børn, udviklingshæmmede.

Medint: Okay

Karen: Så.. Men det er jo mange år siden jo.

Medint: Ja

Karen: (griner)

Medint: Ja, men jeg tror, det var hvad jeg havde sådan... undervejs.

Int: Jeg tror heller ikke jeg har mere. Er der noget du selv ville tilføje, hvis det var?

Noget, nogle emner, vi ikke har fået berørt.. i forhold til en god resocialiseringsproces?

Fængslet som resocialiserende institution?

Karen: Hm, ja...

Medint: Jo, eller et eller andet der fylder i hverdagen, som vi overhovedet ikke har..
altså begreb om, noget vi ikke er kommet ind på?

Karen: Arh men, der er jo selvfølgelig, men det har I jo formentlig også beskæftiget jer
med alt omkring.. øh narkobehandling og sådan noget ik.. misbrugsbehandling i det hele
taget

Medint: Hm

Karen: Altså, det er mit indtryk, der er stor succes med det, ja, dem der kommer i
behandling, mens de afsoner, ik, at de kommer.. altså ja, jeg ved det ikke... det er jo
ikke det, vi er allerbedst til; at resocialisere, det er det jo ikke.. jeg hørte et tal øh.. på et
tidspunkt, der hed 85% kom tilbage til et lukket fængsel, det kommer meget an på,
hvordan man gør de der tal op, det ved jeg godt

Medint: Ja

Karen: Men det er altså mange ik, 85%, så.. den gik ikke, hvis det var en privat
virksomhed jo (griner)

Int: Nej

Karen: Så... det er vel mest socialrådgiverne, der øhm, altså de tager nok den opgave
mere på sig, vil jeg tro, end vi gør, fordi det er jo, det er ikke vores hovedopgave, vores
hovedopgave er at undervise ik

Medint: Hm

Karen: Så...

Int: Ja

Karen: Men øh jeg vil da sige, jeg var da forbløffet over hvor mange roller, man
egentlig fik på sig som fængselslærer, altså.. det troede jeg ikke lige.. men det gør man.

Medint: Hvad er det for nogle roller?

Karen: Jamen altså øhm.. Man er jo både mor og.. veninde og psykolog og.. pædagog
og.. lærer (griner) altså ikke mindst her ik

Medint: Hm

Karen: Man lægger virkelig.. præst, ikke at forglemme, man lægger virkelig ører til
meget ik. Det er sku... dét havde jeg ikke lige set dengang, men øh det har jeg det jo
fint med, jeg kan godt lide at bruge alle sider af mig selv ik, så det.. det er rigtig godt,
men øhm.. ja, jeg befinder mig fint her, så jeg bliver her også de næste 15 år – og så går
jeg på pension (griner)

Medint: Ja, jamen, du skal have mange tak

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: Ja, jeg vil sige mange tak

Karen: Selv tak

Medint: Det har været rigtig spændende at snakke med dig.

BILAG 9

Transskriberet interview med socialrådgiver Lotte

Til stede er udover Lotte interviewer Ulrik Nygaard Mikkelsen (int.) og medinterviewer Louise Aaris Køningsfeldt (medint.).

Int: Vi er her altså for at interviewe i forbindelse med vores projekt og først vil jeg altså lige give dig en briefing, omkring hvad selve interviewet kommer til at handle om, øhm, vores projekt handler om resocialisering af kriminelle, og hvordan resocialiseringsprocessen foregår, og hvilke muligheder og begrænsninger som institution fængslet spiller, og vi vil gerne tale med dig fordi du har kontakt med de tidligere indsatte og øhh vi er interesseret i dine oplevelser og dine erfaringer, og der er ikke nogen rigtige eller forkerte svar, vi vil bare gerne høre din oplevelse og dine erfaringer inden for det her område.

Lotte: okay

Int.: så alt er lige vigtigt.. øhm interviewet vil vare et sted mellem et sted ca. en time lidt over måske, og det vil blive optaget på diktafon, og det vil indgå i projektrapporten, og du vil være anonym i selve opgaven og opgaven vil ligge offentligt tilgængeligt på RUBs bibliotek, vores universitets bibliotek når vi engang er færdige.

Lotte: okay

Int: inden vi går i gang, vil jeg høre om du har nogle spørgsmål?

Lotte: nej

Int: så vil jeg gerne starte med noget formelt som dit navn?

Lotte: jeg hedder Lotte.

Int: hvor gammel er du?

Fængslet som resocialiserende institution?

Lotte: jeg er 45 år.

Int: og hvilken uddannelsesmæssig baggrund har du?

Lotte: jeg er social rådgiver

Int: øhh... så vil jeg gerne vide hvilke fængsler og arresthuse du er tilknyttet

Lotte: jeg er ikke tilknyttet nogen fængsler, jeg er tilknyttet Roskilde arresthus.

Int: okay; hvor længe har du været tilknyttet

Lotte: jeg har også været tilknyttet Køge arrest men jeg arbejder som jeg gør i den fri afdeling jamen så dækker vi et eks antal arresthuse i vores område hvor politikredsene jo er blevet lagt samme ikke så har vi 5 arresthuse, og jeg sækker så det ene af dem

Int: okay.. så vores første område som.. i interviewet handler om kontakt, og så ville vi høre om du kunne beskrive en almindelig arbejdsdag?

[lille pause]

Lotte: det tror jeg ikke jeg kan, der er jo ikke noget der er almindeligt

Int: kan du så beskrive hvordan du arbejder?

Lotte: Mhmm ja, men det er som regel sådan at øhh, de folk der kommer her, følger tilsynscirkulæret, det ved jeg ikke om du kender men det er sådan et cirkulære der ser ud med hvor tit de skal være her og hvor ofte, for så at sige også, der er nogle regler om hvor tit man skal være her, og hvis man ikke kommer, hvad det kan være for årsager eller hvordan man kan dispensere i forhold til de her regler... så derfor vil min kalender øhh, været præget af at der er sat folk på efter aftale eller folk jeg har skrevet ud til som enten ikke er dukket op til forrige aftale eller som er helt nye, så giver jeg dem en tid og så forventer jeg de dukker op og hvis de ikke gør så kontakter de mig for at få rykket tiden, jeg kan godt give dem en tid kl. 10 om formiddagen men så tænker jeg, hvis man

Fængslet som resocialiserende institution?

er i arbejde kan man almindeligvis ikke komme kl. 10, så ringer de til mig og får en anden tid, men jeg er nød til ligesom at sætte processen i gang fordi i tilsynscirkulæret står der også hvor hurtigt efter en dom man skal have (her kan jeg ikke høre hvad hun gider), der er altså nogle helt specielle regler som man skal følge i det her tilsynscirkulære og det kunne måske være relevant for jer at læse også.. øhh så det vil den være præget af min kalender ikke

Int: okay

Lotte: øhh... heldigvis i øjeblikket er det sådan at, der også er nogle huller, så hvis folk ringer akut så vil jeg kunne tilbyde dem øhm at komme ind, der er også huller til hvis telefonen ringer, og det er folk som bare ringer og spørger om et eller andet som de måtte have brug for, de har en søster hvis bror flytter et eller andet langt ude, det handler nemlig aldrig om dem selv.. hvad man så gør i den situation, og så vejleder og rådgiver jeg jo... vi laver også mini person undersøgelser, det er undersøgelser hvor folk er blevet taget for eksempel, kørsel uden kørekort eller spirituskørsel, så jeg kan også sidde og lave en af dem.. og så dækker jeg Roskilde arrest to gange om ugen så der er jeg oppe to formiddage om ugen, og så er der selvfølgelig noget arbejde i forhold til det, med at få sendt nogle ansøgninger, og fulgt op på det, så der er også en del administrativt arbejde

Int: okay.. kan du så beskrive den kontakt du har til de indsatte i arresten, eller de du har i tilsyn?

Lotte: jamen det er jo meget forskelligt for man kan sige, når du sidder i arresthuset kan du jo ikke gå nogen steder du kan ikke ringe og nogle gange har du ikke mulighed for andre gør de praktiske ting for dig, og det og det er så det jeg gør deroppe, samler op på de sociale ting eller kigger på hvis folk skal prøveløslades, så går jeg ind og laver en beskrivelse af de sociale forhold som man også skal kigge på i forbindelse med en prøveløsladelse eller en før af løsladelse, hvad det nu må være vi skulle arbejde med ikke... hvor når folk kommer her så er det, så er de jo ude i samfundet... så der er en masse andre opgaver som er meget anderledes end dem man har i arresten... jeg er tit i de sidder i, nu hedder det statsforvaltningen der hvor hvis man har noget med børn, skilsmisse og hvor skal børnene være henne, så kan jeg godt være bisidder der, det er

Fængslet som resocialiserende institution?

jeg tit eller i pensionssager eller på kommunen eller til lægesamtaler eller til arrestmøder... det er sådan meget forskelligt det er hvad folks behov er og hvad relevansen er i forhold til min funktion, og man kan sige hvis jeg har rigtig mange klienter, så vil mit arbejdsområde snævre sig ind, fordi så er det tilsynscirkulæret der er det primære og når jeg i perioder så har lidt færre klienter så har jeg mulighed for at udvide, for så har jeg jo tid til at gøre nogle andre ting ikke... det er sjovere at være socialrådgiver når der ikke er så mange klienter så kan man gøre nogle andre ting sammen med de klienter

Int: jeg tænkte øhm, kan du beskrive et typisk løsladelsesforløb?

Lotte: nej det kan jeg ikke, men jeg kan give dig det som ville være det optimale ligesom det der ville være det bedste... når man bliver løsladt, det er det jeg prøver oppe på Roskilde arrest, der ligger øhh og det kan i finde inde på kriminalforsorgens hjemmeside, det der hedder en optimal løsladelse.. projekt, optimal løsladelse tror jeg det hedder, skal jeg prøve at finde det til jer, hvor man jo selvfølgelig skal sikre sig at folk har et sted at bo, de har noget forsørgelse der skal være en kontakt til kriminalforsorgen i frihed som mig for eksempel, de skal have været ude, have mødt dem der skal lavet aftaler, der skal ligge en handleplan på hvad er det man tænker forløbet fremover skal være hvor det, hvor den der sidder i KIF kan gå ind og se på den og passe den til i forhold til om nogle af tingene er ændret når man kommer ud... er man metadonbruger skal der være lavet aftale med misbrugscenteret om øhh en aftale.. der er metadon til rådighed når man kommer ud øhh er der noget med noget behandling skal så skal der være styr på det eller kontakt til et misbrugscenter, det kan også være alkohol man skal gå i (længden) eller hos egen læge eller et andet behandlingstilbud, sådan så man kan sige de her praktiske foranstaltninger der gør at det er nemmere at krydse over fra faktisk ikke at kunne gøre noget selv, til at skulle gøre det hele selv, at det er i orden.. for eksempel er det sådan at hvis folk bor i Københavns kommune så skal man først på jobcenter til en samtale, de aktiverer så sagen så går man ind i ydelsesservice der aktiverer den økonomiske del af det, så der er forskel på hvor i landet kommer, og hvad det er for nogle kutymer kommunerne har... og det nemmeste er jo klart at arbejde med Roskilde kommune fordi jeg sidder jo her, borgerne bor i Roskilde og her har jeg siddet rigtig mange år, så jeg kender de salgsregler der er derude, så det er nemmest sådan her, men det kan også lade sig gøre i andre kommuner det er

Fængslet som resocialiserende institution?

spørgsmålet om at få fat i dem som det handler om og sikre at den borger der skal ud også får de tilbud som han skal have

Int: jeg tænkte hvor meget tilsyn fører i med de udsatte

Lotte: vi følger tilsynscirkulæret

Int: kan du beskrive... ja sådan

Lotte: de første to måneder skal man komme her hver fjortende dag, og derefter en gang om måneden, og så er alt jo en skønsmæssig vurdering så i handleplanen som skal laves inden for en måned der skal det fremgå hvor tit man skal komme i tilsyn og hvad formålet med tilsyn er

Int: jeg tænker hvordan støtter i de nyligt udsatte?

Lotte: ja det er jo frygteligt individuelt fordi det handler jo om hvad for nogle behov de har

Int: hvilke behov kan de have?

Lotte: jamen de kan have behov for at være bisidder ude i kommunen fordi der er en eller anden der ikke er lavet en aftale om de får deres penge udbetalt, det kan være et møde i en A-kasse hvor man skal ind og [her er der uklar tale], før i tiden kunne man deltage i et møde i A-kassen hvor man skulle ind og dokumenterer pågældende havde været i fængsel og hvordan kommer man så i gang med at komme ind i hele A kasse systemet igen ikke.

Int. Okay

Lotte: øhm det kan være kontakten til pårørende det kan være det med at komme ud og det er rigtig rigtig svært at være far igen til pjevs der er syv år og startet i skole og mor har ordnet det hele.. det kan være fordi de skal afvikle noget samfundstjeneste, hvis man er løsladt på halv tid med vilkår om samfundstjeneste så skal det også passe ikke, så det

Fængslet som resocialiserende institution?

er sådan meget forskelligt ikke hvad folk måtte have... regninger der bare har ligget og gloet.. rigtig mange forskellige ting, så der er ikke sådan et entydigt svar, det er sådan meget bredt lige såvel som du kan gå op på gaden og stoppe ti mennesker her i Roskilde og spørge hvad er dit problem så vil jeg antage at hvis de sådan fortalte hvad det rigtigt var at det måske også var ti forskellige ikke som man lade vægt på.. så det er jo meget afhængigt af hvor man er i sit liv og hvem man er

Int: okay.. jeg tænker hvis nogen ender i problemer hvad gør i så?

Lotte: problemer er jo bredt spektrum så

Int: hvis du nu kunne nævne, lad os sige der er en, han kan ikke få nogen bolig

Lotte: så bør han jo ikke være løsladt man bør ikke løslades uden bolig, nogen gange er det jo sådan at for at komme ud så vælger de at bo hjemme med mor, velvidende at mor efter tre uger smider dem ud eller de selv går efter en uge og så må jeg jo sige jeg kan jo ikke gå ud i en eller anden lejlighed de godt kunne tænke sig og hive en familie ud for at putte vedkommende i så må vi forsøge vha. akutliste eller [uklar tale]... altså der står de jo på lige fod med alle andre der ikke bare har adgang til en bolig.. som studerende må i jo også være løbet ind i tit at have medstuderende der kommer et andet sted fra og så læser man i Roskilde eller København og du vil gerne bo tæt på dit uddannelsessted men du er født på Lolland og viste ikke lige du skulle læse her i Roskilde så du er ikke skrevet op og hvad får du så af bolig ikke, man kan sige i har mulighed for nogle kollegieværelser, så det måske noget med at få dem ind på VUC for så opfylder de 23 timers kravet og så kan de komme ind på kollegium det er også noget med at være kreativ det samme som studerende er når de starter op ikke og de står på lige fod med alle andre ikke der hvor forskellen er det er tit og ofte oplever jeg at folk med anden etniskbaggrund der er forældrene ikke opmærksomme på at man kan skrive dem op i boligselskaberne når de er 15 år så derfor vil du opleve at ganske få af dem rent faktisk er opskrevet i forhold til folk med dansk baggrund som ved at det er en mulighed ikke eller penge pengestærke forældre der kan gå ind og lave et forældrekøb.. så det er ikke anderledes for vores gruppe end det er for alle andre tror jeg

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: okay.. så vores næste punkt det hedder handleplaner og samarbejde, og nu har du lige sagt der ikke er noget typisk heroppe og det er meget individuelt, men hvordan laver i disse handleplaner?

Lotte: vi udarbejder en handleplan, først så skal der udfyldes nogle faktuelle oplysninger og dem går man så igennem med den pågældende hvor bor du hvad er det for en bolig, hvem betaler husleje der er sådan nogle meget bestemte ting der skal udfyldes sådan et skema hvor du går ind og udfylder det ikke og det gør jeg altid, jeg gør det sammen med den det handler om, vi sidder og udfylder det på computeren med det samme og vedkommende ser det der bliver skrevet, fordi der bliver skrevet det han måtte sige ikke.. ja så er der sådan nogle vurderingsspørgsmål der kommer nede, er han kriminalitetstruet hvad er det for indsats områder og det er noget i samarbejde det kan være at, det kan være noget med at finde ud af i løbet af de faktuelle oplysninger bliver gennemgået så kan man sige hvad er det for en type kriminalitet du har begået hvad skete der egentlig da du lavede det her øhh nogen skal have en mentor på nogen skal komme her lidt oftere en de her fjorten dage, og for nogen der er det bare super gode sociale forhold der... og så har man måske daværende begået socialt bedrageri hvad ved jeg så der er ikke så meget de har brug for jeg hjælper dem med så det er igen meget individuelt man udarbejder den her handleplan meget individuelt med den pågældende klient og er det sådan at der skal mentor på så tit og ofte er det jo sådan at jeg på forhold ved at have fået personundersøgelse, kan se om der skal mentor på, så har jeg ikke en ide om hvem der kunne være god så hvis han ikke selv kender en mentor og så kan man så snakke med ham om første gang han kommer og anden gang laver man måske handleplanen færdig og siger ved du hvad hvad med en mentor, det vil jeg gerne så kommer mentor med inde, og så formulerer du meget kraftigt meget tydeligt hvad det er for indsats områder som den pågældende og mentor skal lave og så evaluerer man efter en måned to tre afhængigt af hvad det er for opgaver så det bliver sådan meget strukturerer hvad det er der er formålet med det og så kommer de jo her op igen og så siger har i opfyldt det.. nej det har vi ikke, hvorfor har i ikke det er det stadigvæk vigtigt nej det er faktisk ikke så vigtigt som jeg troede, det der er mere vigtigt så vælger man at arbejde med det så hele tiden holde man fat i at prøve på at få den der er i tilsyn til at formulerer hvad er det du gerne vil have hjælp

Int: så handleplanerne er meget individuelle

Fængslet som resocialiserende institution?

Lotte: frygteligt individuelle, så når de går herfra så får der deres egen kopi med i hånden

Int: er der så ting de skal leve op til?

Lotte: selvfølgelig, det er jo igen hvad det er, man kan sige hvis, den pågældende har brug for noget misbrugsbehandling og der er lavet en kontakt til et misbrugscenter så man kan jo møde op der det jo ikke mig der har et misbrugsproblem, der ligger jo nogle oplysninger, han skal gå på VUC og tilmelde sig eller finde en fritidsinteresse er det roklubben eller taekwondoklubben, som jeg gerne vil bruge min fritid på ikke eller gå hjem og tænke over noget med netværk det er måske ikke så smadder godt for mig når jeg nu har det her med at drikke en masse og bo hos min far fordi de drikker en masse måske er det bedre at bo hos min mor fordi hun drikker ikke, så det er jo også sådan nogle ting det handler om ikke og det bliver meget tydeligt når du laver de her faktuelle oplysninger også når man har lavet tusinder af dem.. du kan hurtigt se hvor der er nogle mangler henne hvis folk vælger at svare ærligt for det du må tage udgangspunkt i, man må tage udgangspunkt i at det folk fortæller dig det er korrekt andet kan du jo ikke gøre, du er jo også nød til stole på at det jeg fortæller dig er korrekt ikke

Int: jeg tænke har i ressourcer nok til at udføre alle de her handleplaner, føler du der er nok tid til de enkelte eller arbejdsbyrden er for stor?

Lotte: [lang tænkepause] jeg synes det er fint nok som det er lige nu hvor det er man har lavet en regel om hvad det er man skal have og prøve at holde sig inden for hvad skal skal have 40-45 sager så kan man godt hvis ikke det er nogle sager der vælter det hele for det er der der er nogle sager der bare vælter hele dagsprogrammet ikke som bare fylder enormt meget.. så tinge er godt nok men det er meget forskel på hvem du spørger der er også forskel på hvor meget man følger op eller gør for den enkelte eller uddelegerer eller.. der er også forskel på om hvordan man er socialrådgiver, jamen er det kommunens ansvar jamen er det så dig der skal gå ind i det eller skal du spille bolden videre til kommunen det er sådan det er sådan meget en sontring tror ja aa... det

Fængslet som resocialiserende institution?

afspejler meget hvem man er hvordan man er i verden og hvordan man har valgt at være socialrådgiver på ikke og så er der nogen sager der bare fylder mere end andre.. der vil altid være den her lille stakkel man har frygteligt ondt af som man gør lidt mere for end man gør for nogle andre af en eller anden årsag.. og sådan er det bare...

Int: jeg tænker hvor meget samarbejder du som socialrådgiver med fængselsbetjentene og undervisere i

Lotte: når jeg er i arresthuset?

Int: ja

Lotte: så samarbejder jeg jo utrolig meget vi laver prøveløsladelse sammen det er dem der det er dem der har oplysningerne om hvordan det går med den pågældende sån i løbet af ugen jeg er der jo kun i to dage ikke øhm mange oplysninger får jeg fra dem som jeg eller ikke ville få.. jeg synes jeg bruger dem enormt meget henviser meget til skolen så det synes jeg faktisk jeg bruger dem enormt meget til

Int: så ville jeg spørge ind til vores næste emne i interviewet der handler om netværk og så ville jeg spørge dig hvordan er dit indtryk af de indsattes forhold til hinanden hvis du nu har sådan et indtryk af det om deres netværk i fængslerne er sån positivt eller er det negativt

Lotte: jamen jeg kan ikke udtale mig om fængslerne jeg har godt nok arbejdet i Horserød det godt nok mange år siden men min oplevelse fra Roskilde arrest er at der sådan er et meget tydeligt hierarki øhh nogen gange er der en rigtig god stemning i hele fængslet men meget afhængigt af.. der kan være en rigtig god stemning i arresthuset og så kan der komme en ind, som ødelægger det hele jeg tror det er på samme måde hvis du sørger en børnehavepædagog og siger hvordan er det inde på lyserød stue så vil hun sige nårh det er godt men hvis det barn over fra blå stue kom ind så ville det gøre et eller andet ved gruppen og sådan er det også her hvis man på et eller andet plan er låst fast i ikke at kunne vælge sine samcellepartnere selv, fordi det kan man ikke der er jo ikke noget valg i det hvis du bor i stueetagen i Roskilde arrest så har du de ti andre at snakke

Fængslet som resocialiserende institution?

med og kan du snakke med dem så er det fint men kan du ikke så har du et problem hvis dem du kan snakke med bor på anden salen jamen det er der jo ikke noget at gøre ved

Int: mener du at netværk den indsatte netværk øhh spiller nogen rolle i resocialiseringsprocessen

Lotte: det kommer an på om du mener det netværk de har udenfor eller i arresten

Int: både og

Lotte: jamen det er jo klart at jo bedre og jo mere stabilt netværk du har jo bedre klarer du dig

Int: mener du inden i?

Lotte: jeg mener begge dele, der er faktisk sket en stor forandring fordi for nogle år siden så var det sådan at alle dem der blev jagtet var enten folk som var sigtet for at have forbrudt sig mod børn eller misbrugere men nu har vi oppe i Roskilde arrest det her motivationsprojekt hvor misbrugere kommer, og det gør at man samler dem i en gruppe så nu er de en gruppe frem for at være små enheder som styrker dem, så på den måde er de ikke jagtet vildt som de var for nogle år siden så der er en stor forandring, det har givet dem en eller anden form for gruppefølelse

Int: hvordan oplever du forholdet mellem fængselsfunktionærer og de indsatte?

Lotte: det er meget forskelligt det er afhængigt af hvem der er fængselsfunktionær

Int: mener du det spiller nogen rolle frem imod en bedre resocialiseringsproces?

Lotte: nej, ja og nej jeg tænker at man som mennesker har nogle valg og lige såvel som du er på en arbejdsplads hvor du ikke elsker alle så tror jeg heller ikke man elsker alle de fængselsbetjente der måtte gå igennem Roskilde arrest der er nogen man synes bedre om og har en bedre kemi med end andre, dem man ikke synes så godt om dem må man lade være med at have noget med at gøre sådan er det jo også på en almindelig

Fængslet som resocialiserende institution?

arbejdsplads.. jeg tror ikke det har nogen indflydelse så skulle det være fordi når det er en positiv relation ikke hvis det er en af dem hvor det er ham derovre gider jeg bare ikke snakke med så tror jeg bare det er sådan man hvis det er en der har en interesse i ens forhold så det klart så får man sig også nogle snakke og nogle andre tanker og det kan godt føre noget godt med sig også set i lyst af hvis man ser resocialisering på sigt ikke fordi der en man ikke man lide det håber jeg ikke spiller ind.. det håber jeg ikke fordi så skulle man jo gerne kunne lide 5 andre der komme på vagt ikke

Int: vores næste emne i interviewet handler om muligheder øhm og så øhm, det kan være bredt hvordan oplever du tilbud som eksempelvis uddannelse inde i arresten påvirker de indsatte?

Lotte: jamen jeg tænker at det er rigtig rigtig godt at der er de her undervisningstilbud nu kan man sige Roskilde arrest er der jo ikke uddannelse som sådan men jeg ved der sidder en deroppe og som er selvstuderende i øjeblikket og vi har også haft et par andre men der er ikke så mange der er selvstuderende i et eller andet fag på VUC niveau niende tiende eller hf niveau.. for fængslerne ved jeg de laver en del mere uddannelser og det synes jeg jo er fordi det er jo også noget med at flytte tanken omkring sig selv og det gør man tit og ofte i et uddannelsesforløb hvor man det synes jeg i hvert fald jeg har set da jeg læste så kunne man have en man snakkede meget sammen med på uddannelsen som var gift eller havde en kæreste og i løbet af uddannelsen når man at tænke så mange tanker som den anden måske ikke når at følge med i så folk går fra hinanden så det synes jeg jeg så meget da jeg læste man kan jo også sige det at læse til socialrådgiver går også ind og rykker måske ved en som mennesker og de tanker som man har haft ikke det tror jeg det gør ved mange ting...jeg tror at uddannelse er en god ting ikke fordi man skal gå fra hinanden men få noget med sig ikke

Int: så det ville påvirke dem så din erfaring vil være det påvirker

Lotte: det påvirker rigtig meget.. det gør det ja ...men det gør det jo også ude i samfundet tænker jeg der er ikke den store forskel på om man tilfældigvis har begået noget kriminalitet eller om man ikke har jeg tror afhængig af hvad det er for et studie du vælger bliver du mere eller mindre påvirket du bliver påvirket af dine studiekammerater

Fængslet som resocialiserende institution?

du bliver påvirket af bare det at være studerende ikke fordi det er en anden måde at lave liv på end at gå på arbejde fra 8-16 eller rende rundt i København og stjæle ikke

Int: så ville jeg spørge dig om hvordan vurderer du de muligheder der er for de indsatte i fængslerne er de tilstrækkelige

Lotte: det kan jeg jo ikke fortælle dig fordi jeg ikke arbejder i et fængsel

Int: med udgangspunkt i Roskilde arrest er der nok tilbud

Lotte: altså undervisningstilbud

Int: generelle tilbud undervisning, tilsyn med...

Lotte: der er ikke andre tilbud, der er et tilbud om at deltage i et motivationsgruppen hvis du har et problem med stoffer eller alkohol så er der noget tilbud om noget undervisning der kommer en lærer en gang om ugen og så er der tilbud om noget selvarbejde eller arbejde nede i kælderens og det er hvad der er af tilbud så det jo ikke fordi jeg synes der er tilbud på den måde vel, så jeg ville gerne lave en masse aktiviteter deroppe der kom en kunstner en gang om ugen eller noget andet hvor man sådan på en anden måde (uklar tale her) den måde folk vælger at være i verden på eller det synes jeg kunne være godt så en kunstner den ene uge lavede man noget ler den anden uge noget malerarbejde.. eller...sådan et eller andet ikke.. det synes jeg da ville være en god ide hvis der var nogle flere tilbud de sidder meget selv og bliver meget bitre og det kan jeg godt forstå hvis man er lukket inde for meget så bliver man mærkelig

Int: så der er ikke tilstrækkeligt med tilbud?

Lotte: nej det er der ikke

Int: så ville jeg spørge dig i forlængelse af at der ikke er nok tilbud er der barrierer i selve arresten eller fængslet som institution som påvirker en resocialisering.. hvis du kunne nævne nogle

Fængslet som resocialiserende institution?

LOTTE: [tænkepause] det er klart når du hiver folk ud af et liv og sætter dem ind og de skal ringe på døren hver gang de skal på toilettet eller så gør det.. det gør et eller andet så når der ikke er nogle tilbud så påvirker det selvfølgelig gør det det... men det tror jeg ikke kun påvirker folk i arresthuse så alle steder hvor man bliver begrænset i sine muligheder tænker jeg man bliver påvirket

Int: okay

Lotte: ligeså snart man frihedsberøver folk eller begrænser adgangen til selv at bestemme så gør du jo noget ved mennesker

Int: så hvilke barrierer ser du som de væsentligste når en indsat skal blive løsladt?

Lotte: der er meget forskel på om de har været inde og sidde i kort tid eller i lang tid

Int: hvis du tager udgangspunkt i begge dele?

Lotte: hvis man har været inde og sidde i relativt kort tid så kommer det an på hvad man sidder for men også hvordan man er kommet ind og sidde...øhh...det kan godt være et kæmpe chok at komme ind og få frataget alle sine rettigheder ..øhh faktisk så stort et chok så folk de bliver psykisk præget af det også selvom de bare er inde for en kort bemærkning ... så nogle kan tåle at sidde isoleret i rigtig rigtig tid og nogen kan overhovedet ikke tåle at sidde isoleret .. jeg tror det handler meget om hvem det er der kommer ind om man er psykisk stærk eller om man ikke er psykisk stærk hvad det er for nogle oplevelser du har med dig eller måske mangel på samme.. for nogen er det meget godt at komme ind og sidde da der er faste rammer der er morgenmad kl. 7 der er en seng at sove i du kan få vasket dit tøj der er en eller anden for fællesskab du får mad tre gange om dagen og det kan være enormt betryggende for nogen ligeså begrænsende som det kan være for andre... og jeg tror på man kan tage rigtig stor skade af at komme ind hvis man ikke kan tåle det ..øhm for mange år siden løb jeg ind i en som var gift med en dame som havde et massivt alkohol forbrug og tit når han kom hjem fra arbejde så lå hun i deres fælles seng og havde kastet op og kunne ikke holde på noget afføring og så slæbte han hende og de havde et barn så hjalp far og datter med at

Fængslet som resocialiserende institution?

få mor ud under bruseren få skiftet sengetøj og gjort rent og vasket hende og det stod på i mange år og på et tidspunkt så taber han hende ved et uheld og det dør hun af så han bliver selvfølgelig straks indsat og sigtet for mord og det var virkelig virkelig et stort chok for ham og han gik faktisk sådan en sorg proces igennem og selvom han kom ud og blev frikendt og fik erstatning så sad det i ham på en eller anden måde.. han kom men han havde ikke noget med os at gøre fordi at jeg havde været i arresten, så kom han tit her og snakkede i lang tid efter fordi han havde stadigvæk hele tiden behov for at få snakket om det chok det var 1 at miste hustruen 2 hvor er datteren henne 3 jeg kan ikke gøre noget som helst jeg er magtesløs hele den der sorg proces men det var faktisk også ligeså svært for ham som det var at komme ind ligeså svært var det at komme ud og det oplever jeg tit også hvis man er inde og sidde i lang tid så det rigtig rigtig svært at komme ud ... de gør det tit med de her stærke indsatte black cobra HA, bandittos hvor de ikke må komme ud på de her pensioner vi har det vil sige de skal altså sidde og afsone 5-8 år 12 år hvad ved jeg og så bliver de løsladt nu siger jeg fra den ene dag til den anden de ved jo selvfølgelig godt hvornår de bliver løsladt men ligeså svært som det kan være at vende sig til at være inde ligeså svært vil det være at vende sig til at være ude.. der er larm også selvom de går udgang regalmæssig der er larm og der er en masse forventninger der er en masse håb fra netværk fra og andre om at nu skal det nok gå jeg tror ikke altid de er helt klar over hvor svært det faktisk er at være ude og holde sig ude... jeg har folk her der synes det har været håbløst og spurgt om han ikke lige kunne komme i tre dage bare... det er fordi det er fordi vi i kriminalforsorgen er enormt gode til at løse folks behov og så glemmer vi i al vores velmenenhed egentlig at lade folk i det omgang der er muligt selv gøre det fordi vi vil gerne være så gode vi er socialrådgivere vi er lærer vi er åhh fængselsbetjente super velmenende psykologer hvad ved jeg hjælpe denne her ikke... men vi tager nogle af de ting fra dem som de selv kan nu skal jeg nok ringe og sige nu skal jeg gøre som de faktisk kunne selv det kan være lidt svært når man sidder isoleret i arresthuset men ellers så tror jeg vi har alt for lidt fokus på at bibeholde de værdier og de ting som folk selv kan hos dem selv også fordi vi kunne være enormt bange for at blive beskyldt for at være dovne men det er ikke det der er i det er at få bibeholdt de værdier det at kunne ringe på en telefon selv det at kunne slå op i en telefonbog det at kunne tingene selv... hvis du ikke gør det i rigtig mange år så taber du den evne...du bliver i hvert fald usikker på det og det bliver svært at komme ud

Fængslet som resocialiserende institution?

Int: ser du et mønster idet tidligere indsatte kommer igen hos jer?

Lotte: [kort tænkepause] jamen der er et mønster der er et mønster og noget af det kan handle om at det er super svært at komme ud selvom du laver en optimal løsladelse kan det være rigtig rigtig svært at komme ud .. øhm... (holder en lidt længere pause) og så er der det her de skal bare ryge den rigtige pige det sådan lidt en skrøne men det er det nogen gange for hun hiver dem i en anden retning eller komme ind på den rigtige uddannelsesinstitution hvis de har deres papirer med sig... øhm.. der er et mønster jeg tror meget af det handler om ikke at kunne finde ud af nogle basale ting i livet og så der noget man er god til.. ikke så god så man bliver snuppet men det hele bliver jo sjældent opdaget ikke.. så noget god til det er man...og så har man overskredet den grænse du har været ude over den grænse en gang så anden gang er ikke ligeså slem som første gang

Int: vores næste. [rømmer sig] i det her interview hedder utopi og hvis alt er muligt efter din mening hvordan ville det perfekte løsladningsforløb eller fængselsophold se ud efter din mening

Lotte: det jo to forskellige ting, for et du snakker jo om at være i fængsel og så snakker du om at blive løsladt ikke... jamen jeg tænker at det som jeg godt kunne tænke mig det var jo at der stillet.. stillet noget beredskab til rådighed som kunne gå ind og finde ud af hvad er det der sker her hvorfor vælger nogen at vælge at begå det her komme ind og få nogle snakke om få lært sig selv bedre at kende men det skal man jo være motiveret for og det skal man jo ville øhm... der skulle også være nogle bedre muligheder når man kommer ud men meget af det handler om hvad der er man har med sig og jeg tror ikke at man som system kan dække alle behov ind og selvom du kunne så ville der være nogen der ville takke nej til det ikke... men jeg tænker at noget af det der ikke er så mange muligheder for det er nogle af de her kreative ting jeg er slet ikke kreativ men der er der andre mennesker der er og jeg tror nogen gange at komme hen og være kreativ eller få dyrket noget idræt eller få prøvet yoga eller komme til nogle foredrag eller nogle flere ting der kunne gøre at de her oplevelser som nogen af de her unger har.. eller mangler at have med sig jeg har tit folk i tilsyn som ikke... de tror at dankort det sådan et visa kort ikke, det sådan et du har og så kan du bruge uanede af det fordi det kan alle andre mennesker der er bare aldrig nogen der har fortalt dem at det høre til en bankkonto og til den her konto går der nogle penge ind fordi du yder et eller andet så på

Fængslet som resocialiserende institution?

et eller andet tidspunkt så er kontoen tom hvis ikke du passer på vel.. der er massere af basale ting som en stor del af vores gruppe bare ikke ved nogen af dem har også så dårlig sprog så når du taler med dem så kan du se de ikke forstår hvad du siger så du er simpelthen nødt til at skrue lave det om så det passer så de kan forstå det og selvom du har en tolk på til deres eget sprog.. så.. er deres eget sprog ikke så godt så de ville kunne... de kan ikke formulerer sig de mangler simpelthen begreber.. og det gør det jo enormt svært for hvad er det så man skal skal man så hjælpe dem med begrebsverdenen det jo noget de fleste får ind når de er små ikke... jeg tror ikke på man kan stille noget super optimalt op men man men man kan stille noget op som er næsten optimalt ... for mange... og noget andet for nogle andre det jeg tror er meget hvad folk har med eller mangler at have med... jeg tror ikke det er anderledes end hvis man søger ind på et studie nogle er bare bedre studie egent eller bedre forberedt eller forældrene har læst noget af det samme og kommer med en akademisk familie baggrund noget andet og det jo ikke fordi at hvis man testede alle de studerendes IQ at så ville den være... hvis den så var ligeartet så .. så der bare nogen der er bedre studie egnet ende andre ikke... og sådan er det sådan er det også i vores fængsel der er nogen der er bedre til at være der på godt og ondt end andre ikke

Int: jeg tænkte jeg har ikke mere men har du nogle opfølgende spørgsmål? [henvendt til medinterviewer]

Lotte: ja eh

Medint.: du nævnte en mentor ordning du nævnte lidt men kan du forklare hvordan den forløber hvem er mentor?

Lotte: jamen for mange år siden da ordningen startede op der var den tænkt til... unge under 25 af anden etnisk herkomst fordi man ville prøve på at bygge en bro sådan som at hvis man kunne finde en mentor som måske var af samme etnisk baggrund som var velintegreret i Danmark... så kunne denne her mentor hjælpe den her unge her med at forstå hvad er et dankort og hvad er en pinkode og det lyder sjovt men det er faktisk der vi er henne ikke..øhm og sådan var det også i lang tid det var primært det og det var de unge selv der sådan skulle finde på nogen en onkel eller ... man havde sku ikke altid nogen som var gode for dem og nogen gange var det altså også bedre med en dansk

Fængslet som resocialiserende institution?

mentor så derfor stille og roligt blev ordningen så ændret der var også nogle af de der unge danske drenge som virkelig havde brug for en mentor... altså det er lidt ligesom en større kontakt person fra en kommune bare på et andet niveau... de er ikke... det er ikke ligeså omfangsrigt som hvis du er støtte og kontaktperson ansat i kommunen, det er lidt anderledes lønnen er heller ikke ligeså god så du skal også ville det her det bærende i det her skal ikke være lønnen det skal være fordi at det er noget du gerne vil

Medint.: er det så noget man kan melde sig til hvis man tænker

Lotte: ja det kan man godt man kan godt melde sig til det og det er der heldigvis også mange der gør sådan som når man sidder med en ung så har man en 7-10 stykker man kan køre igennem hovedet og tænke av det lige hende der jeg skal bruge til ham eller det lige til ham ikke

Medint.: mhhh

Lotte: jeg har også en i øjeblikket der sidder oppe i Roskilde arrest der er mentor på fordi han ikke har noget netværk hverken nogen forældre eller familie omkring sig og mening er så at mentor skal følge igennem varetægtsperiode afsoning og i tilsynsforløbet udenfor så man kan bruge det meget ... jeg bruger dem gerne

Medint.: vi har også været inde på det men jeg tænkte om du kunne uddybe de barrierer du oplever ved en løsladelse ved en der har været indsat i lang tid og en der har et kortere forløb

Lotte: jamen for eksempel så kan man sige at dem der har siddet inde i lang tid har jo ikke kunne bibeholde deres bolig fordi der er en lovgivning omkring hvor længe kommunen vælger at ville betale for folks bolig så der er i hvert fald noget omkring bolig så hvis man er så heldig at man finder en bolig øhh...så er det jo tit sådan eller desværre sådan at ofte så mangler der noget etablering så selvom du får en pose penge fra kommunen til etablering så ...så er det ikke nok og så må man sige hvornår er nok så nok.. skal der fladskærm eller dvd-afspiller skal der stå playstation hvad er det der skal til for at det er nok øhm...jeg tænker de fleste mennesker kan begå kriminalitet ud fra noget økonomisk og mange af dem vi har er vant til at have mange penge mellem

Fængslet som resocialiserende institution?

hænderne som jo selvfølgelig også hurtigt forsvinder fordi det er jo derfor de ligesom går ud og begår kriminalitet igen ikke øhh... så når man vælger ikke at etablerer dem nogenlunde rimeligt så skaber man også et behov hos dem som kan være svært det kan være pinligt at have en pige som ikke ved man har siddet inde med hjemme fordi hvis man ikke har andet end to håndklæder ikke og det ene er til vask så er det ikke så hyggeligt... der er nogle ting som gør at .. hele den her omkring bolig at det kan være svært.. hvis der ikke er nogen bolig så bør man jo ikke komme ud kan man sige... så der er noget hvor man kan sige jeg ved ikke... måske er det også urimeligt at fordi man har begået kriminalitet så skal man have en masse ting betalt men der er vel en årsag bagved til man vælger at begå kriminalitet i allerførste omgang ikke... og så er det bare svært at komme ud ikke fordi at man et eller andet sted tror jeg alle tænker det her var sidste gang de fleste tænker det her var sidste gang så man har nogle forventninger til sig selv om at nu skal man bare ud og i arbejde og mødes familien hver søndag og det ikke vigtigt at gå i byen om lørdagen og man skal i hvert fald ikke være ligeså fuld som man plejede eller behøver ikke tage stoffer eller.. og sådan er virkeligheden ikke når man kommer ud når man har siddet hjemme ved mor og far tre lørdage i træk og set dans med vild med dans eller hvad den hedder så er det ikke interessant mere... så tror jeg man kommer til at føle sig lidt ensom eller mangler et eller andet hvis man kommer ud og der er den store vennekreds så ved man måske godt at den vennekreds er medårsag til at man sidder der hvor man sidder .. så hvis du så også skal skære din vennekreds fra eller den er gået tabt i det forløb imedens du har været inde så så kan du godt være meget ensom (holder en lille pause her) hvis du har været inde i ganske kort tid så kommer du hurtigt ud i gammel gænge så der er måske ikke sket så mange forandringer så har ikke fået tænkt så mange tanker og så er din bolig der forhåbentligt

Medint.: mhmm

Lotte: tit og ofte har folk der har begået kriminalitet en rigtig rigtig stor gæld og er der noget der ikke er hyggeligt at komme ud til så er det en fyldt postkasse med rodekuverter men det tænker jeg det behøver man ikke være kriminel for ikke at synes er behageligt altså jeg tror ikke der er ret mange der synes det er fedt med at det vælter ind med rodekuverter det gør det meget øhh man kan lave lønindeholdelse, al offentlig gæld går ind til told og skat og der er et sted man skal afdrage det gør det meget nemmere... men jeg synes der er rigtig mange ting der er svære ved at komme ud meget

Fængslet som resocialiserende institution?

af det er også egne forventninger til sig selv og omgivelsernes forventninger til dem... så foregår der rigtig mange ting ude i verden busserne kører så er der kommet ny præsident og så skal der være valg og der sker rigtig rigtig meget og når man sidder inde i et fængsel så foregår der ikke ret meget der er ro på en anden måde og man kan jo ikke gøre noget når man er inde det kan du jo når du er ude sådan massere af uro og larm på

Medint.: der er lige en ting jeg skal have afklaret du nævnte en pensioner i forbindelser med du snakkede om nogle grupperinger HA'er hvad er det for pensioner?

Lotte: jamen kriminalforsorgen har nogle pensioner der ligger rundt omkring i hele Danmark øhh og det er et sted.. .grundtanken med de her pensioner var at man gik fra lukket fængsel til åben fængsel og fra åben fængsel til en pension og fra pensionen af og ud i friheden... pensionerne er et sted hvor man kan være hvor man sover om natten og går på arbejde om dagen eller går i uddannelse om dagen og hvis man ikke er i uddannelse eller arbejde så har de noget arbejde til en som man udføre i løbet af dagen så det er sådan ligner samfundet lidt mere udenfor end et åbent fængsel gør

Medint.: Ja.. okay.. det var det, jeg havde.

BILAG 10

Etiske overvejelser

I nærværende afsnit vil vi berøre de etiske aspekter, der er forbundet med brugen af kvalitative interviews. Vi vil læne os op ad Steiner Kvale og Svend Brinkmanns overvejelser⁷. Disse etiske overvejelser er nødvendige, da vi beskæftiger os med personlige beretninger om de interviewedes privatliv (Kvale og Brinkmann, 2009: 80). Kvale og Brinkmann fremsætter nogle overordnede retningslinjer for hvilke etiske overvejelser, man bør gøre sig igennem et projektforsøg. Disse er samlet under fire hovedområder, som benævnes informeret samtykke, fortrolighed, konsekvenser og forskerens rolle (Kvale og Brinkmann, 2009:89ff). Disse vil herunder blive behandlet hver for sig.

Informeret samtykke

Vi har som nævnt startet hvert interview med en briefing. Formålet med denne var blandt andet at indhente det, der kaldes informeret samtykke. Det vil sige, at man kort præsenterer formålet med interviewet, og hvordan det senere vil blive brugt, så den interviewede ved, hvad han eller hun går ind til og naturligvis er klar over, at det er fuldstændig frivilligt, om man vil deltage (Kvale og Brinkmann, 2009: 90). Kvale anfører yderligere en problematik angående kvalitative interviews i institutioner. Deltagere her kan føle et element af tvang, hvis en overordnet i institutionen på forhånd har givet samtykke til interviewene (Kvale og Brinkmann, 2009: 90). Vi har ansøgt om deltagere via mailkorrespondance med fængselsfunktionæren. Ved vores interview med Jens, en indsat, var der helt op til interviewet tvivl om, hvorvidt han ville deltage. I denne proces understregede vi flere gange for vores gatekeeper, at det skulle ske frivilligt.

Fortrolighed

Det andet etiske hovedområde, Kvale og Brinkmann belyser, er fortrolighed. Dette understreger vigtigheden af, at interviewpersonerne er bekendte med, at det, de ytrer, vil blive offentliggjort i en rapport, og at de måske vil kunne blive genkendt (Kvale og Brinkmann, 2009: 91). Igen er der et særligt dilemma, når interviewene som vores

⁷

Fængslet som resocialiserende institution?

involverer flere parter, der kan stå i opposition til hinanden, som det for eksempel kan være tilfældet i en institution. Da vores rapport som udgangspunkt vil blive offentligt tilgængelig, har alle vores deltagere fået pseudonymer og er således blevet anonymiseret. Dette gøres af hensyn til privatlivets beskyttelse, da det især for de indsatte vedkommende er følsomme oplysninger.

Konsekvenser

Det tredje hovedområde, Kvale og Brinkmann opererer med, er de konsekvenser kvalitative interviews kan få. Det fremføres, at deltagerne i de kvalitative interviews vil have en tendens til at åbne for meget op og afsløre ting omkring deres privatliv, de måske ikke ville have gjort i en naturlig situation. Som interviewer skal man skabe en balance mellem nærhed og distance. Således skal man ikke bore i noget, der kan blive for personligt, men heller ikke ignorere de personlige beretninger. Oplever man efterfølgende, at der er blevet sagt ting, der ikke skulle være sagt, må man nødvendigvis udelukke dette fra sit endelige produkt eller eventuelt kontakte deltageren igen for at høre, hvordan man må forholder sig til dette, og om vi har forstået ham ret.

Forskerens rolle

Meget af interviewet afhænger af forskerens egen ageren. Forskerens følsomhed og nærhed i en interviewsituation er afgørende for resultaterne. Forskeren har en forpligtigelse til at gøre sine resultater så gennemsigtige og nøjagtige som muligt. Kvale og Brinkmann mener, det er svært at afgøre, om man har handlet etisk korrekt igennem hele processen (Kvale og Brinkmann, 2009: 93). I sidste ende er dette et vurderingsspørgsmål, men vi har forsøgt at leve op til de etiske krav fremstillet her ved blandt andet at anonymisere vores interviewpersoner.

BILAG 11

Udvælgelseskriterier

I dette afsnit vil vi se nærmere på de kriterier, vi har haft for udvælgelsen af vores interviewpersoner og hvorfor. Vi vil først gennemgå kriterierne for de indsatte og efterfølgende for de ansatte.

Indsatte

Særligt i forbindelse med rekrutteringen af indsatte, har vi opstillet en række udvælgelseskriterier. Disse blev givet til gatekeeperen, der udvalgte vores informanter på denne baggrund.

Køn

Vi valgte kun at interviewe mænd, da de generelt begår langt mere kriminalitet end kvinder. I en statistik fra 2008 fremgår det, at der på daværende tidspunkt var 1.374 af de indsatte i Danmark der var kvinder, mens 15.837 var mænd (kriminalforsorgen: 2008, s. 9). Vi vurderede, at hvis vi valgte at se specifikt på kvinder, som altså er en minoritetsgruppe blandt indsatte, ville vi givetvis skulle inddrage kønsforskning, hvilket ville flytte fokus fra vores genstandsfelt. Når vi vælger majoriteten afgrænser vi os fra at se på overvejelser, om hvorfor netop denne gruppe begår mest kriminalitet

Alder

Vi har valgt at beskæftige os med aldersgruppen 20-35 år. Det er i denne gruppe, vi finder flest tilbagefald til ny kriminalitet, hvis vi ser bort fra ungdomskriminalitet. Det er altså her problemet er størst, og derfor vurderede vi også, det var den mest oplagte og relevante målgruppe at se nærmere på. Ungdomskriminalitet behandles anderledes og det faldet derfor uden for interesse, og vi har derfor afgrænset os fra denne gruppe.

Flergangsindsatte

Ved at interviewe personer, der har været i fængsel flere gange, får vi fat i de tilfælde, hvor fængselsopholdet ikke har virket resocialiserende. Således kan vi også opnå viden om oplevelsen af løsladelsen og hvilke barrierer, der kan forekomme ved at skulle indgå i samfundet igen.

Fængslet som resocialiserende institution?

Type af kriminalitetstype

Her har vi afgrænset os fra bande- og økonomisk kriminalitet. Vi vurderede, at disse typer ofte har andre motiver end ”traditionel” kriminalitet som vold og røverier. Ser vi på bander ville det for eksempel være relevant at se på gruppepres og tilhørsforhold, som vi har fundet ikke ville give mening ved andre typer kriminalitet. De skal altså behandles forskelligt og det kræver derfor et stort arbejde at have begge med.

Ansatte

Vi valgte at interviewe ansatte for også at få interviews med repræsentanter for institutionen. Den altdominerende faktor har her været deres profession. Vi har valgt at interviewe en underviser, en socialrådgiver og en fængselsbetjent. Disse arbejder alle tre på hver deres måde med resocialisering af kriminelle og kan derfor give hver deres forskellige oplevelse af, hvad der virker resocialiserende og hvad, der ikke gør. Derudover har de en høj grad af daglig kontakt med de indsatte og kan se deres liv og hverdag fra en anden vinkel end de selv kan. De ansatte er alle tilknyttede Roskilde arresthus. Dette kan give et anderledes billede af virkeligheden da forholdene i et arresthus er anderledes end i et fængsel. Det er dog det eneste der har været muligt. Derudover er alle tre ansatte tilknyttet andre fængsler/KIF eller har været det tidligere. Vi har i den forbindelse stillet yderligere spørgsmål specifikt til disse steder eller hvilke forskelle de oplever på arresthuset og fængslerne.

BILAG 12

Metodiske Fravalg

I dette afsnit vil vi komme ind på nogle metoder vi valgte fra som muligvis kunne have givet et andet billede af vores genstandsfelt. Afsnittet vil diskutere fordele og ulemper ved deltagerobservation og fokusgrupper, to metoder der kunne have bidraget med nye vinkler til projektet. Afsnittet skal tjene til at belyse hvordan vi også kunne have gjort og hvilken viden det muligvis kunne have givet. Vi vil komme ind på henholdsvis deltagerobservation og fokusgrupper.

Deltagerobservation

Deltagerobservation ville uden tvivl være en interessant metodisk tilgang ud fra et fænomenologisk perspektiv, da man kan komme nærmere de indsatte livsverden og få et mindre konstrueret billede af deres hverdag. Dog ville vores blotte tilstedeværelse påvirke situationen og et helt ukonstrueret billede er altså umuligt at opnå (Thagaard 2008: 80). Ved at kombinere observation og interviews kunne vi givetvis observere situationer og mønstre og dernæst spørge ind til disse i et efterfølgende interview og således stille mere kvalificerede spørgsmål. Derudover ville vi have skabt en relation der kunne give større tryk i interviewsituationen.

De indsatte livsverden ligger langt fra vores egen og faren for misforståelser ville være stor, da vi ville tolke situationer ud fra vores egne forforståelser (Jacobsen & Kristiansen, 2006: 49). Derfor ville observation alene være risikabelt, men efterfølgende interviews kunne givetvis hjælpe til at opklare eventuelle misforståelser. I forhold til problemstillingen omkring netværk ville det have været interessant at kombinere med observation, da det kan være svært at italesætte selv. Eksempelvis oplevede vi stor forskel i hvordan fængselsfunktionæren og en af de indsatte oplevede relationen mellem netop disse to grupper. (Bilag 7: 2 & bilag 5: 4)

Vi vurderede dog, at det ville være praktisk talt umuligt at få tilladelse til at observere de indsatte og derudover ville være særdeles tidskrævende. Fravalget af deltagerobservation er altså primært truffet af praktiske grunde.

Fokusgruppeinterviews

Fængslet som resocialiserende institution?

Fokusgrupper var for os et naturligt fravalg, da vi hurtigt vurderede at genstandsfeltet for undersøgelsen var for intimt da det drejer sig om livsverdensinterview og dermed personlige historier. En sådan intim stemning ville formodentlig være svær at skabe i en større gruppe. Det interessante ved en fokusgruppe ville være at observere relationer mellem informanter der kender hinanden (Halkier, 2008:30). Ved således at bruge det som en form for observation kunne man spare tid ved at fremprovokere situationer, man ved observation, må vente på, opstår af sig selv. En fordel kunne desuden være at man kunne samle flere med parallelle historier. Kan de således relatere til hinanden kan det skabe større åbenhed. I sidste ende blev vi dog enige om at det ville være for svært at skabe fortrolighed i en stor gruppe. Idet vi er interesserede i den enkeltes historie ville vi desuden bevæge os væk fra vores fokus.

BILAG 12

Fravalg af teori

Vi er igennem projektet blevet præsenteret for nogle forskellige teorier, der i mere eller mindre grad kunne knyttes til vores genstandsfelt. Vi blev blandt andet introduceret for Donald Clemmer og hans teori om prisonisering. Her beskriver Clemmer, hvordan fængslet skaber et særligt værdi- og normsæt hos de indsatte, og hvordan de indbyrdes netværk i fængslet påvirker hver enkelt indsat. Denne teori har vi fravalgt, da vi stødte på en del litteratur, der talte imod denne teori, hvilket sætter spørgsmålstegn ved dens gyldighed. I vores øvrige teori er der desuden overvejelser om samme problemstilling og selvom det kunne skabe en triangulering at bruge begge, valgte vi altså pga. gyldigheden ikke at benytte prisoniseringsteorien.

Udover Clemmers prisoniseringsteori blev vi også opmærksomme på Émile Durkheim, der beskæftiger sig med forbrydelsens og især straffens rolle i samfundet, hvor han lægger meget vægt på hævnaspektet. Han mener, at straffen er til for at genoprette balancen i samfundet, efter at der med forbrydelsen er sket en krænkelse af den sociale orden. Denne teori valgte vi at afgrænse os fra, idet denne teori ikke har så meget med selve resocialiseringsdelen at gøre men mere den rene strafdel.

Vi benytter os af Michael Foucaults teori om fængslet som institution, der umyndiggør mennesket. Denne umyndiggørelse finder ifølge Foucault sted igennem total overvågning og kontrol i et system, hvor magten er anonymiseret og udøves skjult. Foucault beskæftiger sig i sit forfatterskab meget med magtbegrebet. Her ser han magt som noget der er indeholdt i alle relationer og som noget der kan være produktivt for samfundet. Vi benytter os ikke decideret med Foucaults magtbegreb, idet vi har valgt ikke at analysere de interne magtstrukturer i fængslet. Af samme grund benytter vi kun begrebet om institutionel magt og ikke de fem andre magtbegreber som Søren Kristensen og Poul Erik Daugaard Jensen beskæftiger sig med i *”kontrol i det stille”* (2008)